

Møteinnkalling

Utvalg: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Møtested: Frydalen / Hotel Rondablikk
Dato: 20.08.2021
Tidspunkt: 10:00 – 16.00 (17.00)

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter Eirin Berge e-post: fmopebe@statsforvalteren.no tlf 91538046

Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

Viser til utsendt e-post til nasjonalparkstyret datert 4.august 2021 med opplegg for befaring i Frydalen landskapsvernområde og påfølgende styremøte, fredag 20.08.21.

Befaringen starter kl. 10:00, og forventes gjennomført innenfor en ramme av maks. tre timer. Deretter blir det **lunsj og møte** på Hotell Rondablikk.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 39/2021	Godkjenning av innkalling og valg av styremedlem til å signere protokoll		
ST 40/2021	Frydalen LVO - Søknad om tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune - Hanne Hvattum		2021/4602
ST 41/2021	Hemmeldalen NR - flytting av hytte til Store Stensjøen - gnr. 24 bnr. 54 i Åmot kommune - Torild Arnestad - Erik Mønness		2021/2699
ST 42/2021	Grimsdalen LVO-Forberedende klagebehandling - byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 - Skomakerstuen		2019/16655
ST 43/2021	Grimsdalen LVO - dispensasjon - nytt uthus Tverrlisætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 144 - retting skrivefeil		2021/2525
ST 44/2021	Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde		2021/8074
ST 45/2021	Rondane np - Søknad om motorferdsel og deponering av stedeagne masser - Statskog SF		2021/7540
ST 46/2021	Delegerte vedtak		
DS 32/2021	Delegert sak - Rondane NP - Dovre NP - Grimsdalen LVO - søknad om dispensasjon fra båndtvangbestemmelsene i forbindelse med skadefellingsaksjon		2021/6966
DS 33/2021	Frydalen LVO - skjøtsel - dispensasjon - motorferdsel - Øyasætre		2020/6810
DS 34/2021	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - søknad om å kjøre inn til Rondvassbu - Sel frivilligsentral		2021/7160
DS 35/2021	Delegert sak-Dørålen LVO - motorferdsel barmark - Dovre fjellstyre		2021/5795
DS 36/2021	Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - 2021 - 2025 - snødekt mark - preparering og stikking av skiløyper - Rondane-Kvamsfjellet Turløypelag		2021/6026
DS 37/2021	Delegert sak. Hemmeldalen NR - rypetaksering i Hemmeldalen naturreservat - gnr. 8 bnr. 6 - Stor-Elvdal		2021/8163
DS 38/2021	Delegert sak - dispensasjon - 2021 - Grimsdalen LVO - barmark - frakt av ved - Grønbakktjønne		2021/6979
DS 39/2021	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - barmark - bruk av ATV i forbindelse med skadefelling av jerv - Skadefellingslaget i Fron/Stor/Elvdal		2021/8212
DS 40/2021	Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - 2022 - barmark - gnr. 344 bnr. 16 - Frylia 56 - Ole Kristian Haug		2021/4504

DS 41/2021	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - 2025 - snødekt mark - transport av ved og gass til buer i Vulufjell - Rundhøbu - Vuludalsbua - Frøningsbua - Østkjølen grunneigarlag	2021/6783
DS 42/2021	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - bruk av laus hund ved skadefellingsforsøk på jerv i delar av Nord-Fron, Sør-Fron og Stor-Elvdal kommunar	2021/8021
DS 43/2021	Delegert sak - Frydalen LVO - omlegging av sti - Tjønnbakkvegen 257	2021/7159
DS 44/2021	Delegert sak - korrigerert - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - 2024 - barmark - uttransport av felt elg og hjort - Sel fjellstyre	2021/7192
DS 45/2021	Delegert sak - Rondane NP - avslag - 2021 - flyving med drone i forbindelse med filmminnspilling - Ulafossene - Brudesløret - Valkyrien Productions	2021/7190
DS 46/2021	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - 2025 - barmark - uttransport av felt elg og hjort - Sel fjellstyre	2021/7192
DS 47/2021	Grimsdalen LVO - søknad om metallsøk - avslag	2021/7711
DS 48/2021	Delegert sak - Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon - 2021 - forskningsaktivitet i forbindelse med masterprosjekt	2021/7536
DS 49/2021	Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - barmark - frakt av materialer til måsåhus - gnr. 54 bnr. 1 - Dovre	2021/8232
ST 47/2021	Referatsaker	
RS	Svar på spørsmål - reguleringsplan - Spranghaugen	2019/10492
RS	Tilbakemelding - retningslinjer for private gaver og bidrag til forvaltningen av verneområder	2021/7530
RS	Opprettholder frist for riving - Frydalen LVO - tilbygg til seterhus på Byrsetra gbnr 290/1 - Hanne Hvattum	2019/3866
ST 48/2021	Eventuelt	

**ST 39/2021 Godkjenning av innkalling og valg av styremedlem til å
signere protokoll**



Arkivsaksnummer: 2021/4602-4

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 21.05.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	30/2021	25.06.2021
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	40/2021	20.08.2021

Frydalen LVO - Søknad om tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune - Hanne Hvattum

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir avslag på søknad av 5.mai 2021 om tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at det omsøkte tilbygget ikke er i tråd med forvaltningsplan og lokal byggeskikk og vil virke uheldig inn på landskapets art og karakter, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav d i verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde.

Bevaring av seterbebyggelse er en del av verneformålet i Frydalen landskapsvernområde, og gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreg og blir mer lik vanlige hytter og fritidsbebyggelse. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 25.06.2021

Jørn Eriksen stilte forslag:

«Saken blir utsatt i påvente av en befarng.»

Forslaget fra Jørn Eriksen ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Saken blir utsatt i påvente av en befaring.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Korrigert søknad - Frydalen LVO - dispensasjon - tilbygg til Byrsetra - gbnr 290/1 - Hanne Hvattum
- 2 E-post
- 3 Gnr 343 bnr 10
- 4 Gnr 331 bnr 74
- 5 Gnr 331 bnr 73
- 6 Vedlegg til søknad av mai 2021 e s
- 7 Nasjonalparkstyrets avslag på søknad om tilbygg
- 8 Miljødirektorates endelige avgjørelse klage på avslag om tilbygg
- 9 Nasjonalparkstyrets pålegg om retting
- 10 Miljødirektoratets avgjørelse klage på pålegg om retting
- 11 Miljødirektoratet endring av tidsfrist for retting av tiltak

Saksopplysninger

På vegne av sin klient Hanne Hvattum søker advokat Stein Ove S. Gordner om tillatelse til oppføring av tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune. Søknaden er datert 5.mai 2021.

Søknaden er omfattende og bringer opp momenter som har vært vurdert i tidligere saker, knyttet til søknader og klagebehandling. Flere av momentene har derfor vært vurdert av både nasjonalparkstyret og Miljødirektoratet tidligere. Det vises til vedlegg i saken.

Det er av denne grunn gjort et utdrag av hva som nå konkret omsøkes i saksfremlegget, men hele søknaden er vedlagt (vedlegg 1)

«Søknaden går ut på et påbygg i lengderetning på tilbygget oppført i 2003, slik at lengden blir på 3,90 meter innvendig. Tilbygget fra 2003 har i dag en innvendig lengde på 2,35 meter. En reduksjon av tilbygget ut over dette gjør at det ikke blir mulig med soverom. Soverommet er i dag nedskalert så mye det går, dvs plass til en seng på 1,90 x 0,75 som i dag nærmest er

under normalt minstemål. På badet må det være plass til en kasse med mål 78 cm x 35 cm i tilknytning til toalettet for pumpe og vanntank (selve toalettet har en lengde ut i rommet på 55 cm), dvs at toalettet trenger 78 cm x 90 cm for å få plass.

Samtidig søkes det i tillegg om at selve taket kan bestå, og således kan danne et overbygg over en liten sval foran inngangsdøren.

«Så langt vi kjenner til har det i en rekke tidligere saker vedrørende godkjenning av tilbygg og utbygging innfor verneområdene, vært lagt avgjørende eller betydelig vekt på antall soveplasser mv. og om endringer kan føre til at økt bruksfrekvens og -belastning. Noen eksempler på saker hvor dette er tillagt vesentlig betydning for vurdering og vedtak i byggesaker er vedlagt. Noen deler er markert, men markeringene er ikke nødvendigvis uttømmende.

Tatt i betraktning at antall soveplasser, og derigjennom utnyttelsen av og belastningen på eiendommen kan være av betydning skal det her nevnes at antatte realistiske soveplasser i de ulike alternativene vil være.

Alternativ 0 = tilbakeføring til slik tilbygget var 2003- 2016

Selet: 6 sengeplasser fordelt på 2 x familiekøye i samme rom.

Kokkuset: 5 sengeplasser fordelt på 1 vanlig køyeseng og 1 familiekøye

Totalt 11 sengeplasser

Det omsøkte alternativet tilbygg på totalt 1,75 meter + sval

Selet: 5 sengeplasser fordelt på 1 familiekøye og 1 dobbeltseng i samme rom i opprinnelig del av selet.

+ en enkeltseng med bredde 75 cm i tilbygg (her er det ikke plass til verken køyeseng eller bredere seng).

Totalt 6 sengeplasser

Det er nødvendig påpeke at antall og typer senger ikke er tilfeldig. Forholdet er at Hanne Hvattums mor, som er kårberettiget på gården (Byre) og dermed også på setra (Byrsetra) har – som vanlig er – en tinglyst bruksrett til setra. Hanne Hvattum er gift og har to små barn. For å få til den nødvendige plasseringen av den enkelte, blir ovenstående fordeling av sengeplasser den naturlige og i noen grad den eneste mulige».

.....

«Som nevnt innledningsvis mener Hanne Hvattum at hun fritt kan søke om bygningsmessige endringer på setra. Dette er derfor en søknad, som det er et sterkt håp om at kan undergis en uhildet, grundig og konstruktiv vurdering, og at det tas hensyn til alle sider av saken, slik at det forhåpentligvis kan være mulig å komme til en løsning som alle parter er vel tjent med. Dersom noe skulle være uklart, eller det for øvrig er behov for ytterligere opplysninger ber jeg om at jeg kontaktes, slik at jeg kan forsøke å avhjelpe dette

Fasadetegninger:



Plan:



Figur 1: Fasadete- og plantegninger på tilbygg vedlagt søknad av 5.5.2021. Rød ramme viser omsøkt tilbygg.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Utvidelsen av Rondane nasjonalpark og opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde ble vedtatt i kongelig resolusjon 24. oktober 2003. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,*
- *ta vare på landskapsformene.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene § 3 punkt 1.1 fastslår at området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

I medhold av § 3 punkt 1.3 bokstav d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen.

Forvaltningsplan

s.38

Utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier. Utvidelser av bygningsmassen kan også føre til økt bruk og ferdsel inn i villreinens leveområde. Utfordringer knyttet til bebyggelse ligger spesielt i landskapsvernområdene, der bygningsmassen er størst.

s. 41

- Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller fylkesmannen om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg.

- Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i fylkesdelplanen for Rondane.
- Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig.
- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen.

s. 42 om tilbygg og ombygginger

Påbygninger/ombygninger er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene.

Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskaphensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt.

Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør

- Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig
- Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal

- Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den anlegges som en «platting»)
- Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder

s.43

Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer:

- Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden.
- Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus.
- Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres.
- Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen.
- Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området.
- Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk.

Naturmangfoldloven

Denne saken må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon til tilsvarende tiltak. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon til tilsvarende tiltak og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til

tilsvarende tiltak.

Momenter ved vurdering av sannsynlighet for at et vedtak vil skape presedens vil blant annet kunne være hvor mange andre bygninger det er i verneområdet som vil kunne søke om samme tiltak, om det er spesielle forhold knyttet til saken som tilsier at den kan særbehandles og om tiltakstypen er behandlet i forvaltningsplan med klar avgrensning av hva som kan tillates.

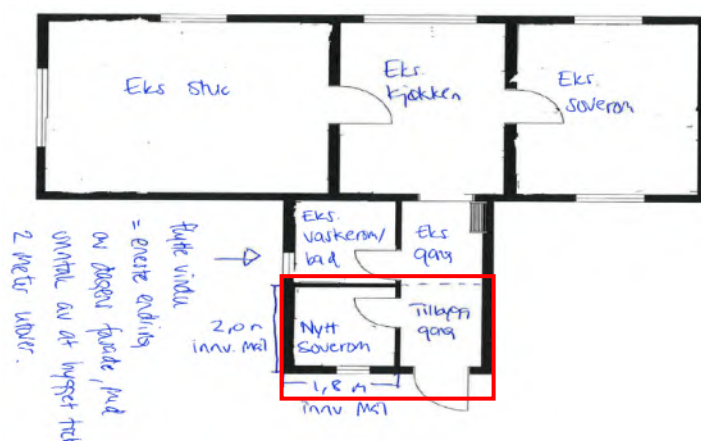
Vurdering

Nasjonalparkstyret har tidligere avslått en søknad fra tiltakshaver datert 15.6.2017 om å oppføre et tilbygg til eksisterende tilbygg i lengderetningen på Byrsetra, jf nasjonalparkstyrets vedtak datert 8.6.2018. Avslaget ble påklaget og i klagesaken endret ikke nasjonalparkstyret sitt tidligere vedtak, jf. vedtak datert 13.9.2018. Klagen ble oversendt Miljødirektoratet som opprettholdt styret sitt avslag i endelig vedtak datert 28.1.2019.

Miljødirektoratet har i vedtak datert 5.10.2020 gitt pålegg om riving av oppført tilbygg. Fristen er satt til 1.september 2021 (jf. vedtak datert 25.1.2021). Jf vedlegg i saken.

Under vises plantegning oversendt fra tiltakshaver i forbindelse med søknad i 2017 som er blitt avslått av nasjonalparkstyre i 2018, samt bilde av setra etter at dette tilbygget var oppført (ble oppført før det forelå behandling av søknad. Tiltaket fikk avslag og Miljødirektoratet opprettholdt avslaget i behandling av klagen). Miljødirektoratet har gitt vedtak om riving av dette tilbygget som vist under i rød ramme.

Både i vedtak om avslag fra nasjonalparkstyret og Miljødirektoratets endelige vedtak i klagesak på søknad om tilbygg fra 2017 er det tilbyggets utforming som det er lagt vekt på, i tråd med fylkeskommunens uttalelser.



Figur 2: Plantegning fra søknad datert 15.juni 2017, rød ramme viser tilbyggets utforming.



Bilde 1: Byrsetra



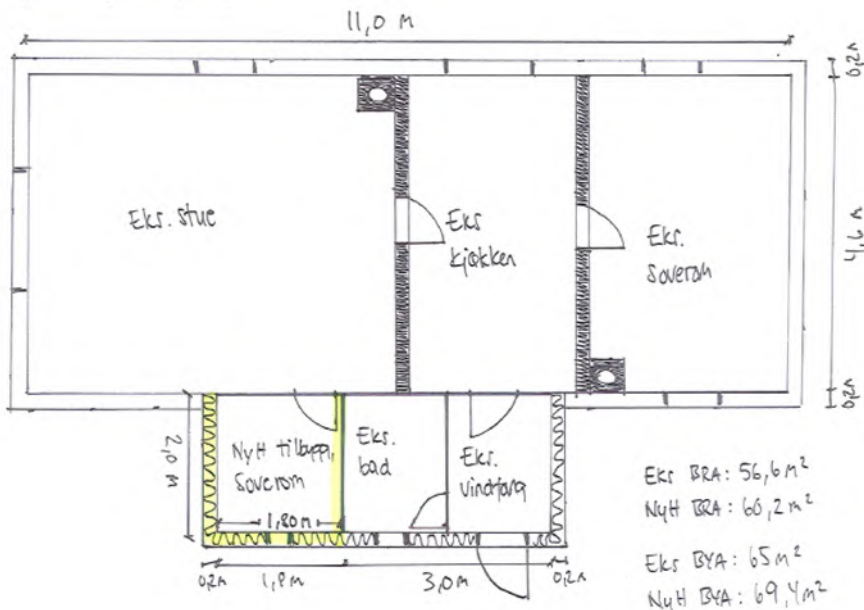
Bilde 2: Byrsetra

Figur 3: Bilder fra behandling av klage på avslag på søknad om tilbygg fra 2017.

Angående gjeldende tillatelse datert 30.9.2016

Tiltakshaver har en gjeldende tillatelse med vilkår til oppføring av tilbygg på Byrsetra. Nasjonalparkstyrets vedtak av 30. september 2016 baserer seg på søknad av 12. juli 2016 og tegninger vedlagt denne søknaden. Tegninger her viste tilbygg med soverom. Dette var også bakgrunnen for at det ble satt vilkår om at eksisterende soverom i kokkhuset skulle avvikles slik at kokkhuset ble et rent uthus uten soverom.

Som tidligere nevnt er vedtak datet 30. september 2016 ikke et pålegg, men en tillatelse til å oppføre et tilbygg. Tiltakshaver står selvsagt fritt til å avstå fra å gjennomføre dette tiltaket.



Figur 4: Plantegninger fra søknad 12. juli 2016 som var grunnlaget for vedtak av 30. september 2016.

Vurdering av foreliggende søknad

Nasjonalparkstyret gjør vedtak på bakgrunn av verneforskrift, forvaltningsplan og i flere saker innhenter vi også fagkompetanse fra andre. I kulturlandskapsområder der seterbebyggelsen er en del av verneformålet er det vanlig praksis å innehente uttale fra fylkeskommunen. Det gjøres vurderinger og avveininger i saken basert på alle disse forhold. Nasjonalparkstyret besitter ikke særskilt kompetanse på tradisjonell byggeskikk og som tidligere opplyst er det praksis å følge fylkeskommunens anbefalinger i saker som handler om seterbebyggelse og kulturlandskap. Det er flere saker som søker selv viser til som underbygger dette.

I tidligere søknad fra 2017 om et tilbygg i lengderetningen på eksisterende tilbygg ble det innehentet uttale fra både fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea. I tillegg til konkret vurdering av tegninger av godkjent tilbygg og tegning knyttet til endringssøknad, var uttalen fra kulturminnemyndigheten også av mer generell karakter. Også søker viser til denne uttalen i sin foreliggende søknad. Det vises til følgende del av uttalen til fylkeskommunen fra 2017 basert på endringssøknad av 15.juni 2017 der det var søkt om å bygge på i tilbyggets lengderetning istedenfor langsetter selhusets ene langvegg:

«I forhold til byggeskikk anbefaler vi vanligvis at seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, så vi foretrekker det opprinnelige tilbygget.»

Gudbrandsdalsmusea sa også følgende i uttale til søknaden i 2017:

«Ang tilbygg på seterhus i landskapsvernområder:

Gamle seterhus har i vårt område ei form og ein storleik vi kjenner att. Ofte tredelt, nokon gonger to-delt. Hovudforma kjenner vi uansett att, som ein litt lang og smal bygning som ligg godt i terrenget. Materialet er tømmer/ laft og med taktekking med naturlege material, anten torv eller skifer. Dette pregar bygningsmiljøet i kulturlandskapet, i enda større grad da LVO vart oppretta.

For å unngå og miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekkje kulturlandskapet ønskjer vi lite endring på hovudform og bygningsmateriale.

Tilpasningar til ny bruk vil alltid koma i eit levande kulturmiljø, da ønskjer vi å innrette endringar etter hovudform på bygning eller i tunstruktur, slik at ikkje det nye vil endre dette inntrykket. Ein bør underordne seg det opphavlege. Ein ser mange eksempel på inngangssval med både saltak og pulttak, som regel er veggane kledd utvendig. Taka på desse ligg under hovudmønet og utbygget er så lite dominerande at dei ikkje påverkar inntrykket av sjølve seterhuset.

Byggeskikken bygger mykje på naturlege tilhøve, men og mykje på eit bevisst syn på forhold mellom lengde, breidde, høgde og volum»

I foreliggende søknad er det i likhet med søknad fra 2017 som fikk avslag, søkt om et tilbygg i lengderetningen på eksisterende tilbygg. Det er i foreliggende søknad gjort en mindre en justering på tilbyggets lengde ved at vegglivet er trukket noe inn. Dette innebærer at omsøkt

tilbygg lengde på vegglov er justert ned til 3,90 innvendig mål fra tidligere behandla søknad hvor tegning viser innvendige mål på 4 meter. Det søkes i foreliggende søknad om at tilbyggets taklengde trekkes ut slik at taket danner en sval over inngangspartiet hvor det er vist et mindre rekkverk på hver side av inngangspartiet. I tillegg viser plantegningen at romfunksjonene bad og soverom har endret plassering sammenlignet med tidligere søknad som fikk avslag.

Nasjonalparkforvalters vurdering er at foreliggende søknad er en mindre justering av det som ble omsøkt i 2017 og fikk avslag. Nasjonalparkforvalter har likevel vurdert at søknaden bør realitetsbehandles.

Oversendte plantegninger og fasadetegninger viser at foreliggende søknad om tilbygg fremdeles skjer i lengderetningen av eksisterende tilbygg og at total lengden på omsøkt tilbyggs lengde er marginalt mindre enn det som er vurdert tidligere.

Kulturminnemyndighetens uttale som er gjort tidligere og som vurderer nettopp et tilbygg til eksisterende tilbygg i lengderetning, anses derfor like relevant. Det er i foreliggende søknad omsøkt en utvidelse av eksisterende tilbygg i lengderetningen. Av denne grunn har det ikke blitt ansett nødvendig å innehente en ny uttale fra kulturminnemyndigheten som vi skal samrå oss med i byggesaker. De faglige rådene som er knyttet til tilbyggets plassering er derfor lagt til grunn også i foreliggende sak.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sønkleppen. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel. Det er gjennomført kartlegginger av biologisk mangfold i Frydalen, og området har stor verdi med hensyn til biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet (§ 8).

I følge verneforskriften er Frydalen landskapsvernområde vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Bevaring av seterbebyggelse i Frydalen LVO er en del av verneformålet. Gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreg og blir mer lik vanlige hytter og fritidsbebyggelse. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Det er påpekt i forvaltningsplanen at bygningenes uttrykk primært bør beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Tilbygg skal også tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.

Tidligere gitte avslag var begrunnet i at omsøkt tilbygg endret setras visuelle uttrykk og var utslagsgivende for et at tiltakshaver ikke fikk tillatelse. Det visuelle uttrykket knyttet til foreliggende søknad er tilsvarende med hensyn til tilbygg i vinkel og endring av hovedform. Også foreliggende søknad gjør allerede eksisterende vinkel mer dominerende. Faglige råd tilsier at i henhold til byggeskikk anbefales at seterbygninger utvides i lengderetningen og at

tilbygg ikke endrer hovedformen på seterbygningen. Søker viser til at seterbygningens form allerede er endret ved at det er oppført et tilbygg fra tidligere, dvs før vernevedtaket trådte i kraft. At seterbygningen allerede var endret fra hovedformen når vernet trådte i kraft, gjør ikke at det er ønskelig å forsterke denne endringen ved å forlenge eksisterende tilbygg og bidra til å endre hovedformen ytterligere.

Det vises i denne sammenheng også til Miljødirektoratets behandling av klagesak og pålegg om riving. Miljødirektoratet er overordnet myndighet og deres begrunnelse vil være retningsgivende for nasjonalparkstyret.

Forvaltningsplanen viser til at om det bygges terrasser eller plattning (som for øvrig vises til ikke vil bli gitt i seter- og kulturlandskapsområder) skal disse ikke ha rekkverk. Fasadetegning i søknad viser en sval foran inngangsparti der det er etablert et mindre rekkverk på hver side (jf fasadetegninger i figur 1). Nasjonalparkforvalter legger derfor til grunn at verken plattning eller rekkverk er tradisjon på seterbebyggelse.



Figur 6: Tegning av Byrsetra slik det nå er bygd (ulovlig). Fra dokumenter oversendt fra søker datert 14.4.2021

Nasjonalparkforvalter vurderer at omsøkt tiltak i søknad datert 5.5.2021 kan endre landskapets art eller karakter, som igjen kan forringe verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde på sikt. Det er utformingen av tilbygget og at tiltaket vil forsterke vinkelen og ikke følge byggeskikken som tilsier at hovedformen på seterhuset skal være lant og smalt.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene og konsekvensene av omsøkt tiltak er tilfredsstillende og føre-var prinsippet legges ikke til grunn. Bare i Frydalen landskapsvernområde er det registrert 44 seterhus, sel, rorbuer o.l. En eventuell tillatelse i denne saken vil føre til at saken får en presedensvirkning for andre liggende søknader, både i Frydalen og i andre områder. Gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreg og blir mer lik vanlige hytter og fritidsbebyggelse som gjør at en samlet belastning av slike endringers virkning på seterbebyggelsen som verneverdi blir stor (nml § 10). En slik utvikling vil også være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Med bakgrunn i denne vurderingen vil det ikke være nødvendig å vurdere §§ 11-12 i naturmangfoldloven.

Nasjonalparkforvalter har ikke vurdert forholdet til sengeplasser og ferdsel inn i villreinens områder. Dette ble heller ikke gjort ved behandling av søknad fra 2017, da omsøkt tilbygg er vurdert i forhold til seterlandskap og kulturverdier og funnet å stride mot formålet om bevaring av seterbebyggelsen. I gjeldende vedtak om tilbygg datert 30.9.2016 er det satt vilkår om at dersom tilbygg med soveromsfunksjon oppføres på selhuset, skal soverom i kokketet avvikles.

Konklusjon

Sekretariatet mener at den omsøkte endringen vil endre bygningens hovedform, og at ved å bygge på det allerede eksisterende tilbygget i lengderetningen vil en forsterke bygningens vinkelform. Dette i likehet med tidligere søknad om om tilbygg datert 15.juni 2017 som også viste et tilbygg på eksisterende tilbygg i lengderetningen. I likhet med avslag gitt på denne søknaden fra 15.6. 2017 mener nasjonalparkforvalter at foreliggende søknad også bryter med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Det vises til at Miljødirektoratets begrunnelse i forbindelse med tidligere klagesak og pålegg om riving er retningsgivende for nasjonalparkstyret. Søknaden tilrås avslått.

Stein Ove S. Gordner

Advokat

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Statsforvalteren i Innlandet
Postboks 987
2626 Lillehammer

Sendt pr e post til:
sfinpost@statsforvalteren.no

Oslo 5.5.2021

AD: Søknad om tilbygg

1. Innledning

Det vises til tidligere innsendt søknad omfattende flere alternative utforminger. Videre vises til tilbakemelding fra Dovre-Rondane Nasjonalparkstyrets sekretariat datert 28.4.2021, med forskjellige innvendinger til selve søknaden/søknadsformen. Derfor fremsendes denne søknaden omhandlende kun ett alternativ.

Jeg representerer Hanne Hvattum, som er eier av Byrsetra. Hun ønsker med dette å søke om et tilbygg på setra. Hun har tidligere søkt om et tilbygg. Isolert sett ble det gitt tillatelse til et tilbygg, men av forskjellige årsaker ble tilbygget gitt en noe avvikende utforming enn det som ble innvilget. Senere ble søknaden om den faktiske utformingen ikke innvilget, og det har vært en lang og tung vei frem til endelig avslag på den søknaden.

Saken har vært vanskelig for henne - på flere plan - og hun har derfor bedt meg om å stå for den videre kontakten med de relevante myndigheter, herunder å være kontaktperson i forbindelse med selve søknaden.

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

2. Kort om fakta -bakgrunn for søknaden

Det kan være hensiktsmessig å først gi noe innledende redegjørelse for den faktiske situasjonen pr dags dato. Opprinnelig søknad om et tilbygg ble innvilget av Rondane - Dovre nasjonalparkstyre (Nasjonalparkstyret). Imidlertid var det av forskjellige årsaker ønskelig med en endring av tilbygget i forhold den opprinnelige søknaden. For det første ble den omsøkte utformingen sterkt frarådet av bygningskyndige personer, da det ville bli problemer med snølast på taket grunnet et relativt flatt tak på tilbygget, inn mot det eksisterende taket på selve selet. Videre ble det sterkt frarådet å bygge slik hun hadde søkt om. Dette fordi det åpenbart var et svært lite estetisk og kulturtradisjonelt riktig alternativ. Et relativt flatt tak, med forskjellig takvinkel på hver side av mønet, og en vinkling som avviker fra de øvrige takvinklene på tunet og i området for øvrig, ble vurdert som svært lite heldig. Det ble derfor søkt om endret utforming, og endringen ble innvilget av lokale bygningsmyndigheter. Hvattum forstod det slik at den også ble (eller ville bli) godkjent av Nasjonalparkstyret. Tilbygget ble oppført i tillit til dette.

Endringssøknaden ble imidlertid svært overraskende avslått av Nasjonalparkstyret og senere endelig avslått av Miljøverndirektoratet den 5.10.2020. Saksforholdet fremgår i all vesentlighet av denne sidens samlede klage (feil-) datert den 4.11.2019 (riktig dato skulle være 25.2. 2020) og Miljøverndirektoratets vedtak datert den 5.10.2020. Det fremgår av sakens dokumenter at avslaget hovedsakelig er begrunnet i uttalelser om byggets primært ønskede utforming, gitt av Fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea som rådgivende kulturmyndighet.

Det endelige vedtaket har følgende ordlyd:

Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gnr. 290, bnr.1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra, jf. naturmangfoldloven § 69. Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017.

Følgende forhold skal rettes:

- *Oppført tilbygg i 2017 på allerede eksisterende tilbygg, og som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, eventuelt mur/betong, dør og vinduer*
- *Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.*
- *Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis*
- *Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelig fasadeutforming for tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf. bilde av setra vedlagt i saksutredningen.*

(mine understrekninger)

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

Som nevnt over foreligger det en tidligere godkjenning av et tilbygg, og det har fra vår side vært stilt spørsmål ved om denne godkjenningen implisitt er trukket tilbake. Tilbakemeldingen fra nasjonalparkstyrets sekretariat er avklarende mht. dette, og det legges etter det til grunn at den opprinnelige godkjenningen er gyldig, og at det således ikke kreves ubetinget tilbakeføring til byggets tilstand slik det var forut for de foretatte arbeidene, slik det synes å fremgå av direktoratets vedtak.

Det kan være viktig å her presisere at det ikke er noe i veien for Hvattum, på lik linje med enhver annen, kan be om å få en søknad om et tilbygg vurdert og innvilget, helt uavhengig av at en annen tidligere søknad er avslått. Så lenge søknaden er en søknad om noe annet enn det som er avslått, eller søknaden inneholder momenter som gjør den kan og skal anses som en ny og endret søknad, er det legitimt og riktig at Nasjonalparkstyret gir søknaden er fair og uhildet vurdering. Det er selvfølgelig også hennes sterke ønske at Nasjonalparkstyret finner grunnlag for å innvilge søknaden og slik sett bidrar til at det fortsatt kan være grunnlag for drift på Byrsetra.

Det presiseres at vi ønsker at den totale søknaden fremlegges for nasjonalparkstyret, slik at styret får anledning til å gjøre en full og uhildet vurdering av denne.

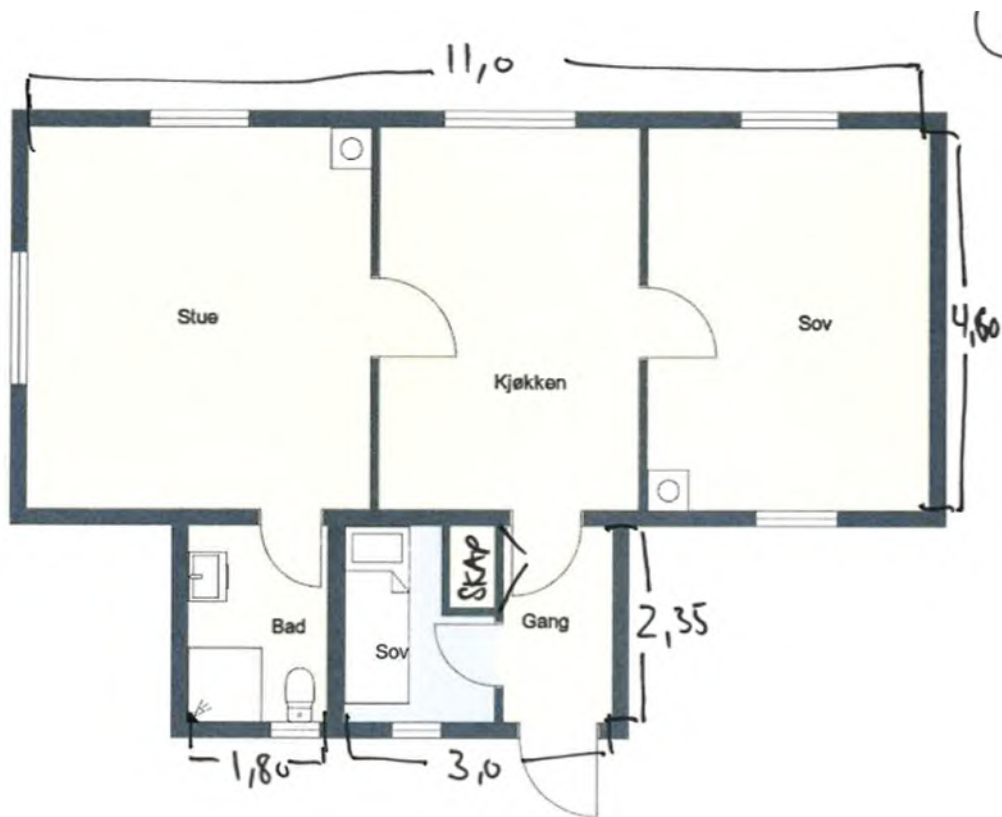
3. Den opprinnelige godkjenningen,

Tilbygg – godkjent i 2016:



Stein Ove Salicath Gordner

Advokat



Denne løsningen er den som det først ble søkt om, og som er godkjent. Som vi tidligere har nevnt, er dette imidlertid ikke en god løsning:

For å gjennomføre dette alternativet er det nødvendig å lage dør i en flott tømmervegg fra 1700-tallet. Dette vil være uopprettelig, og kan således ikke reverseres dersom man senere f.eks skulle ønske å gjennomføre en tilbakeføring/ombygging til et lengre sel, utvidet i selets lengderetning.

Merk her at andre alternative løsninger benytter eksisterende dør inn i den gamle delen av selet.

Videre vil det kreve at det må sprenges bort fjell helt inntil den gamle tømmerveggen. Det er ganske åpenbart at dette lett kan medføre omfattende og uopprettelige skader på det 300 år gamle selet.

Det er også slik at dette alternativet vil gi et svært flatt tak på den ene siden. Dette harmonerer på ingen måte med øvrig bebyggelse hverken på tunet eller for øvrig i området/verneområdet – noe alle de øvrige alternativer gjør.

Det innebærer også bygningsteknisk risiko som følge av tung snølast på et relativt flatt tak, beliggende inn mot eksisterende tak.

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

4. Kort om uttalelser om byggeskikk mm. - hovedgrunnlaget for tidligere avslag

Som nevnt foreligger det tidligere uttalelser fra kulturvernmyndighetene. Fylkeskommunen har gitt følgende uttalelse

I forhold til byggeskikk anbefaler vi vanligvis at seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, så vi foretrekker det opprinnelige tilbygget.

Magnhild Apeland

(mine understrekninger)

Gudbrandsdalsmusea ved Håvard Syse ble bedt om å avgi en faglig uttalelse om det omsøkte tilbyggets utforming.

Ang tilbygg på seterhus i landskapsvernområder: Gamle seterhus har i vårt område ei form og ein storleik vi kjenner att. Ofte tredelt, nokon gonger to-delt. Hovudforma kjenner vi uansett att, som ein litt lang og smal bygning som ligg godt i terrenget. Materialet er tømmer/ laft og med taktekking med naturlege material, anten torv eller skifer. Dette pregar bygningsmiljøet i kulturlandskapet, i enda større grad da LVO vart oppretta. For å unngå og miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekkje kulturlandskapet ønskjer vi lite endring på hovudform og bygningsmateriale. Tilpassingar til ny bruk vil alltid koma i eit levande kulturmiljø, da ønskjer vi å innrette endringar etter hovudform på bygning eller i tunstruktur, slik at ikkje det nye vil endre dette inntrykket. Ein bør underordne seg det opphavlege. Ein ser mange eksempel på inngangssval med både saltak og pulttak, som regel er veggane kledd utvendig. Taka på desse ligg under hovudmønnet og utbygget er så lite dominerande at dei ikkje påverkar inntrykket av sjølve seterhuset. Byggeskikken bygger mykje på naturlege tilhøve, men og mykje på eit bevisst syn på forhold mellom lengde, breidde, høgde og volum. Fylkeskommunen skriv at dei foretrekkjer utviding i lengderetning, basert på areal i tilbygg i forslag 2. Dette vil føre til lite endring av hovudforma. Bygningen er framleis lang og smal og med høgder som er godt tilpassa frå før. Skisse av forslag 2 viser eit tilbygg i vinkel til selet, storleiken og takhøgde gjer at dette endrar hovudforma på bygningen. Skisse av forslag 1 viser eit mindre tilbygg, lengda er kort i høve breidde på selet. Breidda på tilbygget tilseier at mønet kjem høgare, avhengig av vegghøgde og takvinkel. Dei ulike fasadeskissene viser ulik mønehøgde, men den som viser front har mønet under hovudmønnet og blir naturleg ein underordna del til selet. Håper dette kan vere med å klare opp. Håvard Syse
Bygningsvernrådgjevar

Det er viktig å presisere at det forut for søknaden om utvidet tilbygg allerede var laget et tilbygg på selet, og dette tilbygget var laget i vinkel. Det er dette eksisterende og godjente

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

tilbygget som ble søkt utvidet. I den første søknaden - som er godkjent - var planen en utvidelse i tilbyggets bredde, og i den endrede søknaden en utvidelse i tilbyggets lengderetning.

Gudbrandsdalsmuseas anbefaling synes i hovedsak å være en påbygging i selve selets lengderetning, hvilket ganske sikkert kunne vært en foretrukket form for utvidelse, men det var altså allerede «for sent» fordi selet allerede hadde et tilbygg i vinkel, og det har heller ikke vært et av alternativene som har vært opp til vurdering i denne saken.

Derimot ble det altså først søkt om en utvidelse hvor det eksisterende utbygget, som altså er bygget i vinkel ut fra selet skulle bygges bredere, med relativt flatt tak og ulik takvinkel på hver side av mønet. Det ble innledningsvis søkt om en utvidelse som det ved befaring viste seg at ville kunne fremstå som ganske skjemmende (lite estetisk) og lite tradisjonell, og som i tillegg ville få en svak konstruksjonsform med hensyn til snøbelastning mm. Sagt med andre ord en form som i liten grad vil ivareta de særlige og førende hensyn til kulturlandskapet og stedet egenart. (Se nærmere om dette over under pkt. 3) Denne første søknaden ble imidlertid godkjent av så vel kommunale myndigheter som av Nasjonalparkstyret.

Hvattum fikk samstemte råd fra de som har sett planene i virkeligheten og på stedet. En samlet tilbakemelding var at det ville være en bedre løsning å forlenge det eksisterende tilbygget i dets lengderetning, og ikke bygge ut i bredden. Det er denne endrede utformingen det ble søkt om, og som ble godkjent av bygningsmyndighetene, deretter oppført, og så til sist helt overraskende ble avslått.

Imidlertid er det altså det alternativet, hvor det skal bygges ut i bredden som ønskes presset gjennom.

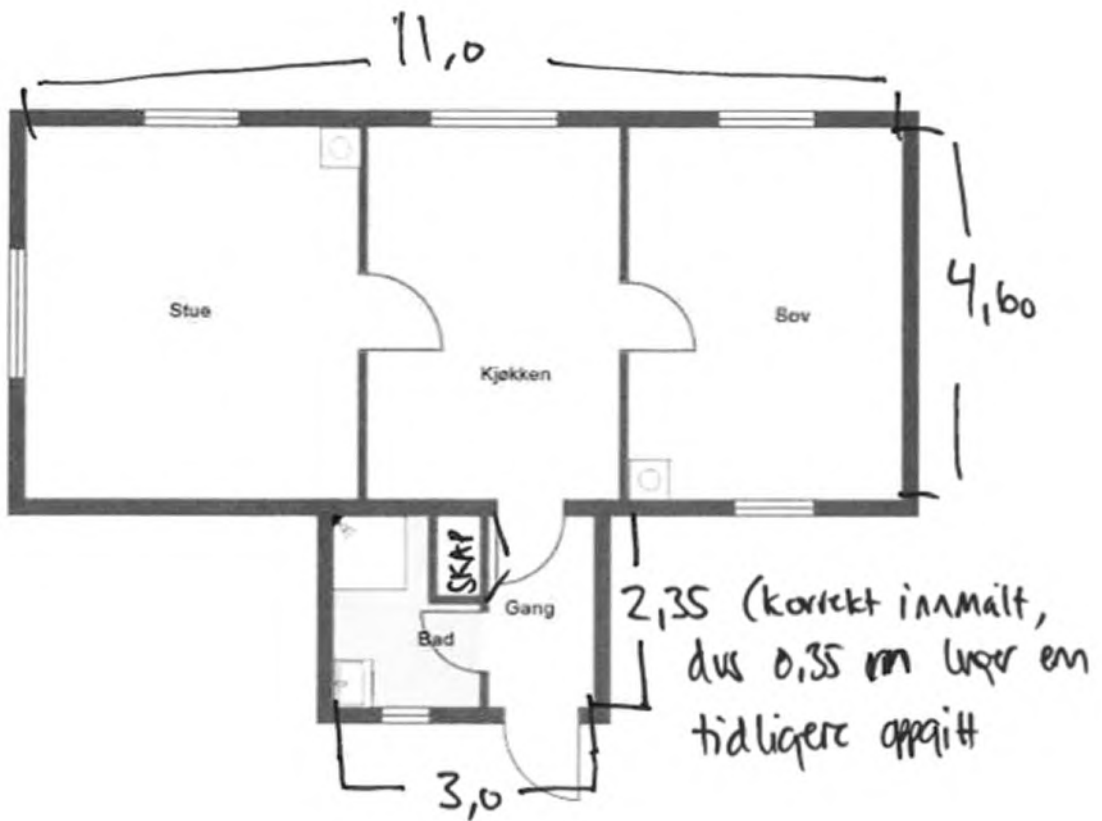
Det er svært viktig å her presisere at Hanne Hvattum etter all sannsynlighet ikke vil benytte den godkjenningen som foreligger, i hovedsak av de årsaker som er nevnt her. Hun vil om nødvendig enten vurdere tilbakeføring til den form det hadde frem til 2016. Eller hun vil vurdere nedlegging av seteren og riving/flytting av bygningene.

Hvattum ønsker derfor å presentere en alternativ løsning, og håper på et konstruktivt samarbeid frem til en god løsning for alle parter, herunder både henne selv og kulturlandskapet representert ved Nasjonalparkstyret og de forskjellige - faste og tilfeldige - brukerne av området.

5. Bygningene slik de var godkjent og oppført før søknad om utvidelse

For ordens skyld, og for lettere å se det hele i riktig sammenheng tas det her med en beskrivelse av selet slik de var før Hvattum innledet prosessen med søknad og ombygging.

Stein Ove Salicath Gordner Advokat



Stein Ove Salicath Gordner

Advokat



Ved vurderingen av dette alternativet er det essensielt å ha i tankene hva som er godkjent i tilsvarende saker fra Dovre. Særlig gjelder dette tilbygg på henholdsvis Tværbekksetre – Grimsdalen og Mesetra – Grimsdalen. Usaklig forskjellsbehandling skal som kjent ikke finne sted.

Det ville uansett vært fordelaktig med en uttalelse fra Gudbrandsdalsmusea knyttet til det her omsøkte alternativet, sett opp mot tidligere godkjenninger gitt f.eks i Grimsdalen.

Videre kan det hevdes at mye tyder på at opprinnelig avslag skyldes en feiltagelse/feiltolkning av bygningsvernrådgers uttalelse, eller en for vidtgående konklusjon av det som uansett må kunne anses å ikke være mer enn en anbefaling, basert på en generell vurdering ikke en konkret vurdering og befaring.

Videre er det viktig å presisere at tegningene i opprinnelig søknad dessverre var noe avvikende fra det faktiske. De er nå korrigert og slik sett riktige, og dermed altså i noen grad forskjellig fra tidligere innsendte tegninger i opprinnelig søknad.

Det er også kjent at Nasjonalparkstyret ønsker å inngå en skjøtselsavtale med eierne av setereiendommer innenfor verneområdet. Dersom Hvattum ikke kan regne med å kunne ha en noenlunde effektiv og hensiktsmessig bruk av seteren er det overveiende sannsynlig at den vil bli nedlagt og fraflyttet. På den annen side er det naturlig nok slik at dersom fortsatt bruk

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

muliggjøres, både for henne og neste generasjon gårdbrukere, kan Hvattum også tenke seg å inngå en slik skjøtselsavtale.

At Byrsetra kan være i fortsatt drift, som i dag, med gressende kuer og et velstelt tun må være i tråd med vernetanken. En fraflytting vil representere det motsatte.

6. Ny søknad om et tilbygg

Søknaden går ut på et påbygg i lengderetning på tilbygget oppført i 2003, slik at lengden blir på 3,90 meter innvendig. Tilbygget fra 2003 har i dag en innvendig lengde på 2,35 meter.

En reduksjon av tilbygget ut over dette gjør at det ikke blir mulig med soverom. Soverommet er i dag nedskalert så mye det går, dvs plass til en seng på 1,90 x 0,75 som i dag nærmest er under normalt minstemål. På badet må det være plass til en kasse med mål 78 cm x 35 cm i tilknytning til toalettet for pumpe og vanntank (selve toalettet har en lengde ut i rommet på 55 cm), dvs at toalettet trenger 78 cm x 90 cm for å få plass.

Samtidig søkes det i tillegg om at selve taket kan bestå, og således kan danne et overbygg over en liten sval foran inngangsdøren.

Fasadetegninger:



Stein Ove Salicath Gordner Advokat

Plan:



7. Antall soveplasser med de ulike alternativene:

Så langt vi kjenner til har det i en rekke tidligere saker vedrørende godkjenning av tilbygg og utbygging innfor verneområdene, vært lagt avgjørende eller betydelig vekt på antall soveplasser mv. og om endringer kan føre til at økt bruksfrekvens og -belastning.

Noen eksempler på saker hvor dette er tillagt vesentlig betydning for vurdering og vedtak i byggesaker er vedlagt. Noen deler er markert, men markeringene er ikke nødvendigvis uttømmende.

Tatt i betraktning at antall soveplasser, og derigjennom utnyttelsen av og belastningen på eiendommen kan være av betydning skal det her nevnes at antatte realistiske soveplasser i de ulike alternativene vil være.

Alternativ 0 = tilbakeføring til slik tilbygget var 2003- 2016

Selet: 6 sengeplasser fordelt på 2 x familiekøye i samme rom.

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

Kokhuset: 5 sengeplasser fordelt på 1 vanlig køyeseng og 1 familiekøye

Totalt 11 sengeplasser

Det omsøkte alternativet tilbygg på totalt 1,75 meter + sval

Selet: 5 sengeplasser fordelt på 1 familiekøye og 1 dobbeltseng i samme rom i opprinnelig del av selet.
+ en enkeltseng med bredde 75 cm i tilbygg (her er det ikke plass til verken køyeseng eller bredere seng).

Totalt 6 sengeplasser

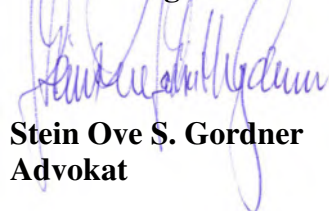
Det er nødvendig påpeke at antall og typer senger ikke er tilfeldig. Forholdet er at Hanne Hvattums mor, som er kårberettiget på gården (Byre) og dermed også på setra (Byrsetra) har – som vanlig er – en tinglyst bruksrett til setra. Hanne Hvattum er gift og har to små barn. For å få til den nødvendige plasseringen av den enkelte, blir ovenstående fordeling av sengeplasser den naturlige og i noen grad den eneste mulige.

8. Avsluttende kommentarer

Som nevnt innledningsvis mener Hanne Hvattum at hun fritt kan søke om bygningsmessige endringer på setra. Dette er derfor en søknad, som det er et sterkt håp om at kan undergis en uhildet, grundig og konstruktiv vurdering, og at det tas hensyn til alle sider av saken, slik at det forhåpentligvis kan være mulig å komme til en løsning som alle parter er vel tjent med.

Dersom noe skulle være uklart, eller det for øvrig er behov for ytterligere opplysninger ber jeg om at jeg kontaktes, slik at jeg kan forsøke å avhjelpe dette.

Med vennlig hilsen



Stein Ove S. Gordner
Advokat

**Vedlegg: 1 situasjonsplan og plantegning m. utv. mål
2-4 eksempler på byggesaker hvor ant. sengeplasser har vært av betydning**

Fra: Stein Ove S. Gordner[advokat@gordner.no]
Sendt: 5. mai 2021 11:27:34
Til: Postmottak SFIN
Kopi: 'Hanne Hvattum'
Tittel: korrigert søknad

Eirin Berge

Jeg viser til tilbakemelding og telefonsamtale, og oversender ny søknad.

Jeg håper på en positiv behandling av søknaden, og forutsetter av hensyn til tidsaspektet at den kan behandles av nasjonalparkstyret på deres førstkommende møte.

Med vennlig hilsen

Stein Ove S. Gordner

Advokat

Ormsundveien 45, 0198 Oslo

mob: 920 56 555

e-post: advokat@gordner.no



Inger Karin og Kjell Myhre
Løkkesvingen 6
3032 DRAMMEN
Att:

SAKSBEHANDLER: STEIN MAGNE GREVRUSTEN ARKIVKODE: 2014/4823 - 432.2 DATO: 22.12.2014

FRYDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE - AVSLAG PÅ SØKNAD OM TILBYGG TIL HYTTE GNR. 343/10 LUSEBY / KARELEN - INGER KARIN OG KJELL MYHRE

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet din søknad om tilbygg til hytte i Frydalen landskapsvernomsråde. Se vedlagt innstilling og vedtak.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Stein Magne Grevrusten'.

Stein Magne Grevrusten
Nasjonalparkforvalter

Kopi går i e-post til følgende:

Nord-Fron kommune
Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
Rådgivende utvalg for nasjonalparker og landskapsvernomsråder i Rondaneregionen
Statens naturoppsyn Rondane
Miljødirektoratet
Fylkesmannen i Oppland

Arkivsaksnr: 2014/4823-2

Saksbehandler: Stein Magne Grevrusten

Dato: 17.11.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	58/2014	28.11.2014

Frydalen landskapsvernområde - Avslag på søknad om tilbygg til hytte gnr. 343/10 Luseby / Karelen - Inger Karin og Kjell Myhre

Nasjonalparkforvalters innstilling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 avslått Inger Karin og Kjell Myhre sin søknad om påbygg på hytte ved Furusjøen i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at det ikke er hjemmel i gjeldende regelverket for å gi dispensasjon i denne saken.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.11.2014

Vedtak som nasjonalparkforvalter sin innstilling.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 avslått Inger Karin og Kjell Myhre sin søknad om påbygg på hytte ved Furusjøen i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at det ikke er hjemmel i gjeldende regelverket for å gi dispensasjon i denne saken.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Dokumenter i saken

- Søknad fra Inger Karin og Kjell Myhre, datert 8. juli 2014.

Saksopplysninger

Om søknaden

Søknaden fra Myhre gjengis i sin helhet nedenfor:

Det søkes om tilbygg til eksisterende hytte som ligger i nordenden av Furusjøen ca. 450 meter fra Karelen på strekningen mot Luseby. Det er ikke bilvei til hytteeiendommen og adkomst til hytta er basert på bruk av båt og/eller sti. Beliggenheten og bruken av hytta berører i liten grad Frydalen Landskapsområde. Våre fritidsaktiviteter og friluftsliv påvirker i liten grad naturmiljøet og kommer heller ikke i konflikt med villreininteresser. I løpet av de ca. 70 årene familien har vært i området har vi ennå til gode å se villrein i nærområdet og jeg antar at leveområdet for reinen i et langsiktig perspektiv ikke vil endre seg vesentlig.

Dagens hytte ble bygd av familien i 1941 og på eiendommen er oppført hytte på ca. 53 m², uthus ca. 15 m² og båtnaust ca. 23 m². Hytta ble overtatt av undertegnede ved arveoppgjør i 1996. Som det fremgår av plantegningen består hytta av gang, kjøkken, stue og ett soverom. Det er begrensede muligheter til optimale endringer innenfor dagens areal og planløsning.

Det søkes om dispensasjon for et tilbygg på 15.75 m² som utgjør ca 30 % av dagens hyttes bebygde areal. Det vises til Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, herunder Vern av Frydalen Landskapsvernområde. Tomtearealet er oppgitt til 2 887,5 m². (Ref. se. eiendom info.) Total bygningsmasse på eiendom vil etter tilbygget bli ca.106 m² (BYA) På vedlagte tegning vises at tilbygget tilknyttes på baksiden av dagens hytte og vil ikke ha noen konsekvenser for fasaden mot Furusjøen. Det vil heller ikke være til hinder for utsyn for naboer, eller til hinder for den frie ferdsel. Tomtearealet for tilbygget er plant og det vil ikke gi negative virkninger på landskapets art eller karakter. Tilbygget vil bestå av 2 små soverom, gang, bod/vaskerom hvor det er ønskelig å installere biologisk toalett, type Vera. Dette vil være en fordel i forhold til dagens gamle utedo og vil bidra til å redusere utslipp til grunn. Tilbygget vil bli tilpasset dagens bygningsmåte og uttrykk.

Vi er bosatt i Drammen og hyttebesøk av familie og venner er med dagens begrensede muligheter for overnatting vanskelig. Hvis muligheter for økt komfort etter "dagens standard/krav" og eget soverom for barn og barnbarn kan bli gjort mulig, vil bruken av hytta bli mer attraktiv og bidra til økt trivsel. Dette vil være positivt og bidra til å videreføre et rikt friluftsliv til neste generasjon. Hytta vil bli benyttet mer og vil kunne stimulere til økt bruk og fritidsaktiviteter. Dette vil igjen bidra til å styrke fjellbasert reiselivsnæring og det lokale næringslivet.

Noen naboeiendommer i området har tidligere foretatt tilbygg og utvidelser og dette har bidratt til økt fritidsaktiviteter og mer trivsel for disse hytteeierne. Vi ser fram til en positiv behandling av søknaden og håper det vil gi familien muligheten til å kunne oppleve et rikt friluftsliv innenfor rammene av verneformålet.

Verneforskrift og forvaltningsplan

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger. I følge verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.

I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane står det følgende om Frydalen landskapsvernområde:

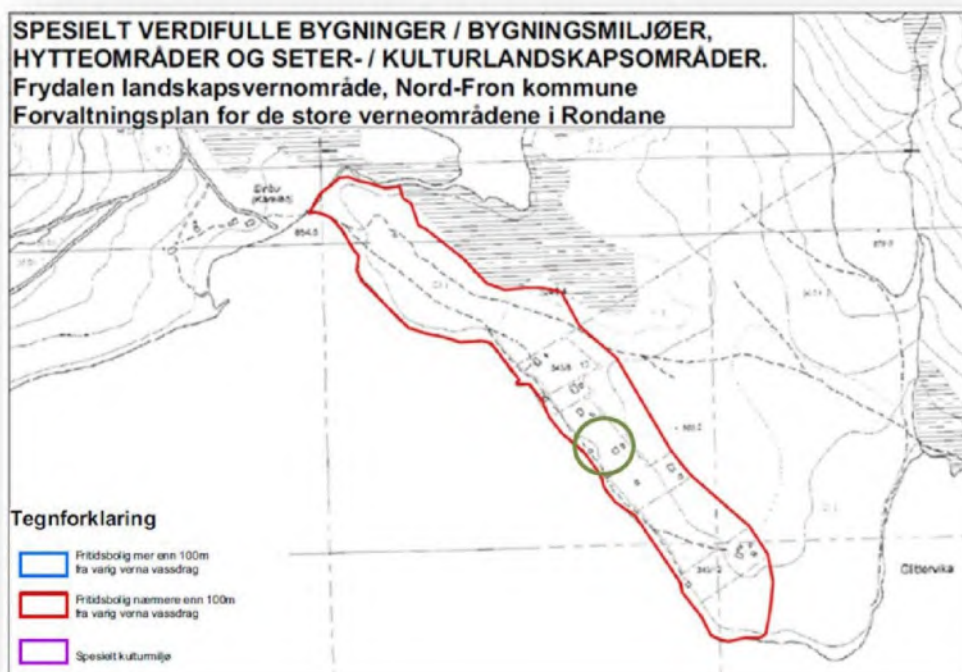
Fryavassdraget er et vassdrag varig vernet mot kraftutbygging. Det er innenfor en sone på om lag 100 m ikke tillatt å føre opp nye bygg/tilbygg, jf. kommunedelplanen for Frydalen. I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg: Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA) og arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter § 4 (nå nml § 48), med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus.

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven, herunder de miljøretslige prinsippene nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Søker har hytte i Frydalen landskapsvernområde mellom Karelen og Glittervika på nordsiden av Furusjøen. Furusjøen tilhører Fryavassdraget som ble varig vernet mot utbygging i 1980, bl.a. for sin urørthet i den øvre delen av vassdraget. I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er det definert en sone på om lag 100 meter fra vannkanten der det ikke er tillatt å føre opp nye bygninger eller tilbygg til eksisterende bygninger. Disse føringene er også i tråd med kommunedelplan for Nord-Fron kommune 2011-2022. Bakgrunnen for disse føringene har sitt utspring i plan- og bygningslovens § 1-8 om *forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag*. Hytta til Myhre ligger innenfor denne sonen, ca. 35 meter fra vannkanten på Furusjøen (se kart nedenfor). I denne sonen kan det kun i sjeldne tilfeller bare gis dispensasjon til oppføring av små uthus for å dekke behov for eksempelvis utedersom det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette fra før.



Utklipp fra forvaltningsplanen. Grønn ring viser søker sin hytte i byggeforbud sonen.

Dersom søker sin hytte hadde ligget utenfor byggeforbud sonen i Frydalen landskapsvernområde, hadde følgende moment blitt gjeldende for ombygging/tilbygg: *Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA) og arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.* For søker sin del ville dette bety at dagens bruksareal på eiendommen utgjør 68 m² (bruksareal hytte+uthus) når man ser bort fra naustet på 23 m² på eiendommen. Dette gjør at tillatt bruksareal i dag er kun 2 m² mindre enn maksimalt bruksareal på 70 m² som er oppgitt i forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og kommuneplanen for Nord-Fron kommune.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utover de estetiske og kulturhistoriske hensyn har tiltak knyttet til fritidsboliger også blitt vurdert ut fra den effekten tiltaket *kan* ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a. Frydalen landskapsvernområde viser dette, og underbygger praktiseringen av retningslinjene i forvaltningsplanen ovenfor.

Med bakgrunn i momentene ovenfor kan ikke nasjonalparkforvalter se at tiltaket er i tråd med gjeldende regelverk. Det er derfor ikke hjemmel for å vurdere en eventuell tillatelse i denne saken og søknaden må dermed avslås. Av denne grunn blir heller ikke søknaden vurdert opp mot de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12, jf. § 7.

Konklusjon

Med bakgrunn i føringer i verneforskrift for Frydalen landskapsvernområde og forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, er det ikke hjemmel for å gi tillatelse til omsøkt formål. Nasjonalparkforvalter mener derfor at søknaden må avslås.



Knut Engemoen
Olav Bismos gate 1
2670 OTTA
Att:

SAKSBEHANDLER: STEIN MAGNE GREVRUSTEN ARKIVKODE: 2013/7154 - 432.2 DATO: 22.12.2014

FRYDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE - 2014 - SØKNAD OM OPPFØRING AV ANNEKS/UTHUS PÅ GNR. 331/74 I FRYLIA - KNUT ENGEMOEN

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet din søknad om oppføring av anneks/uthus i Frydalen landskapsvernopråde. Se vedlagt saksframstilling og vedtak.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Stein Magne Grevrusten'.

Stein Magne Grevrusten
Nasjonalparkforvalter

Kopi går i e-post til følgende:

Nord-Fron kommune
Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
Rådgivende utvalg for nasjonalparker og landskapsvernopråder i Rondaneregionen
Statens naturoppsyn Rondane
Miljødirektoratet
Fylkesmannen i Oppland

Arkivsaksnr: 2013/7154-4

Saksbehandler: Stein Magne Grevrusten

Dato: 19.11.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	59/2014	28.11.2014

Frydalen landskapsvernområde - 2014 – Dispensasjon for oppføring av uthus på gnr. 331/74 i Frylia - Knut Engemoen

Nasjonalparkforvalters innstilling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 gitt Knut Engemoen dispensasjon for oppføring av uthus ved hytte med gnr/bnr 331/74 i Frydalen landskapsvernområde. Søknad om å benytte deler av bygningen til sengeplass er avslått. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 første alternativ.

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Det kan oppføres et frittstående uthus på inntil 12 m² (T-BRA) på eiendommen.
- Bygget skal ha en eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg i samsvar med tradisjonell byggeskikk og som er tilpasset bygningsmiljøet i området for øvrig. Antall vinduer skal tilpasses den tradisjonen og det formålet som bygningen skal oppfylle.
- Montering av pipe på bygningen er ikke tillatt.
- Snarest mulig skal tiltakshaver oversende forvaltningsmyndigheten tegninger av ny fasade på bygningen som er i tråd med kulepunktene ovenfor. Disse skal være godkjent av forvaltningsmyndigheten før byggestart.
- I forbindelse med byggingen gis det dispensasjon for inntil to turer med traktor og tilhenger langs kjørespor fra Fryosen.
- Før byggestart og før transportene med bygningsmaterialer gjennomføres skal SNO Rondane ha melding om oppstart (Finn Bjormyr tlf 481 13 674).

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.11.2014

Vedtak som nasjonalparkforvalter sin innstilling.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 gitt Knut Engemoen dispensasjon for oppføring av uthus ved hytte med gnr/bnr 331/74 i Frydalen landskapsvernområde. Søknad om å benytte deler av bygningen til sengeplass er avslått. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 første alternativ.

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Det kan oppføres et frittstående uthus på inntil 12 m² (T-BRA) på eiendommen.
- Bygget skal ha en eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg i samsvar med tradisjonell byggeskikk og som er tilpasset bygningsmiljøet i området for øvrig. Antall vinduer skal tilpasses den tradisjonen og det formålet som bygningen skal oppfylle.
- Montering av pipe på bygningen er ikke tillatt.
- Snarest mulig skal tiltakshaver oversende forvaltningsmyndigheten tegninger av ny fasade på bygningen som er i tråd med kulepunktene ovenfor. Disse skal være godkjent av forvaltningsmyndigheten før byggestart.
- I forbindelse med byggingen gis det dispensasjon for inntil to turer med traktor og tilhenger langs kjørespor fra Fryosen.
- Før byggestart og før transportene med bygningsmaterialer gjennomføres skal SNO Rondane ha melding om oppstart (Finn Bjormyr tlf 481 13 674).

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Dokumenter i saken

- Søknad/tilleggsopplysninger til tidligere søknad oversendt i e-post datert 20. juni 2014.
- Søknad fra Knut Engemoen datert 30. oktober 2013 (ikke satt saken i behandling før nå etter samtale med søker).

Saksopplysninger

Om søknaden

Søknaden/tilleggsopplysningene fra Knut Engemoen datert 20.06.2014 er gjengitt i sin helhet nedenfor:

Jeg arvet hytta av mine foreldre i 2012. Foreldrene mine har brukt hytta lite i flere år før jeg arvet den. Det er stort behov for mere bod/lagerplass og litt overnattingsplass slik det er i dag. Dette for at hytta skal kunne brukes av hele familien som et fritidsbygg på en funksjonell og praktisk god måte. Det er bare tillat 70 m2 som total byggemasse i Frylia har jeg fått til informasjon. Dagens hytte er på 58 m2, så søknaden gjelder da de resterende 12. Søker om en separat bygning for kombinert bod og overnatting da det ikke blir funksjonelt og estetisk fint og bygge på de resterende kvadratene på eksisterende hytte. Dagens hytte er plassert helt øverst på tomta og utformet slik at ikke lar seg gjøre å bygge på hytta med de ekstra kvadratene. Med et eget bygg vil det også bli mye finere i landskapet estetisk og funksjonelt.

Det er kun et bygg på tomta i dag. Bygningsnummer 161, Hytter, sommerhus ol. Fritidsbygg. Det er en av få eiendommer i Frydalen landskapsområde som ikke er oppført med flere bygninger på tomta. Mere lagerplass for oss vil bidra til mindre behov for transport inn til hytta av ved og annet utstyr i perioder.

Vedlagt tegning i søknaden av bygningens fasade vil bli lik eksisterende hytte og ikke med så store og mange vinduer som er tegnet inn. Dersom det blir pipe så blir det kun en liten stål pipe.

Forvaltningsplan og verneforskrift

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger.

Ved en eventuell dispensasjon for oppføring av nye bygninger krever dette behandling etter naturmangfoldlovens § 48 om dispensasjon fra et vernevedtak. I loven heter det bl.a.:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane står det følgende om Frydalen landskapsvernområde:

I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg:

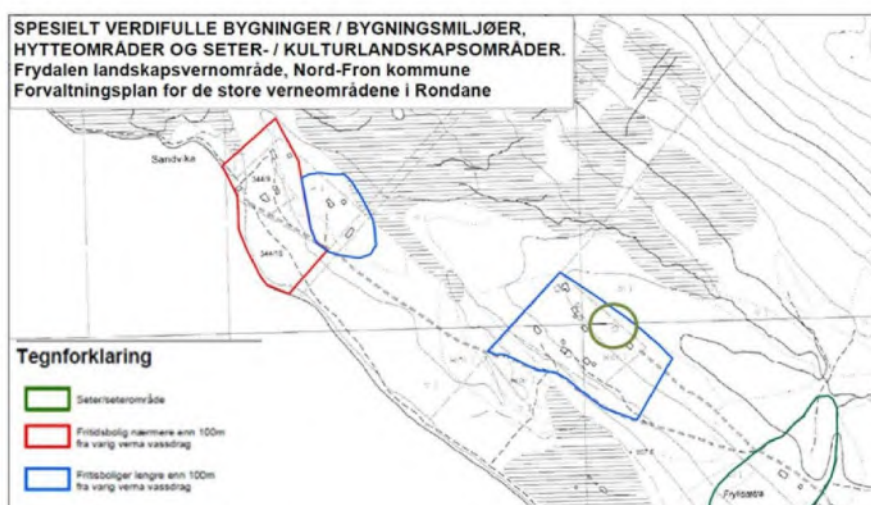
- Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA)
- Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter § 4 (nå nml § 48), med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus.

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven, herunder de miljørettslige prinsippene nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Søker har hytte i Frydalen landskapsvernområde mellom Fryosen og Sandvika på østsiden av Furusjøen. Furusjøen tilhører Fryavassdraget som ble varig vernet mot utbygging i 1980, bl.a. for sin urørthet i den øvre delen av vassdraget. I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er det definert en sone på om lag 100 meter fra vannkanten der det ikke er tillatt å føre opp nye bygninger eller tilbygg til eksisterende bygninger. Hytta til Engemoen ligger utenfor denne sonen, ca. 250 meter fra vannkanten på Furusjøen (se kart nedenfor). Engemoen skisserer i sin søknad at det er behov for mer lagerplass og overnattingsplass på familiens hytte, og søker dermed om dispensasjon for oppføring av et frittstående hus med kombinert lager og mulighet for overnatting.



Utklipp fra forvaltningsplanen. Grønn ring viser søker sin hytte i sone som er lenger enn 100 m fra vassdrag.



Kart ovenfor viser hytta og uthuset sin plassering i terrenget.

Pr. i dag består eiendommen av en bygning med et lite tilbygg til hytta som fungerer som kombinert lagerplass og utedo. Engemoen ønsker å bygge et frittstående bygg med god lagerkapasitet for ved og annet utstyr, og påpeker samtidig at dette vil føre til at det blir mindre behov for motorisert ferdsel inn og ut til eiendommen. I søknaden er det også skissert et ønske om å kunne benytte deler av bygningen til overnatting. I telefonsamtale med søkeren er det også synliggjort et problem med den eksisterende utedoen på hytta. Spesielt på sommeren kan det til tider være noe luktproblemer inne i hytta med bakgrunn i utedoen som ligger vegg i vegg. Utett grunnmur i stein kan i følge søker være årsaken til dette. Derfor er det også sannsynliggjort et behov for å flytte utedoen om problemet vedvarer.

Forvaltningsplanen framhever at søknader om nybygg skal vurderes strengt og må behandles etter naturmangfoldlovens § 48. I følge forvaltningsplanen vil det kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende dersom det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utover de estetiske og kulturhistoriske hensyn har tiltak knyttet til fritidsboliger også blitt vurdert ut fra den effekten tiltaket kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a. Frydalen landskapsvernområde viser dette, og underbygger praktiseringen av retningslinjene i forvaltningsplanen ovenfor. I denne saken vil det etter nasjonalparkforvalter sitt syn ikke være aktuelt å tillate bruk av en slik bygning til overnatting. Søker synliggjør derimot to andre moment (behov for mer lagerplass og behov for flytting av utedo) som taler for at man kan vurdere å gi dispensasjon til omsøkt tiltak.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området. I tillegg foreligger ferske data fra GPS-prosjektet i perioden 2009 og fram til nå. I tillegg finnes oppdatert oversikt over naturkvalitetene i området i bl.a. i Naturbasen (§ 8).

Oppføring av et enkelt uthus for utedo- og lagerfunksjon vil ikke redusere det særpregede natur- og kulturlandskapet og landskapsformene eller endre nevneverdig bruken av hytta slik at det medfører økt ferdsel inn

i villreinområdet. Under forutsetning av at materialtransporten planlegges og gjennomføres til tider der belastningen på kjøresporet blir minst mulig, er det ikke vurdert at tiltaket vil bidra til å overskride akseptabelt nivå for samlet belastning på økosystemet. Etter nasjonalparkforvalter sin vurdering er en dispensasjon i denne saken innenfor rammene av det skjønnet som kan utvises i denne sammenhengen, om man da ser bort fra den delen av søknaden som gjelder bruk av uthuset til overnatting. Søknader om utvidet kapasitet med tanke på overnattingsmuligheter har vært behandlet strengt tidligere i verneområdet. Den praksisen må etter forvalter sitt syn fortsette av hensyn til presedensvirkning og i forhold til samlet belastning på området. Bygningmessig er omsøkt tiltak innenfor arealkravet på maksimalt 70 m² (T-BRA) i Frydalen landskapsvernområde.

Forvalter vurderer det slik at oppføring av et lite uthus ved eksisterende hytte «ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig», og at vilkår for å vurdere dispensasjon i medhold av naturmangfoldlovens § 48 dermed er til stede. Nasjonalparkforvalter mener derfor at føre-var-prinsippet ikke bør tillegges vekt i denne saken, så lenge det bare blir gitt dispensasjon for bruk som uthus og utedo (§§ 9-10). Ved en eventuell dispensasjon for oppføring av bygningen kan forvaltningsmyndigheten stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg i samsvar med tradisjonell byggeskikk og tilpasset bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer må vurderes strengt. I dette tilfellet er det ikke aktuelt å tillate oppføring av pipe da bygningen kun skal ha en uthus-funksjon. Tiltakshaver plikter å iverksette de tiltak som er nødvendig for at naturmangfoldet ikke skal bli nevneverdig skadelidende. Om ikke dette blir gjort kan tiltakshaver bli pålagt å rette skaden i ettertid (§ 11). Når det gjelder punktet om miljøforsvarlige teknikker sikres dette gjennom vilkår i saken (§ 12).

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter vurderer det slik at oppføring av et lite uthus ved eksisterende hytte «ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig», og at vilkår for å gi dispensasjon i medhold av naturmangfoldlovens § 48 dermed er til stede for den delen av søknaden som gjelder uthus med lagerfunksjon og eventuelt utedo. Det anbefales derfor å gi tillatelse til oppføring av uthus med utedo- og lagerfunksjon. Den delen av søknaden som omhandler bruk av bygningen til overnattingsrom blir dermed avslått.



Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Postadresse

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinnhusvegen 33
2661 Hjerkinn

Kontakt
Sentralbord: +47
Direkte: +47 61 26 62 09

<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Petter M. Jørgensen
Epost: petter.jorgensen@appeartv.com

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/10397-10 432.2

Deres ref.

Dato 18.10.2019

Melding om vedtak- Frydalen LVO - tillatelse til tilbygg på fritidsbolig gbnr. 331/73 Nord-Fron kommune - Petter M. Jørgensen

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet din søknad om tilbygg til fritidsbolig. Vedtaket i nasjonalparkstyret ble som følger:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 11.oktober 2019 gitt Petter M. Jørgensen tillatelse til å oppføre tilbygg på fritidsbolig som omsøkt på gbnr 331/73 i Nord-Fron kommune i Frydalen landskapsvernområde. Vedtaket er gitt i medhold av verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Følgende vilkår gjelder for tillatelsen:

- *Tilbygget skal oppføres og ha utforming som vist i plantegninger- og fasadeillustrasjoner i søknad datert 8.3.2019 og 8.8.2019 (tilleggsinformasjon).*
- *Rivingsmaterialer og overskytende bygningsmaterialer skal bringes ut fra området.*
- *Tilbygget skal ha et bruksareal (BRA) på 12,7 m² og et bebygd areal (BYA) på 14,3 m² som opplyst i søknaden. Ytre mål på tilbygget skal være som opplyst på plantegning i søknad og mønehøyde skal være som eksisterende fritidsbolig.*
- *Tiltaket skal ikke medføre terrenginngrep over 0,5 meter, og bygningen skal tilpasses terreng, ikke motsatt.*
- *Eksisterende materialbruk skal videreføres. Tilbygget skal bygges i laft, torvtak og grunnmur i tørrmurt naturstein. Det skal brukes stedegen torv, bruk av ferdigpakke sekker til torvtak er ikke tillatt.*
- *Nye vinduer skal være smårutet som på eksisterende bygning og følge eksisterende farge på omramminger og sprosser. Hvite omramminger/sprosser er ikke tillatt.*
- *Fargebruken på tilbygget skal være dempet, brun/grå*
- *Statens naturoppsyn (SNO) kan utføre kontroll i henhold til vilkårene i tillatelsen.*
- *Tillataket skal ferdigstilles senest 3 år etter vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, fminpost@fylkesmannen.no*

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkinn



Vedtaket er gjort i forhold til verneforskrift og naturmangfoldloven. Andre tillatelser som tiltaket krever, for eksempel fra grunneier eller kommune (plan- og bygningslov), må søker selv sørge for. Vedtaket er basert på opplysninger gitt i søknad. Dersom opplysningene i søknaden skulle vise seg å være uriktige, kan det medføre at vedtaket er ugyldig.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.»

Innstilling og styrets behandling er lagt ved. Har du spørsmål så ta kontakt med saksbehandler. På grunn av tekniske utfordringer har det dessverre tatt tid før vedtaket kunne oversendes.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Nord-Fron kommune	Nedregate 50	2640	VINSTRÅ
Fylkesmannen i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Oppland fylkeskommune	Postboks 988	2626	LILLEHAMMER
Statens naturoppsyn Rondane			
Villreinnemda Rondane og Sølkleppen			



Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2019/10397-6

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 12.09.2019

Sak - Frydalen LVO - søknad om tilbygg på fritidsbolig gbnr. 331/73 Nord-Fron kommune - Petter M. Jørgensen

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 11.oktober 2019 gitt Petter M. Jørgensen tillatelse til å oppføre tilbygg på fritidsbolig som omsøkt på gbnr 331/73 i Nord-Fron kommune i Frydalen landskapsvernområde. Vedtaket er gitt i medhold av verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Følgende vilkår gjelder for tillatelsen:

- Tilbygget skal oppføres og ha utforming som vist i plantegninger- og fasadeillustrasjoner i søknad datert 8.3.2019 og 8.8.2019 (tilleggsinformasjon).
- Rivingsmaterialer og overskytende bygningsmaterialer skal bringes ut fra området.
- Tilbygget skal ha et bruksareal (BRA) på 12,7 m² og et bebygd areal (BYA) på 14,3 m² som opplyst i søknaden. Ytre mål på tilbygget skal være som opplyst på plantegning i søknad og mønehøyde skal være som eksisterende fritidsbolig.
- Tiltaket skal ikke medføre terrenginngrep over 0,5 meter, og bygningen skal tilpasses terreng, ikke motsatt.
- Eksisterende materialbruk skal videreføres. Tilbygget skal bygges i laft, torvtak og grunnmur i tørrmurt naturstein. Det skal brukes stedegen torv, bruk av ferdigpakkede sekker til torvtak er ikke tillatt.
- Nye vinduer skal være smårutet som på eksisterende bygning og følge eksisterende farge på omramminger og sprosser. Hvite omramminger/sprosper er ikke tillatt.
- Fargebruken på tilbygget skal være dempet, brun/grå
- Statens naturoppsyn (SNO) kan utføre kontroll i henhold til vilkårene i tillatelsen.
- Tiltaket skal ferdigstilles senest 3 år etter vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, fminpost@fylkesmannen.no

Vedtaket er gjort i forhold til verneforskrift og naturmangfoldloven. Andre tillatelser som tiltaket krever, for eksempel fra grunneier eller kommune (plan- og bygningslov), må søker selv sørge for. Vedtaket er basert på opplysninger gitt i søknad. Dersom opplysningene i søknaden skulle vise seg å være uriktige, kan det medføre at vedtaket er ugyldig.



Vedtaket kan påklages innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 11.10.2019

Sekretariatet orienterte om saken.

Vedtak

Enstemmig som innstilt.

Dokumenter i saken

- Søknad datert 8.april 2019, journalført 2.mai 2019
- Tilleggsopplysninger datert 8.august 2019
- Uttale fra Oppland fylkeskommune datert 2.oktober 2019
- Uttale fra villreinnemda i Rondane og Sølnekletten datert 19.9.2019 (vedlagt)

Saksopplysninger

Søknad

Petter M. Jørgensen har søkt om å få oppføre et tilbygg til sin eksisterende fritidsbolig gbnr. 331/73 som ligger i Frydalen landskapsvernområde i nærheten av Frylisetra. Eksisterende fritidsbolig er opplyst å ha et bruksareal (BRA) på 42,8 m² og omsøkt tilbygg er opplyst å ha et bruksareal 12,7 m². Tilbygget planlegges bygd i i fritidsboligens lengderetning. Tilbyggets funksjon er tiltenkt kjøkken og do (biodo). Eksisterende kjøkken vil bli innlemmet som en del av gangarealet. Grunnmuren til omsøkt tilbygg vil være slik eksisterende grunnmur er - tørrmurt naturstein rett på bakken. Tilbygget vil bli oppført i laft som eksisterende hytte. Fritidsboligen er tenkt beiset for å få en enhetlig farge også etter oppføring av tilbygg. Tak vil bli torvtak som resten av eksisterende hytte. Eksisterende uthus på 11,6 m² skal fungere som vedlager og utstyrsbod.

Søker skriver:

«Hytta har per i dag et lite kjøkken som ligger i forlengelse av inngangen. Deler av tilbygget er tiltenkt en mer funksjonell kjøkkenløsning som vil komme i forlengelse av oppholdsrommet. Dette vil frigjøre arealet som i dag blir benyttet som kjøkken til lagring og oppbevaring av klær og bli innlemmet som en del av gangpartiet. Eksisterende utedo og



bygg fungerer ikke som en fremtidig løsning, så deler av tilbygget vil også bli innredet som toalett og rom for personlig hygiene. Toalettløsningen er tenkt som Biotoalett Separett med en varm kompost bingje på utsiden, for kompostering av toalettavfall og matavfall. Det er derfor tegnet inn en dør ut til området hvor komposten er tiltenkt»



Blå pil viser fritidsboligens beliggenhet ved Furusjøen i Frydalen LVO





Eksisterende fritidsbolig og uthus





Illustrasjoner av nye fasader etter omsøkt tilbygg.



Plantegning av eksisterende fritidsbolig og nytt tilbygg i øvre del av tegningen

Søker har beskrevet 2 alternative løsninger for å få tilbygget i tråd med forvaltningsplanen om et maks bruksareal på 70 m². I det ene alternativet er det beskrevet en reduksjon av eksisterende uthus. Gitt de arealopplysninger som ligger til grunn vil en slik justering ikke være nødvendig for at tiltaket skal være i tråd med forvaltningsplan, og i det videre blir derfor kun alternativet der det ikke gjøres arealreduksjoner vurdert. Forvaltningsplanen legger til grunn bruksareal og ikke bebygd areal. Dette er opplyst søker pr telefon, samtidig med at det ble opplyst at transport av materialer vil kreve tillatelse etter verneforskrift om motorferdsellov og må eventuelt søkes senere, og behandles delegert.

Søknaden har vært sendt til uttale til villreinemda i Rondane og Sørnkletten, villreinutvalget Rondane Nord og Oppland fylkeskommune den 19.8.2019.. Vi har mottatt uttale fra villreinemda og fylkeskommunen og deler av uttalene gjengis under.

Uttale fra villreinemda Rondane-Sørnkletten jf sak 2019/52 : Villreinemda viser til at eiendommen ligger innenfor sone 1 i nasjonalt villreinområde, og frarår at dispensasjon gis. Uttalen viser til at de siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i



nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet. Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda frarår derfor at dispensasjon innvilges.

Oppland fylkeskommune skriver i sin uttale at de ikke vil motsette seg at det oppføres et tilbygg til eksisterende fritidsbolig på gnr 331 bnr 73 - Frydalen LVO under forutsetning av at tilbygget utføres slik oversendt dokumentasjon viser. Nye tiltak innenfor området er i utgangspunktet ikke ønskelig fordi det vil gi økt ferdsel, men i dette tilfellet vurderer Oppland fylkeskommune at utvidelsen er begrenset i tillegg til at den ikke vil i gi økte overnattingsmuligheter, det vil derfor være liten fare for at tiltaket vil gi presedens til andre lignende saker.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Fritidseiendommen hvor tiltaket er omsøkt ligger i Frydalen landskapsvernområde. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *ta vare på landskapsformene*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I verneforskriftens § 3 punkt 1.1 står det «Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter». Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Forvaltningsplan

Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk, mens den gir forbud mot nye bygg. Ombygginger og tilbygg kan tillates etter søknad. I landskapsvernområdene skal dette skje i tråd med forvaltningsplanen



Forutsetninger som må oppfylles for at den kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag.

I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor det vassdragsnære beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg:

- Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA).
- Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles skal forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i retningslinjer som er beskrevet i forvaltningsplanen side 43.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan må søknaden vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene.

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.



Vurdering

Ombygginger og tilbygg kan etter verneforskriften tillates etter søknad. I landskapsvernområdene skal dette skje i tråd med forvaltningsplanen. Der juridisk bindende bestemmelser i verneforskriften viser direkte til forvaltningsplanen vil dette som regel innebære at forvaltningsplanens bestemmelser er bindende for tiltaket.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier.

Som forvaltningsplanen beskriver på side 38 kan utvidelser av bygningsmassen føre til endret bruk og økt ferdsel inn i villreins leveområder. Tiltak knyttet til fritidsboliger vil derfor også måtte vurderes ut fra den effekten tiltaket kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a. Frydalen landskapsvernområde viser dette. Foreliggende sak dreier seg om søknad om å oppføre et tilbygg til fritidsboligen for å utvide eksisterende kjøkken og få ordende toalettforhold med biodo da eksisterende utedo i uthuset ifølge søker er svært dårlige.

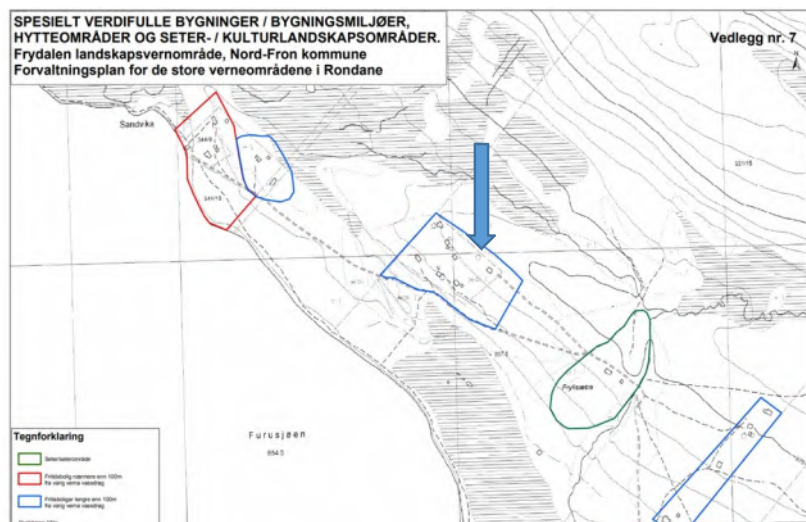
Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Frydalen landskapsvernområde har områder med spesielt verdifulle bygninger og bygningsmiljøer deriblant Luseby, og flere seter- og kulturlandskapsområder med verdifulle bygningsmiljøer.

På vernetidspunktet var det innenfor Frydalen LVO etablert mange hytter. Nærområdene til disse hyttene har ofte ingen spesielle verneverdier, men hyttene ligger i et større landskapsrom med store estetiske verdier. Dette er noe av bakgrunnen for opprettelsen av disse landskapsvernområdene. Hyttene her får en strengere forvaltning enn tilsvarende hytter utenfor landskapsvernområdene, men mer liberale retningslinjer enn bygninger som brukes til fritidsformål innenfor seter – og kulturlandskapsområdene og områder med andre spesielle bygningsmiljøer

Det er totalt 89 fritidsbygg i Frydalen landskapsvernområde ihht forvaltningsplanens opplysninger. I et landskapsvernområde som Frydalen der formålet blant annet er å ta vare på et særpregget vakkert natur- og kulturlandskap vil gjennomgående kunne tåle noe bygningsmasse, sammenlignet med landskapsvernområder der formålet er å ta vare på urørt



natur. Eiendommen gnr. 331 bnr 73 ligger i et område vist som fritidsbolig utenfor det vassdragsnære beltet (jf. vedlegg nr 7 i forvaltningsplanen og utsnitt under)



Vedlegg 7 i forvaltningsplan. Blå pil viser område der eiendommen ligger

I Frydalen landskapsvernområde har forvaltningsmyndigheten tidligere tillatt oppføring av både frittstående uthus og tilbygg for å løse behov for funksjonene vedplass og utedo), som ikke kunne løses innenfor eksisterende bygningsmasse. Omsøkt tiltak faller delvis inn under de konkrete behovene som er fastsatt i retningslinjene, da søker viser til at eksisterende utedo i uthuset ikke lenger er brukbar, og at det er ønskelig med do som er knyttet til fritidsboligen.

Det totale bruksarealet (TBRA) for eiendommen er i søknaden opplyst å være 54 ,4 m². Ved å oppføre et tilbygg med bruksareal på 12,7 m² vil det totale bruksarealet for eiendommen bli 67,1 m², altså under 70 m². Et tilbygg som omsøkt vil også være ca 30% av eksisterende fritidsbolig, slik at forvaltningslovens retningslinjer på disse punkt følges. At tilbygget blir lagt i bygningens lengderetning gjør at bygningen beholder den lange, smale formen og at terrenginngrepene blir minimale. Tilbygget viderefører dermed uttrykket til eksisterende fritidsbolig og underordner seg dette, jf også fylkeskommunens uttale.

Omsøkt tiltak vil ikke medføre endret overnattingskapasitet i fritidsboligen, men en standardheving. Det vurderes likevel at tiltaket vil ha liten påvirkning på ferdselen inn i viktige leveområder for villreinen, også om en tar høyde for andre lignende tiltak i samme område. Dette er blant annet i tråd med tidligere vedtak nasjonalparkstyret har gjort (jf. saksnr 2018/2980 om riving og oppføring av nytt uthus for utedo og vedlagring, saksnr 2016/4865 om tilbygg til seterhus brukt som fritidsbolig med vilkår om fjerning av eksisterende soverom i



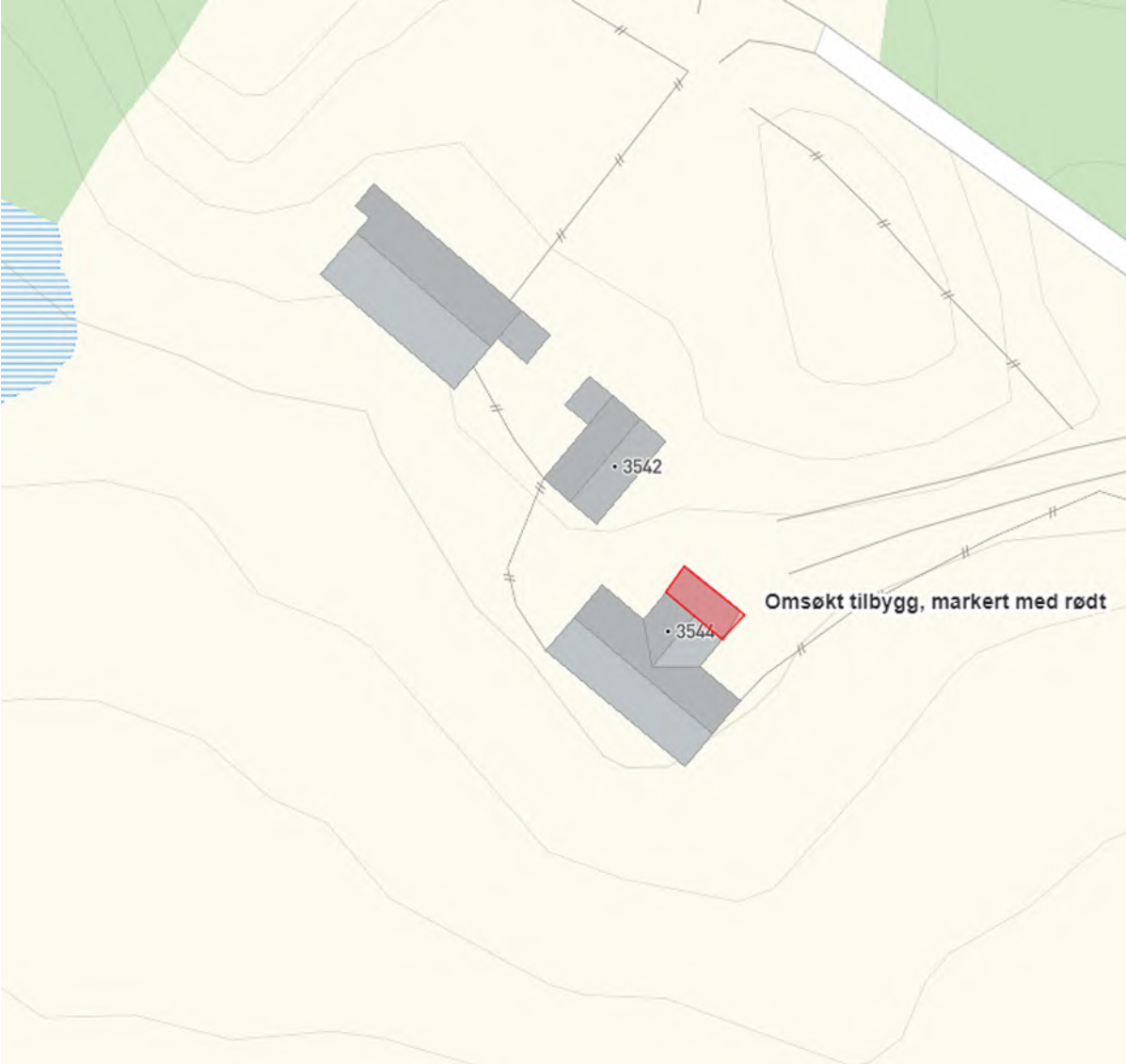
kokhus, og saksnr. 2017/3012 om tilbygg til uthus for vedlagring og utedo, der omsøkt soverom ikke ble god tatt – alle i Frydalen LVO). Villreinnemda peker i sin uttale på at fritidsboligen ligger i nasjonalt villreinområde, og med bakgrunn i hvor mange fritidsboliger som ligger her (1200) vil omsøkt tiltak ha en uheldig presedensvirkning og samla føre til en økt ferdsel i villreinområdet.

Kunnskapgrunnlaget i området vurderes å være tilstrekkelig og også kunnskapen om virkningene av tiltaket, slik at føre-var prinsippet (nml | 9) blir ikke lagt til grunn. I forhold til økosystem-tilnærming og samlet belastning (nml § 10), vurderer nasjonalparkforvalter at det er forsvarlig å tillate tiltaket som omsøkt, bl.a. med bakgrunn i at overnattingskapasiteten forblir uendret. I tillegg er både den størrelsen tiltaket utgjør og det totale bruksareal på eiendommen i tråd med forvaltningsplan også etter utbygging. Saken vil i så måte ha liten eller ingen presedensvirkning. Tiltakshaver plikter å iverksette de tiltak som er nødvendig for at naturmangfoldet ikke skal bli skadelidende (§ 11). Om ikke dette blir gjort kan tiltakshaver bli pålagt å iverksette tiltak for å rette skaden i ettertid. Når det gjelder miljøforsvarlige teknikker (§ 12) sikres dette gjennom vilkårene som er stilt i saken.

Konklusjon

Etter en samlet vurdering tilrår nasjonalparkforvalter at det gis tillatelse med vilkår til omsøkt tiltak.

Situasjonsplan Byrsetra:



Utvendige mål på omsøkt tilbygg:



Snitt-tegning tilbygg:

Det synes ikke å være behov for snitt-tegning i denne søknaden, da omsøkt tilbygg kun er en forlengelse av allerede eksisterende vinkel på seterhuset. Det innebærer at både mønehøyde, gesimshøyde og takvinkel blir som eksisterende bygg på eiendommen. Ønskes det likevel snitt-tegning, kan dette ettersendes etter 1. juni når det er tillatt å kjøre inn til eiendommen og når veien inn er farbar, da det pr i dag ikke foreligger eksakte mål av eksisterende bygning.

Kommentar terrengsnitt:

Det anses som unødvendig å legge ved terrengsnitt for dette tiltaket, da søknaden ikke innebærer endringer av det eksisterende terrenget.



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47
fmoppost@fylkesmannen.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hanne Hvattum
Byrevegen 45 A
2640 VINSTRA

Saksbehandler Stein Magne Grevrusten

Vår ref. 2016/4865-12 432.3

Deres ref.

Dato 10.07.2018

Rondane - Dovre nasjonalpark - Avslag- Oppføring av tilbygg til sel på Fryvollen , Byrsetra gnr. 290/1 - Hanne Hvattum

Viser til endringssøknad om tilbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27. juni 2018 gjort følgende vedtak:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27.juni 2018 avslått endringssøknad om tilbygg på Byrsetra gnr. 290 bnr 1 i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at den omsøkte endringen ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke tilpasset bygningsmiljøet for øvrig.

Bygningens hovedform blir endret og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved setra. Endringen er dermed vurdert å ikke være i tråd med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre».

Se vedlagt saksframstilling, vedtak og protokoll.

Med hilsen

Stein Magne Grevrusten
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturresevat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin





Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2016/4865-10

Saksbehandler: Stein Magne Grevrusten

Dato: 31.05.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	17/2018	27.06.2018

Frydalen landskapsvernområde - Avslag- Oppføring av tilbygg til sel på Fryvollen , Byrsetra gnr. 290/1 - Hanne Hvattum

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27.juni 2018 avslått endringssøknad om tilbygg på Byrsetra gnr. 290 bnr 1 i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at den omsøkte endringen ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke tilpasset bygningsmiljøet for øvrig.

Bygningens hovedform blir endret og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved setra. Endringen er dermed vurdert å ikke være i tråd med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 27.06.2018

Styreleder innledet om saken. Sekretariatet gjorde en grundig fremlegging av saksgangen ettersom dette var en endringssøknad knyttet til en tidligere gitt tillatelse og hadde en lengre forhistorie.

Det ble en diskusjon i styret der det var uenighet om tiltaket. Enkelte mente tiltaket var akseptabelt mens andre klart mente at tiltaket ikke var i tråd med vernevedtaket og at det å godkjenne tiltaket ville gi en uheldig presedens.



Det ble foretatt en avstemning i saken. Live Giset, Svein Håvar Korshavn og Rune Støstad stemte mot innstillinga til forvalter. Forvalters innstilling ble vedtatt mot 3 stemmer.

Styret ønsker en sak knyttet til at tilbygget allerede er oppført.

Vedtak

Innstillingen ble vedtatt 3 mot 8 stemmer.

Dokumenter i saken

- Utdypende uttale fra Gudbrandsdalsmusea, datert 31. mai 2018.
- Endringssøknad fra Hanne Hvattum, datert 15. juni 2017 og 26. juni 2017.
- Utgående e-post fra nasjonalparkforvalter med informasjon til søker, datert 26. juni 2017.
- Nasjonalparkstyrets vedtak om tillatelse til tilbygg til Byrsetra gnr. 290 bnr. 1 i Frydalen landskapsvernområde, behandlet i styremøte den 30. september 2016.
- Søknad fra Hanne Hvattum om tilbygg til seter i Frydalen landskapsvernområde, datert 12. juli 2016.

Saksopplysninger

I 2016 søkte Hanne Hvattum om å få bygge på 3,6 m² i lengderetningen av inngangspartiet på seterstua på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde (se areal merket med gult i tegningen nedenfor). I styremøte den 30. september 2016 ble det gitt tillatelse til dette slik som omsøkt.

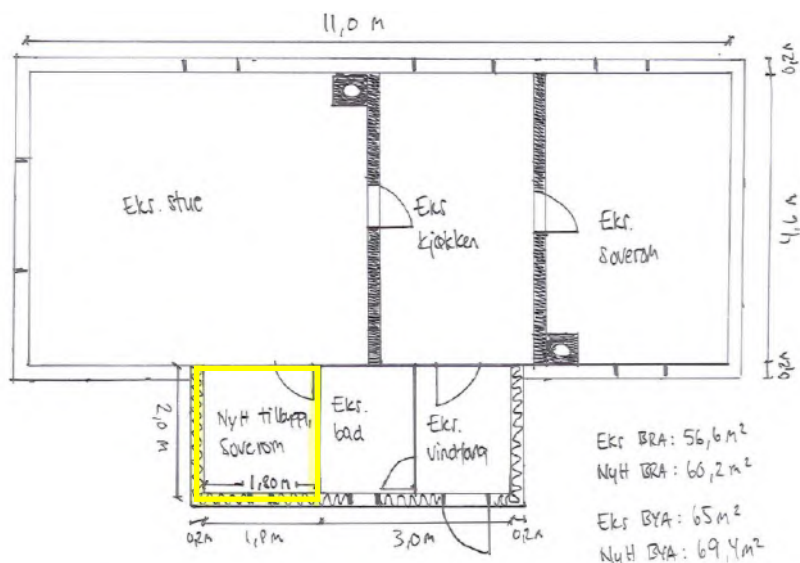


Fig. 1. Tegning ovenfor viser omsøkt tilbygg (gul markering) til setra som det ble gitt tillatelse til i september 2016.

Den 15. juni 2017 mottok sekretariatet en e-post fra Hanne Hvattum som beskriver at det er gjennomført befaring på setra i forhold til oppføring av det godkjente tilbygget. Deretter er følgende beskrevet i e-posten:

Etter en prøvegraving, samt vurderinger knyttet til både fasade og takvinkel, kom vi fram til at vi ønsker å forlenge eksisterende tilbygg i lengderetningen i stedet for i bredden.

Størrelsen på det godkjente rommet blir det samme, da godkjent tilbygg kun flyttes, men det krever en utviding av eksisterende gang for å få inngang innomhus til det planlagte soverommet. Vi vurderte en stund å kun ha takoverbygg over inngang fra døra inn til soverommet, men ut fra snøforhold og vindretning, så legger det seg fonn rett foran inngangen, og det blir derfor sett på som mest hensiktsmessig å dra gangen helt ut, da blir også fasaden på bygget slik den alltid har vært, den eneste endringen i dagens fasaden, bortsett fra at den nå trekkes 2 meter ut for å få plass til en seng, er at vindu på bad flyttes på sørvegg i stedet for østvegg, jfr revidert plantegning som ligger vedlagt. Har ikke tegnet ut nye fasadetegninger, da endringen ikke innebærer store endringer i eksisterende fasade.

Håper dette er en akseptabel endring for nasjonalparkstyret. Endringen gjør også at vi kan bevare det gamle seterhuset slik det står, og slipper å sage hull på en tømmervegg fra 1700-tallet, noe vi egentlig ikke har så veldig lyst til. Det gjør også at vi kan bevare det identiske seterhuset slik det alltid har vært, da det forrige tilbygget heller ikke krevde saging i tømmeret.

Ber om en rask tilbakemelding på dette, da entreprenør står klar på byggeplass.

Medfølgende tegning (fig. 2) viser at det er ønskelig å flytte tilbygget og forlenge det eksisterende tilbygget i stedet for å bygge på i lengderetningen som vist i fig. 1.

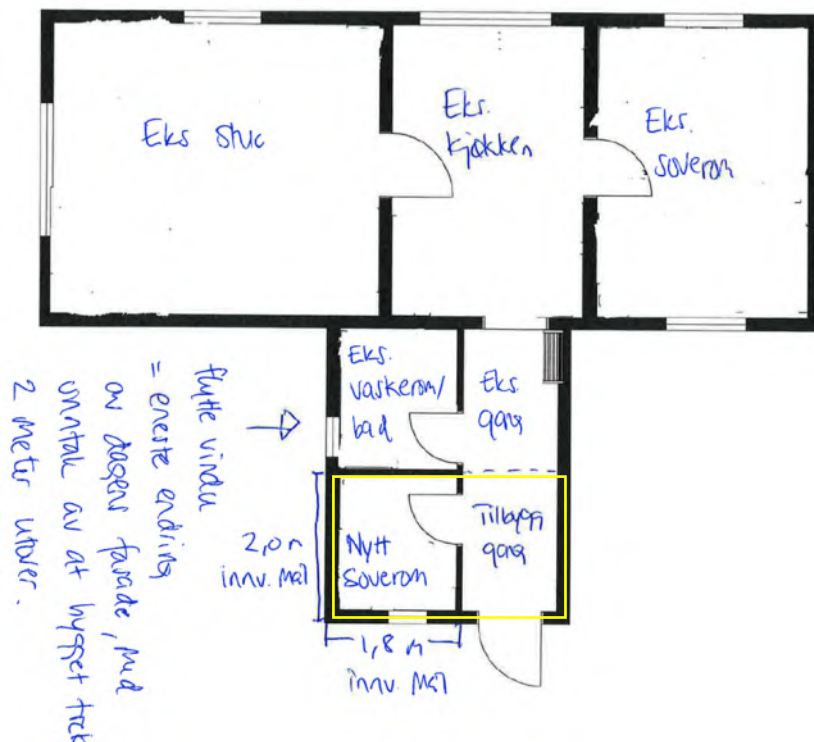


Fig. 2. Tegning over ny ønsket plassering av tilbygget til setra (markert med gult).

Som svar på denne henvendelsen tar nasjonalparkforvalter kontakt med Oppland fylkeskommune for å få en bygningsfaglig vurdering av ønsket endring. Svaret fra Oppland fylkeskommune er formidlet fra nasjonalparkforvalter i en e-post til søker slik:

Vi har fått følgende tilbakemeld fra saksbehandler på kulturarv hos fylkeskommunen: «I forhold til byggeskikk anbefaler vi vanligvis at seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, så vi foretrekker det opprinnelige tilbygget».

Vi mener at dette er en vesentlig endring, og at hvis tilbygget ønskes flyttet, kreves det en ny saksbehandling på denne saken. Neste styremøte er i så måte 15. september. Når det gjelder utforming og plassering i slike saker følger nasjonalparkforvalternes innstilling som regel rådene fra fylkeskommunen, og vil også gjøre det i denne saken.

Det betyr i korte trekk at hvis du fortsatt ønsker å flytte tilbygget, krever det en ny behandling, og vi må få en snarlig tilbakemeld om dette.

Som en respons på dette svaret følger søker opp med følgende tilbakemelding:



Jeg ønsker da at nasjonalparkstyret skal ta søknaden opp til behandling på septembermøtet, og fremmer følgende begrunnelse for at tilbygget må flyttes:

- *Det var dårlige grunnforhold der det opprinnelig var tenkt plassert, slik at entreprenør kom med en klar anbefaling om å forlenge eksisterende tilbygg i stedet, med bakgrunn i at der var det lettere å få god avrenning fra bygget. Opprinnelig plassering lå nede i en dump, og ville krevd store oppfylling og høy grunnmur for å få en god løsning.*
- *Takvinkelen slik det var prosjektert ville blitt svært liten, slik at snølasten ville kunne bli et problem. Det ville også krevd svært store endringer på dagens tak.*
- *Skal opprinnelig godkjent tilbygg bygges, innebærer det at vi må ta hull på tømmerkassa fra 1700-tallet. Ved å flytte tilbygget, så forlenges eksisterende tilbygg i stedet. Bygget blir også vesentlig penere enn med et bredt tilbygg. Skulle seterhuset vært forlenget på lengden, ville det krevd et mye større tilbygg, da vi måtte bygget to nye ganger for å komme til soverommet, siden det er lite hensiktsmessig og framtidssretta å måtte gå gjennom eksisterende soverom for å komme til det nye soverommet.*
- *Det nye tilbygget blir ikke synlig for andre enn oss selv, og fasaden på bygget blir slik den har vært siden 2002, da eksisterende tilbygg ble ført opp. Fasadeendringen blir større, og mer dominerende dersom opprinnelig godkjent tilbygg skal føres opp. I den sammenheng skulle man tro det var viktig for nasjonalparkstyret at ting ser pent ut i et landskapsvernområde.*
- *Endringen vil ikke påvirke villreinen, som for øvrig ikke har sin ferdselsrute i det aktuelle området (på mine 40 år i området har jeg sett rein en gang og spor etter rein et par ganger), og vil heller ikke føre til økt bruk av bygget (da vi allerede bruker setra mer eller mindre fra starten av juni og til midten av september + i vinterferie/påskeferie), kun et mer hensiktsmessig bygg tilrettelagt for å ha med små barn og gjøre de glade i fjellet og i det aktuelle området.*

Ber på bakgrunn av argumentasjonen over om at nasjonalparkstyret tillater den ønskede endringen av plasseringen til tidligere godkjent tilbygg, og understreker at et soverom med dimensjonen 1,8 m x 2,0 m må kunne sies å være holdt innenfor et absolutt minimum. Utvidelsen av eksisterende gang for å slippe å gå ut for å komme til soverommet, mener jeg også er holdt på et slikt nivå at det bør kunne godkjennes. Jeg vil heller ikke si, at et tilbygg med målene 4,0 m (lengde) x 3,5 (bredde) meter er i strid med gjeldende byggeskikk, og vil vel heller si at godkjent tilbygg med målene 2,0m (lengde) x 5,3 m (bredde) vil bli et mer dominerende tilbygg til vårt seterhus, særlig med bakgrunn i at takvinkelen på opprinnelig godkjent bygg viser seg å komme under 20 grader, mot ca 25 grader på ny plassering.

Nasjonalparkforvalter har i forkant av denne saksbehandlingen innhentet en presisering fra Gudbrandsdalsmusea i forbindelse med fylkeskommunens tidligere vurdering av ny plassering av tilbygget. Angående tilbygg på seterhus i landskapsvernområder skiver de følgende:



Gamle seterhus har i vårt område ei form og ein storleik vi kjenner att. Ofte tredelt, nokon gonger to-delt. Hovudforma kjenner vi uansett att, som ein litt lang og smal bygning som ligg godt i terrenget. Materialet er tømmer/ laft og med taktekking med naturlege material, anten torv eller skifer. Dette pregar bygningsmiljøet i kulturlandskapet, i enda større grad da LVO vart oppretta.

For å unngå og miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekkje kulturlandskapet ønskjer vi lite endring på hovudform og bygningsmateriale.

Tilpasningar til ny bruk vil alltid koma i eit levande kulturmiljø, da ønskjer vi å innrette endringar etter hovudform på bygning eller i tunstruktur, slik at ikkje det nye vil endre dette inntrykket. Ein bør underordne seg det opphavlege.

Ein ser mange eksempel på inngangssval med både saltak og pulttak, som regel er veggane kledd utvendig. Taka på desse ligg under hovudmønnet og utbygget er så lite dominerande at dei ikkje påverkar inntrykket av sjølve seterhuset. Byggeskikken bygger mykje på naturlege tilhøve, men og mykje på eit bevisst syn på forhold mellom lengde, breidde, høgde og volum.

Fylkeskommunen skriv at dei foretrekkjer utviding i lengderetning, basert på areal i tilbygg i forslag 2 (fig 2). Dette vil føre til lite endring av hovudforma. Bygningen er framleis lang og smal og med høgder som er godt tilpassa frå før.

Skisse av forslag 2 (fig 2) viser eit tilbygg i vinkel til selet, storleiken og takhøgde gjer at dette endrar hovudforma på bygningen.

Skisse av forslag 1 (fig. 1) viser eit mindre tilbygg, lengda er kort i høve breidde på selet. Breidda på tilbygget tilseier at mønet kjem høgare, avhengig av veggghøgde og takvinkel. Dei ulike fasadeskissene viser ulik mønehøgde, men den som viser front har mønet under hovudmønnet og blir naturleg ein underordna del til selet.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for de store verneområdene i Rondaneregionen til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:



- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger. I følge verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

- *Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.*

Forvaltningsplan

I følge vedlegg nr. 10 i forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondaneregionen ligger Byrsetra med gnr. 290 bnr 1 innenfor sone for seter- og kulturlandskapsområde i Frydalen. Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement i verneområdet. I forvaltningsplanen står det bl.a. dette om hva som vil vektlegges ved søknader om ombygging og tilbygg i denne sonen:

- Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere.
- Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt.
- Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.

Naturmangfoldloven

Denne saken må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Saksbehandlingstid

Sekretariatet viser til at det i denne saken har vært forholdsvis lang saksbehandlingstid, og ideelt sett skulle saken ha blitt avgjort på et tidligere tidspunkt. Sekretariatet vil beklage dette. Bakgrunnen for den lange saksbehandlingstiden skyldes at det innen sekretariatet har vært en langtidssykemelding og vakanse i en stilling i 2017.



Vurdering

Det vises til endringssøknaden (datert 15. og 26. juni 2017) med tilhørende tegninger der det er skissert et ønske om å endre tilbygg på seterhus i forhold til tillatelsen fra 2016. I følge søker var formålet med tilbygget å kunne flytte et soverom fra kokkhuset og inn i seterstua, slik at begge soverommene er i tilknytning til seterstua og at kokkhuset kun skal brukes som uthus i framtiden. Opprinnelig tilbygget skulle bygges i lengderetningen av setra som vist i figur 1 ovenfor.

Søker skriver at på grunn av ulike momenter som dårlig grunnforhold, ugunstig takvinkel i forhold til snølast, ønske om å unngå å ta hull på tømmerkasse til dør innvendig m.m er det ønskelig å sette opp tilbygget som en forlengelse av eksisterende sval (se figur 2 ovenfor). Dette medfører også et behov for å bygge på en ny gang på ca 2,4 m² i forhold til opprinnelig tillatelse. For en detaljert oversikt over søker sine argument i saken vises det til saksopplysningene i starten av saksframlegget.

Formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet i Frydalen er å ta vare på et særpreget og vakre natur- og kulturlandskap. I Frydalen utgjør seterlandskapet, med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner en vesentlig del av landskapets egenart. Bevaring av det særegne seterlandskapet med seterbebyggelse, beite og slåttemark er en sentral utfordring i disse landskapsvernområdene. Her er denne bebyggelsen i seg selv en del av verneverdien.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel. Det er gjennomført kartlegginger av biologisk mangfold i Frydalen, og området har stor verdi med hensyn til biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet (§ 8).

Behov tilknyttet fritidsbruk skal i følge forvaltningsplanen vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Ut fra søknaden er det ikke synliggjort at endringene er gjort av hensyn til den landbruksmessige driften av setra. Det er også påpekt i forvaltningsplanen at bygningens uttrykk primært bør beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Tilbygg skal også tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.

I tillegg til å legge vekt på retningslinjene i forvaltningsplanen skal forvaltningsmyndighetene også samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever tillatelse etter verneforskriften. Dette er også gjort i denne saken i to omganger. Den første gangen ble det innhentet en kort uttale fra fylkeskommunen. I forhold til byggeskikk anbefaler fylkeskommunen vanligvis at



seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, og fylkeskommunen foretrekker det opprinnelige tilbygget som omsøkt og godkjent i 2016.

Gudbrandsdalsmusea ble utfordret til å utdype den første uttalen fra fylkeskommunen angående tilbygg på seterhus i landskapsvernområder. De skriver at hovedformen på en seterbygning er en litt lang og smal bygning som ligger godt i terrenget. Materialet er vanligvis tømmer/ laft og med takteking av naturlige materialer. Dette preger bygningsmiljøet i kulturlandskapet, og i enda større grad da landskapsvernområdene ble opprettet. Det er påpekt at hovedformen på bygningen bør endres minst mulig for å ikke miste særpreget ved byggeskikken i området. Det foretrekkes en utvidelse av seterhus i lengderetningen for at bygningen fortsatt skal framstå som lang og smal. Endringssøknaden viser et tilbygg som er i vinkel til selet, og størrelsen og takhøyde gjør at dette endrer hovedformen på bygningen. Det vises ellers til en mer beskrivende gjennomgang av temaet på side 4-5 i saksframlegget.

Ut fra dette konkluderer sekretariatet med at løsningen som det ble gitt tillatelse til i 2016 er i tråd med ivaretagelse av verneverdiene i forhold til bygningsmiljøet i Frydalen landskapsvernområde. Her ble det gitt tillatelse til et mindre tilbygg som går i lengderetningen av seterhuset. Derimot vil den nå omsøkte endringen i stor grad endre bygningens hovedform, og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved seterhuset. Dette alternativet vil derfor bryte med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

I følge verneforskriften er Frydalen landskapsvernområde vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Sekretariatet mener at omsøkt tiltak ikke kan godkjennes med bakgrunn i vurderingene og de bygningsfaglige rådene som gitt ovenfor. Retningslinjene i forvaltningsplanen underbygger også dette. Det vurderes at omsøkt tiltak kan endre landskapets art eller karakter, som igjen kan forringe verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde på sikt. Bare i Frydalen landskapsvernområde er det registrert 44 seterhus, sel, rorbuer o.l. En eventuell tillatelse i denne saken vil føre til at saken får en presedensvirkning for andre liggende søknader, både i Frydalen og i andre områder. Dette vil kunne uthule verneformålet på sikt og føre til at den samlede belastningen vil bli for stor. Førre-var-prinsippet må derfor tillegges stor vekt i denne saken (§§ 9-10). Med bakgrunn i denne vurderingen vil det ikke være nødvendig å vurdere §§ 11-12 i naturmangfoldloven.

Konklusjon

Sekretariatet mener at den omsøkte endringen vil endre bygningens hovedform, og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved setra. Dette alternativet vil derfor bryte med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Sekretariatet mener derfor at søknaden må avslås.



NB! Merknad til saken!

Sekretariatet gjør nasjonalparkstyret oppmerksom på at vi har fått kjennskap til at søker allerede har bygd tilbygget slik som omsøkt i denne endringssøknaden, og som framstilt i tegningen i figur 2 ovenfor. Tilbygget er oppført i løpet av høsten 2017 uten at det foreligger behandling og tillatelse etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde. Sekretariatet vil redegjøre for dette etter behandlingen av denne saken i styremøtet.



Hanne Hvattum
Byrevegen 45 A
2640 VINSTRA

Trondheim, 28.01.2019

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/11330

Saksbehandler:
Marit Doseth

Avgjørelse i klagesak - klage på avslag på søknad om tillatelse til oppføring av tilbygg på seterbygning i Frydalen landskapsvernområde

Miljødirektoratet tar ikke klagen til følge. Det er lagt vekt på at nasjonalparkstyret sitt vedtak er i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen og de faglige uttalelsene fra kulturminnemyndighetene.

Det vises klage av 11. juli 2018 på Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt avslag på søknad om tilbygg på seter på Fryvollen, i Frydalen landskapsvernområde datert 27. juni 2018. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre oversendte saken til Miljødirektoratet i brev datert 18. oktober 2018.

Sakens bakgrunn

Hanne Hvattum søkte den 12. juli 2016 om tillatelse til å oppføre et tilbygg på 3,6 m² på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. Det opplyses at tilbygget skal benyttes til et ekstra soverom slik at hele familien får soveplasser inne i seterbygningen. Tilbygget ønskes oppført slik at det eksisterende tilbygget utvides langs den gamle seterbygningen.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ga den 30. september 2016 Hanne Hvattum tillatelse til tilbygg som omsøkt.

I e-post datert 15. juni 2017 tar Hanne Hvattum på nytt kontakt med nasjonalparkstyret og ber om at eksisterende tilbygg utvides med tilsvarende størrelse i lengderetning og ikke i bredden, langs den gamle seterbygningen som det tidligere var gitt tillatelse til. Denne løsningen vil medføre at vinkelen på bygningen blir mer fremtredende. Det uttrykkes at dette ikke vil medføre store endringer i fasaden og man slipper å lage hull i tømmerveggen på den opprinnelige setra fra 1700-tallet.

Nasjonalparkforvalter ber fylkeskommunen om merknader til forespørselen i e-post datert den 22. juni 2017.

I e-post datert 26. juni 2017 blir Hvattum orientert om at fylkeskommunens anbefaling er at utvidelsen bør skje som opprinnelig omsøkt siden vinkelen på bygningen da blir mindre

dominerende. Det opplyses også at de foreslåtte endringene er så vesentlige at de krever ny behandling og at neste styremøte er den 15. september. Samtidig orienteres det om at det i saker som gjelder utforming og plassering av bygninger, så innstiller forvalter i samsvar med rådene fra fylkeskommunen. Hvattum bes om å gi tilbakemelding dersom hun ønsker en ny behandling av saken.

Samme dag besvarer Hvattum e-posten og ber om at søknaden om endringer blir tatt til behandling på nasjonalparkstyrets septembermøte. Det vises blant annet til dårlige grunnforhold på det opprinnelige søkerstedet og at den lave takvinkelen på tilbygget det er gitt tillatelse til, kan medføre tyngdeproblemer ved store snømengder. Fasadeendringene hevdes å bli mindre med de nye planene og at endringene ikke vil påvirke verken omgivelsene eller villreinen.

Nasjonalparkforvalter informerte Hvattum i e-post datert 9. april 2018 at han den 16. februar 2018 oppsøkte setra for å ta bilder som skulle benyttes som grunnlag for fylkeskommunens faglige vurdering. Forvalter konstaterte da at utvidelse hadde funnet sted i samsvar med endringssøknaden som ennå ikke hadde blitt behandlet av styret. Hvattum ble bedt om å kommentere saken.

Henvendelsen ble besvart samme dag. Hvattum opplyser at det er riktig at tilbygget allerede var oppført og at grunnen blant annet var den lange saksbehandlingen til nasjonalparkstyret. Også nasjonalparkstyrets tillatelse fra 2016 og kommunens igangsettelsestillatelse bidro til at tilbygget ble oppført i god tro. Det opplyses at det opprinnelige tilbygget fra 2002 viste seg å ha skader i gult og vannskader, og at det ikke var forsvarlig å avvente den uforholdsmessige lange saksbehandlingstiden til nasjonalparkstyret. Leie av snekker i to omganger, først til utbedringer av skader og så til oppføring av tilbygg, ville ha blitt uforholdsmessig kostbart. Det hevdes også at den tradisjonelle formen på setra uansett ikke lenger var i hevd, i og med tilbygget fra 2002. Utvidelsen av tilbygget var på ca. 6 m².

Rondane og Dovre nasjonalparkstyre behandlet endringssøknaden i møte den 27. juni 2018. Søknaden ble avslått. Begrunnelsen var at endringen ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke er tilpasset bygningsmiljøet forøvrig. Tilbygget medfører at vinkelen på bygningen blir større og mer dominerende. Styret mente at endringen ikke ble vurdert å være i tråd med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

I vedtaket vises det også til uttalelse fra Gudbrandalsmusea hvor det blant annet uttrykkes at for å unngå å miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekke kulturlandskapet, ønskes det lite endring på hovedform og bygningsmateriale på seterbebyggelsen og at endringer bør tilpasses det opprinnelige. Et tilbygg i samsvar med endringssøknaden vil gi et tilbygg i vinkel til setra, og størrelsen og takhøyden vil endre hovedformen på bygningen.

Styret viser også til forvaltningsplanen for verneområdet hvor det gis retningslinjer for hva som skal vektlegges ved søknader om ombygging og tilbygg i den sonen hvor Byrsetra ligger. Her heter det blant annet at tilbygg/ombygging skal tilpasses bygningsmiljøet forøvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. Behov tilknyttet fritidsbruk skal ifølge forvaltningsplanen vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk.

Styret beklager at saksbehandlingstiden har vært forholdsvis lang og begrunner årsakene til dette nærmere.

Klagen

I brev datert 11. juli 2018 påklager Hanne Hvattum nasjonalparkstyret sitt vedtak. Klagen begrunnes i fem hovedpunkter og omhandler i korthet:

Forskjellsbehandling

I klagen vises det til sak fra 2011 hvor det ble gitt tillatelse til å rive eksisterende seterhus og å oppføre et nytt. I denne saken var bygningen allerede oppført (i 2005) uten at det var gitt noen tillatelser. Styret uttrykte at den saken var så spesiell at den ikke ville skape presedens. Det ble vist til at bygningen ikke var i strid med verneformål og verneverdier, og at bygningen allerede var oppført. Klager mener at det ut fra begrunnelsen i den saken kan synes som om det er lettere å få tillatelse dersom bygningen allerede er oppført. Klager fremholder at tilbygget på seterhuset på Byrsetra har fått tillatelse etter plan- og bygningsloven og at samlet areal er innenfor gitte retningslinjer. Ingen av delene var tilfellet i saken fra 2011. Klager mener at styret ikke har vektlagt at opprinnelig seterbygning er beholdt i sin helhet.

Det vises også til en sak hvor det er gitt tillatelse til oppføring av hytte på snaufjellet ved Avstjønnå. Det sies at denne hytta befinner seg i villreinens leveområde og er vesentlig større enn hva det vanligvis gis tillatelse til. Klager mener standardhevinger også må kunne finne sted på eldre bygninger og at forvaltning av verneområdet ikke må medføre at bruken av seterbebyggelsen opphører. Klager opplyser videre at det ble fremmet krav om erstatning som følge av vernet, men at kravet ble avslått med den begrunnelse at vernet ikke var til hinder for utvidelse og oppgraderinger. Klager mener at omsøkte sak viser at dette ikke medfører riktighet.

Det hevdes at endringssøknaden gir en bygning som samsvarer mer med tradisjonell byggeskikk enn hva tilfellet er om utbyggingen gjennomføres i henhold til gitte tillatelse. Klager mener det må være viktigere at den tradisjonelle takvinkelen opprettholdes enn at selve bygningskroppen får en tydeligere vinkel, siden setra allerede er vinkelformet. Takvinkelen på tilbygget er 25 grader i henhold til endringssøknaden. Dette samsvarer med takvinkelen på resten av bygningen og er også det som er vanlig på seterbebyggelsen i området.

Feil i saksutredningen

Klager mener at det feilaktig blir oppgitt at setra har et inngangsparti. Det korrekte er at setra har et tilbygg med to rom. Det ble opprinnelig søkt om å øke bredden på dette tilbygget og ikke lengden på selve seterhuset, et soverom her ville ha medført en utvidelse på ca. 18 m² for å få en rasjonell romløsning. Med en slik utbygging vil seterhuset ha blitt mer ruvende i terrenget. Slik utbyggingen er i dag, er utvidelsen knapt synlig for forbipasserende. Klager mener det er meget beklagelig at en offentlig tjenestemann forsøker å villedende politiske representanter.

Dårlig saksutredning og manglende veiledning og informasjon

Det hevdes at hensynet til klager ikke i tilstrekkelig grad er blitt avveid mot verneinteressene. Saken er heller ikke tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17 og informasjonen om forhold som vedrører saken har vært for dårlig. Blant annet trodde klager på bakgrunn av de opplysninger som ble gitt, at endringssøknaden bare var en formalitet. Styret vektla ikke at tilbygget allerede var

oppført i henhold til byggetillatelse gitt etter plan- og bygningsloven og iverksettelsen skyldes også den manglende informasjonen fra vernemyndigheten. Disse omstendighetene medførte at klager handlet i god tro ved oppføringen av tilbygget. Det var dessuten fornuftig ressursbruk da nødvendige reparasjoner under enhver omstendighet måtte foretas på tilbygget. Klager mener at dette gjør saken så spesiell at klagen bør tas til følge. Klager mener også at det er en håpløs påstand at en tillatelse vil kunne skape presedens, da det bare er deres seter som har vinkel. Det hevdes også at de nesten er de eneste som bruker sin seter og som dermed skjøtter landskapet.

Overtredelse av forvaltningslovens saksbehandlingsregler

Klager viser igjen til forvaltningens manglende veiledning, jf. forvaltningsloven § 11 og til at hun trodde endringssøknaden bare var en formalitet. Klager mener den lange saksbehandlingstiden er i strid med forvaltningsloven § 11 a) og at det strider mot forvaltningsloven § 27 når det går 13 dager fra vedtak treffes til saken oversendes.

Dersom klager ikke får medhold, bes det avslutningsvis om at vernemyndighetene finner erstatningsareal tilsvarende setereiendommen og bekoster flytting av Byresetra til en annen beliggenhet utenfor verneområdet på Sødorpfjellet. Forvaltningen er ikke i samsvar med lovnader gitt ved opprettelsen av vernet. Det må kunne forventes at det tillates standardhevinger på eksisterende bygninger til 2018-nivå. Dersom dette ikke er mulig innenfor gjeldende regelverk, vil klager miste gleden med å oppholde seg på setra og bruken av setra vil opphøre.

Forberedende klagebehandling

Rondane og Dovre nasjonalparkstyre behandlet klagen i møte den 13. september 2018. Nasjonalparkstyret opprettholdt sitt vedtak da de ikke kunne se at det i klagen fremkom noen vesentlige nye opplysninger. Saken ble oversendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

Når det gjelder klagers anførsler om forskjellsbehandling i byggesak fra 2011, mente styret at sakene ikke er sammenliknbare, blant annet var bygningen i saken det vises til oppført seks år før kommunen tipset vernemyndighetene om den og uten at det var gitt noen form for tillatelse. Av saksutredningen fremgår det at resultatet trolig hadde blitt et annet om det først hadde vært søkt, men bygningen var verken en landbrukseiendom eller del av en seterbebyggelse, i motsetning til seterhuset på Byresetra. Videre er det ifølge styret slik at størrelse på og utforming av bygninger vurderes i den enkelte sak innenfor verneområdet, og ulike kulturlandskapsmessige og bygningsmessige kvaliteter kan gi ulike avveininger. Det presiseres at saken ble ansett som meget spesiell og uheldig.

Styret mente videre at klager er kjent med kommunens plikt til å samordne bygnings saker og at igangsettingstillatelse ikke kan utstedes før nødvendige tillatelser er innhentet etter andre lovverk.

Saken ved Avstjønnå anses ikke relevant siden avgjørelsen i foreliggende sak er begrunnet utfra hensynet til kulturlandskapsmessige verneverdier i området, ikke hensynet til villrein.

Når det gjelder ønske om standardheving på gamle bygninger innenfor verneområdet, så mener styret de har lagt til rette for dette og viser til sitt vedtak fra 2016.

I klagens punkt 2 gjøres det gjeldende at endringssøknaden er mer i samsvar med tradisjonell byggeskikk og bedre tilpasset bygningsmiljøet forøvrig. Det hevdes at med endringssøknaden vil tilbygget få en takvinkel som er vanlig på seterbebyggelsen i området. Styret mente det er bygningens hovedform som har vært avgjørende og at det ikke ønskes en mer fremhevet vinkelform på bygningen, da setrer i dette området tradisjonelt ikke er vinkelformet. En takvinkel som ikke underordner seg hovedmønnet vil også være med på å forsterke inntrykket av bygningen som hytte og ikke seter. Gudbrandsdalmuseas faglige vurderinger for hva som er tradisjonell byggeskikk på seterbebyggelsen i området er lagt til grunn for styrets avgjørelse.

Under punkt 3 i klagen hevdes det at det er vesentlige feil i saksutredningen, og det vises til at tilbygget fra 2002 feilaktig angis som setras inngangsparti. Det hevdes også at en for å få funksjonelle løsninger med en utvidelse av setra i lengderetningen må oppføre et mye større tilbygg og at dette ville ha vært mer dominerende for omgivelsene.

Styret viser til tegninger som fulgte både opprinnelig søknad fra 2016 og endringssøknad fra 2017 og som viser tilbyggets eksisterende og planlagte funksjoner. At uttrykket "inngangsparti" ble benyttet på eksisterende og omsøkte gangareal kan ikke betraktes som et villedende fakta. Det ble også vist til at forvaltningsplanen legger til grunn og at Gudbrandsdalsmusea anbefaler at eventuelle utvidelser skjer ved at selve seterbygningene forlenges. Styret opplyser at det ved avgjørelsen er vektlagt ivaretagelse av den tradisjonelle byggeskikken på seterbebyggelsen i området. Det er vedlagt to bilder som er tatt fra avkjøringsvei til setra hvor tilbygget/vinkelen på seterbygget er godt synlig.

Punkt 4 i klagen omhandler det klager mener er kritikkverdig saksbehandling, med blant annet mangelfull saksforberedelse, dårlig veiledning og manglende vektlegging av klagers interesser.

Styret viser til at søkers argumenter i endringssøknaden er gjengitt i saksutredningen, men at disse momentene ikke er sentrale i verneområdeforvaltningen i motsetning til hva de vil være etter plan- og bygningsloven. Hva som skal vektlegges ved forvaltningen av verneområdet fremgår av retningslinjene gitt i forvaltningsplanen og styret mener deres avgjørelse er i tråd med disse. Styret behandlet søknaden som om tilbygget ikke var oppført, noe som er vanlig. En eventuell ulovlighetsoppfølging vil komme i ettertid.

Klagers påstand om manglende informasjon om krav til ny søknad mm. er styret uforstående til. Det vises til at fylkeskommunens generelle anbefaling om at seterbygninger utvides i lengderetning ble videreformidlet til klager av nasjonalparkforvalter i e-post datert 26. juni 2017. Videre underrettet nasjonalparkforvalter om at den ønskede endringen var å betrakte som en vesentlig endring som krevde ny saksbehandling. Det ble opplyst at første styremøte var den 15. september 2017, og at nasjonalparkforvalter i sin innstilling vanligvis følger rådene fra fylkeskommunen. Klager ble bedt om å gi sin tilbakemelding på om hvorvidt hun ønsket å få sin sak behandlet på nytt på septembermøtet, noe hun bekreftet.

Det siste punktet i klagen omhandler det klager mener er brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler og det vises til manglende overholdelse av veiledningsplikten, den lange saksbehandlingstiden som hevdes å være i strid med forvaltningsloven § 11a) og sein utsendelse av vedtak, jf. forvaltningsloven § 27.

Styret viser til tidligere redegjørelse for overholdelse av veiledningsplikten. Når det gjelder den lange saksbehandlingstiden, beklages denne og grunnen oppgis å være langtidssykdom i sekretariatet. Selv om dette er beklagelig, medfører det ikke at søknaden innvilges så lenge søknaden strider mot alle faglige råd og nedfelte retningslinjer. Styret bemerker at klager ikke kontaktet styret/forvalter med forespørsel om sakens status og/eller purret på svar. Særlig undrende stiller styret seg til at det ikke er kommet noen henvendelser vedrørende den rivningen som er foretatt av eksisterende tilbygg, den er så langt styret erfarer ikke omsøkt og derfor ikke vurdert av nasjonalparkstyret.

Når det gjelder underretningen av styrevedtaket til klager, så ble den foretatt ni virkedager etter at vedtaket var fattet. Dette skyldes at det skal føres protokoll som skal sendes to styremedlemmer for godkjenning før utsending.

I e-post datert 24. september 2018 ettersender klager et foto og kartutsnitt av det eldste seterhuset i området fra 1600/1700-tallet, Hågåsetra på Fiskesalen, som er bygget i vinkel og som klager mener dokumenterer at det også er tradisjon for å bygge setrer med vinkelform.

Miljødirektoratet sine vurderinger

Klageinstansen kan prøve alle sider av en sak, jf. forvaltningsloven § 34. Klageinstansen kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

Hvattum har søkt om et tilbygg på ca. 6 m² på setra på Fryvollen i Frydalen landskapsvernområde for å få plass til ekstra soveplasser slik at hele familien kan sove samlet i samme bygning. Klagen behandles etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde og naturmangfoldloven.

Frydalen landskapsvernområde ble vernet ved kgl.res 24. oktober 2003. Formålet med vernet er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I følge verneforskriftens § 3 pkt. 1.1. er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art og karakter. Inngrep som rammes av forbudet er veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse mm. Opplistingen av tiltak i bestemmelsen er ikke uttømmende og bestemmelsen omfatter også utvidelse av eksisterende bygninger.

Vernemyndighetene kan gi dispensasjon fra byggeforbudet som nevnt ovenfor. Blant annet kan det gis dispensasjon til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan, jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav d).

Som landskapsvernområde kan vernes natur -eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende, jf. naturmangfoldloven § 36. Iveretakelse av seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller er endel av verneformålet for Frydalen landskapsvernområde. Kunnskapen om naturverdiene er god, det vises til NINA -rapporter som nevnt i nasjonalparkstyrets saksutredning, jf. naturmangfoldloven § 8. Også søknadene, klagen, nasjonalparkstyrets saksforberedelse og vedtak, forvaltningsplanen og den kongelige resolusjon har vært med å opplyse saken. Det er det omsøkte tilbyggets påvirkning på setra og seterbebyggelsen som er det sentrale vurderingstema i denne sak. Tilbygget vil i meget liten grad berøre naturmangfoldet. Miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven kommer derfor ikke til anvendelse, jf. naturmangfoldloven § 7. Kunnskap om seterbebyggelse og tradisjonell byggeskikk har nasjonalparkforvalter innhentet fra fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea.

Når det gjelder de faktiske forhold vedrørende fremsettelsen av og innholdet i søknad og klage, vises det til den beskrivelse som er gitt ovenfor. Første påstand i klagen er usaklig forskjellsbehandling.

Ulovfestede regler setter begrensninger for forvaltningens skjønnsutøvelse, blant annet kan forvaltningen ikke ha en myndighetsutøvelse som medfører usaklig forskjellsbehandling. Det må foreligge referansesaker som utgjør en entydig praksis for å kunne hevde at man er utsatt for usaklig forskjellsbehandling. Fravik fra entydig praksis kan finne sted uten at det kan hevdes at det er myndighetsmisbruk dersom forvaltningen ønsker å avslutte eller endre en uheldig praksis.

Ut fra beskrivelsen i oversendte saksdokumenter så omhandlet saken fra 2011 rivning av ei bu/hytte og oppføring av ei ny hytte uten at nødvendig tillatelse etter verneforskriftens bestemmelser forelå. Hytta/bua var ikke en del av en landbrukseiendom. Byggeprosjektet den gang var betydelig mer omfattende enn i foreliggende sak og nasjonalparkstyret har gitt uttrykk for at saken var meget uheldig og spesiell.

Seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller er en del av verneformålet for Frydalen landskapsvernområde. Endringer på enkeltstående bygninger vil kunne stride mot verneformålet. Både bygninger og bygningsmiljøet kan ved endringer miste sitt særpreg og karakter. På hvilken måte forvaltningsmyndigheten har fått kjennskap til ulovlige tiltak, hvor lenge tiltaket har eksistert før det søkes, hvilke eventuelle tillatelser som er gitt etter andre regelverk o.l. bør ha mindre betydning for hvorvidt en etterfølgende søknad skal innvilges. Det er tiltakets påvirkning på og forhold til verneformål og verneverdier som må være det avgjørende. Hvorvidt en bygning for eksempel befinner seg i et særskilt bygningsmiljø vil kunne ha betydning i det tilfellet bygningsmiljøet omfattes av verneformålet. Etterfølgende søknader skal vurderes som om tiltaket ikke er gjennomført. Hytta som det ble gitt tillatelse til i 2011 er til forskjell fra setra i foreliggende sak en enkeltstående bygning, og ikke en del av en seterbebyggelse. Uansett kan det ikke være slik at vernemyndigheten ved sin tillatelse fra 2011 har skapt presedens for at ulovlig iverksatte tiltak i ettertid skal tillates, da dette vil undergrave både vernet og forvaltningsmyndigheten. Miljødirektoratet mener derfor at det ikke er grunnlag for å hevde usaklig forskjellsbehandling.

Når det gjelder oppføringen av hytta ved Avstjønnå i landskapsvernområdet, så var den ikke ifølge saksopplysningene problematisk i forhold til en eksisterende seter eller et setermiljø, mens det har vært det sentrale i foreliggende klagesak. Direktoratet mener det derfor ikke er naturlig å sammenlikne de to sakene.

For det andre hevder klager at endringssøknaden gir ei seter som er mer i samsvar med tradisjonell byggeskikk enn hva tilfellet er om tilbygget hadde blitt oppført i henhold til den gitte tillatelse. Det vises til at en takvinkel som omsøkt på 25 grader er det vanlige på seterbebyggelsen.

Av saksdokumentene fremgår det at endringssøknaden ble forelagt både fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea for faglig vurdering. Begge etatene uttalte at en utbygging som fremhever eller forsterker bygningens vinkelform frarådes, siden seterbygningene tradisjonelt er avlange i formen. Både fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea har fagkompetanse på og ansvar for kulturminner og deres vurderinger av hva som er tradisjonell byggeskikk på seterbebyggelsen i området legges til grunn av Miljødirektoratet. Dette er tilfellet selv om klager i e-post datert 24. september 2018 har ettersendt et bilde av den gamle setra Hågåsetra fra Fiskedalen som har vinkelform. Dette illustrerer at det også finnes eksempler på setrer som opprinnelig hadde vinkelform, men det er likevel ikke byggeskikken for setrene i området.

For det tredje hevder klager at det foreligger meget kritikkverdige feil i saksutredningen. Det vises til at eksisterende tilbygg fra 2002 feilaktig er blitt omtalt som inngangsparti. Det presiseres at det var det eksisterende tilbygget man søkte om å få utvide i lengden, ikke selve seterhuset.

Saksutredningen som ble forelagt nasjonalparkstyret er ryddig, oversiktlig og inneholder blant annet to figurer som tydelig illustrerer hva det ble søkt om og gitt tillatelse til i 2016 (fig.1) og også hva det ble søkt om i ny endringssøknad i 2017 (fig.2). Endringssøknaden er også i sin helhet gjengitt i saksutredningen. Det er mulig at sekretariatet feilaktig har kalt tilbygget inngangsparti, men det er etter Miljødirektoratet sin vurdering ikke egnet til å skape forvirring om hva det ble søkt om og hvor tilbygget ønskes plassert.

Det fjerde og femte punktet i klagen gjelder dårlig saksutredning, veiledning og informasjon, jf. klagers beskrivelse av det som oppfattes som kritikkverdig saksbehandling og nasjonalparkstyrets redegjørelse for sin behandling av saken, alt beskrevet og konkretisert i saksutredningen overfor.

Klager mener at saken var for dårlig utredet da vedtak ble fattet, jf. forvaltningsloven § 17. Det fremgår ikke hvilke opplysninger av betydning for sakens utfall klager mener nasjonalparkstyret manglet da avgjørelsen ble tatt. Søknaden i e-post datert 15.juni 2017 var gjengitt i sin helhet i saksutredningen, det samme var etterfølgende, supplerende opplysninger gitt i e-post datert 26. juni 2017. Dermed ble klagers argumenter gjort kjent for styret. Det forhold at tilbygget allerede var oppført, skal og bør etter direktoratet sin mening ikke tillegges vekt, heller ikke at kommunale bygningsmyndigheter hadde gitt en igangsettingstillatelse selv om tillatelse etter verneforskriften ikke forelå, jf. plan- og bygningsloven § 21-5.

Kompetanse på tradisjonell byggeskikk ble innhentet da dette var sentralt for søknadens utfall, og nasjonalparkforvalter har vært på befaring i forbindelse med fremskaffelse av bilder som skulle

fremlegges til faglig vurdering. Klager ble også bedt om å uttale seg da ble kjent for styret at tilbygget allerede var oppført, før søknaden skulle behandles i styret. Miljødirektoratet kan ikke se at forvaltningens utredningsplikt ikke er overholdt i denne sak, jf. forvaltningsloven § 17.

Styret fattet sitt vedtak i medhold av verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav d). Ifølge denne bestemmelsen kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan. Forvaltningsplanens retningslinjer vil være førende for forvaltningens avgjørelser i denne type saker. Den gjeldende forvaltningsplanen for verneområdene i Rondane, som inkluderer Frydalen landskapsvernområde, viser at Byrsetra ligger i område beskrevet som seter- og kulturlandskapsmiljø. Det fremgår av forvaltningsplanen at bygningens uttrykk primært bør beholdes, for eksempel bør det unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes (side 43). Videre skal private behov vurderes strengere enn de som begrunnes utfra landbruksmessige hensyn ved søknader om ombygging og tilbygg. Forvaltningsplanen sier også at tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. Nasjonalparkstyrets vedtak er i tråd med de nedfelte retningslinjer i forvaltningsplanen. Nasjonalparkstyret har forøvrig forsøkt å imøtekomme klagers behov ved å tillate det først omsøkte tilbygget.

Klager hevder at området er lite brukt av de andre setereierne og at det bør vektlegges at klager bruker sin seter da dette bidrar til skjøtsel av området. Miljødirektoratet er enig med klager i at aktiv bruk er positivt for å holde et kulturlandskap i hevd. Aktiv bruk eller tilrettelegging for bruk kan ikke gjennomføres slik at det skader verneverneverdier eller strider mot verneformålet. Det er derfor viktig med god dialog med vernemyndigheten før gjennomføring av tiltak slik at bruk og tilrettelegging er i samråd med de anbefalinger som vernemyndigheten gir og er innenfor de rammer som verneforskriften setter.

Siden klagers seter er den eneste i området med allerede eksisterende vinkelform, mener klager en tillatelse neppe vil kunne skape en uheldig presedens. Det må etter Miljødirektoratet sin mening være forvaltningsmyndighetens oppgave og intensjon å forhindre at eksisterende seterbebyggelse endrer utseende og form slik at den får mer preg av å være vanlig hytte- og fritidsbebyggelse. Dette vil kunne skje ved på ulike måter, for eksempel ved utvidelser eller at det tas i bruk bygningmaterialer ved utskiftninger som ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk. At setra ved tidligere endringer allerede har mistet noe av sitt opprinnelige preg, er ikke grunn nok for forvaltningsmyndigheten til å tillate en utvikling som ytterligere bidrar til at seterpreget forsvinner. Dette vil også kunne gjelde for andre setrer i området og medføre en utvikling som vesentlig endrer landskapets art og karakter. Miljødirektoratet mener derfor at en tillatelse vil kunne skape en uheldig presedens som er i strid med verneformålet.

Klager mener at forvaltningen har gitt manglende informasjon om saksbehandlingsprosessen. Miljødirektoratet er enig med klager i dette. Den manglende informasjonen er et brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler. Nasjonalparkstyret skulle ha varslet klager om at saken ikke ville bli behandlet på møtet i september, hva som var årsaken til den manglende behandlingen og når avgjørelse kunne forventes å foreligge, jf. forvaltningsloven § 11 a). Saksbehandlingsfeilen medfører likevel ikke at søknaden anses som innvilget etter verneforskriftens bestemmelser.

Klager mener også at nasjonalparkstyret har brutt sin veiledningsplikt jf. forvaltningsloven § 11. Det fremkommer av denne bestemmelsen at forvaltningsorganene innenfor sitt saksområde har en alminnelig veiledningsplikt. Omfanget av veiledningsplikten skal likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet, og forvaltningen skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Miljødirektoratet kan ikke ut fra klagers forhold eller opplysningene forøvrig se at nasjonalparkstyret ikke har overholdt sin veiledningsplikt, jf. § 11. Det vises blant annet til e-post datert 26. juni 2017 hvor nasjonalparkforvalter gir følgende opplysninger: "*Vi mener at dette er en vesentlig endring, og at hvis tilbygget ønskes flyttet, kreves det en ny saksbehandling på denne saken. Neste styremøte er i så måte 15. september. Når det gjelder utforming og plassering i slike saker følger nasjonalparkforvalternes innstilling som regel rådene fra fylkeskommunen, og vil også gjøre det i denne saken.*"

Styret har heller ikke ifølge klager overholdt sin plikt til å underrette partene om vedtaket så snart som mulig jf. forvaltningsloven § 27. Det opplyses at det tok tretten dager fra vedtak ble fattet til klager ble orientert. Det fremgår av vedtektene for Rondane og Dovre nasjonalparkstyre punkt 7 at det skal føres protokoll fra møtene. Protokollen skal underskrives av styreleder og ett medlem som velges ved møtets begynnelse. Medlemmene i verneområdestyrene er vanligvis bosatt i ulike kommuner og protokollene sendes dem for underskrivelse. Dette kan ta litt tid og medføre at det går noen dager før partene varsles om vedtaket. En overtredelse av denne bestemmelsen vil uansett ikke være en saksbehandlingsfeil som medfører at et vedtak er ugyldig, jf. forvaltningsloven § 41 som sier at vedtak likevel er gyldige så lenge saksbehandlingsfeilen ikke har virket inn på vedtakets innhold.

Avslutningsvis mener klager at dersom klagen ikke fører frem, bør vernemyndighetene finne erstatningsareal tilsvarende eiendommen klager er i besittelse av i dag og bekoster flytting av Byrsetra utenfor landskapsvernområdet.

Miljødirektoratet går ikke nærmere inn på dette, da slike forhold etter vårt syn ikke er en del av klagesaken.

Vedtak:

Klagen tas ikke til følge. Nasjonalparkstyret sitt vedtak datert 27. juni 2018 stadfestes. Miljødirektoratet sitt vedtak er endelig og kan ikke påklages.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Ivar Myklebust
Avdelingsdirektør

Knut Fossum
Seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Dovre-Rondane nasjonalparkstyre Postboks 987 2604 LILLEHAMMER

Fylkesmannen i Oppland Postboks 987 2604 LILLEHAMMER

Statens Naturoppsyn, Rondane



Arkivsaksnummer: 2019/3866-7

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 20.09.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre		11.10.2019

Sak - Frydalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 290/1 Nord-Fron kommune - Pålegg om retting og tvangsmulkt - Hanne Hvattum

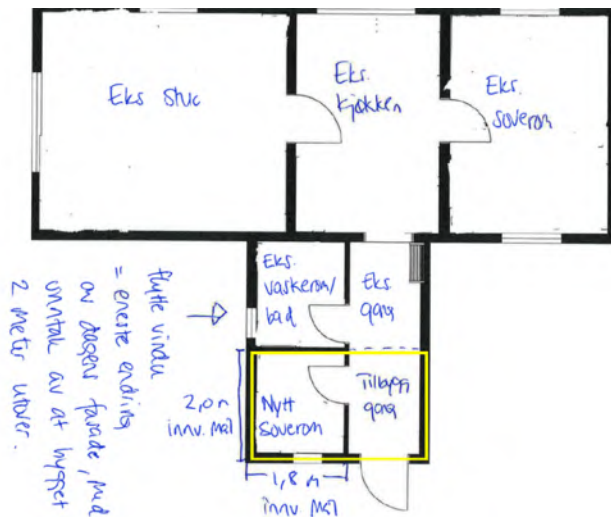
Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 11. oktober 2019 gjort følgende vedtak i to punkter::

1. Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gbnr. 290/1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra. Vedtak om pålegg om retting er gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 69.

Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017. Følgende forhold skal rettes:

- i. Nytt bebygd areal tilbygd til eksisterende tilbygg i 2017 og bruksareal som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, ev. mur/betong, dør og vinduer
- ii. Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.
- iii. Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis
- iv. Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelige fasadeutforming hva gjelder tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf bilde av setra i saksvurderingen.



Figur 1: Viser tilbygg i gult som var omsøkt og ble oppført uten at det forelå tillatelse..

2. Dersom pålegget i punkt 1 over ikke er gjennomført innen 15.november 2019 skal det løpe en tvangsmulkt på NOK 500 pr dag etter fristoversittelse inntil det ulovlige forholdet er rettet opp i tråd med punkt 1 i vedtaket. Vedtak om tvangsmulkt er gitt i medhold av naturmangfoldlovens § 73.

Vedtaket om tvangsmulkt og pålegg om retting er enkeltvedtak og kan påklages av part eller en med rettslig klageinteresse i saken innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.

I henhold til forvaltningsloven §§ 18-19 har du anledning til å gjøre deg kjent med sakens dokumenter. Det bes om at saksbehandler kontaktes dersom dette er aktuelt.

I henhold til forvaltningsloven § 42 har du videre rett til å begjære oppsettende virkning, dvs. be om at gjennomføringen utsettes. Det gjøres oppmerksom på at hovedregelen etter forvaltningsloven § 42 er at en klage på tvangsmulkt ikke gis oppsettende virkning. Dette betyr at tvangsmulkten løper selv om vedtaket påklages, såfremt ikke noe annet er bestemt. Dersom vedtak om pålegg om retting (forvaltningsvedtak) påklages, og denne klagen gis oppsettende virkning er det rimelig at også den delen av vedtaket som knytter seg til tvangsmulkt utsettes til klagen er avgjort.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Miljødirektoratets avgjørelse i klagesak datert 28.januar 2019.
- Nasjonalparkstyrets beslutning tatt i styremøte den 8.mars 2019 (påpeking av plikt og varsel om mulig pålegg og tvangsmulkt)
- Uttale fra Hanne Hvattum datert 26.mars 2019, journalført 2.april 2019 (vedlagt)
- Rapport fra Statens naturoppsyn om befarings på Byrsetra gbnr. 290/1 den 20.september 2019 (oversendt i epost pr 29.september 2019 og vedlagt saken)

Saksopplysninger

Sakshistorikk

Hanne Hvattum søkte den 12.juli 2016 om tillatelse til å oppføre et tilbygg på 3,6 m² på Byrsetra gbnr 290/1 i Frydalen landskapsvernområde. Det ble opplyst at tilbygget skulle benyttes til et ekstra soverom slik at hele familien kunne få soveplasser inne i seterbygningen. Tilbygget ble omsøkt oppført slik at det eksisterende tilbygget ble utvidet langs seterbygningen.

Den 30.september 2016 gav Rondane-Dovre nasjonalparkstyre tillatelse til oppføring av tilbygg som omsøkt med vilkår om at eksisterende soverom i «kokkhuset» skulle avvikles. I epost datert 15.juni 2017 tar Hanne Hvattum på nytt kontakt med nasjonalparkstyret og ber om at eksisterende tilbygg utvides i forlengelsen av tilbygg fra 2002 og ikke langs den opprinnelige bygningskroppen på selhuset slik det var gitt tillatelse til. Dette ble vurdert som en endringssøknad som søker fikk beskjed om at måtte behandles i nasjonalparkstyre. Pga sykdom og vakanse ble saken ikke behandlet i 2017.

Den 16.februar 2018 oppsøker nasjonalparkforvalter setra for å ta bilder som skulle benyttes som grunnlag for fylkeskommunens faglige vurdering. Det ble da konstantert at utvidelse hadde funnet sted i samsvar med endringssøknaden som enda ikke hadde blitt behandlet av nasjonalparkstyret. Dette ble formidlet til Hanne Hvattum i epost av 9.april 2018 og hun ble bedt om å kommentere saken. Hvattum opplyser til denne henvendelsen at det er riktig at tilbygget er oppført og at grunnen blant annet var den lange saksbehandlingstiden i nasjonalparkstyret. Det ble vist til gitt tillatelse fra 2016 og til kommunens behandling av endringssøknaden i medhold av plan- og bygningsloven hvor det forelå et vedtak 15 juni 2017.

Nasjonalparkstyret behandlet endringssøknaden i møte den 27.juni 2018 og søknaden ble avslått med begrunnelse at endringen ikke var i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke tilpasset bygningsmiljøet for øvrig. Styret ble opplyst om at tiltaket allerede var gjennomført.

Hanne Hvattum klager på nasjonalparkstyrets vedtak av 27.juni. Nasjonalparkstyret behandler klagen den 13.september 2018 og endrer ikke sitt tidligere vedtak. Klagen sendes over til Miljødirektoratet for endelig klagesaksbehandling den 18.oktober 2018. Miljødirektoratet stadfester Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak i oversendelse datert 28.januar 2019.

Etter dette beslutter Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i styremøte den 8.mars 2019 å påpeke den plikten den ansvarlige har i henhold til naturmangfoldlovens § 69 å rette opp i det ulovlige forholdet. Det ble anmodet om at dette gjøres innen 15.september 2019. I samme brev varsles om mulig pålegg om retting og tvangsmulkt dersom plikten ikke oppfylles.

Det ble i samme styremøte vedtatt at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre anmelder saken.

Den 2.april 2019 mottok nasjonalparkestyre en uttale/tilbakemelding fra Hvattum knyttet til beslutningen og varsel om mulig pålegg og tvangsmulkt. Flere forhold tas opp i denne uttalen som er vedlagt forliggende sak. I styremøte den 28.juni 2019 ble denne uttalen referert til styret. I uttalen kommer det blant annet frem at det ulovlige forholdet ikke kommer til å bli rettet opp frivillig og den ansvarlige motsetter seg også tvangsmulkt.

Statens naturoppsyn (SNO) var på befaring på Byrsetra gbnr 290/1 den 20.september 2019 og rapport med bilder viser at den ansvarlige ikke har rettet opp i det ulovlige forholdet, jf.vedlegg.

Rettslig grunnlag

Etter Miljødirektoratets vedtak den 28.januar 2019 er det klart at det foreligger et ulovlig forhold. Det oppførte tilbygget til seterhuset på Byrsetra, som er en forlengelse av eksisterende tilbygg, har ikke tillatelse etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik det er oppført. Tiltaket er heller ikke i tråd med nasjonalparkstyrets vedtak av 30.september 2016 hvor det ble gitt tillatelse til et nytt tilbygg i forelengelse av det eksisterende langs selhusets ene langside.

For å kreve retting av et forhold som allerede er utført kreves det at handlingen eller forholdet er i strid med naturmangfoldloven eller forskrifter eller enkeltvedtak i medhold av denne loven. Det er *ikke* et krav om at det har oppstått skade på naturmangfoldet eller at det er fare for slik skade, det er tilstrekkelig at handlingen ikke er tillatt. Tiltak som klart er i strid med loven, en forskrift eller et vedtak, bør kreves rettet. Tiltaket på Byrsetra gbnr, 290/1 er i strid med verneforskrift og vedtak gitt i medhold av verneforskrift.

Varsel om mulig vedtak om pålegg om retting og varsel om tvangsmulkt i henhold til forvaltningslovens § 16 ble gjort i forbindelse med at nasjonalparkstyret i møte den 8. mars 2019 tok beslutningen om å påpeke overfor overtreders den plikten hun hadde til å rette opp det ulovlige forholdet i henhold til naturmangfoldloven § 69.

Naturmangfoldloven § 69 hjemler adgangen til å gi pålegg om retting og stans av en ulovlig handling eller et ulovlig forhold. Med retting menes som oftest gjenoppretting av en tidligere tilstand, for eksempel riving av ulovlige bygninger.

Når det gjelder tvangsmulkt er vilkåret at det skal foreligge overtredelse av en plikt, jf. naturmangfoldlovens § 73. Momenter som kan vektlegges i en vurdering av om tvangsmulkt skal gis, er blant annet allmennpreventive hensyn og manglende tillit til at plikten gjennomføres.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Nasjonalpark- og verneområdestyrer, Fylkesmannen, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet kan gi pålegg om retting og stans da de har delegert myndighet etter naturmangfoldlovens § 69. Det er forvaltningsmyndigheten for verneområdet som har primæransvaret for å følge opp overtredelser med pålegg om retting og stans.

Verneformål – forskrift

Utvidelsen av Rondane nasjonalpark og opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde ble vedtatt i kongelig resolusjon 24. oktober 2003. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,*
- *ta vare på landskapsformene.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene § 3 punkt 1.1 fastslår at området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Oppstillingen er ikke uttømmende. I medhold av § 3 punkt 1.3 bokstav d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen.

Når det gjelder forvaltningsplan, naturmangfoldloven og presedensvurderinger i byggesaker, vises det til tidligere vedtak og klagesaksbehandling, jf. saksnummer 2016/4865

Vurdering

Begrunnelse – hvorfor pålegg gis

Som det fremkommer i avsnittet om sakshistorikk over, foreligger det et forhold som er i strid med gitt vedtak og verneforskrift for Frydalen landskapsvernområde ved Byrsetra, gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune.

Den ansvarlige har fått påpekt den plikten hun har til å rette opp i det ulovlige forholdet, og det ble anmodet om at dette ble gjort innen 15.september 2019.

I uttalen fra Hvattum datert 26.mars 2019 omtales en retting av det ulovlige tiltaket som en straff, og det pekes på at om et tilbygg skal oppføres i henhold til søknad og tillatelse fra nasjonalparkstyret gitt i 2016 vil dette koste henne opp mot en million kroner. Til dette vil sekretariatet peke på at en retting av et ulovlig forhold ikke er en straff. Heller ikke pålegg om retting/tilbakeføring er en straff. Det er ikke aktuelt å pålegge den ansvarlige å benytte seg av den rettigheten tillatelsen datert 30.september 2016 gir henne. Et pålegg om retting vil vanligvis innebære å tilbakeføre for eksempel en bygning til slik den var før det ulovlige tiltaket ble gjennomført. Dette vil også være løsningen i foreliggende sak. Hvorvidt den ansvarlige ønsker å benytte seg av en rettighet hun har fått i form av tillatelse er helt opp til henne selv.

I uttalen opplyses det videre om at tilbygget er 6 m² («...at et lite tilbygg på 6 m² kvalifiserer til grov miljøkriminalitet»). I henhold til søknad og tegninger er de innvendige målene på tilbygget som ble omsøkt opplyst å være 1,8 x 2,0 meter, dvs et BRA på 3,6 m² og sekretariatet er ikke kjent med at byggetiltak gjennomført i 2017 har medført et utvidelse av eksisterende tilbygg på 6 m². I uttalen trekkes det også frem dette med likebehandling og byggeskikk som er vurdert i tidligere saksfremlegg, og hun etterlyser en befaring. Den ansvarlige skriver i sin uttale at hun motsetter seg riving og kommer ikke til å gjennomføre en riving frivillig.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har allerede varslet et mulig pålegg om retting og tvangsmulkt. Det er viktig å understreke at formålet med tvangsmulkt er å sikre at loven og bestemmelser i medhold av den blir etterlevd. *Tvangsmulkt er ikke straff, og det skal alltid være mulig for den ansvarlige å unngå tvangsmulkten.* Bruk av tvangsmulkt fritar ikke den ansvarlige fra plikten til å gjennomføre det aktuelle pålegget, f.eks. å foreta retting av et forhold. Tvangsmulkt hindrer heller ikke politianmeldelse dersom saken er alvorlig nok til det. Beslutning om tvangsmulkt bør som hovedregel tas uavhengig av om forholdet anmeldes og ikke legges på vent i påvente av behandlingen i politiet. Vilkår for å anvende tvangsmulkt er at det foreligger en plikt og at denne er klar og tydelig. Det må også være mulig å overholde plikten.

Den ansvarlige for overtredelsen har fått god tid til å rette opp i det ulovlige forholdet, som rent praktisk kunne vært gjennomført i perioden fra Peer Gynt seterveg åpner den 1.juni, til fristen 15.september. Den ansvarlige har skriftlig meldt tilbake at hun ikke kommer til å rette forholdet av egen vilje og SNO sin befaring den 20.september 2019 viser at hun ikke har etterkommet den plikten hun har i naturmangfoldlovens § 69 til å rette opp i forholdet. Det synes derfor nødvendig at nasjonalparkstyret må gi vedtak om et pålegg om retting for at forholdet skal rettes opp. Dette pålegget bør følges opp av tvangsmulkt for å sikre at rettingen blir gjennomført.

Beskrivelse av pålegget

Sekretariatet tilrår at nasjonalparkstyret gir et pålegg om retting, der alt areal (både bebyggd- og bruksareal) oppført i 2017 fjernes. Tak, kledning, reisverk, isolasjon, vinduer og dører, plate/grunnmur skal tas ned. Videre bør bygningsmaterialer som er tatt ned enten tas med bort fra setra eller lagres hensiktsmessig uten at det virker skjemmende. Selhuset skal

deretter tilbakeføres slik at tilbygget blir slik det var før det ulovlige tiltaket ble gjennomført. Dette gjelder både materialbruk på tak og kledning på vegger, fargebruk, plassering av dør og vindu. Det vises til bilde under som viser bygning før ulovlig tiltak ble gjennomført. Fasade og størrelse skal tilbakeføres til slik det var før det ulovlige byggetiltaket ble gjennomført.



Bilde som viser selhuset på Byrsetra gbnr 290/1 før ulovlig byggetiltak ble gjennomført
Pålegg om retting skal tilbakeføre selhuset til denne fasaden og størrelsen.

Frist for gjennomføring og mulige konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt tid

Den ansvarlige har fått lang frist og hatt gode muligheter for å bringe det ulovlige forholdet i orden igjen. Det tilrås derfor at det gis en kort frist for gjennomføring slik situasjonen er nå. Peer Gynt seterveg stenges den 1. desember, og **fristen for gjennomføring bør settes til 15. november 2019.**

Det foreligger manglende tillit til at pålegget ikke vil gjennomføres uten tvangsmulkt. Den ansvarlige har som nevnt blitt gitt romslig tid til å bringe forholdet i orden uten et pålegg fra nasjonalparkstyret. Den ansvarlige har ikke fulgt opp den plikten hun har, men derimot i skriftlig form formildet at retting ikke vil gjøres frivillig.

Dersom den ansvarlige ikke retter seg etter pålegget om retting og fristen for gjennomføring oversittes, tilrås det derfor at nasjonalparkstyret gjør vedtak om **tvangsmulkt på NOK 500 pr dag som vil påløpe inntil forholdet er bragt i orden, jf naturmangfoldlovens § 73, 2.ledd.**

Dersom pålegget om retting ikke oppfylles innen gitt frist kan nasjonalparkstyret etter naturmangfoldlovens § 71 selv iverksette gjenopprettningstiltak som kan kreves dekket av den ansvarlige, det som heter «direkte gjennomføring». Som hovedregel forutsetter adgangen til direkte gjennomføring at det er gitt et pålegg som den ansvarlige ikke har gjennomført i henhold til gitt frist. I foreliggende sak vil det være nasjonalparkstyret som har myndighet til å

iverksette direkte gjennomføring, dersom pålegg etter naturmangfoldlovens § 69 ikke blir etterlevd. Blir ikke pålegg fulgt opp av den ansvarlige, bør nasjonalparkstyre vurdere direkte gjennomføring.

Det fremgår videre av naturmangfoldlovens § 71 at utgifter ved direkte gjennomføring kan kreves dekket av den ansvarlige og at kravet er tvangsgrunnlag for utlegg. De utgiftene forvaltningen i ettertid kan kreve dekket er nødvendige og forsvarlige utgifter. Når et eventuelt økonomisk krav er klarlagt sendes dette med krav om betaling til den ansvarlige med en betalingsfrist på 3 uker. Krav om eventuelt utgiftsdekning er ikke et enkeltvedtak men kan prøves av domstolene.



Advokat Stein Ove S. Gordner
Ormsundveien 45
0198 OSLO

Trondheim, 05.10.2020

Offl. § 13 jf. fvl. § 13 første ledd
nr. 1)

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/11330

Saksbehandler:
Marit Doseth

Avgjørelse i klagesak - klage på Rondane -Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak om retting på Byrsetra, gnr. 290 bnr. 1 i Frydalen landskapsvernområde, Nord-Fron kommune

Miljødirektoratet opprettholder nasjonalparkstyrets pålegg om å rive det ulovlig etablerte tilbygget på Byrsetra. Tiltaket skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble utført i 2017. Rettingen skal skje så snart som mulig og senest innen 1. juni 2021. Dersom rettingen ikke skjer innen fristen, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 per dag.

Det vises til klage på Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak datert 15. oktober 2019 om retting av ulovlig tilbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde, oversendt til Miljødirektoratet fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre den 14. januar 2020.

Bakgrunn for saken

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre besluttet i møte den 8. mars 2019 å følge opp det ulovlig oppførte tilbygget på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. I brev datert 26. mars 2019 blir eieren av Byrsetra anmodet om å bringe det ulovlige forholdet på setra til opphør. Brevet var samtidig et forhåndsvarsel om mulig pålegg om retting og tvangsmulkt dersom anmodningen ikke ble etterfulgt. Eieren fikk en frist på 14 dager for å komme med sine merknader.

I brev datert 26. mars 2019 gir eieren av Byrsetra, Hanne Hvattum, sine merknader. Hun motsetter seg anmodningen om å rive tilbygget og mener at en slik reaksjon ikke vil være i samsvar med graden av ulovlighet i det gjennomførte tiltak. Hovedanførselene til Hvattum er at byggets karakter ikke endres ved det oppførte tilbygget, at den manglende tillatelsen var en usaklig forskjellsbehandling fra nasjonalparkstyret og at den negative mediaomtalen av saken har vært straff nok. Det opplyses at en bot vil kunne aksepteres.

Den 11. oktober 2019 fattet Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pålegg om retting og tvangsmulkt for ulovlig oppført påbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. Frist for gjennomføringen ble satt til den 15. november 2019. Det framgår av vedtaket at hvis retting ikke er utført i henhold til pålegget innen dette tidspunktet, vil tvangsmulkt løpe med kr. 500,- pr. dag.

Advokat Gordner ber på vegne av Hanne Hvattum i brev av 21. oktober 2019 om at fristen for gjennomført retting forlenges til 1. august 2020 på grunn av de klimatiske forholdene i området som vanskeliggjør rivning på denne årstiden.

Klagen

Vedtaket ble påklaget av Hanne Hvattum ved advokat Stein Ove S. Gordner i brev datert 4. november 2019. Innledningsvis bes det om fristutsettelse for rettingsvedtaket. Det anmodes om utsatt iverksetting av vedtaket jf. forvaltningsloven § 42.

Det legges til grunn at den forutgående saksbehandling er kjent og det opplyses at det i all hovedsak vil være de samme synspunkter som vil gjøres gjeldende. Annen dokumentasjon vil imidlertid bli innhentet og ettersendt.

Vedtak om utsatt iverksetting

Nasjonalparkstyret besluttet den 15. november 2019 at klagen skulle gis utsatt iverksetting jf. forvaltningsloven § 42. Styret ba samtidig om at tilleggsopplysninger måtte forelegges nasjonalparkstyret innen den 1. desember 2019 for å bli vurdert i forbindelse med styrets forberedende klagebehandling.

Tilleggsopplysninger til klage

I brev datert 29. november 2019 gis det supplerende opplysninger av advokat Gordner. Samtidig bes det om at saken utsettes for innhenting av ytterligere dokumentasjon. Klager mener flere forhold ikke er tilstrekkelig belyst og derfor trenger å bli nærmere utredet jf. forvaltningsloven § 17. Det gjelder blant annet misforståelser om tilbyggets plassering og forhold knyttet til båndleggingen av eiendommen.

Det bes også om at saken/dokumentet unntas offentlighet, jf. offentleglova § 13 jf. forvaltningsloven § 13. *****. Det vises til at det er aktiv setring i området, noe som bidrar til å ivareta kulturlandskapet, som er en del av verneformålet for Frydalen landskapsvernområde.

I klagen påpekes det at forvaltningen ikke utelukkende kan legge vekt på presedensvirkningen av et vedtak, men at den enkelte saken må vurderes konkret. Saken må heller ikke få for stor prestisje i forvaltningen, dette kan medføre at det tas utenforliggende hensyn. Det hevdes at styrets manglende interesse i å vurdere saken på nytt viser at det er gått prestisje i saken.

Det vises også til at klager ikke har bygd i strid med et vedtak og heller ikke har unnlatt å søke. Forskjellen mellom oppført tilbygg og det tilbygget som det er gitt tillatelse til, er liten. Setra hadde allerede et vinkelutbygg, og det er en utvidelse av eksisterende vinkelutbygg som har funnet sted.

Klager mener avslutningsvis at en manglende sanksjonering i form av rivning og tvangsmulkt vil kunne gi økt forståelse for vernet i lokalsamfunnet. Selv om søknads- og klagebehandling av tilbygget er avsluttet i forvaltningen, bes det om at saken vurderes på nytt, at rivningsvedtaket oppheves og at tilbygget endelig godkjennes. Dersom rettingskravet blir opprettholdt, hevder klager at setra vil bli nedlagt/raflyttet.

I ytterligere et brev datert 29. november 2019 fra advokat Gordner vises det til bestemmelsen om miljøerstatning i naturmangfoldloven § 74 og at denne sanksjonsformen kan være en passende og adekvat reaksjon i denne sak.

Forberedende klagebehandling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre behandlet klagen den 13. desember 2019.

Nasjonalparkstyret mente at mange av anførselene i klagen var knyttet til den avsluttede søknads- og klagebehandlingen, med begrenset betydning for vedtak om retting og tvangsmulkt. Styret drøftet derfor ikke disse anførselene, men la til grunn at en eventuell omgjøring av tidligere vedtak måtte foretas av klageinstansen. Det vises til at ettersendte tilleggsopplysninger vil klageinstansen kunne ta standpunkt til. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken, også ny dokumentasjon som er framkommet i ettertid.

Når det gjelder klagers anførsler knyttet til de tidsfrister som er satt for gjennomføring, så vises det til at det er vedtatt utsatt iverksetting, jf. forvaltningsloven § 42. Krav om rivning og tvangsmulkt vil derfor ikke gjøres gjeldende før klageinstansen eventuelt har stadfestet nasjonalparkstyrets vedtak. Styret merker seg likevel at klager ikke har innsigelser på tvangsmulktens størrelse på kr. 500 pr. dag.

Fylkesmannen i Innlandet har i forbindelse med saksforberedelsene til saken opplyst at erstatningsoppgjøret for gårds- og bruksnummer 290/1 i Nord-Fron kommune ikke er ferdigbehandlet. Dersom det ikke oppnås minnelig enighet, vil erstatningsoppgjøret gå til skjønnsretten. Klager bes kontakte Fylkesmannen eller deres representanter dersom det ønskes mer informasjon om erstatningsoppgjøret.

Siden klager som svar på forhåndsvarselet skriftlig har meddelt at tilbakeføring av det ulovlige forholdet ikke vil bli utført, fant styret det nødvendig å utferdige et pålegg om retting og tvangsmulkt. Ved vurdering av sanksjoner vektla nasjonalparkstyret at det er et lite tilbygg som inneholder gang og soverom som kreves revet. Etter styrets mening vil det ikke medføre urimelige kostnader eller arbeid å få det revet. Pålegg om retting ble derfor ikke ansett å være tyngende for overtrederen og naturmangfoldloven § 69, 3.ledd kom derfor ikke til anvendelse.

Styret viste til naturmangfoldloven § 69 andre ledd som oppstiller en plikt til gjenoppretting ved ulovlige tiltak. Miljøerstatning ble vurdert som uaktuelt siden bestemmelsen har vært lite brukt og skal erstattes med en bestemmelse om overtredelsesgebyr. Styret mente at saken var godt nok opplyst til at styret kunne fatte vedtak i saken.

Når det gjelder innsigelser rettet mot pålegget om retting og tvangsmulkt, fant styret at klagen ikke inneholdt opplysninger som ga grunnlag for å omgjøre eller endre styrets tidligere vedtak. Saken ble derfor sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

Klage på forberedende klagebehandling

Advokat Gordner klager i brev datert 8. januar 2020 på styrets avgjørelse om å behandle saken selv om alle sakens opplysninger ikke var forelagt styret, jf. forvaltningsloven § 17 jf. § 41. Det hevdes

at klagen ikke får en reell to-instans prøving i forvaltningen. Det antas at grunnen til at saken ikke ble utsatt var at sittende styremedlemmer ikke ønsket at nyvalgte styremedlemmer skulle få mulighet til å ta et annet, uhildet standpunkt i saken. Styrets forutinntatthet dokumenteres ytterligere når anførsler knyttet til den tidligere søknads- og klagebehandlingen ikke ble vurdert. Sakens mangelfulle utredning må ifølge klagen medføre at den forberedende klagebehandlingen er ugyldig jf. forvaltningsloven § 17 jf. § 41.

I e-post datert 25.februar 2020 til Miljødirektoratet gjør advokat Gordner igjen gjeldende at det er uakseptabelt at saken ble oversendt klageinstansen før saken er tilstrekkelig opplyst fra klagers side. Det forventes at saken sendes tilbake til nasjonalparkstyret for endelig behandling når alle supplerende opplysninger forelegges av klager.

Endelig klage

I oversendelse datert 25. februar 2020 til Miljødirektoratet fremsetter advokat Gordner det som betegnes som endelig klage i saken. Klagen er omfattende og gjentar mange tidligere anførsler og vil derfor ikke bli referert i sin helhet. Alle henvendelsene til forvaltningen fra advokat Gordner ligger vedlagt saken.

Innledningsvis uttrykkes igjen en forventning om at Miljødirektoratet sender saken tilbake til nasjonalparkstyret til behandling. Det gis en redegjørelse for den søknadsbehandling som har funnet sted forut for vedtaket om rivning og tvangsmulkt. Det hevdes at klager ble utsatt for usaklig forskjellsbehandling og det vises til tre andre saker.

Første sak er et tilfelle i Grimsdalen landskapsvernområde hvor nasjonalparkstyret i 2016 ga tillatelse et tilbygg på seterbygning med omtrent samme størrelse som tilbygget på Byrsetra. I denne saken hadde Oppland fylkeskommune, som kulturvernmyndighet, gitt sin tilslutning til tilbygget.

Den andre saken er også fra Grimsdalen og fra 2011 hvor Fylkesmannen i Oppland hadde forvaltningsmyndighet. I denne saken ble det gitt tillatelse til ombygging av en veranda til vindfang på ei seterbygning. Kulturvernmyndigheten til Oppland Fylkeskommune hadde ingen innvendinger til det oppførte tilbygget.

Det vises også til en sak referert i Gudbrandsdølen Dagningen den 29. januar i år hvor det i Haverdalen ble oppført et fjøs som avvek med 30 m² i forhold til opprinnelig søknad, men som det i ettertid ble gitt tillatelse til.

Klager mener at vurderingene fra kulturvernmyndigheten er tillagt for stor vekt, særlig siden disse fremstår som vilkårlige. Det vises til at kulturvernmyndighetenes uttalelser bare er rådgivende.

Klager påstår videre at verneområdeforvaltningen har misforstått søknaden med hensyn til tilbyggets plassering på eksisterende seter. Det tillatte tilbygget mener klager det er fysisk umulig å oppføre uten nødvendige tilpasninger av takmønnet. Uansett tilpasninger mener klager løsningen vil bli stygg og skjemmende.

Klager mener også at det feilaktig er lagt til grunn at setra ikke er i drift, men bare brukes som fritidseiendom. *****. Det opplyses at Byrsetra driftes fra midten av juni og i 12-15 uker med ca. 10-20 dyr som beiter på seterengene. Klager mener det er blitt tillagt for liten vekt at det drives aktiv setring i landskapsvernområdet. Det vises til verneforskriftens formålsbestemmelse og forvaltningsplanen, hvor bevaring av kulturlandskapet er et sentralt forvaltningsmål og omfattes av verneformålet.

Det opplyses at tilbygget inneholder bad, ikke gang og soverom, noe styret feilaktig har lagt til grunn. Bad er et rom det er kostbart å opparbeide og et pålegg om rivning vil også av den grunn etter klagers vurdering være en for streng og urimelig reaksjon. Det presiseres at klager ikke har foretatt en kalkulert risiko ved å oppføre tilbygget uten å avvente en tillatelse. En omgjøring av rivningspålegget vil dessuten ha minimal presedensvirkning, da denne sakens negative oppmerksomhet har medført en bevisstgjøring av viktigheten av å ha en gyldig tillatelse.

Etterfølgende opplysninger

I e-post datert den 10. mars 2020 fra Dovre- og Rondane nasjonalparkstyre har Miljødirektoratet fått oversendt ytterligere dokumenter i saken. I en rapport fra Statens naturoppsyn opplyses det at man på befaring den 3. september 2019 har oppdaget en nedgravd kum på Byrsetra som ikke er omtalt i byggesøknaden. Rapporten følges opp av nasjonalparkstyret som i brev datert 4. februar 2020 ber om Hanne Hvattums tilbakemelding på kummen som hverken er omsøkt eller godkjent.

I brev datert 6. mars svarer advokat Gordner på vegne av Hvattum. Det opplyses at toalett/vaskerom er flyttet til tilbygget og at det er installert et vakumtoalett uten innlagt vann. Toalettet hevdes å være hverken søknadspliktig eller meldepliktig. Prosjektet er imidlertid meldt flere ganger uten at det er mottatt noen form for tilbakemelding, noe som har blitt oppfattet dithen at kummen kan etableres uten søknad. Utendørs er det nedgravd en kum i et område som jevnlig pløyes og sås. Dette landskapet har ikke endret karakter som følge av etableringen av kummen.

Miljødirektoratets vurderinger

Klageinstansen kan prøve alle sider av en sak, herunder ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34. Klageinstansen kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling. Et forvaltningsorgan er ikke pliktig etter forvaltningslovens § 25 til å imøtegå alt en part har anført. Miljødirektoratet vil vurdere de anførsler som etter vårt syn er av størst betydning.

Mange av anførselene i klagen fra advokat Gordner er knyttet til den søknads- og klagebehandling som fant sted i forbindelse med oppføring av tilbygget på Byrsetra. Miljødirektoratet stadfestet den 28. januar 2019 nasjonalparkstyrets vedtak hvor det ble fastslått at det aktuelle tilbygget var oppført ulovlig. Miljødirektoratet er også kjent med at saken har også vært til vurdering hos Sivilombudsmannen, som ikke fant grunnlag for å rette kritikk mot forvaltningen.

Advokat Gordner anmoder Miljødirektoratet om å sende saken tilbake til nasjonalparkstyret for at de skal få anledning til å ta stilling til anførselene i den siste klagen datert 25. februar 2020. Det hevdes at saken ikke var tilstrekkelig utredet da klagen ble behandlet av styret den 13. desember

2019. Styret ba om at supplerende opplysninger måtte foreligge innen den 1. desember 2019, men ble varslet av advokat Gordner om at innhenting av ny dokumentasjon ville ta lengre tid.

Som overfor nevnt kan klageinstansen sende en sak tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling, jf. forvaltningslovens § 34 siste ledd. Mange av klagers anførsler knytter seg til den avsluttede søknads- og klagebehandlingen om oppføringen av tilbygget. Ny opplysning er imidlertid at tilbygget inneholder vaskerom/toalett. Det ble i sin tid søkt om tillatelse til oppføring av tilbygg to ganger, men ingen av søknadene opplyser at tilbygget skulle inneholde toalett/vaskerom.

Søknad 1



Søknad 2



Statens naturoppsyn oppdaget imidlertid på befaring på Byrsetra at det var nedgravd en kum som ikke var omsøkt. Nasjonalparkstyret varslet innehaver om Statens naturoppsyn sine observasjoner i brev datert 4. februar og advokat Gordner svarer i brev datert 6. mars at det er etablert et vaskerom/toalett i tilbygget. Miljødirektoratet vil ta denne opplysningen med i sin vurdering av rettingsvedtaket og ser ikke behovet for at saken sendes tilbake til nasjonalparkstyret til ny vurdering.

Påstander og anførsler knyttet til søknads- og klagebehandling av oppføring av tilbygget vil ikke bli vurdert på nytt, da den saken er avsluttet i forvaltningen. Påstanden om usaklig forskjellsbehandling gjentas imidlertid og det vises til tre nye saker som skal dokumentere dette. Miljødirektoratet oppfatter dette som en anmodning om omgjøring av eget vedtak, jf. fvl. § 35. De tre sakene er alle fra Grimsdalen landskapsvernområde som Rondane-Dovre nasjonalparkstyre også har forvaltningsmyndighet for. På samme måte som for Frydalen landskapsvernområde er det å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart, en del av verneformålet. På side 43 i forvaltningsplanen står det følgende under avsnittet om "Tilbygg og ombygninger":

- Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området.
- Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard.

Nasjonalparkstyrene har vanligvis ikke all nødvendig kompetanse på tradisjonell byggeskikk i de områdene de skal forvalte. Det vil derfor være fornuftig og hensiktsmessig å innhente råd og uttalelser fra fagmiljøer med slik kompetanse, for eksempel til kulturvernmyndigheten hos fylkeskommunen. Det ble også gjort i to av sakene fra Grimsdalen landskapsvernområde (fra 2011 og 2016), på samme måte som i saken på Byrsetra. I 2011 var Fylkesmannen i Oppland forvaltningsmyndighet for Grimsdalen landskapsvernområde og fattet vedtak. Utfallet i sakene er i samsvar med kulturvernmyndighetens tilrådninger i alle tre sakene. Når det gjelder tilbygget på Byrsetra, så ble klager på forhånd orientert om at forvalter vanligvis innstiller i samsvar med rådene fra fylkeskommunen, og at kulturvernmyndigheten anbefalte en annen løsning enn den sist omsøkte, jf. e-post datert 26. juli 2017. Vedtakene synes å være i samsvar med en etablert praksis som å følge kulturvernmyndighetenes tilrådninger i denne typen saker.

Den siste saken det vises til ble omtalt i Gudbrandsdølen Dagningen den 29. januar 2020. Nasjonalparkstyret ga her en etterfølgende tillatelse til et tilbygg på et fjøs som var i aktiv bruk i Haverdalen. Nasjonalparkstyret vektla at husdyrhold var viktig for å ivareta kulturlandskapet. Ivaretakelse av kulturlandskap er en sentral verneverdi i landskapsvernområdet. Arealforskjellen på det som det var gitt tillatelse til og slik grunnmuren (grunnplanet) faktisk ble, var 20,4 m² (utvendige mål). Miljødirektoratet har ingen opplysninger om at fjøset endret form eller karakter som følge av tilbygget, bare at bygningen ble større. Også på Byrsetra ble det gitt tillatelse til utvidelse av setra for å imøtekomme klagers behov for mer plass. Det var imidlertid tilbyggets endring av setras visuelle uttrykk som var avgjørende for at klager ikke fikk tillatelse til tilbygg i henhold til siste søknad, ikke størrelsen på utvidelsen. Det er derfor etter direktoratets vurdering ikke naturlig å sammenlikne disse to sakene.

Miljødirektoratet finner det ikke dokumentert at det foreligger usaklig forskjellsbehandling i foreliggende tilfellet og vårt vedtak av 28. januar 2019 omgjøres ikke, jf. forvaltningsloven § 35.

Klage på rettingsvedtaket

Når det gjelder nasjonalparkstyrets pålegg om rivning av det oppførte tilbygget og eventuell etterfølgende tvangsmulkt ved manglende etterlevelse, så må vilkårene etter naturmangfoldloven §§ 69 og 73 være oppfylt for at vedtaket skal være gyldig.

Det er i foreliggende tilfelle oppført et tilbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde som det ikke er gitt tillatelse til og som derfor er ulovlig, jf. verneforskriften § 3, punkt 1.1. Dette er fastslått i nasjonalparkstyrets vedtak den 27. juni 2019 og er senere stadfestet av Miljødirektoratet i vedtak datert 28. januar 2019. Naturmangfoldlovens vilkår om at det må foreligge et ulovlig forhold er dermed oppfylt, jf. naturmangfoldloven § 69 første ledd.

Selv om et tiltak er forbudt, må det foretas en konkret vurdering av om pålegg etter naturmangfoldloven § 69 skal gis. Den klare hovedregelen etter forvaltningspraksis er at ulovlige tiltak som ikke frivillig rettes, skal pålegges fjernet. Dette for å sikre respekt for regelverket og ivaretakelse av verneverdiene i området. Videre er en streng praksis i tråd med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet. Bevaring av seterbebyggelsen i Frydalen landskapsvernområde er en del av verneformålet og gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre

at setrene mister sitt særpreg og bli mer lik vanlige hytter og annen fritidsbebyggelse. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Tilbygget ble oppført før tillatelse forelå, til tross for at tiltakshaver var varslet om at de ønskede endringene måtte omsøkes. Søknad var framsatt, men ikke behandlet da tilbygget ble oppført. Det hevdes at nasjonalparkforvalter hadde gitt inntrykk av at endringen ville være kurant, nærmest en formalitet, så lenge det opprinnelige tilbygget var godkjent. Det foreligger ikke noen dokumentasjon for denne uttalelsen. Imidlertid foreligger det en e-post datert 26. juni 2017 hvor nasjonalparkforvalter orienterer om at innstillingene i denne typen saker vanligvis er i tråd med kulturvernmyndighetenes tilrådninger og at kulturvernmyndighetenes råd i dette tilfellet var at utvidelsen burde skje som opprinnelig omsøkt. At tilbygget oppføres til tross for denne informasjonen er etter Miljødirektoratets vurdering særlig klanderverdig. Tiltakshavers ansettelsesforhold i kommunen skulle tilsa at hun hadde et visst kjennskap til saksbehandlingen i forvaltningen og dermed burde forstå viktigheten av at en tillatelse forelå før igangsettelse.

For forvaltningsmyndigheten er det svært viktig å forhindre at enkeltpersoner tar seg til rette i verneområder. Det er derfor av stor betydning at forvaltningen ikke åpner for eller gir inntrykk av at det er lettere å få tilgivelse enn tillatelse. Særlig viktig er det å være restriktiv på ulovlige byggetiltak i områder som dette, hvor seterbebyggelsen er med på å prege landskapet og der ivaretagelse av seterbebyggelsen er en del av verneformålet. Det er flere seter innenfor dette verneområdet og i andre, nærliggende verneområder og Miljødirektoratet finner det trolig at også andre kan ønske utvidelser eller endringer av boligmassen. Presedensvirkningen, betydningen av å skape respekt for regelverket og at man ikke skal tjene på å ta seg til rette tillegges derfor stor vekt.

Rivning av tilbygget vil medføre betydelige omkostninger, omkostningene vil være ekstra store siden det er etablert et toalett/vaskerom i tilbygget. Slike rom er dyre å etablere og rivning vil derfor medføre større tap enn om tilbygget hadde inneholdt soverom og gang som nasjonalparkstyret la til grunn på bakgrunn opplysninger gitt i søknadene. Rivning vil derfor medføre et ikke ubetydelig tap for tiltakshaver. Miljødirektoratet mener tiltakshaver burde være klar over risikoen ved å oppføre tilbygget uten at tillatelse forelå. Det legges derfor ikke avgjørende vekt på det økonomiske tapet som vil oppstå.

Det framgår av naturmangfoldloven § 73 annet ledd at tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Normalordningen er at tvangsmulkt settes når det ulovlige forholdet er oppdaget og tvangsmulkten skal da tjene til å fremtvinge etterlevelse. Klager har ingen merknader på tvangsmulktens størrelse på kr. 500 pr. dag.

Det hevdes i klagen at miljøerstatning vil kunne aksepteres og være en passende sanksjon i denne saken. Bestemmelsen om miljøerstatning i naturmangfoldloven § 74 er foreslått opphevet, og at det i stedet gis hjemmel for ileggelse av gebyr ved overtredelse av naturmangfoldloven. Det arbeides nå med forskrifter som skal fastsette de øvre økonomiske rammene for overtredelsesgebyr og forskriftene forventes å bli vedtatt i løpet av høsten. Miljøerstatning vurderes å ikke være aktuell som sanksjon i denne sak.

Direktoratet opprettholder pålegget fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre etter naturmangfoldloven § 69 som innebærer følgende:

Vedtak:

Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gnr. 290, bnr.1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra, jf. naturmangfoldloven § 69. Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017.

Følgende forhold skal rettes:

- Oppført tilbygg i 2017 på allerede eksisterende tilbygg, og som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, eventuelt mur/betong, dør og vinduer
- Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.
- Terrenngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis
- Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelig fasadeutforming for tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf. bilde av setra vedlagt i saksutredningen.



Figur 1: Viser tilbygg i gult som var omsøkt og ble oppført uten at det forelå tillatelse.

Frist for retting er **1. juni 2021**.

Pålegget om retting anses oppfylt når skriftlig redegjørelse om at retting er utført er sendt til Rondane og Dovre nasjonalparkstyre. Statens naturoppsyn vil bli bedt om å gjennomføre en befaring for å godkjenne at rettingen er gjennomført i henhold til pålegget.

Konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt frist

Dersom retting ikke skjer innen fristen, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 pr dag, jf. naturmangfoldloven § 73. Dersom pålegget om retting ikke blir etterkommet av den ansvarlige, kan

dessuten myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene, jf. naturmangfoldloven § 71. Utgiftene i forbindelse med dette kan kreves dekket av den ansvarlige. Dette er også i samsvar med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene skal bæres av tiltakshaver.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Marit Doseth
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:
Hanne Hvattum
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Fylkesmannen i Innlandet



Advokat Stein Ove S. Gordner
Ormsundveien 45
0198 OSLO

Trondheim, 25.01.2021

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/11330

Saksbehandler:
Marit Doseth

Frist for å rive tilbygg på seterhus på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde

Miljødirektoratet opprettholder vårt vedtak av 5. oktober 2020, men ny frist for rivning av det angitte tilbygget endres til innen den 1. september 2021. Dersom retting ikke skjer innen denne fristen vil det påløpe en tvangsmulkt på kr. 500 pr. dag.

Det vises til vårt vedtak datert 5. oktober 2020 hvor Miljødirektoratet opprettholdt nasjonalparkstyrets pålegg om å rive det ulovlig etablerte tilbygget på Byrsetra og tilbakeføre bygningen til slik den var før de ulovlige byggetiltakene ble utført i 2017. Miljødirektoratet vedtok at rettingen skal skje så snart som mulig og frist for rettingen ble satt til senest innen den 1. juni 2021. De ble også varslet om at dersom rettingen ikke skjer innen den fastsatte frist, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 pr. dag.

I brev til Miljødirektoratet datert 15. oktober 2020 fra advokat Stein Ove S. Gordner gjøres det oppmerksom på at veien inn til setra er stengt for trafikk om vinteren og ikke åpner igjen før tidligst 1. juni 2021. Rivning av tilbygget vil være et omfattende arbeid og nærmest umulig å gjennomføre uten å kunne benytte tyngre redskap som må kjøres inn. Siden veien er stengt til 1. juni vil det derfor være vanskelig å overholde fristen for rivning og det bes om at det settes ny frist til den 1. september 2021.

Miljødirektoratet sin vurdering

Vår avgjørelse den 5. oktober 2020 var en endelig avgjørelse i en klagesak. Dette vedtaket kan derfor ikke påklages. Miljødirektoratet har imidlertid anledning til omgjøring av eget vedtak, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd. Ifølge denne bestemmelsens bokstav a) kan et forvaltningsorgan omgjøre eget vedtak dersom endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser.

Miljødirektoratet legger til grunn at ingen vil bli skadet ved en endring/utsettelse av rivningsfristen til 1. september 2021. Vårt vedtak endres derfor slik at fristen for rivning blir satt til denne dato, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a). En eventuell tvangsmulkt på kr. 500 pr dag vil løpe

fra denne dato, jf. naturmangfoldloven § 73. Vårt vedtak av 5. oktober 2020 med dets begrunnelse vil for øvrig gjøres gjeldende.

Vedtak:

Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gnr. 290, bnr.1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra, jf. naturmangfoldloven § 69. Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017.

Følgende forhold skal rettes:

- Oppført tilbygg i 2017 på allerede eksisterende tilbygg, og som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, eventuelt mur/betong, dør og vinduer
- Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.
- Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis
- Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelig fasadeutforming for tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf. bilde av setra vedlagt i saksutredningen.



Figur 1: Viser tilbygg i gult som var omsøkt og ble oppført uten at det forelå tillatelse.

Frist for retting er innen den 1. september 2021.

Pålegget om retting anses oppfylt når skriftlig redegjørelse om at retting er utført er sendt til Rondane og Dovre nasjonalparkstyre. Statens naturoppsyn vil bli bedt om å gjennomføre en befaring for å godkjenne at rettingen er gjennomført i henhold til pålegget.

Konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt frist

Dersom retting ikke skjer innen fristen, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 pr dag, jf. naturmangfoldloven § 73. Dersom pålegget om retting ikke blir etterkommet av den ansvarlige, kan dessuten myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene, jf. naturmangfoldloven § 71. Utgiftene i forbindelse med dette kan kreves dekket av den ansvarlige. Dette er også i samsvar med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene skal bæres av tiltakshaver.

Et omgjøringsvedtak er et nytt enkeltvedtak som kan påklages. Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker fra mottak av denne underretning, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage fremsettes for Miljødirektoratet for forberedende klagebehandling.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Marit Doseth
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Statsforvalteren i Innlandet
Hanne Hvattum
Statens Naturoppsyn v/ Finn Bjormyr



Arkivsaksnummer: 2021/2699-2

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 04.03.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	19/2021	17.03.2021
Arbeidsutvalget i Rondane-Dovre nasjonalparkstyret	13/2021	18.08.2021
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	41/2021	20.08.2021

Hemmeldalen NR - flytting av hytte til Store Stensjøen - gnr. 24 bnr. 54 i Åmot kommune - Torild Arnestad - Erik Mønness

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Torild Arnestad og Erik Mønness avslag på søknad om dispensasjon fra verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat § 3, pkt. 3.

Avslaget begrunnes med:

- Det omsøkte tiltaket
 - er i strid med verneformålet
 - vil ha en nevneverdig påvirkning på verneverdiene.
- En dispensasjon vil lett gi presedens til lignende søknader.
- Flytting av hytta «Halvfjerds», fra området nær Hemla til Store Stensjøen, er vurdert å ha liten eller ingen positiv virkning for villreinens bruk av området.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 17.03.2021

Halvor Dahle Meland stilte spørsmål til styret hvorvidt han kunne være inhabil i saken grunnet familie bekjentskap og grunneierinteresser i området. Halvor Dahle Meland sin egen vurdering var at han ikke var inhabil.

Samtlige medlemmer fikk anledning til å vurdere habilitetsspørsmålet og samtlige styremedlemmer fant Halvor Dahle Meland habil i foreliggende sak.

Halvor Dahle-Meland fremmet deretter forslag om å utsette saken i påvente av at styret kunne gjennomføre befaring.

Det ble stemt over om styret skulle realitetsbehandle saken i styremøte slik den forelå, eller om saken skulle utsettes.

Følgende stemte for utsettelse av saken: Even Moen, Guri Ruste, Eldri Siem, Halvor Dahle-Meland, Laila Bårdsløkken, Ole T. Muriteigen

Følgende stemte for realitetsbehandling av saken i styremøtet: Kristian Ulen, Magnar Brattlien, Jørn Eriksen, Kristin Langtjernet

Med 6 mot 4 stemmer ble det vedtatt at saken utsettes i påvente av befaring.

Vedtak

Saken utsettes i påvente av befaring.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1 SøknadVedlegg_Halvfjerds_ErikMønness

Andre dokumenter:

- E-post fra Erik Neslein Mønness, datert 24.02.21.
- Søknad fra Torild Arnestad og Erik Neslein Mønness, datert februar 2021.
- E-post til Erik Neslein Mønness, datert 10.02.21.
- E-post fra Erik Neslein Mønness , datert 10.02.21.
- E-post til Erik Neslein Mønness, datert 08.02.21.
- E-post fra Erik Neslein Mønness , datert 08.02.21.
- E-post til Erik Neslein Mønness, datert 26.01.21.

Saksopplysninger

Erik Neslein Mønnes har i e-post datert 24.02.21 sendt følgende:

«Vedlagt søknad om å flytte hytte «halvfjerds» fra nær Hemla elv til Stensjøen, begge i Hemmeldalen naturreservat.

Jeg har hatt orienterende uforpliktende telefonmøte med Eirin Berge.»

Torild Arnestad og Erik Neslein Mønness har sendt søknad datert februar 2021:

«Søkere: Toril Arnestad og Erik Mønness, sameiepartnere i Nordre Raufjellsameiet (1/8 del org.nr. 998 815 0889. sameiet har ikke eget gårds- og bruksnummer, men er knyttet til ulike gårdsbruk. Vår rett er nyttet til gnr 24/54 i Åmot kommune. Adresse Åsbygdsveien 706, 2450 Rena. Tlf 92649938. epost erik.monness@gmail.com

Om hytta Halvfjerds

Hytta ble flyttet dit fra eiendommen Hovind (Sorknes gård) antakelig i 1912 i forbindelse med overdragelse av jaktrettigheter (gnr 23/33). Grunnflate av hovedhuset er (ytre mål) 4,8x5,4 = 26kvm. Det er påbygd inngang 2,6x1,1 = 2,9kvm og et «kneppkammers» 2,1x1,8 = 3,8kvm. Til sammen 32,5kvm. Det er bølgeblikk på alle tak. Hovedhuset er i tømmer og er etter forholdene i grei forfatning. Se grunnriss side 15 og flere bilder side 3 til 10 i vedlegg. Påbyggene i reisverk/panel er i lite god forfatning. Tømmerkroppen er tre-panelt utvendig. Dette må fjernes og reetableres/isoleres.. Peis/ovn må renoveres. Vinduer og dører må fornyes. Et vindu er sterkt skadet etter innbrudd av «Vandrerer» i 2006. Opp-pussing vil måtte endre/utvide noe. Det er et nyere uthus satt opp i 1997 som erstatning for uthus som falt ned året før. Areal ca. 6kvm. Bilder side 11 i vedlegg.

Det betales eiendomsskatt for hytta til Åmot kommune, basert på verdi kr 126000.

Vi er i ferd med å vurdere omfattende vedlikehold av Halvfjerds. Det skal vi ha rett til i henhold til forskrift (Regjeringen 2006) «Generelle unntak: 10. Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger, herunder bygninger, jakttårn, gjerder, sankekveer, bruer, klopper, merkede stier, skilt o.l. Vedlikehold skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk». «Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den kunne vedlikeholdes i henhold til verneforskriftens § 4 punkt 10» Forvaltningsplanen (2011, revidert 2020)

Lokalisering

Åmot kommune. Nordre Raufjellsameiet. I Hemmeldalen naturreservat, vest for elv Hemla. UTM-33, ca koordinater, **NORD: 6792267 ØST: 289916**. ca730moh. (se kart side 1 i billedvedlegg)

Stensjøbua.

En jaktbu var satt opp av Peter Arnestad i 1946. I 2001 fikk vi ferdigbygget til en ny bu etter søknad til kommune og fylkesmann. Stensjøbua er brutto 7,3x6,3 = 46kvm, inkludert 8kvm ved/båthus og 4kvm utvendig tram. Netto hytte 32kvm. Vi driver fiske og villreinjakt fra bua, samt sommer og vinterturer. Det er en separat utedo. Bilder side 12-14, grunnriss side 15.

Hensikt med flytting.

Et vedlikehold vil føre til økt ferdsel langs Hemla. Flytting til Store Stensjøen vil medføre et bygg til ved et sted der det allerede er ferdsel, men ikke økt ferdsel. Det går sommersti dit fra Dambua/Skramstadsætra. Det kjøres skiløype dit om vinteren. Det er 5 hytter rett ved store Stensjøen og 2 hytter like ved (Bergesjøen). Fire av disse ble renoveret/utvidet/nybygget omkring år 2000.

Området ned mot Hemla vil få redusert ferdsel. Det er en (nå) umerket sti til Halvfjerds fra Nedre Hemmeldalen. Totalt sett vil det medføre konsentrasjon av ferdsel til et mindre areal. Dette gjelder både eget opphold, samt årlig vintertransport for innkjøring av brensel, proviant

og utstyr for vedlikehold. Vi tenker da at tomten kan ryddes fullstendig, og en natursituasjon kan reetableres.

Omsøkt ny plassering

Samlokalisert med vår eksisterende hytte ved Store Stensjøen, ca NORD: 6792006 ØST: 287303, ca 885 moh, ca. 2,6km flytting. Det er kun tømmerkroppen som kan flyttes. Den kan demonteres for transport Den må re-paneles og tilbygg reetableres. Området har fastmark og hytta kan settes på stein uten vesentlig graving. Uthuset kan om mulig flyttes slik det er. Det står nå rett på naturstein.

Plassering: Se kart side 2 og bilde side 14 i vedlegg.

Ny utforming

Ved flytting ønsker vi noe ombygging. Tømmerdelen har ca. 22kvm bruksareal. Vi ønsker et soverom på ca 8kvm til erstatning for «knepp-kammerset» (et utvendig påbygd soverom i reisverk), samt nyttalternativt inngangsparti. Se skisse grunnriss i vedlegget side 15 nederst. Fargekode: Brun er tømmerhytta. Grønn er eksisterende tilbygg som fjernes. Sort er nytt tilbygg. Ytterligere detaljer må vel avklares med Åmot kommune.

Transporter.

All transport må skje vinterstid på snøføre. På denne tiden av året er det skelden eller aldri villrein i området så langt syd. Det er for mye snø for å finne mat.

Villreinområde

Hemmedalen naturreservat ble opprettet med henblikk på å bevare leveområde for villreinstammen i Sør-Rondane. NINA viser til at stier og hytter påvirker reinens trekkemønster «Analysene viste også at både avstand til veg, hytter og løypenett hadde en betydelig effekt i modellene, og at avstand til det merke stinettet hadde størst effekt i modellen for sommersesongen» (NINA rapport 2010 nr. 551). En ny hytte ved store Stensjøen (byggestart 1999) var av (en annen) grunneier ønsket lagt til Skjærtjennet ca 1,2km sydøst for Stensjøen, men kommunen mente det var bedre å konsentrere nye bygg til der det alt var hytter.

GPS-plot viser (2009-2020), særlig i kalveperioden, at simlene holder seg mere i skogen langs Hemla elv enn oppe på snaufjellet (Stensjøen) (Høringsnotat 2021, Rondane Sør villreinområde). Se kartutsnitt i billedvedlegget side 2. Notatet viser også til at «Reinen har tatt skogsområdene mer og mer i bruk på begge sider av fjellet. Særlig i jakta er det en merkbar forskjell fra tidligere, reinen er mer i skogen og kommer seinere opp i fjellet». Trekk-kart for to radiomerkede simler viser samme mønster, mye trekk langs Hemla (side 3).

Vi mener det må være gunstig å få konsentrert menneskelig aktivitet. Ved å omplassere Halvfjerds til Stensjøen vil området langs Hemla «frigjøres» til villreinen.

Plan B.

Dersom omplassering ikke godkjennes, vil vi sette i gang rehabilitering av Halvfjerds der den er. Som vist over, så er dette noe vi kan sette i gang. Eventuelle utvidelser vet vi det må søkes om.

Om søkerne.

Toril Arnestad arvet begge hyttene av sin far, samt eiendomsretten i sameiet. Erik Mønness er hennes ektefelle. Vi har selv vært med å skjytte område slik at det faktisk hadde noe for seg å opprette et reservat. Vi har nyttet området mye, sommer som vinter. Toril har vært opptatt av å få gjort noe med Halvfjerds lenge, og nå har vi tid. Vi mener området har viktige kvaliteter det er grunn til å ta vare på. Vi har minimert ellers lovlig motortransport, blant annet har vi trukket inn bølgeblikk til Halvfjerds på skikjelke. Erik har vært leder av Åmot villreinområde i flere ti-år.

Referanser.

Fylkesmannen i Hedmark (2011): Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat i Stor-Elvdal, Åmot, Hamar og Ringsaker kommuner, Hedmark fylke

Høringsnotat (2021). Rondane Sør villreinområde. Fra: Sollia Fjellstyre sollia@fjellstyrene.no

Sendt: 11. februar 2021 13:46

NINA (2010). Ferdsel i villreinens leveområder. NINA rapport 551.

Regjeringen (2006). Forskrift om verneplan for Rondane sør, vedlegg 1. Fredning av Hemmeldalen naturreservat, Stor-Elvdal, Åmot, Hamar og Ringsaker kommuner, Hedmark. I Lovdata.

Vedlegg: Bilder og kart. 15 sider

E-post-utveksling med Erik Neslein Mønness er gjengitt i tabell 1.

Tabell 1. E-post-utveksling med Erik Neslein Mønness forut for søknaden.

Type Dato	Innhold
E-post til Erik Neslein Mønness, datert 26.01.21.	<p>Viser til din henvendelse via epostmottaket til Statsforvalteren i Innlandet angående Hemmeldalen NR.</p> <p>Det er riktig at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre som er forvaltningsmyndighet for Hemmeldalen NR. Du kan gå inn på http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/ og lese mer om forvaltningen av de store verneområdene i Rondane og Hemmeldalen naturreservat. Her ligger også informasjon om sammensetningen av nasjonalparkstyre, vedtekter for styret, verneforskrifter, forvaltningsplaner mm.</p> <p>Henvendelser slik som søknader eller rapporter skal sendes sfinpost@statsforvalteren.no Dette fordi Statsforvalteren i Innlandet står for arkivtjenester og andre merkantile tjenester for nasjonalparkstyret. Du er også velkommen til å ta direkte kontakt med sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Her sitter 2 nasjonalparkforvaltere; Trond Stensby og meg selv, Eirin Berge. Vår kontaktinformasjon finner du også på hjemmesiden jeg har vist til over.</p> <p>Ser du er kjent med både verneforskriften og forvaltningsplanen for Hemmeldalen NR. Verneforskriften regulerer ulike tiltak og aktiviteter, deriblant motorferdsel og for eksempel tilbygg til og ombygging av eksisterende bygninger i reservatet. Til orientering skal forvaltningsplanen for Hemmeldalen NR revideres, og det arbeidet starter opp nå i 2021. Revisjonen skal skje sammen med revisjon av forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane. Her legges det opp til bred medvirkning. I vedtektene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre står det at det skal oppnevnes et rådgivende utvalg: «Styret skal oppnevne et rådgivende utvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området, som bl.a. grunneiere, andre særlig berørte offentlige organer som for eksempel friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner, bl.a. natur- og miljøorganisasjoner og lignende. Nasjonalparkstyret bør ha minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg».</p> <p>Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har etablert et rådgivende utvalg pr 10.6. 2020. Rådgivende utvalg sitter i perioden 2020-2023. I dette utvalget har Hemmeldalen NR en grunneierrepresentant - True Strand Schieldmann (medlem). Haaken Wilhelm Mathiesen er hennes vara. Hittil at det kun vært 1 møte i rådgivende utvalg, det var 22.oktober 2020.</p>

	<p>Rådgivende utvalg skal sikre et godt samarbeid mellom nasjonalparkstyret og parter med interesser i verneområdene. Utvalget skal ikke håndtere enkeltsaker, men kunne gi råd om overordnede strategier. Utvalget skal videre bidra med lokal kunnskap og komme med innspill om og drøfte, saker knyttet til forvaltning, bruk og utvikling av verneområdene (for eksempel saker som gjelder forvaltningsplan, skjøtselsplan, osv.)</p> <p>Det er verneforskriftens bestemmelser og retningslinjer i forvaltningsplan som legger rammer for aktivitet og tiltak i Hemmeldalen naturreservat.</p> <p>Ønsker du avklaringer på særskilte tema er du velkommen til å ta kontakt.</p>
E-post fra Erik Neslein Mønness , datert 08.02.21.	<p>Takk for svar. Jeg er i ferd med å søke om en hytteoppgradering/flytting. Har du et navn jeg kunne snakke med før jeg fremmer en formell søknad? Eller er det du som er rett kontakt.</p>
E-post til Erik Neslein Mønness, datert 08.02.21.	<p>Du kan ringe meg- jeg sitter i sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretariat består hos oss av 2 nasjonalparkforvaltere – fungerer som administrasjon) Det høres ut som om tiltaket vurderer er søknadspiktig – dreier det seg om faste installasjoner skal slike saker behandles av styret i styremøter – sekretariatet lager en innstilling (litt slik som administrasjonen i en kommune lager en innstilling til en sak som skal behandles i kommunestyret.) Ring meg du så tar vi en prat!</p>
E-post fra Erik Neslein Mønness , datert 10.02.21.	<p>Til telefonmøte i morgen. Dette er ikke en formell søknad, men et utkast for å kartlegge muligheter. Skjønner at du ikke kan gir forpliktende utsagn.</p>
E-post til Erik Neslein Mønness, datert 10.02.21.	<p>Takk for god bakgrunnsinformasjon til møtet i morgen. For å gjøre tilsvarende overfor deg har jeg laget en kort oppsummering under med bakgrunn i den informasjon du har sendt over og hva som gjelder i hht verneforskrift og forvaltningsplan. Da vil vi begge ha et godt utgangspunkt for dialogen i morgen.</p> <p>Flytting av hytte/jaktbu (eller annen bygning) fra et sted til et annet er å betrakte som oppføring av ny bygning. Dette gjelder både ihht verneforskriften og ihht plan- og bygningslov (PLB er det kommunen som håndterer). Dette gjelder for eksempel også dersom bygningen er i en slik stand at en fullstendig restaurering/oppbygging på samme sted er nødvendig – dette betraktes også som nybygg. Retningslinjene i forvaltningsplanen sier at tillatelse til oppføring av nye bygninger ikke kan påregnes gitt.</p> <p>Du står selvsagt fritt til å søke om å flytte hytta. En slik søknad vil behandles etter naturmangfoldlovens § 48 om dispensasjon (1.ledd, 1.alternativ for tiltak som du har omsøkt). En søknad om dispensasjon må ikke stride mot verneformålet eller påvirke verneverdiene nevneverdig. Begge vilkår må være oppfylt for at forvaltningsmyndigheten kan vurdere om dispensasjon kan gis. Om vilkårene er oppfylt tilsier dette ikke at dispensasjon blir gitt – dette er en skjønsmessig vurdering.</p>

Dispensasjonshjemmelen i § 48 1.ledd, 1.alternativ skal i første rekke anvendes på søknader som gjelder bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser. Dispensasjonsregelen skal brukes som en sikkerhetsventil. Vernekategori, dvs hvor strengt vern har også betydning i denne vurderingen. Naturrestat er den strengeste vernekategorien og her skal utviklingen være naturstyrt.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre legger verneforskrift og forvaltningsplan til grunn for sin vurdering.

I forvaltningsplanen står det følgende om bygninger, vedlikehold, ombygninger og tilbygg s 25-26:

Ordinært vedlikehold og reparasjoner av eksisterende bygninger kan utføres uten at det krever melding eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprustning av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer, reparasjoner av tak, ytterkledning og fundamentering mm.

Utgangspunktet for vedlikehold av seterbygninger, buer, naust og hytter er at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, og at reparasjoner er å foretrekke framfor hele utskiftninger der dette er mulig.

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den kunne vedlikeholdes i henhold til verneforskriftens § 4 punkt 10. I motsatt fall må planer om restaurering av bygning på samme sted betraktes som nybygg og behandles som en ordinær dispensasjonssak.

Påbygginger/tilbygg til eksisterende bygninger er ikke å betrakte som vedlikehold, uansett omfang. Gjennomføring av slike byggetiltak krever derfor dispensasjon med hjemmel i verneforskriftens § 5 punkt 1. Forutsetninger for å gi dispensasjon for tilbygg/ombygging bør være at byggetiltaket ikke skal være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkrete behov (vedplass, do etc.) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse.

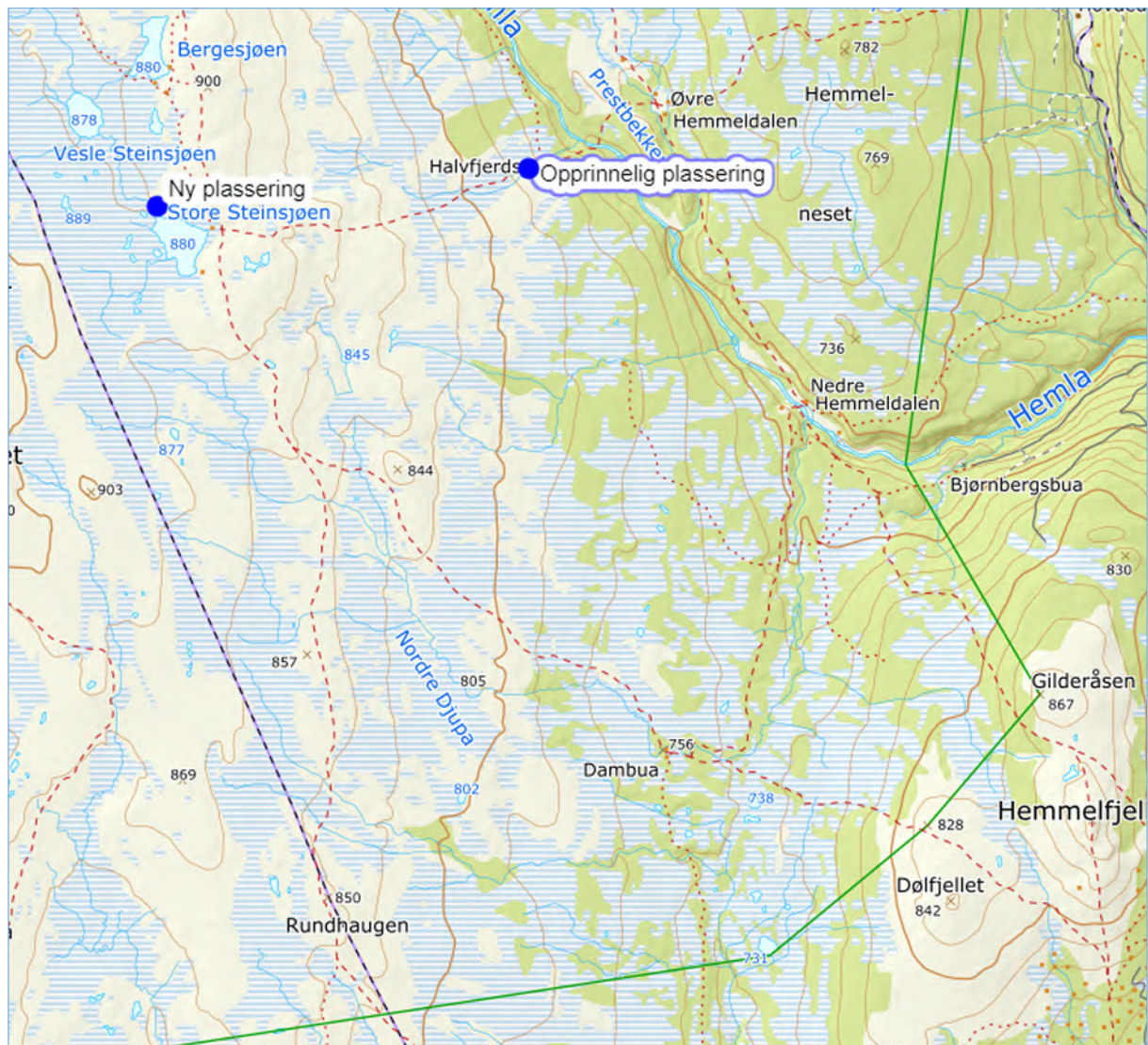
Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate og funksjonen til bygningen skal ikke endres. Svært små buer bør ikke påbygges. Eventuelle krav fra andre sektormyndigheter, eksempelvis Mattilsynet eller Arbeidstilsynet, vil bli vektlagt i vurderingen.

Verneforskriften regulerer ikke innvendige ombygginger som er begrenset til eksisterende grunnflate.

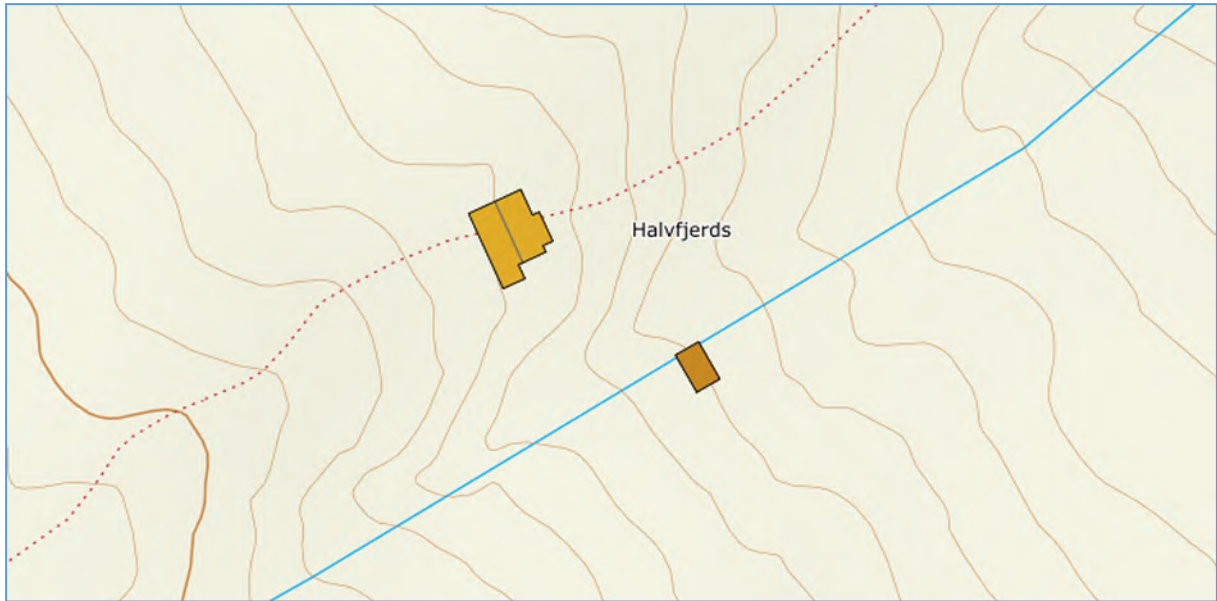
Retningslinjer

- Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan ikke påregnes gitt.
- Ordinære vedlikeholdsarbeider på eksisterende bygninger kan gjennomføres uten at planer for dette må forelegges eller godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
- Planer om gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade skal varsles til forvaltningsmyndigheten, som kan sette vilkår for utforming og plassering.
- Dersom visse vilkår er oppfylt, kan det gis tillatelse til ombygginger og oppføring av mindre tilbygg til eksisterende bygninger.

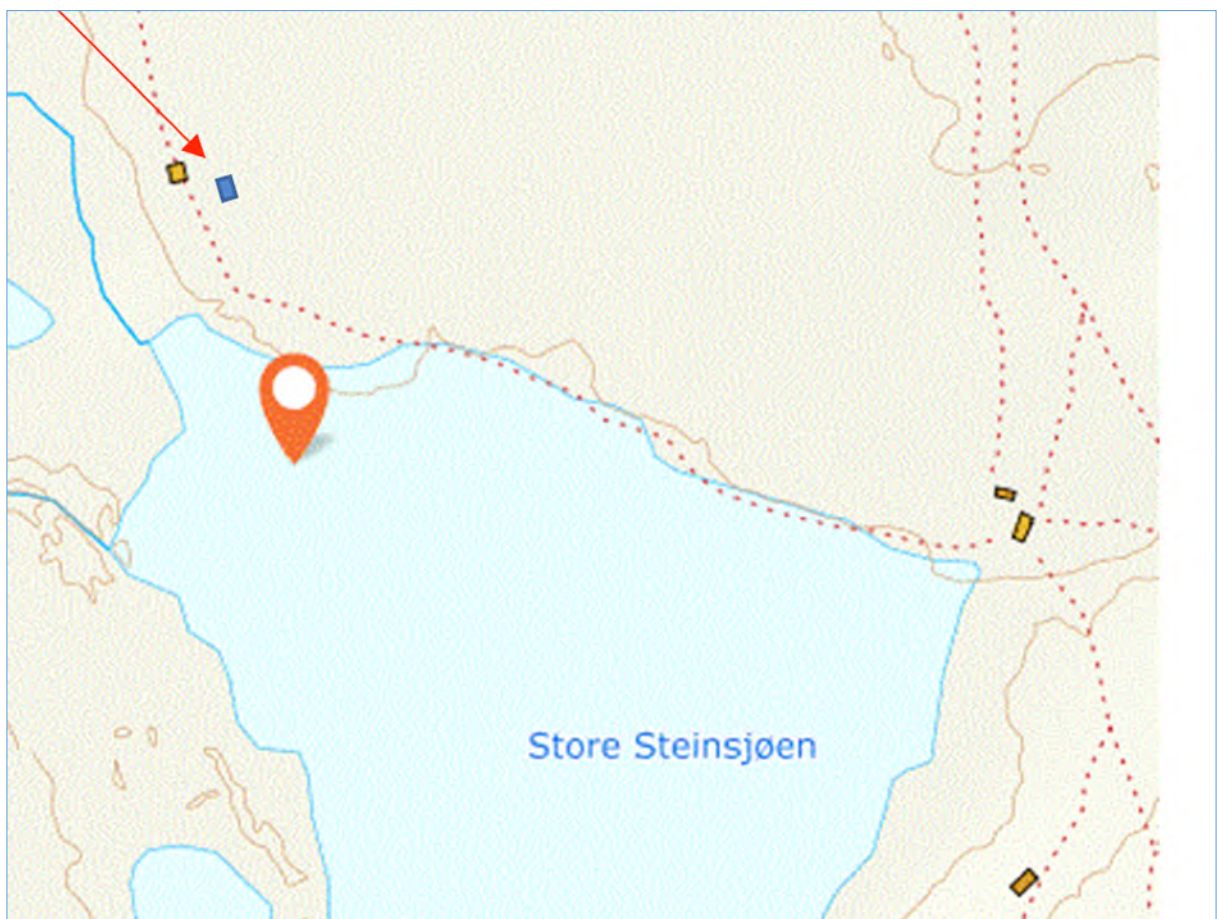
Kart som viser plassering av de to hyttene er vist i figur 1 – 3. Bilder av hytta «Halvfjerds» er vist i figur 4.



Figur 1. Opprinnelig og ny plassering av hytta «Halvfjerds» - tegnet inn etter søknad fra Arnestad og Mønness.



Figur 2. Detaljkart, hytta «Halvfjerds» (Kartverket)



Figur 3. Detaljkart – ny plassering av hytta «Halvfjerds», ved eksisterende bu ved Store Steinsjøen – hentet fra søknaden fra Arnestad og Mønness.





Figur 4. Bilder av hytta «Halvfjerds» - hentet fra søknaden fra Arnestad og Mønness.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Verneforskrift for Hemmeldalen naturreservat

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å ta vare på:

- et stort og tilnærmet urørt naturområde og dets landskapsformer,
- biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser,
- sentrale leveområder for villrein,
- våtmarksområder med et rikt fugleliv,
- et myrlandskap med stor variasjon i myrtyper.

§ 3 Vernebestemmelser

...

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet som oppføring eller ombygging av bygninger, anlegg eller andre varige eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner, brakker o.l., Opplistingen er ikke uttømmende.

...

§ 4 Generelle unntak

...

10. Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger, herunder bygninger, jakttårn, gjerder, sankekvever, bruer, klopper, merkede stier, skilt o.l. Vedlikehold skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Vedlikehold omfatter ikke kjørespor eller traktorsleper, eller ombygging eller utvidelse av bygninger.

...

§ 5 Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten, jf. § 8, kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Ombygginger av og mindre tilbygg til bygninger.

...

Forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat

s. 22 - 24

Status

Til sammen finnes det relativt mange bygninger innenfor naturreservatet. Flertallet av disse er enkelthytter og buer, men et fåtall setrer med en større bygningsmasse ligger også innenfor området. Nedenfor følger en kommunevis oversikt over det som finnes av bygningsmasse i naturreservatet.

I tabell 2 – 5 i forvaltningsplanen er det vist 52 lokaliteter med til sammen 92 bygninger. Bl.a disse to:

Lokalitet	Bygningstype	Eie
Raudfjellet-Stensjøen (Mønness)	Bu og do	Privat
Rett vest for Hemla (Halvfjers)	Bu og uthus	Privat

s. 24

Mål

- Oppføring av nye bygninger i naturreservatet skal unngås.
- Ordinært vedlikehold av eksisterende bygninger er tillatt.

Rammer/bestemmelser, utfordringer og vurderinger

I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan derfor ikke påregnes gitt.

s. 25

- Vedlikehold av eksisterende bygninger, jf. verneforskriftens § 4 punkt 10

Ordinært vedlikehold og reparasjoner av eksisterende bygninger kan utføres uten at det krever melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprusting av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer, reparasjoner av tak, ytterkledning og fundamentering m.m

...

Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt.

...

Ombygginger og mindre tilbygg til bygninger, jf. verneforskriftens § 5 punkt 1
Påbygginger/tilbygg til eksisterende bygninger er ikke å betrakte som vedlikehold, uansett omfang. Gjennomføring av slike byggetiltak krever derfor dispensasjon med hjemmel i verneforskriftens § 5 punkt 1. Forutsetninger for å gi dispensasjon for tilbygg/ombygging bør være at byggetiltaket ikke skal være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkrete behov (vedplass, do etc.) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse.

Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate og funksjonen til bygningen skal ikke endres. Svært små buer bør ikke påbygges. Eventuelle krav fra andre sektormyndigheter, eksempelvis Mattilsynet eller Arbeidstilsynet, vil bli vektlagt i vurderingen. Verneforskriften regulerer ikke innvendige ombygginger som er begrenset til eksisterende grunnflate.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes «dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig». Dispensasjon må heller ikke gis om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instruks fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Vurdering

Arnestad og Mønness har søkt om å ta ned hytta «Halvfjerds». Videre er planen å føre den opp på nytt, ved eierenes hytte ved Store Stensjøen. Begge hyttene ligger innenfor Hemmedalen naturreservat i Åmot kommune. Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven.

Verneforskriften for Hemmedalen naturreservat har ikke regler for riving av bygninger. Det er ikke tillatt å føre opp nye bygninger. Det kan kun tillates mindre tilbygg. (jf. verneforskriften § 3 pkt, og § 5 pkt. 1.)

Verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat hjemler ikke det omsøkte tiltaket, og tiltaket må derfor behandles som en søknad om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48. For å kunne gi dispensasjon må to forhold være oppfylt:

- tiltaket må ikke være i strid med verneformålet
- tiltaket må ikke ha nevneverdig påvirkning på verneverdiene.

En arealoversikt over de to bygningene er vist i tabell 2.

Tabell 2. Arealoversikt – etter søkerens opplysninger.

Hytte	Areal før (m ²)	Areal etter (m ²)	Endring (%)
«Halvfjerds»	26	0	
Hytte ved Store Stensjøen	46	73	+ 57

Forvaltningsplanen har ingen arealgrenser for påbygg. Det står likevel:

«Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate og funksjonen til bygningen skal ikke endres.»

...

«Forutsetninger for å gi dispensasjon for tilbygg/ombygging bør være at byggetiltaket ikke skal være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkrete behov (vedplass, do etc.)»

Det omsøkte tiltaket vil gi en økning i grunnflaten på 57 % for lokaliteten ved Store Stensjøen. Etter nasjonalparkforvalterens vurdering kan dette ikke vurderes som et «mindre tilbygg». De to hyttene representerer i dag ikke en bygningsmessige enhet eller et tun, utover det at de har samme eier. Flyttingen av hytta «Halvfjerds» kan etter nasjonalparkforvalterens vurdering ikke ses på som en omplassering av eksisterende bygningsmasse, men som etablering av et nytt frittstående bygg til hytta ved Store Stensjøen. Det er ikke avgjørende hvor «materialene» kommer fra. At de to hyttene har samme eier kan ikke tillegges vekt.

Formålet med Hemmeldalen naturreservat er å ta vare på ulike verdier for naturmiljøet, knyttet til urørt natur og landskap, biologisk mangfold, villrein, fugleliv, myr og våtmark. For oppfylle verneformålet er det derfor ikke tillatt å iverksette *«tiltak som kan endre naturmiljøet som oppføring eller ombygging av bygninger...»*.

Det omsøkte tiltaket fra Arnestad og Mønness er derfor etter nasjonalparkforvalterens vurdering i strid med verneformålet, og et av vilkårene for å gi dispensasjon (jf. naturmangfoldloven § 48) er ikke oppfylt.

Det er registrert 52 lokaliteter med til sammen 92 bygninger i Hemmeldalen naturreservat. Det er da sannsynlig at det vil komme lignende søknader, og en reell fare for at saken vil skape presedens. Ved å åpne opp for denne typen byggetiltak, ser en bort fra byggeforbudet i verneforskriften, og føringen i forvaltningsplanen om at utviklingen i Hemmeldalen naturreservat skal være mest mulig naturstyrt. Ved siden av å være et nytt inngrep ved Store Stensjøen, vil presedensvirkning også kunne medføre flere nye naturinngrep i naturreservatet. Nasjonalparkforvalteren vurderer det derfor slik at det omsøkte tiltaket vil ha nevneverdig påvirkning på verneverdiene. Heller ikke det andre vilkåret for å gi dispensasjon er oppfylt. (jf. naturmangfoldloven § 48)

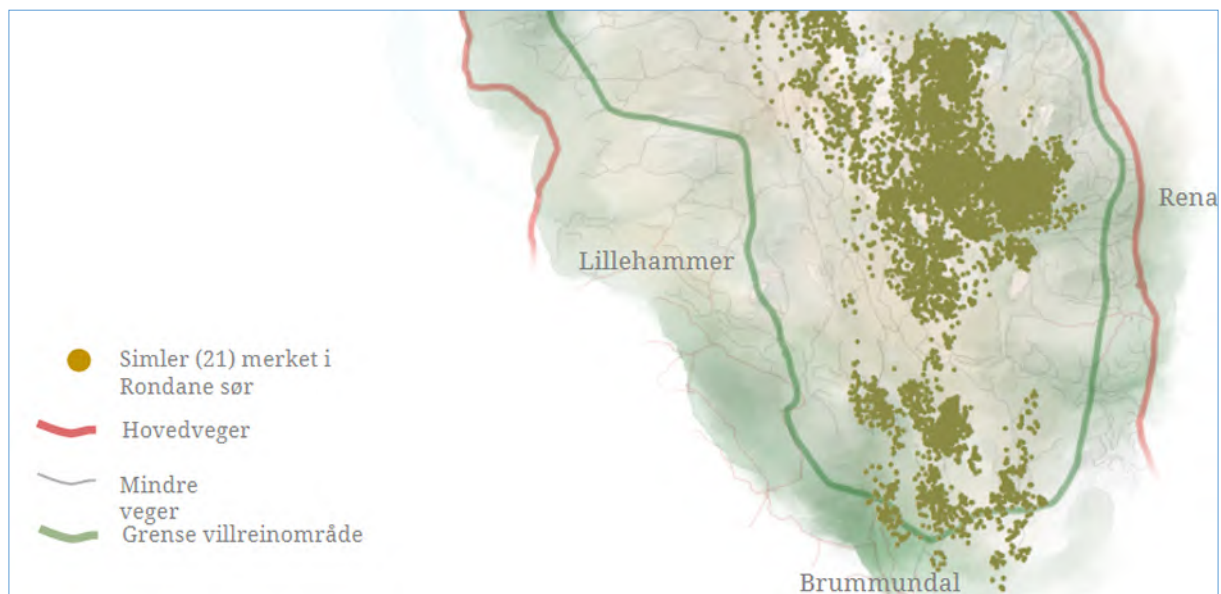
Dispensasjonsregelen i naturmangfoldloven § 48 er ment å være en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle, som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Det omsøkte tiltaket er vurdert å ikke ha en slik karakter, og en dispensasjon vil derfor bidra til å utvide rammene gitt i vernevedtaket.

Søkerne viser til at en flytting av hytta «Halvfjerds» vil gi mindre ferdsel på stien langs Hemla. Det kan godt være mulig. Men siden ferdselen her uansett vil ha et begrenset omfang, er det likevel av mindre betydning, holdt opp mot at en flytting av hytta til Store Stensjøen vil være i strid med verneformålet og ha nevneverdig påvirkning på verneverdiene.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt, jf. naturmangfoldloven § 8. Når det gjelder villrein foreligger

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sørnkletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).

Også i Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat er det gjort rede for forhold som er relevant for søknaden.



Figur 5. GPS-merkede simlers arealbruk i perioden 2010 – 2018, etter www.villrein.no .

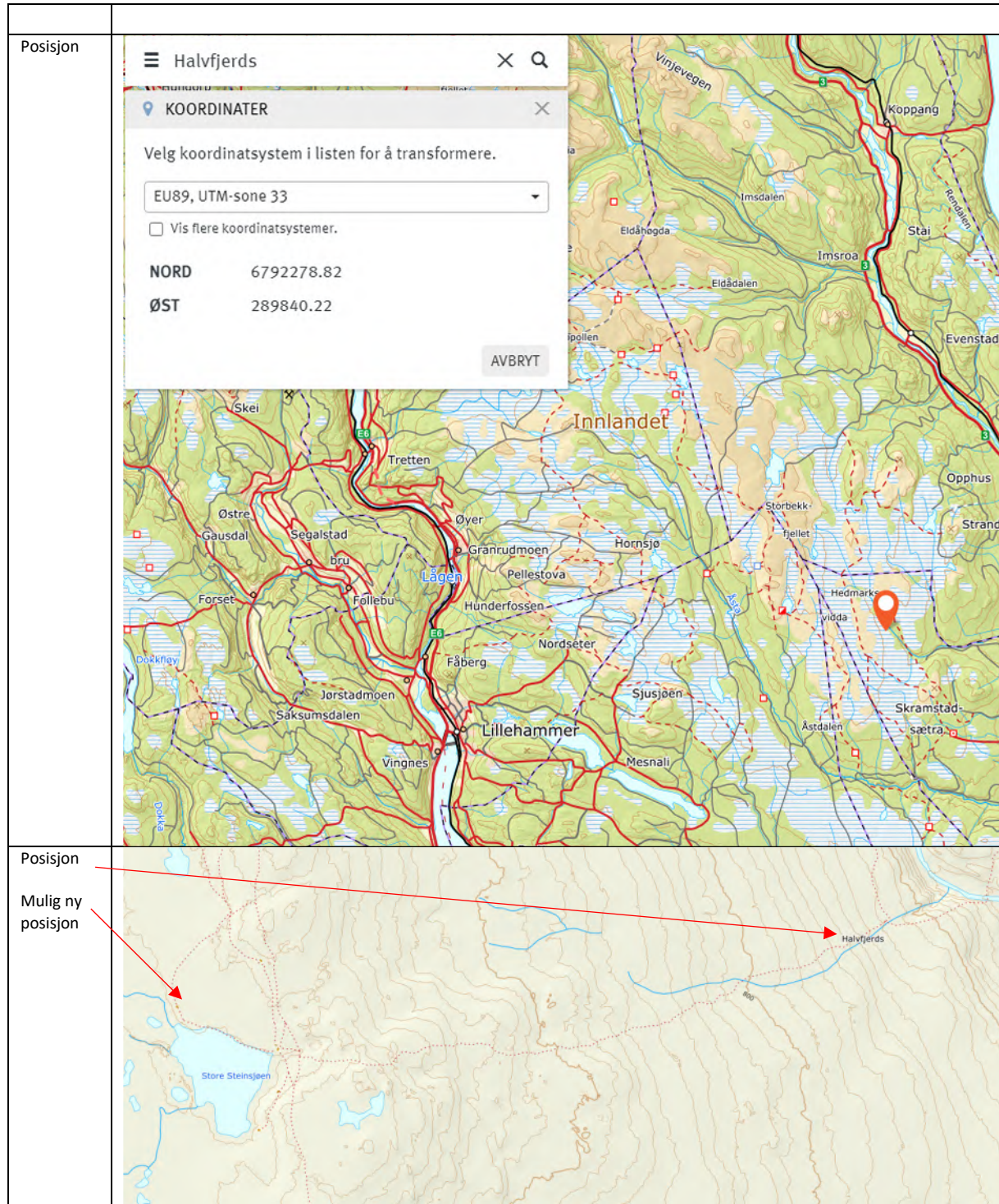
I figur 5 er det vist plott fra GPS-merking av simler i perioden 2010 – 2018. Plottet viser at de merkede simlene i stor grad bruker areal både rundt Store Stensjøen og langs Hemla. Bruken er avgrenset til perioden med barmark (april – november). Å tillate nye byggetiltak i områder som er mye brukt av villreinen, er etter nasjonalparkforvalterens vurdering å legge til rette for en «bit-for-bit» forvaltning, som over tid vil gi en samlet negativ effekt villreinens leveområder. (jf. naturmangfoldloven § 10).



Flytting av en hytte, slik det er søkt om, vil neppe gi en samlet redusert bruk av området. En redusert bruk av området ved Hemla, der «Halvfjerds» i dag ligger, må veies opp mot en mulig økt bruk av området ved Store Stensjøen, hvis hytta skulle bli flyttet hit. (naturmangfoldloven §§10 og 12)

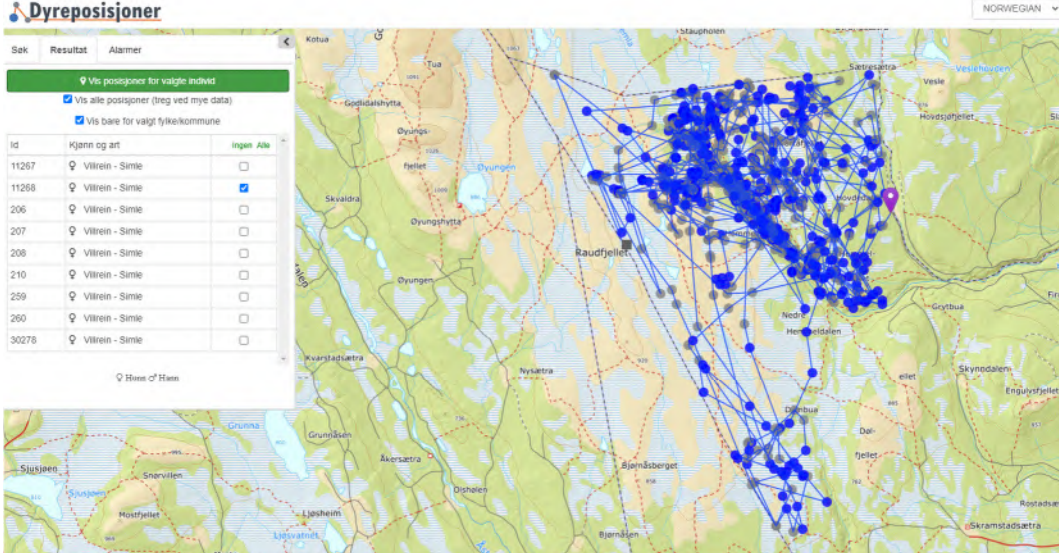
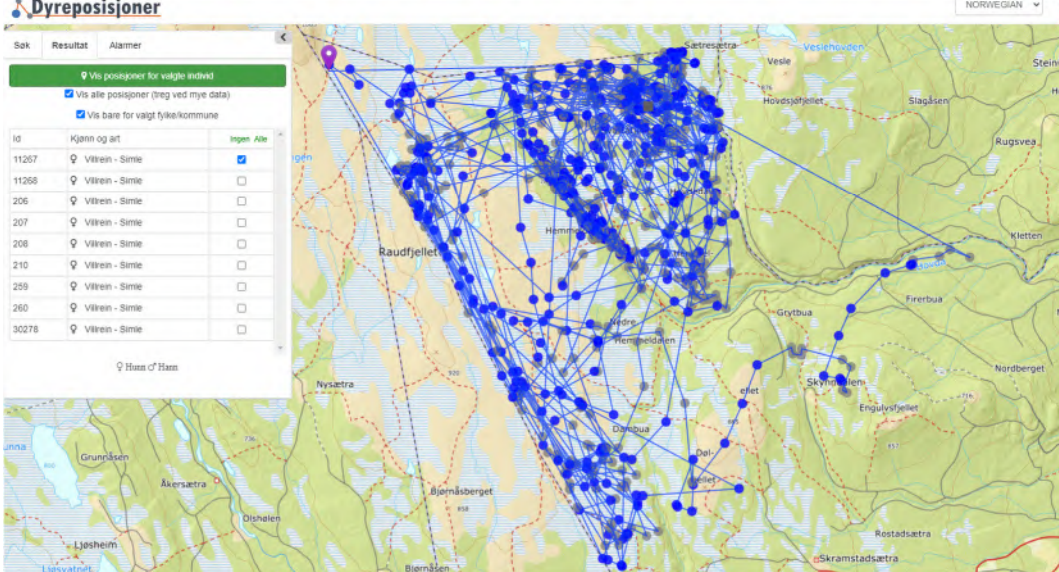

Konklusjon



Nasjonalparkforvalteren vil innstille på avslag på søknaden fra Arnestad og Mønness om dispensasjon fra verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat. Det omsøkte tiltaket er i strid med verneformålet, og vil ha en nevneverdig påvirkning på verneverdiene. En dispensasjon vil lett gi presedens til lignende søknader, Flytting av hytta «Halvfjerds» er vurdert å ha liten eller ingen positiv virkning for villreinens bruk av området.

Billedvedlegg Halvfjerds.



<p>Forslag Replassert Halvfjerds rett ved eksisterende bu. Området har fastmark.</p>	 <p>A topographic map of a lake area. The lake is labeled 'Store Steinsjøen'. A red location pin is placed on the eastern shore of the lake. A blue square marker is placed on the northern shore, with a red arrow pointing from the text in the left column to it. The map shows contour lines and some buildings marked with yellow squares.</p>
<p>Villrein trekk ved Kalving 2009 - 2020</p>	 <p>A map showing reindeer migration routes (villrein trekk) in the area around Kalving. The routes are marked with purple lines. Key locations labeled include Storbekkfjellet, Hedmarksvidda, Skramstad-sætra, and Astadalen. The map also shows the Hemla elv and other geographical features.</p> <div data-bbox="986 1335 1394 1868" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Fra «Høringsdokument bestandsplan Rondane Sør. Villreinområde 2021-2025 side 13. Karutsnitt «kalving»</p> <p>Kartet viser konsentrasjon ved og langs Hemla elv, samt nord for elva.</p> </div>

<p>Posisjoner simle nr 11268 2010-2021</p>	 <p>Dyreposisjoner</p> <p>Søk Resultat Atalmer</p> <p>Vis posisjoner for valgte individ</p> <p>Vis alle posisjoner (treg ved mye data)</p> <p>Vis bare for valgt fylke/kommune</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Id</th> <th>Kjønn og art</th> <th>Ingen Alle</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>11267</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>11268</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input checked="" type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>206</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>207</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>208</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>210</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>259</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>260</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>30278</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> </tbody> </table> <p>Hase O' Ham</p>	Id	Kjønn og art	Ingen Alle	11267	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	11268	♀ Vitrein - Simle	<input checked="" type="checkbox"/>	206	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	207	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	208	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	210	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	259	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	260	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	30278	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>
Id	Kjønn og art	Ingen Alle																													
11267	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
11268	♀ Vitrein - Simle	<input checked="" type="checkbox"/>																													
206	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
207	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
208	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
210	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
259	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
260	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
30278	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
<p>Posisjoner simle nr 11267 2010-2021</p>	 <p>Dyreposisjoner</p> <p>Søk Resultat Atalmer</p> <p>Vis posisjoner for valgte individ</p> <p>Vis alle posisjoner (treg ved mye data)</p> <p>Vis bare for valgt fylke/kommune</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Id</th> <th>Kjønn og art</th> <th>Ingen Alle</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>11267</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input checked="" type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>11268</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>206</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>207</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>208</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>210</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>259</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>260</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> <tr> <td>30278</td> <td>♀ Vitrein - Simle</td> <td><input type="checkbox"/></td> </tr> </tbody> </table> <p>Hase O' Ham</p>	Id	Kjønn og art	Ingen Alle	11267	♀ Vitrein - Simle	<input checked="" type="checkbox"/>	11268	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	206	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	207	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	208	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	210	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	259	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	260	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>	30278	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>
Id	Kjønn og art	Ingen Alle																													
11267	♀ Vitrein - Simle	<input checked="" type="checkbox"/>																													
11268	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
206	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
207	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
208	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
210	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
259	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
260	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
30278	♀ Vitrein - Simle	<input type="checkbox"/>																													
<p>1997 Halvfjers</p>																															

<p>1997 Halvfjers</p>		
<p>2011</p>		

2011.
Vindus-
skade
påført av
den
såkalte
Vandreren

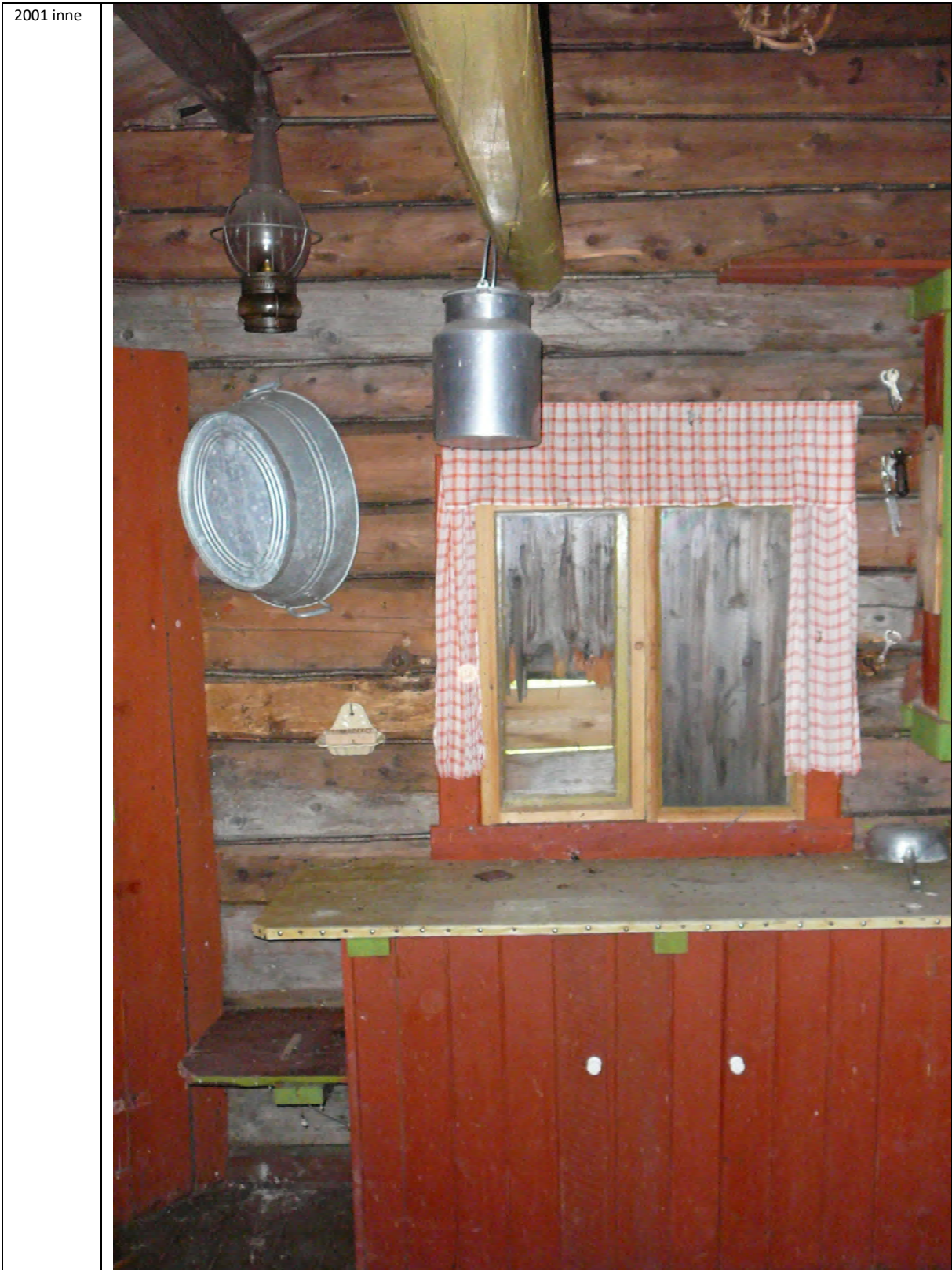


2011
Detalj



2011
Knepp-
kammers











<p>2018</p>	 A photograph showing the exterior of a wooden cabin in a snowy winter setting. The cabin has a prominent chimney and is surrounded by deep snow. Several people are gathered around the cabin, some sitting on the snow. Ski equipment is visible in the background.
<p>2020</p>	 A photograph showing the interior of the cabin. The walls are made of dark wood. There are windows with checkered curtains and a table covered with a patterned tablecloth. A wooden chair is visible in the foreground.

<p>1997 Gammelt uthus</p>		
<p>1997 Nytt uthus</p>		

1993
gammel
Stensjøbu



2001
Nybygd
Stensjøbua

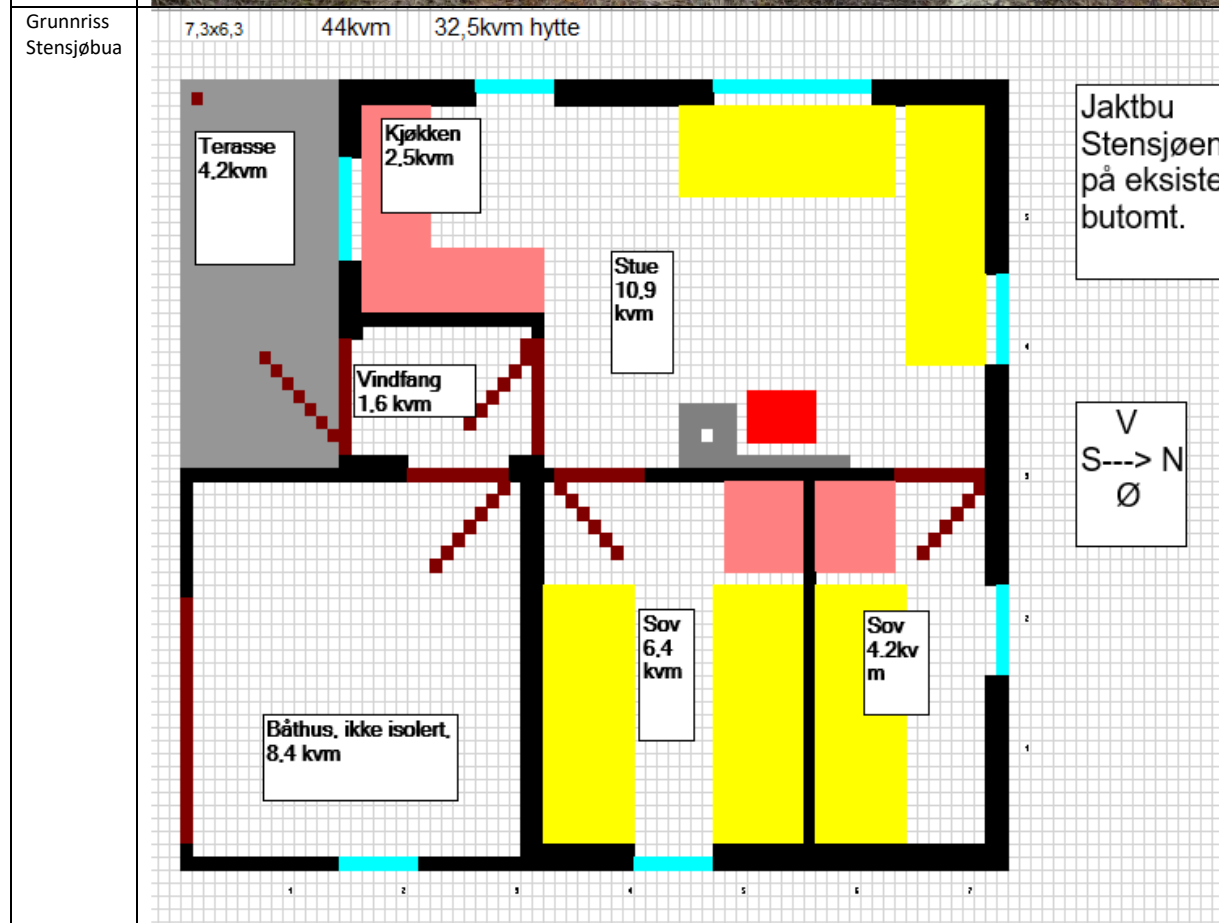


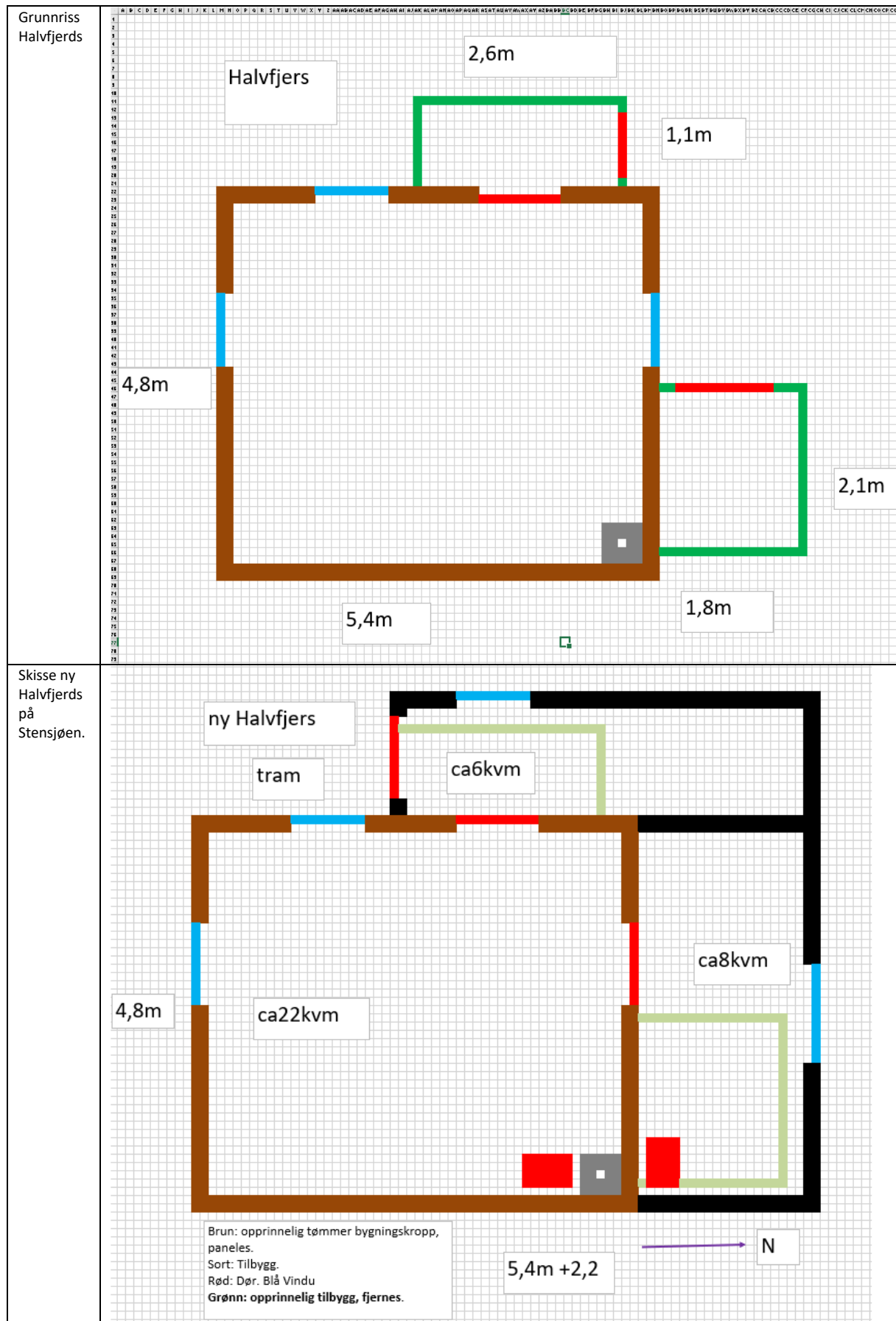
2001
Nybygd
Stensjøbua



2020









Arkivsaksnummer: 2019/16655-13

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 10.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	33/2021	25.06.2021
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	42/2021	20.08.2021

Grimsdalen LVO-Forberedende klagebehandling - byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 - Skomakerstuen

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i forvaltningsloven § 33 opprettholder Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak fra møte 10.februar 2021, utvalgsak 4/2021.

Saken blir sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse

Hovedinnholdet i klagen er vurdert. I klagen er det ikke lagt fram nye opplysninger som bringer frem nye momenter som ikke har vært vurdert på vedtakstidspunktet.

Nasjonalparkstyret har behandlet søknaden fra Inger og Hans Skomakerstuen på en lovmessig måte, basert på eksisterende kunnskap om landskapets egenart der seterbebyggelsen med setervoller utgjør en vesentlig del av dette landskapet.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 25.06.2021

Forslag fra Eldri Siem:

«Saken blir utsatt».

Forslaget fra Eldri Siem ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Saken blir utsatt.

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Klage på vedtak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - byggetiltak - Nørstegårdssetra gbnr 42/1 - Tverrlisetre
- 2 Foreløpig tilbakemelding på klage samt ønske om befaring
- 3 Særutskrift Grimsdalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 86/1 fnr 45 Tverrlisetre

Saksopplysninger

Klage på vedtak ang. bygging i Grimsdalen – deres ref. 2019/16655:

I vedtak utsendt fra dere den 18/2-21 fikk vi avslag på endringssøknaden for vårt seterhus på Tverrlisætre i Grimsdalen. Vi klager med dette på vedtaket.

Vi har tidligere forklart endringene slik: *«I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m². Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen. Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Vegen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure opp under huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle.»*

Vi ser at det siste vedtaket er gjort av nasjonalparkstyret på bakgrunn av bilder og forklaringer. En klarer ikke se for seg hvordan området og avstandene rundt setra er ut fra dette. Vi ønsker derfor at nasjonalparkstyret i klagebehandlingen avholder en befaring, der både de, vi som søkere, Dovre fjellstyre og eieren av nabosetra er med. Da vil alle interesser kunne komme med sine behov og interesser. Vi fastholder at vi vil mure opp under seterhuset og at vi også vil beise bygget i en mørkere beisfarge.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Styrets vedtekter punkt 12. Klageadgang, klageinstans og klagebehandling :

Fylkesmannen har klagerett på vedtak fattet av nasjonalparkstyret jf. naturmangfoldloven § 62 tredje ledd siste setning. For øvrig gjelder de alminnelige regler om klageadgang. Klage på vedtak truffet av styret, må vurderes/klagebehandles av styret med mindre det er avtalt at saken kan behandles av AU/forvalter. Dersom vedtak truffet av AU/forvalteren etter delegert myndighet påklages, skal klagen vurderes/klagebehandles av styret/arbeidsutvalget før den eventuelt sendes over til Miljødirektoratet som endelig klageinstans. Miljødirektoratet er endelig klageinstans for vedtak som treffes av styret/ forvalter som forvaltningsmyndighet.

Forvaltningsloven

§ 28

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

§ 29

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, begynner klagefristen å løpe fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort.

§ 33

Om forberedelse m.m. av klagesaker gjelder kapittel IV og V tilsvarende, når ikke annet følger av reglene i denne paragraf.

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog § 31.

Når noen reknes som motpart i saken skal underinstansen varsle vedkommende snarest mulig, jfr. likevel § 16 tredje ledd. Samtidig skal settes frist for å gi uttalelse. Varsles klagemotparten ved brev, skal kopi av klagen vedlegges med mindre parten etter § 19 kan nektes adgang til den.

Blir det ikke truffet avgjørelse som nevnt i annet ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Dersom underinstansen gir til klageinstansen uttalelse som partene kan kreve å få se uten hinder av § 19, skal den sende kopi til partene med mindre Kongen er klageinstans.

Klageinstansen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Det åpnes likevel for noen unntak fra dette forbudet for enkelte formål. Verneforskriften § 3 pkt. 1.3 c åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for verneområdene i Rondane har retningslinjer for blant annet byggesaker. Generelt sies her at en skal følge tradisjonen hvis det er behov for mer byggeareal. Det skal vurderes om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Forvaltningsmyndigheten skal i alle byggesaker i verneområdene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming.

s.41 står blant annet følgende som vurderes relevant i saken:

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tverrlisetre er omtalt i fylkesmannens veileder:

«Tverrlisætre

setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe

ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett ”anarkistiske” holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke.

Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Setrene til Hovdelykkja med nyere hytte, Nørstegard, Budsjord, øvre og nedre Lindsø preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Landskapet på Tverrlisætre og andre grender kan i noen grad være preget av ufullstendige hus eller ruiner. Det er viktig at husrester ikke ryddes. La de få være i fred og la de forsvinne av seg sjøl. Om nødvendig må en sikre dem slik at de ikke er til fare for folk og dyr. Det kan gjøres med et enkelt trådgjerde.» (Raddum 2007)

s.46

Ved behandling av søknader om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål gjelder følgende i tillegg til de generelle retningslinjene:

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelsen som er på setra, i seterområdet eller på bygningene fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge.
- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jf. punktet over.
- Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til setra. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier skal annen plassering vurderes.

I tillegg fremgår det av forvaltningsplanen at stort sett hele Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seter- og kulturlandskapsområde der det er spesielt viktig å ivareta kulturmiljø og kulturlandskap, og at forvaltningsmyndigheten bør være positiv til søknader tilknyttet blant annet melkeproduksjon.

Naturmangfoldloven

naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. jmfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene.

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling.

Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak

Vurdering

Hans og Inger Skomakerstuen er part i saken, og har derfor klagerett etter forvaltningsloven § 28. Klagen er sett fram i rett tid, jf. forvaltningsloven § 29. Klagen kan tas opp til behandling.

Klager viser til tidligere søknad og beskrivelse av

- I. Ønsker befaring med der Dovre fjellstyre og fester av naboseter er tilstede for å vise utfordringene som vedtaket i saken har basert seg på bilder av.
- II. Utfordringer med å kjøre forbi seterhuset med bil og traktor
- III. Ønsker å ha seterhuset stående der det allerede er oppført
- IV. Ønsker å mure opp under pilarene der seterhuset

Nasjonalparkforvalters kommentarer til klagens anførselser.

- I. Befaring gjennomføres kl 10 den 25.juni 2021 der nasjonalparkstyret er tilstede. Fester på naboseter, Dovre fjellstyre og selvsagt klager er informert om befaringer og kan være tilstede.
- II. Utfordringen som pekes på med kjøretøy forbi setra er allerede vurdert i saken datert 10.2.2021. Det står følgende i saksfremlegget:

«Setrene og stier/veger var ikke bygd med tanke på atkomst med bil eller annet motorisert kjøretøy helt inntil seterhusene da de i sin tid ble oppført. Nasjonalparkforvalter vurderer at hensyn til tilgang til setra med ulike kjøretøy bør skje gjennom andre tiltak enn flytting av seterhus dersom det skal legges til rette for slike hensyn».

Tilgang til dyrka marka skjer via andre steder/kjørespor, det som klager ønsker å tilrettelegg for er tilgang til setrene med dagens motorkjøretøy, det være seg bil eller traktor.

Bruken av seterhuset anses ikke å være begrenset som følge av at det ikke kan kjøres med motorisert kjøretøy helt inntil døra. Det gjelder både gbnr 86/1 fnr 45 og nabosetra. Heller ikke aktiviten på dyrka marka blir hindret av den godkjente plasseringa av seterhuset.

- III. Innlandet fylkeskommune uttaler i forbindelse med endringssøknaden at plassering av seterhuset utenfor eksisterende/gammel mur endrer byggeskikken på stedet og bidrar ikke til å ta vare på det særpregede setermiljøet i området. I epost fra kulturarvenheten i Fylkeskommunen står det (17.11.2020): « *Bevaring av setermiljø og bygningsmiljøer bør primært skje gjennom bevaring av eksisterende bygninger, dvs eksisterende bygningsmiljøer som står i en helhetlig*

og opprinnelig sammenheng i seterlandskapet. I dette tilfellet er det snakk om en gjenoppbygging, men etter vår vurdering er at ny bygning bør stå på samme sted. Å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye «

Det vil ofte være behov for å innhente faglige råd fra regional kulturminneforvaltning i saker som gjelder byggesaker som krever dispensasjon, og i forvaltningsplanen står det at forvaltningsmyndigheten skal samrå seg med kulturvernmyndighetene. Nasjonalparkstyret har vanligvis ikke all nødvendig kompetanse på tradisjonell byggeskikk i de områdene de skal forvalte. Det vil derfor være fornuftig og hensiktsmessig å innhente råd og uttalelser fra fagmiljøer med slik kompetanse. Dette er blitt gjort i foreliggende sak og det er synliggjort i vedtaket av 10.februar 2021 at det er lagt vekt på den kulturminnefaglige uttalen. Dette gjelder også klagens anførsel om å mure opp under pilarene på seterhuset (punkt IV)

Vanligvis innstiller sekretariatet i samsvar med rådene fra fylkeskommunen, og nasjonalparkstyrets vedtak av 10.februar 2021 vurderes dermed å være i samsvar med en etablert praksis om å følge kulturvernmyndighetenes tilrådninger i denne typen saker.

Bygningsmassen i Grimsdalen utgjør viktige elementer i kulturlandskapet og verdifull seterbebyggelse og kulturmiljø kombinert med store arealer med artsrike utmarksbeiter, kalkrik berggrunn og et uvanlig tørt og kontinentalt klima gir dalen stor nasjonal og internasjonal verdi som kulturlandskap. Bevaring av det særegne seterlandskapet med seterbebyggelse og artsrike utmarksbeiter er en sentral utfordring i landskapsvernområdet. Her er denne bebyggelsen i seg selv en del av verneverdien. Det er mange bygninger i Grimsdalen landskapsvernområde, totalt sett 263, og 64 av disse faller innunder bygningskategorien «seterhus, sel, rorbu o.l.» (forvaltningsplanen 2009, opplysninger fra daværende GAB-registeret) Det er derfor viktig å opprettholde seterbebyggelsen, og få, uheldig inngrep vil ha stor konsekvens på totalen.

Omsøkt byggetiltak er søknadspliktig, og nasjonalparkstyret har etter nasjonalparkforvalteren sin vurdering behandlet søknaden basert på eksisterende kunnskap, gjeldende vernebestemmelser i vernforskriften og retningslinjer i forvaltningsplanen, samt miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12.

Nasjonalparkforvalter kan ikke se at klagen frembringer momenter som tidligere ikke har vært vurdert i saken og vil tilrå at nasjonalparkstyret opprettholder sitt vedtak datert 10.februar 2021 (utvalgsak 4/2021) og oversender saken til endelig klagebehandling og avgjørelse i Miljødirektoratet.

Fra: Hans Skomakerstuen[hskomak@online.no]

Sendt: 2. mar 2021 18:31:37

Til: Postmottak SFIN

Tittel: KLAGE PÅ VEDTAK ANG. BYGGING I GRIMSDALEN

Klage på vedtak ang. bygging i Grimsdalen – deres ref. 2019/16655:

I vedtak utsendt fra dere den 18/2-21 fikk vi avslag på endringssøknaden for vårt seterhus på Tverrlisætre i Grimsdalen. Vi klager med dette på vedtaket.

Vi har tidligere forklart endringene slik: «I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m². Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen. Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Veggen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure oppunder huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle.»

Vi ser at det siste vedtaket er gjort av nasjonalparkstyret på bakgrunn av bilder og forklaringer. En klarer ikke se for seg hvordan området og avstandene rundt setra er ut fra dette. Vi ønsker derfor at nasjonalparkstyret i klagebehandlingen avholder en befaringsreise, der både de, vi som søkere, Dovre fjellstyre og eieren av nabosetra er med. Da vil alle interesser kunne komme med sine behov og interesser. Vi fastholder at vi vil mure opp under seterhuset og at vi også vil beise bygget i en mørkere beisfarge.

Med vennlig hilsen

Inger og Hans Skomakerstuen



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 61 26 62 09
fminpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hans Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/16655-12 432.2

Deres ref.

Dato 06.04.2021

Foreløpig tilbakemelding på klage samt ønske om befaring

Viser til klage på vedtak knyttet til oppføring av seterhus på gbnr 86/1 fnr 45 i Grimsdalen landskapsvernområde. Klagen ble journalført den 4.mars 2021.

I klagen er det fremholdt et ønske om befaring der også Dovre fjellstyre og fester av naboeiendom kan være tilstede.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i den anledning flyttet på neste styremøte for å imøtekomme ønsket om befaring, og det blir befaring i Grimsdalen fredag den 25.juni 2021.

Det legges opp til at styremøtet starter med befaring kl 10.

Dovre fjellstyre, og fester av naboeiendom gbnr 86/1 fnr 47 mottar kopi av brevet slik at de blir gjort kjent med befaringstidspunkt for å kunne være tilstede.

Grunnet befaringen og tidspunkt satt for denne, vil klagen ikke kunne behandles innenfor den alminnelige saksbehandlingstiden, jf. forvaltningsloven § 11 a.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Dovre fjellstyre
Tore Kili Moastuen

Kopi til:

DOVRE FJELLSTYRE	Kyrkjevegen 5	2660	DOMBÅS
Tore Killi Moastuen	Øverbygdsvegen 271	2662	Dovre
Trond Stensby			

Nasjonalpark

Dovre, Rondane

Naturreservat

Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin

Landskapsvernområde

Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin



Arkivsaksnummer: 2019/16655-4

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 16.12.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	4/2021	10.02.2021

Grimsdalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 86/1 fnr 45 Tverrlisetre

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir tiltakshaver **avslag** på søknad om endring av tidligere gitte vedtak av 8.april 2016 på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre som omsøkt i brev av 27.august 2019, jf brev datert 6.januar 2021. Avslaget er gitt med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 1.1 og det vises til at tiltaket slik det nå er omsøkt endrer byggeskikken på stedet, og ivaretar ikke det særpregede setermiljøet i området.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Til orientering vises det til at vedtak gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 8.april 2016, fremdeles er gyldig og gir tiltakshaver anledning til å oppføre nytt seterhus på samme plass som der det tidligere gamle seterhuset stod. Det er knyttet vilkår til vedtaket, blant annet utforming, fargebruk og størrelse.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 10.02.2021

Enstemmig vedtatt som innstillingen.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir tiltakshaver **avslag** på søknad om endring av tidligere gitte vedtak av 8.april 2016 på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre som omsøkt i brev av 27.august 2019, jf brev datert 6.januar 2021. Avslaget er gitt med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 1.1 og det vises til at tiltaket slik det nå er omsøkt endrer byggeskikken på stedet, og ivaretar ikke det særpregede setermiljøet i området.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Til orientering vises det til at vedtak gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 8.april 2016, fremdeles er gyldig og gir tiltakshaver anledning til å oppføre nytt seterhus på samme plass som der det tidligere gamle seterhuset stod. Det er knyttet vilkår til vedtaket, blant annet utforming, fargebruk og størrelse.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1. Søknad fra tiltakshaver 2015
2. Uttale Oppland fylkeskommune februar 2016
3. Uttale Oppland fylkeskommune mars 2016
4. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - vedtak april 2016
5. Vedtak i Dovre fjellstyre om byggetiltak Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45
6. Grimsdalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hans og Inger Skomakerstuen
7. Uttalelse - Kontroll byggesaker - Grimsdalen LVO - Inger og Hans Skomakerstuen
8. Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - byggetiltak - Nørstegårdsetra gbnr 42/1 - Tverrlisetre - Hans og Inger Skomakerstuen

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gav den 8.april 2016 vedtak om tillatelse til oppføring av nytt seterhus på Tverrlisetre i Grimsdalen landskapsvernområde. Tillatelsen baserte seg på opplysninger og tegninger gitt i søknad fra tiltakshaver i søknad fra september 2015, samt uttale fra Oppland fylkeskommune fra februar 2016. Vedtaket ble gitt med vilkår om blant annet utforming , fargebruk og størrelse.

Statens naturoppsyn (SNO) gjennomførte kontroll med byggetiltak i våre verneområder i 2018. Denne saken ble i rapporten fra SNO beskrevet som et tiltak som ikke var gjennomført i tråd med tillatelsen. På vanlig måte ble kopi av SNO sin rapport oversendt tiltakshaver for kommentarer og tilbakemelding. Innlandet fylkeskommune fikk også oversendt SNO rapporten samt tiltakshavers tilbakemelding ,og ble bedt om å komme med en uttale til byggetiltaket slik det var oppført.

Under gjøres en gjennomgang av den opprinnelige byggesaken samt oppfølging av SNO sin rapport (punkt 1 og 2). Deretter behandles endringssøknaden som en ordinær byggesøknad.

1. Søknad, fylkeskommunes uttale og vedtak i nasjonalparkstyre i 2015/16

Søknad fra Hans og Inger Skomakerstuen med tegninger og kart:

«Riving og bygging av seterhus- Tverrlisætre, Grimsdalen

Vi ønsker å rive den gamle seterhuset som tilhører Nørstegård (gnr42/1) på Tverrlisætre i Grimsdalen. Sæterhuset er i svært dårlig stand og en ønsker å sette opp en ny med samme mål som den gamle. Bakgrunnen for søknaden er at en trenger husvære på Tverrlisætre i sammenheng med drifta av seterkvea og at en ønsker å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på Tverrlisætre. Nørstegårdssætra er den eneste som er til nedfalls på Tverrlisætre og det vil være en fordel å få restaurert også denne setra. Det gamle uthuset er borte, men en trenger plass til ved og do. Det søkes derfor om å sette opp nytt uthus på samme plass som der det gamle sto, ved siden av seterhuset. Vedlagt følger tegninger av de planlagte byggene, bilder av eksisterende bygg og situasjonskart.»

Tegningene og bildene under viser plassering og utforming av omsøkt tiltak fra 2016 vedlagt søknaden.



Vest



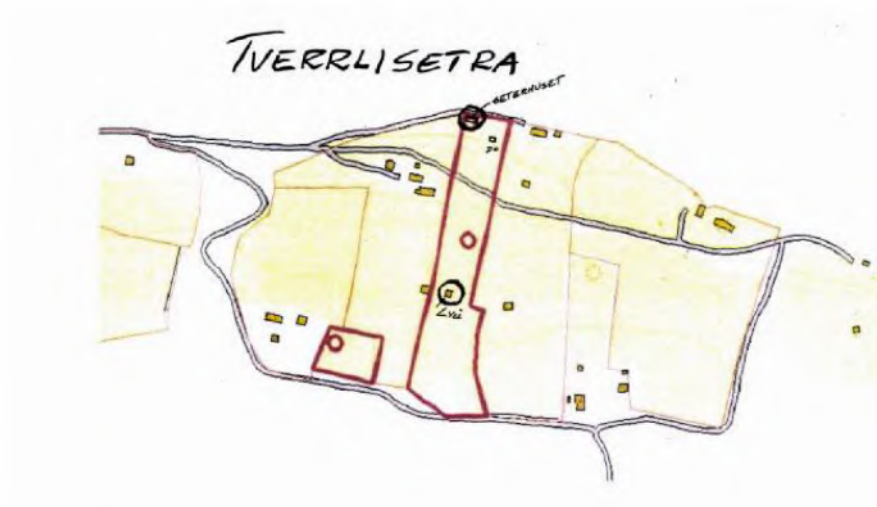
Nord-aust

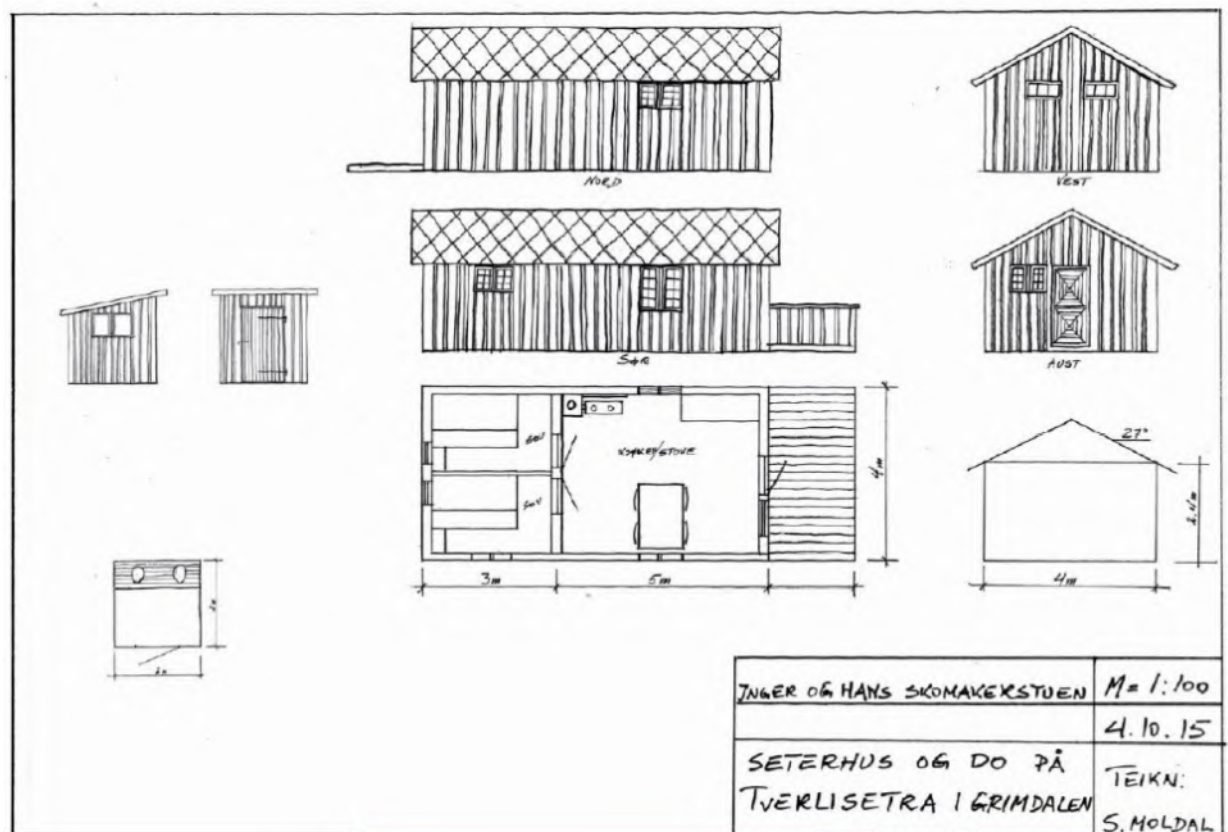


Sør-aust



Nord-vest





Fylkeskommunen i Oppland sin vurdering av søknaden

«Det er positivt for natur- og kulturlandskapet i Grimsdalen at det er drift på setra, og Kulturarv vil ikke motsette seg riving av selet. Forfallet har kommet så vidt langt at det er vanskelig å stille krav om tilbakeføring.

Det samme gjelder for så vidt riving av løa på setervollen, men vi vil allikevel be om at det vurderes om det kan være mulig å sette i stand denne bygningen. Den tradisjonelle strukturen på setra med sel og fjøs øverst på setervollen og løe lengre ned på selve vollen er karakteristisk for kulturlandskapet i Grimsdalen, og det hadde vært positivt om dette kunne videreføres på Nørstegårdssetra.

Slik det framgår av søknaden skal det nye seterhuset ha samme størrelse og dimensjoner som det gamle selet. Dette er positivt. Det bør stilles vilkår om tradisjonell fargebruk og takteking. Mot vest er det tegnet inn en platting/terrasse med rekkverk, noe som ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk iseterområdene. Kulturarvenheten vil be om at det stilles vilkår i en eventuell dispensasjon om at det ikke skal være platting/terrasse med rekkverk.

Vi har ingen vesentlige merknader til uthuset.»

Nasjonalparkstyrets vedtak av 8.april 2016:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 08.04.2016 på gitte vilkår gitt Inger og Hans Skomakerstuen dispensasjon til å rive og bygge opp igjen seterhuset, samt bygge nytt uthus på Nørstegårdsetra i Grimsdalen landskapsvernområde. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3 c.

Det settes følgende vilkår for tillatelsen:

- De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.
- Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det brukes skifer eller bordkledning på taket.
- Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge. Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.
- Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.
- Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.
- Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.
- Senest 14 dager etter utvendig ferdigstillelse skal det tas bilde av tilbygget, og dette skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre på e-post fmoppost@fylkesmannen.no. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

Denne tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, og det forutsettes at tillatelser etter annet lovverk også innhentes.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.»

Fra saksvurderingen knyttet til vedtaket fra nasjonalparkstyret hensettes:

«Søker skriver at han ønsker å plassere den nye seterstua på samme plass som den gamle stod, og at uthuset vil bli oppført der det gamle uthuset stod.(..) Når det gjelder størrelse søkes det om en seterstue på 32 m² og et uthus på 4 m², og dette er innenfor forvaltningsplanens retningslinjer. Seterstua skal oppføres etter de samme målene som den gamle hadde. (...)... Nasjonalparkforvalter mener at oppføringen av ny seterstue ikke berører andre verneverdier enn området sin verdi som kulturmiljø og at oppføring av de nye bygningene er positivt så lenge fylkeskommunens foreslåtte vilkår blir fulgt opp»

2. SNO sin kontroll av byggetiltak, tiltakshavers tilbakemelding og fylkeskommunens uttale til ny utforming av byggetiltaket

I 2018 foretok Statens naturoppsyn (SNO) kontroll av byggetiltak i verneområdene. I rapport fra SNO står det om byggetiltaket på Tverrliseter:

«Bygningen er ikke i samsvar med byggesøknaden. Ut i fra byggesøknaden skulle seterhuset være 32 m² på eksisterende grunnmur. Huset står nå delvis på pæler og er på 39 m².»

Rapporten viser til byggetiltak på Tverrlisetet, Nørstegårdseter (omtalt som gbnr 42/1, men matrikkel viser at bygning ligger på gbnr 86/1 fnr 45).

Med bakgrunn i rapport fra SNO ble tiltakshaver tilskrevet og bedt om å komme med en tilbakemelding.

Tiltakshavers tilbakemelding av 27.august 2019:

*«I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m².*

Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen.

Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Vegen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure oppunder huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle».



Bilde av gjennomført byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 fra SNO sin rapport.



Bilde av gjennomført byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 fra SNO sin rapport.

Rapport fra SNO med bilder av det gjennomførte byggetiltaket og tilbakemelding fra tiltakshaver ble oversendt Innlandet fylkeskommune og de ble bedt om å komme med en uttale knyttet til det gjennomførte byggetiltaket.

Fylkeskommunen ved kulturarvenheten uttale i epost datert 17.11.2020:

«Kulturarv har ingen sterke meninger om størrelsen på selet, men utover det reagerer vi både på plasseringen utenfor eksisterende mur og fargebruk på bygningen. Vi ber om at vår uttalelse knyttet til fargebruk følges opp. Vinduer bør ha samme farge som bygningen for øvrig»,

Nasjonalparkforvalter ba om en presisering av forhold knyttet til plassering:

«Gitt det du skriver under ønsker jeg å få en presisering på det du skriver under angående plasseringen av bygningen. Er det at bygningen er plassert utenfor eksisterende/gammel mur som dere vurderer som utfordrende, det at den er plassert på peler, eller eventuelt begge deler?»

Kulturarvenheten svarer følgende:

«Begge deler, men først og fremst at den er satt opp utenfor muren. Dette endrer byggeskikken på stedet, og bidrar ikke til å ta vare på det særpregede setermiljøet i området. Bevaring av setermiljø og bygningsmiljøer bør primært skje gjennom bevaring av eksisterende bygninger, dvs eksisterende bygningsmiljøer som står i en helhetlig og opprinnelig sammenheng i seterlandskapet. I dette tilfellet er det snakk om en gjenoppbygging, men etter vår vurdering er at ny bygning bør stå på samme sted. Å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye «

Oppfølging

Nasjonalparkforvalter har mottatt bekreftelse fra tiltakshaver at tilbakemelding datert 27. august 2019 skal betraktes som en søknad om endring av gitte tillatelse, jf. brev datert 6. januar 2021.

Det legges derfor opp til at nasjonalparkstyret tar stilling til søknad om oppføring av seterhus ihht tilbakemelding fra søker og bilder fra SNO sin rapport, dvs en søknad om endring. Denne må behandles som om byggetiltaket ikke er gjennomført, jf. praksis i andre saker blant annet saken knyttet til tiltak på seterhus i Frydalen LVO i Nord-Fron kommune.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Det åpnes likevel for noen unntak fra dette forbudet for enkelte formål. Verneforskriften § 3 pkt. 1.3 c åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for verneområdene i Rondane har retningslinjer for blant annet byggesaker. Generelt sies her at en skal følge tradisjonen hvis det er behov for mer byggeareal. Det skal vurderes om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Forvaltningsmyndigheten skal i alle byggesaker i verneområdene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming.

s.41 står blant annet følgende som vurderes relevant i saken:

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tverrlisetre er omtalt i fylkesmannens veileder:

«Tverrlisætre

setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett "anarkistiske" holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke.

Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Setrene til Hovdelykkja med nyere hytte, Nørstegard, Budsjord, øvre og nedre Lindsø preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Landskapet på Tverrlisætre og andre grender kan i noen grad være preget av ufullstendige hus eller ruiner. Det er viktig at husrester ikke ryddes. La de få være i fred og la de forsvinne av seg sjøl. Om nødvendig må en sikre dem slik at de ikke er til fare for folk og dyr. Det kan gjøres med et enkelt trådgjerde.» (Raddum 2007)

s.46

Ved behandling av søknader om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål gjelder følgende i tillegg til de generelle retningslinjene:

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelsen som er på setra, i seterområdet eller på bygningene fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge.

- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jf. punktet over.
- Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til setra. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier skal annen plassering vurderes.

I tillegg fremgår det av forvaltningsplanen at stort sett hele Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seter- og kulturlandskapsområde der det er spesielt viktig å ivareta kulturmiljø og kulturlandskap, og at forvaltningsmyndigheten bør være positiv til søknader tilknyttet blant annet melkeproduksjon.

Naturmangfoldloven

Søknaden må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene. Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling.

Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gav Hans og Inger Skomakerstuen tillatelse med vilkår til oppføring av bygning på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre den 8.april 2016. Ifølge kontrollrapport fra SNO er tiltaket ikke oppført i tråd med vedtaket. Tiltakshaver viser til i sin tilbakemelding at de trodde de hadde slingringsmann i forhold til størrelsen samt at tidligere plassering praktisk var vanskelig for bil- og traktoratkomst for nabosetra. Dette har gjort at bygningen har fått en annen plassering enn tidligere og har medført at bygningen er understøttet av pilarer på den sørlige langsiden. Tiltakshaver skriver at dersom dette ikke er tillatt vil de mure oppunder huset med stein mellom pilarene slik at huset får en gråsteinsmur som ligner på den gamle. Videre at de vil beise bygningen i en mørkere farge ved neste vedlikehold.

Det er avklart med tiltakshaver at hans tilbakemelding av 27.august 2019 skal anses som en søknad om endring av tidligere gitt tillatelse,jf brev av 6.januar 2021. I vurderingen av søknaden skal det forhold at tiltaket allerede er gjennomført ikke tillegges vekt, men søknad

skal behandles som om tiltaket ikke var gjennomført. På dette grunnlag blir også uttalen til Innlandet fylkeskommune vurdert som en uttale til en endringssøknad.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Grimsdalen har viktige funksjonsområder for villreinstammen i et helårsperspektiv, og det er et villreintrekk som går øst for Verkjessætre nærmere Pundarvangen. Grimsdalvegen er åpen for allminnelig ferdsel inkludert motorferdsel, mellom 5. juni og 1. desember. Grimsdalen er definert som et nasjonalt viktig kulturlandskap og har stort biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet – som skyldes at det fortsatt er igjen store arealer med artsrik gammel natureng som holdes i hevd ved beite.

Grimsdalens store verdi som kulturmiljø er blant annet knyttet til tidligere tids seterbruk, og ivaretagelse av det kulturlandskapet setermiljøet utgjør er en del av verneformålet. Alle setermiljøene i Grimsdalen er bygningsmiljøer med særlig stor verneverdi. Grimsdalen inngår i nasjonalt viktige kulturlandskapsområder og bygningsmassen utgjør viktige elementer i kulturlandskapet. Bygningen som tidligere stod på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrliset er SEFRAK-registrert og er meldepliktig etter kulturminneloven § 25.

Kulturarvenheten hos Innlandet fylkeskommune skriver i sin uttale at de ikke reagerer på størrelsen på seterhuset men de reagerer på plassering utenfor eksisterende (gammel) mur og fargebruken. Fylkeskommunen peker på at plasseringen utenfor gammel mur endrer byggeskikken og at å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye. Bortfall/riving av eldre bygninger er en del av vår kulturhistorie og gamle tufter bidrar også til dette. Veilederen «Seterbygninger – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) viser til at det på Tverrliset er et mangfold i uttrykksformer i materialbruk, farger og størrelser, og at setrene til Nørstegard, sammen med andre seterbygninger preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Tiltakshaver initielle ønske i henhold til søknad fra 2016 var å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på setra. Etter nasjonalparkforvalters vurdering vil hensynet til særpreget og ivaretagelse av bygningsmiljøet i en helhetlig, harmonisk og opprinnelig sammenheng opprettholdes ved at nytt seterhus får samme plassering som det gamle.

I tidligere vedtak fra 2016 er det helt klart lagt til grunn av nasjonalparkstyret at tiltakshaver søkte om å få oppføre ny bygning på samme sted som den gamle bygningen stod. Dette fremkommer i saksvurderingen. Dette har således vært en forutsetning for å gi tillatelse til oppføring seterhuset. Det ble videre gitt vilkår om vindusutforming, fargesetting av bygning inkludert vinduer i henhold til uttale fra kulturarvenheten hos fylkeskommunen. I Dovre fjellstyre sitt vedtak fra 2016 synes det også at en her har gitt tillatelse til oppføring av nytt seterhus på samme sted som der det gamle seterhuset stod.

Oppføring av nytt seterhus er tidligere vurdert å være et byggetiltak i tilknytning til pågående landbruksnæring og det drives landbruksdrift (grovforproduksjon) på gbnr 86/1 fnr 45 i dag (bekreftet av Dovre kommune). Det er positivt at det drives aktivt landbruk i Grimsdalen. Orthofoto viser at det er tilgang til dyrkamarka andre steder enn via seterhusene for gbnr 86/1 fnr 45 men også for nabosetra gbnr 86/1 fnr 47 (jf gule piler i figur 1 under). Omsøkt,

ønsket plassering av seterhuset vurderes derfor ikke å være knyttet opp til praktiske, landbruksmessige hensyn (for eksempel tilgang til dyrkamarka med landbruksutstyr).



Figur 1; Orthofoto som viser seterhuset til gbnr 86/1 fnr 45 og gbnr 86/1.fnr 47 i blå sirkel. Gbnr 86/1 fnr 45 lengst til venstre. Gule piler viser synlige kjørespor.

Setrene og stier/veger var ikke bygd med tanke på atkomst med bil eller annet motorisert kjøretøy helt inntil seterhusene da de i sin tid ble oppført. Nasjonalparkforvalter vurderer at hensyn til tilgang til setra med ulike kjøretøy bør skje gjennom andre tiltak enn flytting av seterhus dersom det skal legges til rette for slike hensyn.

Når det gjelder størrelsen på seterhuset er det i tidligere vedtak fra nasjonalparkstyre gitt at den skal være som de oversendte tegningene. Disse tegningene viser tydelig utvendige mål på 4 x 8 meter, dvs et bebygd areal (BYA) på 32 m². Det søkes nå om et bebygd areal på 39 m² og et bruksareal på 31,55 m². Nasjonalparkforvalter peker på at årsaken til vilkår om bebygd areal på 32 m² ligger i den opprinnelige søknaden – der ny bygning skulle tilpasses plassering der det tidligere seterhuset stod.

Nasjonalparkforvalter legger vekt på uttalelsene til Innlandet fylkeskommune som fagmyndighet på kulturminner. Nasjonalparkforvalter vurderer videre at det er en risiko for å skape presedens for lignende saker ved å innvilge søknaden. En slik presedens vil kunne få negative konsekvenser for verneverdiene i området samlet sett. I Grimsdalen landskapsvernområde er det 64 seterhus, 37 andre landbruksbygninger, 64 hus for

dyr/landbruk lager/silo. Sannsynligheten for at flere vil søke om endret plassering av bygninger ved nyoppføring vurderes å være liten, men er tilstede. De samla konsekvensene av at bygninger flyttes fra sin opprinnelige plassering kan bli svært negative på sikt for Grimsdalens særegne seterbebyggelse. Vurderingen er at omsøkt endring ikke bør tillates da det endrer byggeskikken på stedet og ikke bidrar til ivaretagelse av det særpregede setermiljøet.

Konklusjon

Med bakgrunn i de overnevnte vurderinger, tilrår nasjonalparkforvalter at søknad om endring av tidligere tillatelse knyttet til plassering og utforming av seterhus avslås med bakgrunn i at dette vil bidra til å redusere setermiljøets særpreg som er et av flere formål med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde.

Det vises til at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har gjort et vedtak om tilatelse til oppføring av seterhus datert den 8.april 2016 og at dette fremdeles er gyldig.



Arkivsaksnummer: 2021/2525-14

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 19.07.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	43/2021	20.08.2021

Grimsdalen LVO - dispensasjon - nytt uthus Tverrlisætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 144 - retting skrivefeil

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i forvaltningsloven § 35 blir vedtak gjort i møte i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 25.06.21, styresak 26/2021 rettet til:

Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 c) får Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, slik det er søkt om, tillatelse til oppføring av nytt uthus på Tverrlisætre, gnr. 86 bnr.1 fnr. 144, jf. figur 1 og 2 i saksframlegget.

Det blir satt slike vilkår:

1. Eksisterende uthus skal rives, og rivningsmaterialene leveres til godkjent mottak/bruk utenfor Grimsdalen landskapsvernområde.
2. Eksisterende uthus skal rives uten unødig opphold etter at nytt uthus er ferdigstilt.
3. Ytre mål på nytt uthus skal være: **lengde: 840 cm**; bredde. 340 cm, mønehøyde. 325 cm. Mønehøyde måles frå underkant av bunnsvill til toppen av mønet.
4. Grad av utnytting blir satt til: *24 m² (BRA)*, *28,5 m² (BYA)*.
5. Uthuset skal gis god terrengtilpasning, uten undøvendig høye fyllinger eller terrengskjæringer.
6. Tiltakshaver kan alternativt velge mellom sinkfarget blikktak, eller torvtak som taktekkingsmateriale. Jord til torvtaket kan tas fra innmarka på setra.
7. Til kledning av fasader skal det brukes tre som materiale, og utformingen skal ellers tilpasses seterhuset på setra.
8. Fargebruk som ikke bryter med omgivelsene, i en halvmørk brunfarget skala.

Frist for gjennomføring blir satt til 01.12.2024.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

E-post fra Bernhard Svendsgard, 04.07.21.

Vedlegg:

- 1 Rondan-Dovre nasjonalparkstyre møte 25.06.21 styresak 26_2021

Saksopplysninger

Bernhard Svendsgard skriver i e-post datert 04.07.21:

«Jeg tror det har blitt en feil i vedtaket. Det står lengde på 540 cm i vedtaket, men ellers er det referert til lengden som er omsøkt på 840».

I tråd med nasjonalparkforvalteren sin innstilling fattet Rondane-Dovre nasjonalparkstyre slik vedtak i møte 25.06.21, styresak 26/2021 (vår utheveing):

«Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 c) får Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, slik det er søkt om, tillatelse til oppføring av nytt uthus på Tverrlisætre, gnr. 86 bnr.1 fnr. 144, jf. figur 1 og 2 i saksframlegget.

Det blir satt slike vilkår:

1. Eksisterende uthus skal rives, og rivningsmaterialene leveres til godkjent mottak/bruk utenfor Grimsdalen landskapsvernområde.
2. Eksisterende uthus skal rives uten unødig opphold etter at nytt uthus er ferdigstilt.
3. Ytre mål på nytt uthus skal være: **lengde: 540 cm**; bredde. 340 cm, mønehøyde. **325 cm**. Mønehøyde måles frå underkant av bunnsvill til toppen av mønet.
4. Grad av utnytting blir satt til: *24 m² (BRA)*, *28,5 m² (BYA)*.
5. Uthuset skal gis god terrengtilpasning, uten undøvendig høye fyllinger eller terrengskjæringer.
6. Tiltakshaver kan alternativt velge mellom sinkfarget blikktak, eller torvtak som taktekkingsmateriale. Jord til torvtaket kan tas fra innmarka på setra.
7. Til kledning av fasader skal det brukes tre som materiale, og utformingen skal ellers tilpasses seterhuset på setra.
8. Fargebruk som ikke bryter med omgivelsene, i en halvmørk brunfarget skala.
9. Frist for gjennomføring blir satt til 01.12.2024.»

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Forvaltningsloven

§ 35

«Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget vedtak uten at det er påklaget dersom
a) endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser ...»

Vurdering

Søker og tiltakshaver Bernhard Svendsgard er part i saken, og har påpekt en feil i innstillingen og vedtaket i sak 26/2021, møte i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 25.06.21.

Nasjonalparkforvalteren beklager feilen, og må ta dette på si kappe. Intensjonen i saksframstillingen og innstillingen var at tiltaket skulle godkjennes som omsøkt.

Forvaltningsloven § 35 åpner for vedtaket kan gjøres om når «*endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser*». Saken blir her lagt fram for nasjonalparkstyret til ny behandling, slik at feilen kan bli rettet.



Arkivsaksnummer: 2021/2525-9

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 01.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	26/2021	25.06.2021

Grimsdalen LVO - dispensasjon - nytt uthus Tverrlisætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 144

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 c) får Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, slik det er søkt om, tillatelse til oppføring av nytt uthus på Tverrlisætre, gnr. 86 bnr.1 fnr. 144, jf. figur 1 og 2 i saksframlegget.

Det bli satt slike vilkår:

1. Eksisterende uthus skal rives, og rivningsmaterialene leveres til godkjent mottak/bruk utenfor Grimsdalen landskapsvernområde.
2. Eksisterende uthus skal rives uten unødig opphold etter at nytt uthus er ferdigstilt.
3. Ytre mål på nytt uthus skal være: lengde: 540 cm; bredde: 340 cm, mønehøyde: 325 cm. Mønehøyde måles frå underkant av bunnsvill til toppen av mønet.
4. Grad av utnytting blir satt til: *24 m² (BRA)*, *28,5 m² (BYA)*.
5. Uthuset skal gis god terrengtilpasning, uten undøvendig høye fyllinger eller terrengskjæringer.
6. Tiltakshaver kan alternativt velge mellom sinkfarget blikktak, eller torvtak som taktekkingsmateriale. Jord til torvtaket kan tas fra innmarka på setra.
7. Til kledning av fasader skal det brukes tre som materiale, og utformingen skal ellers tilpasses seterhuset på setra.
8. Fargebruk som ikke bryter med omgivelsene, i en halvmørk brunfarget skala.
9. Frist for gjennomføring blir satt til 01.12.2024.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 25.06.2021

Enstemmig vedtatt som innstillingen fra nasjonalparkforvalter.

Vedtak

Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 c) får Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, slik det er søkt om, tillatelse til oppføring av nytt uthus på Tverrlisætre, gnr. 86 bnr.1 fnr. 144, jf. figur 1 og 2 i saksframlegget.

Det blir satt slike vilkår:

1. Eksisterende uthus skal rives, og rivningsmaterialene leveres til godkjent mottak/bruk utenfor Grimsdalen landskapsvernområde.
2. Eksisterende uthus skal rives uten unødig opphold etter at nytt uthus er ferdigstilt.
3. Ytre mål på nytt uthus skal være: lengde: 540 cm; bredde: 340 cm, mønehøyde: 325 cm. Mønehøyde måles frå underkant av bunnsvill til toppen av mønet.
4. Grad av utnytting blir satt til: 24 m² (BRA), 28,5 m² (BYA).
5. Uthuset skal gis god terrengtilpasning, uten undøvendig høye fyllinger eller terrengskjæringer.
6. Tiltakshaver kan alternativt velge mellom sinkfarget blikktak, eller torvtak som taktekkingsmateriale. Jord til torvtaket kan tas fra innmarka på setra.
7. Til kledning av fasader skal det brukes tre som materiale, og utformingen skal ellers tilpasses seterhuset på setra.
8. Fargebruk som ikke bryter med omgivelsene, i en halvmørk brunfarget skala.
9. Frist for gjennomføring blir satt til 01.12.2024.

Dokumenter i saken

- Søknad fra Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, 20.02.21
- Bernhard Svendsgard, tilleggsopplysning, e-post 25.03.21
- Innlandet fylkeskommune, uttalelse, 23.04.21
- Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten, uttalelse, 06.05.21.

Saksopplysninger

Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard har i brev datert 20.02.21 søkt om følgende:

«Vi søker med dette om å få bygge nytt uthus på vår sæter på Tverrlisætre i Grimsdalen.

Bakgrunnen for søknaden er at sætra brukes i forbindelse med drift av sæterkvæa, beiting av kveer på Tverrlisætre og Tolleshaugen og ettersyn/sanking av om lag 550 sau i områdene mellom bygda og sætra.

Uthuset er i dag på om lag 12 m² og er det eneste uthuset på sætra. Dette er for lite for vår bruk i forbindelse med både ettersyn og sanking av sau og drift og vedlikehold av dyrka mark.

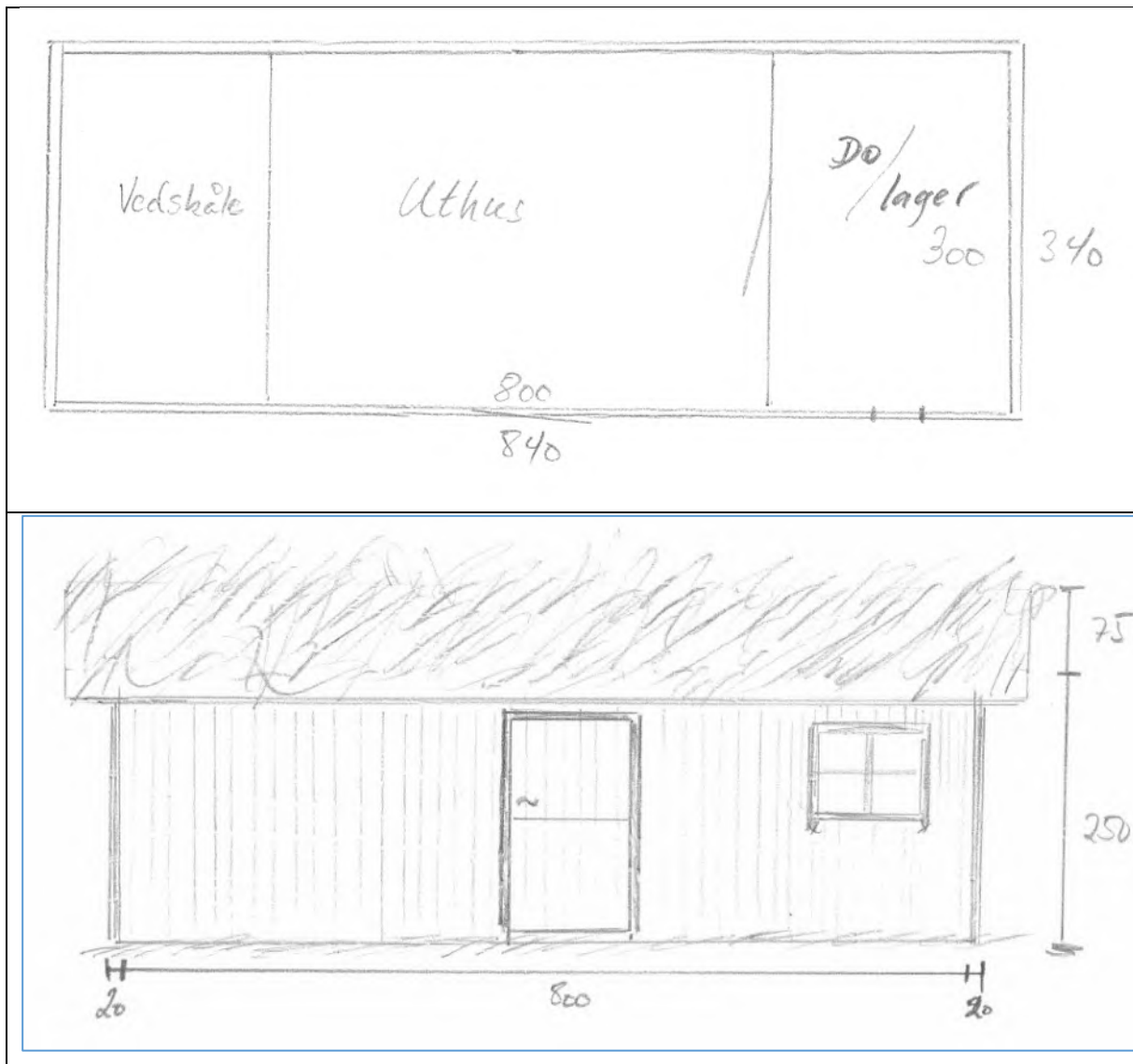
Vi har om lag 550 sau på beite i områdene mellom bygda og Tverrlisætre. Uthuset skal romme ved, utstyr, lettgrinder, kraffør og saltsteiner, samtidig som det også skal romme utedo og lagring av andre private ting.

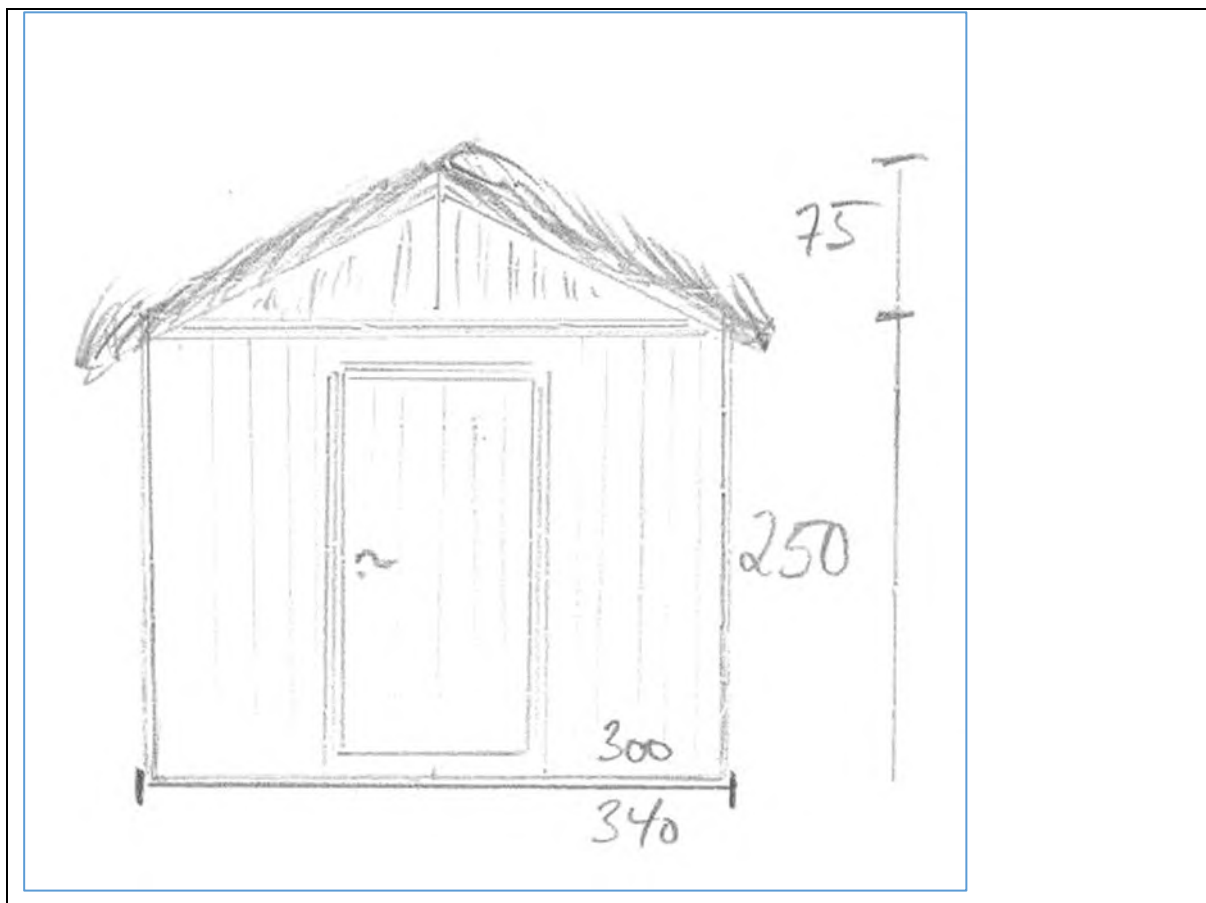
Vi søker derfor om å få bygge nytt uthus på BRA 24 m², BYA 28,5 m².

Eksisterende uthus er i dårlig forfatning og rives når det nye uthuset er klart for bruk. Vi er likevel avhengige av å ha eksisterende uthus i bruk inntil det nye er klart. Vi ønsker derfor å

bygge det nye uthuset like inntil, men med en annen plassering. Dette vil også gi oss en bedre utnyttelse av utearealet og en bedre tunform.

Når endelige vedtak foreligger fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og Dovre fjellstyre, vil vi selv fremme byggesak etter plan- og bygningsloven til Dovre kommune.»





Figur 1. Tegninger av planlagt uthus, vedlagt søknaden.



Figur 2. Situasjonkart, vedlagt søknaden.

Søker har i e-post datert 25.03.21 lagt ved bilde av eksisterende uthus, se figur 3:



Figur 3. Eksisterende uthus. Foto: søker.

Søknaden er sendt til Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten og Innlandet fylkeskommune for uttale. Det har kommet følgende uttaler:

Innlandet fylkeskommune, 23.04.21

«Vi viser til søknad om oppføring av nytt uthus gbnr. 86/1 fn. 144 i Tverrlisætre Grimsdalen LVO i Dovre kommune oversendt fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre/Dovre Fjellstyre den 25.03.2021.

Søknaden omfatter bygging av nytt uthus som erstatning for eksisterende uthus. Uthuset skal brukes til oppbevaring av utstyr og i forbindelse med beiting og aktiv seterdrift. Drifta er avhengig av eksisterende uthus frem til nybygget står ferdig. Nybygget skal derfor plasseres på et annet sted på setertunet og blir større enn eksisterende. Eksisterende uthus er på om lag 12 m². Foreslått nybygg er på 24 m².

Forholdet til regionalplan for Rondane – Sølnekletten

Omsøkte tiltak kommer ikke i konflikt med regional plan for Rondane - Sølnekletten da det er snakk om uthus som skal settes opp til bruk i landbrussammenheng. Fylkeskommunen vurderer at det ikke er i strid med føringene for tiltak i hensynssone 1.

Tilpasning til setermiljøet

Formålet med det nye uthuset er oppbevaring av nødvendig utstyr i forbindelse med beite og aktiv setring som er avgjørende for opprettholdelsen av seterlandskapet. Det nye uthuset bør

tilpasses terrenget og underordne seg det eksisterende bygningsmiljøet når det gjelder plassering, volum, materialbruk, utforming og fargesetting i henhold til forvaltningsplanen for området. Statsforvalterens (tidl. Fylkesmannens) utgivelse Seterbygningene – verdier og utfordringer. Et hovedfokus på fjellområdene med eksempler fra Grimstalen i Dovre fra 2007 gir anbefalinger for god tilpasning til setermiljøet i Grimsdalen. Tverrlisætre er preget av et mangfoldig bygningsmiljø med bygninger i varierende høyder og volum. Nybyggets konstruksjon og utforming er godt tilpasset setermiljøet for øvrig. Tradisjonelt har uthusene i områdene vært tekket med sinkfarget blikktak. Vi anbefaler derfor søker å vurdere om uthuset skal tekkes med blikktak fremfor torv.

Forholdet til automatisk fredete kulturminner

Vi har ikke kjennskap til at det omsøkte tiltaket vil komme i berøring med automatisk fredete kulturminner. Vi minner imidlertid om at dersom det i forbindelse med tiltak i marka blir funnet automatisk fredete kulturminner som ikke er kjent, skal arbeidet straks stanses i den grad det berører kulturminnene eller deres sikringssoner på fem meter, jf. lov om kulturminner § 8. Melding skal snarest sendes til kulturminnemyndighetene i Innlandet fylkeskommune slik at vernemyndighetene kan gjennomføre en befaring og avklare om tiltaket kan gjennomføres og eventuelt vilkårene for dette.»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren har merket seg fylkeskommunens vurdering av materialebruk til takteking. Uttalelsen blir ellers tatt til orientering. Uttalelsen blir ellers tatt til orientering.

Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten, 06.05.21

«Villreinnemnda har behandlet saken som en forenklet sak, jfr. 2020/54, dvs. med behandling av leder og nestleder, med følgende vedtak:

Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten har ikke merknader til at dispensasjon innvilges som omsøkt.»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren tar uttalelsen til orientering.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Grimsdalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, gravning og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

...

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

... :

c) Oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

s. 44 – 45

2. Seterområder/kulturlandskapsområde

Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Av vedleggene 4-10 går det frem hvilke områder dette gjelder innenfor Nord-Fron kommune og Sel kommune i Frydalen landskapsvernområde. I tillegg er området ved Steig, Dalsegg, Nysteig og Søre Eldåseter i Sør-Fron kommune alle seter-/kulturlandskapsområder. Hele Grimsdalen landskapsvernområde regnes som seter-/kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet (vist i vedlegg 12).

Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruksog fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger. Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at følgende hensyn vektlegges:

- Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere.
- Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt.
- Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.
- Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på vernetidspunktet*.

- En seterstue bør ikke overstige 70 m² tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m² (TBRA).
- For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m² tillatt bruksareal (TBRA).
- Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk.

I den ovennevnte rapporten av Raddum er det påpekt at tilbygg ikke bør overstige 10 m². Dersom arealbehovet er større enn dette, kan det være aktuelt å søke å bygge nytt dersom ikke gammelt hus kan endre funksjon. Et tilbygg på 30 % av bygningens areal kan for enkelte bygg kanskje bli for mye i forhold til byggeskikk. Dette må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Ombygginger og tilbygg som skal dekke landbruksmessige behov, vil ikke være undergitt de absolutte kravene som maksimalt tillatt bruksareal. For slike bygg vil de landbruksmessige behovene i utgangspunktet være styrende.

s. 46

«Ved behandling av søknad om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål vil følgende retningslinje gjelde:

- Vurder om eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon fremfor å oppføre nye hus.
- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelser som er på setra, i seterområdet eller på bygningen fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres.
- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser *når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jamfør punktet over.*

Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til selet. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier (som biologisk mangfold), skal annen plassering vurderes.

Flytting av en gammel bygning er etter PBL å betrakte som et nybygg, og må behandles deretter i verneforskriftene. Behov for flytting av et bygg kan eksempelvis være dårlige grunnforhold.»

Raddum, T.S. 2007 Seterbygningene verdier og utfordringer, et hovedfokus på fjellområdene med eksempler fra Grimsdalen i Dovre kommune

Tverrlisætre setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett "anarkistiske" holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke. Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Naturmangfoldloven

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Vurdering

Søknaden gjelder et søknadspliktig tiltak etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde. Sentrale punkt i verneformålet, knyttet til denne søknaden er «seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller» og «leveområder for villreinstammen i Rondane». I vurderingen av søknaden må en ta stilling til om tiltaket «vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter» eller ha nevneverdig påvirkning på villreinens bruk av området.

Tiltaket er knyttet til aktiv landbruksdrift. Søkerne har en seter som er brukt i samband med slipp og samling av beitedyr. Nasjonalparkforvalteren legger derfor til grunn at det er et Brettiget behov for det nye uthuset. Gjennom vedlagte bilde har tiltakshaver dokumentert at det kan være behov for et nytt uthus tilpasset dagens drift og behov.

Verneforskriften åpner for at det kan gis tillatelse til oppføring av nye bygninger til jordbruksog seterformål. Forvaltningsplanen gir at det oppføres «kokhus» inntil 30 m² (TBRA). Siden det eksisterende uthuset skal rives, er søknaden innefor rammen gitt i forvaltningsplanen. Det planlagte uthuset skal ha et areal på 24 m² (BRA), 28,5 m² (BYA).

Det nye uthuset er planlagt plassert i tilknytning til seterhuset, og de to byggene vil utgjøre et avgrenset tun. Det planlagte bygget vil ellers få en utforming som sikrer at tiltaket ikke vesentlig vil endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Til støtte for vurderingen vises det Innlandet fylkeskommune som i sin uttalelse peker på at *«Tverrlisætre er preget av et mangfoldig bygningsmiljø med bygninger i varierende høyder og volum. Nybyggets konstruksjon og utforming er godt tilpasset setermiljøet for øvrig».*

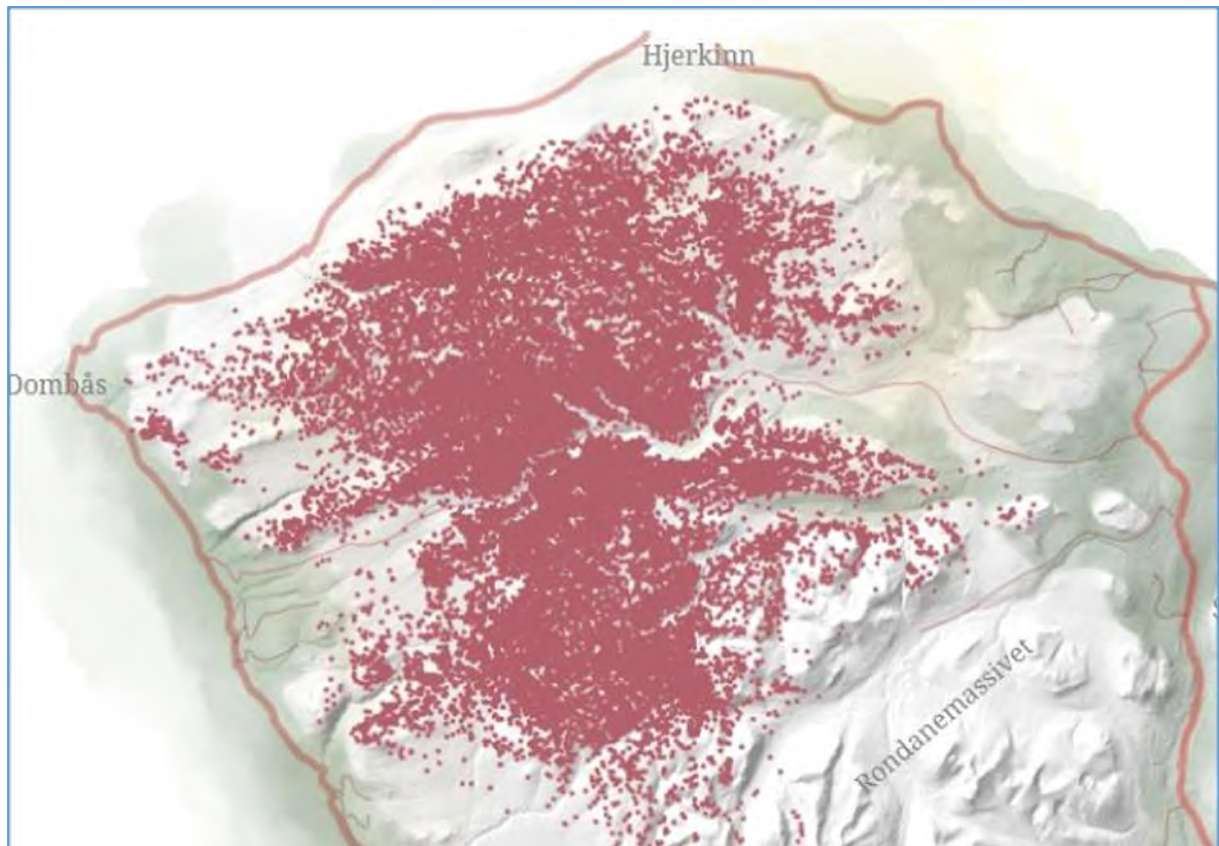
Innlandet fylkeskommune har videre uttalt: *«Tradisjonelt har uthusene i områdene vært tekket med sinkfarget blikktak. Vi anbefaler derfor søker å vurdere om uthuset skal tekkes med blikktak fremfor torv.»* Siden torvtak også er vanlig brukt i Grimsdalen vil nasjonalparkforvalteren i tråd med dette innstille på at tiltakshaver alternativt kan velge mellom sinkfarget blikktak eller torvtak som taktekkingsmateriale. Torvtak er også brukt som taktekkingsmateriale på seterhuset på setra.

Kunnskapsgrunnet om verneverdiene i dette området er godt (naturmangfoldloven § 8). Når det gjelder villrein foreligger bl.a.

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området

I figur 3 er det vist plott fra NINA sitt GPS-merkeprosjektet som viser de merkede simlenes samlede arealbruk i området på begge sider av Grimsdalen.

Det omsøkte tiltaket er knyttet til eksisterende landbruksdrift. Tiltakets funksjon og omfang vil ikke gi en endret bruk som vil påvirke villreinens arealbruk i nevneverdig grad.



Figur 3. GPS-merka simler (9) i Rondane, etter villrein.no, kartfortellinger.

Konklusjon

Det omsøkte tiltaket er knyttet til et dokumentert behov i eksisterende landbruksdrift.

Tiltaket vil verken vesentlig endre eller virke inn på landskapets art eller karakter» eller ha nevneverdig påvirkning på villreinsens bruk av området.

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at søknaden blir godkjent, og at tiltakshaver alternativt kan velge mellom sinkfarget blikktak eller torvtak som taktekkingsmateriale.



Arkivsaksnummer: 2021/8074-6

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 28.07.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	44/2021	20.08.2021

Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde - høring

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 8.2, jf. naturmangfoldloven § 36, siste ledd og § 47, blir forslag til «*Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde*», som vedlagt saken, sendt på høring til berørte parter og myndigheter. Høringsfristen skal være minst 6 uker.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vil videre legge opp til å få gjort en ny botanisk kartlegging i 2022, som grunnlag for en rullering av skjøtselsplanen i 2023.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Skjøtselsplan for Frydalen LVO Seterinnmark og omliggende kulturlandskap Rapport nr. X/13, Fylkesmannen i Oppland, 2013

Kartlegging av rødlistearter og vurderinger av skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde i 2016 -Miljøfaglig Utredning Notat 2016-30

Vedlegg:

- 1 Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde - utkast

Saksopplysninger

Fylkesmannen i Oppland (nå Statsforvalteren i Innlandet) utarbeidet i sin tid et forslag til skjøtselsplan for enkelte seterområder i Frydalen landskapsvernområde, siste versjon fra 2013. Videre har Miljøfaglig Utredning AS gjort en botanisk kartlegging av tre av lokalitetene i 2016. Skjøtselsplanen er ikke endelig godkjent. Sekretariatet legger derfor fram en sak, med

sikte på å sende forslaget til skjøtselsplan på høring, for senere å tas opp til godkjenning i nasjonalparkstyret.

I forordet til Fylkesmanen i Oppland sitt forslag fra 2013 står det:

«Foreliggende rapport er en statusbeskrivelse og evaluering av tilstanden for kulturlandskapet ved utvalgte seteranlegg innenfor Frydalen landskapsvernområde (LVO). I rapporten er det samtidig utarbeidet bevaringsmål og gitt en anvisning for videre skjøtsel av seterinnmarka og omliggende kulturlandskap.»

Et forslag til skjøtselsplan ble skrevet av Bjørn Harald Larsen, Miljøfaglig Utredning, etter oppdrag fra Fylkesmannen i Oppland, som tidligere var forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet. Ulf Ullring, Fylkesmannens miljøvernavdeling, har kommet med faglige innspill og tilføyd en tabell med oversikt over bevaringsmål og aktuelle tiltak for utvalgte delområder. Forslaget til skjøtselsplan ble så sendt ut på høring høsten 2012. Som et resultat av høringen, ble det i oktober 2012 holdt et møte og foretatt en befaring sammen med brukere og grunneiere av tre utvalgte delområder med biologisk mangfold av nasjonal og regional verdi i Nord-Fron.

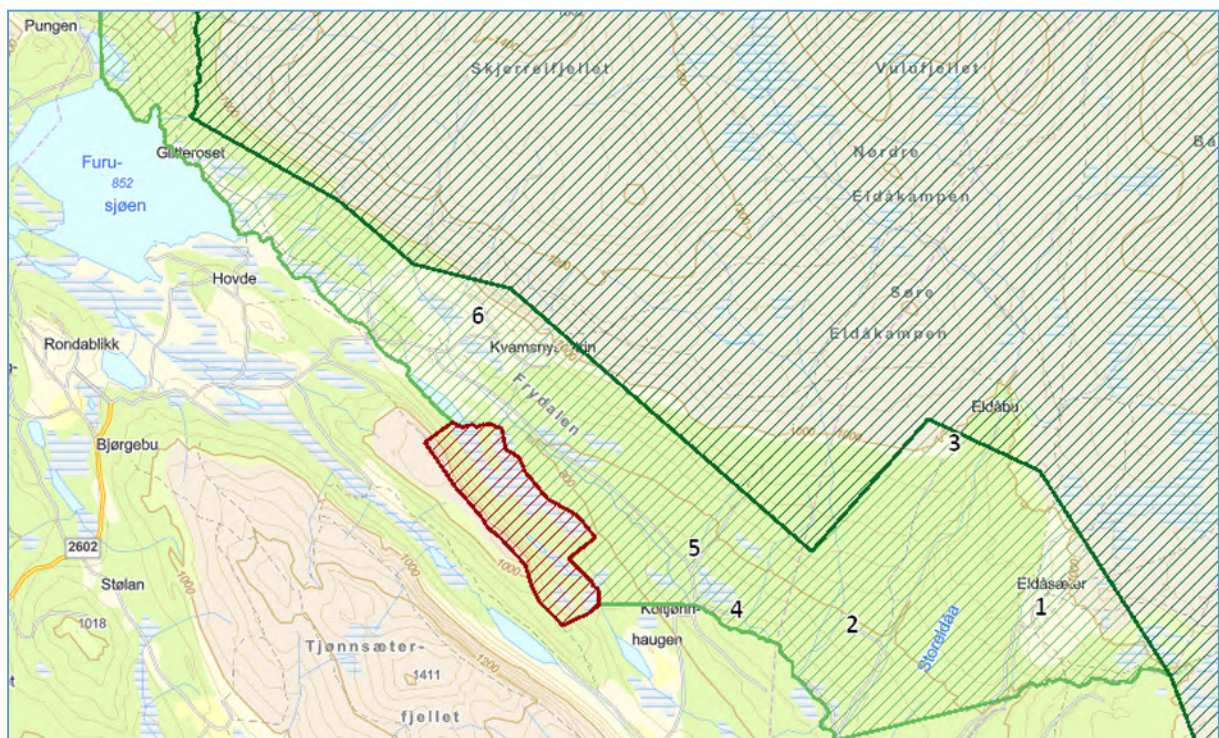
Etter at Rondane og Dovre nasjonalparkstyre overtok som forvaltningsmyndighet for Frydalen LVO i mars 2011, har Fylkesmannen bistått nasjonalparkforvalteren i å ferdigstille rapporten.»

Sekretariatet har nå sammenstilt fylkesmannens planforslag og notatet fra Miljøfaglig Utredning AS til et utkast til «Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde».

Planforslaget gjelder følgende lokaliteter:

1. Eldåsetra, naturbeitemark
2. Dalseggsetra, naturbeitemark
3. Nysteig, naturbeitemark
4. Øyasetra, naturbeitemark
5. Fryvolla, hagemark
6. Kvamsnysætrin, naturbeitemark.

Lokalitetene er vist på kartutsnittet i figur 1.



Figur 1. Kartutsnitt med nummererte lokaliteter i forslag til «Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde»

Planforslaget har kapitler som beskriver verneområdet, naturforhold og de verneverdiene en ønsker å ivareta i skjøtselsarbeidet. Videre er det forslått bevaringsmål og skjøtselstiltak. I tabell 1 er det gitt en oversikt over foreslåtte tiltak for de enkelte lokalitetene.

Tabell 1. Oversikt over foreslåtte tiltak for de enkelte lokalitetene.

Nr	Lokalitet	Tiltak
1	Eldåsetra, naturbeitemark	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sørge for en jevn avbeiting av arealet med ugjødslet naturbeitemark, gjerne med sau og storfe i kombinasjon som i dag. 2. På den nordøstre setra bør avbeitingen bli bedre enn i dag, for eksempel ved at sau gjerdes inne der i perioder. 3. Manuell rydding av einer og vierkratt anbefales i utmarksområdene.
2	Dalseggsetra, naturbeitemark	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stimulere til bruk av storfe og hest i stedet for sau med tanke på å oppnå bevaringsmålet om redusert finnskjeuggdominans. 2. Rydding av einer bør fortsette på samme måte som det har blitt utført, dvs. Riving av einer med vinsj.
3	Nysteig, naturbeitemark	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opprettholde et godt beitetrykk på utmarksarealene og få en jevnere og bedre avbeiting inne på setervollen. Det er en fordel at bl.a. hest benyttes for å få bukt med sølvbunkedominansen i de tidligere gjødslede områdene.
4	Øyasetra, naturbeitemark	<ol style="list-style-type: none"> 1. Detaljkartlegge plassering og omfang av leveområdet til marinøkler, grå narremusserong og lutvokssopp. 2. Sikre fortsatt god avbeiting på innmarksarealet. Stripebeiting for å fremme slåttemarkspregget kan være fordelaktig på slåttemarkdelen av området. I tillegg til hest, bør storfe benyttes for å motvirke selektiv beiting. 3. Unngå opptrekking (tråkkskader) og oppgjødsling av marka. Tilleggsføring må derfor legges utenom avgrensningen av delområdet, og generelt unngås helt om mulig. 4. I østre del skal eineren ryddes bort, gjerne med røtter, slik at det ikke frigjøres næring fra røttene etter rydding. Vinsj, risklo, steinsvans o.l. brukes ofte med hell. 5. Delområdet utvides mot sør og øst til å omfatte det beitepregete området her som avlastende beite for setervollen. Området skal restaureres for å øke det totale nyttbare beitearealet (Fig. 4.11).
5	Fryvollan, hagemark	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opprettholde en god avbeiting i hagemarka på Byrsætra. 2. Rydde noe einer, bjørk og furu i hagemarka på Byrsætra for å sikre beitedyra god tilgjengelighet til hele beitet og motvirke gjengroing på sikt. 3. Supplerende gjerding på Byrsætra. 4. Restaurere gjengrodd naturbeitemark mellom setervollene, jf. fig. 4.13. Rydde einer stegvis og sørge for god restaurerende beiting av ryddete areal.
6	Kvamsnysætrin, naturbeitemark.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sikre fortsatt god og jevn avbeiting på Kjæstadsætra, eventuelt i kombinasjon med hest for å redusere sølvbunkedominansen i det sentrale partiet. I mangel på slått, er beiting som etterligner slåttepåvirkningen å foretrekke, dvs. kortvarig intens beiting som for eksempel stripebeiting. 2. Rydde mer einer, og sørge for en bedre og jevnere avbeiting av beitemarka i øvre del av vollen på Kjæstadsætra.

Utførte skjøtselstiltak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i samarbeid med setereiere/grunneiere og Sødorp og Kvam hestavlslag allerede fått utført ulike skjøtselstiltak i tråd med forslaget til skjøtelsesplan:

- Ryddet område på Fryvollan for einer, jf. tabell 1, pkt 5.4
- Satt opp gjerde langs vegen Fryvollan – Storgranbakken, jf. tabell 1 pkt 5.4.
- Beiting med storfe og hest på Øyasætra, jf. tabell 1 pkt 4.2.
- Etablert tilleggsbeite på Øyasætra (utvidelse av tilleggsbeite planlagt i 2021) jf. tabell 1 pkt 4.2.
- Botanisk kartlegging 2016, Miljøfaglig Utredning, jf. tabell 1 pkt 4.1.
- Inngått skjøtelsesavtaler (2020 – 2025), jf. tabell 1 pkt 4.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Vedtakter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 2020

8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

Som forvaltningsmyndighet skal styret ut fra naturmangfoldloven § 33 og verneformålet i de enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet. Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner.

Verneformål – forskrift

Frydalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

...

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

a) Drift av eksisterende setervoller og dyrkede areal herunder gjerding, når dette ikke er i strid med verneformålet.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

...

f) Gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.

g) Oppdyrking/beitekultur av nye arealer.

...

j) Gjerding i utmark og bygging av sankekeveer.

2. Plantelivet

2.4. Beiting er tillatt.

§ 5 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for oppsyn, **skjøtsel**, tilrettelegging, informasjon mv. ...

Forvaltningsplan

s. 23

3.3 utfordringer og overordnede retningslinjer, strategier og prinsipper

- Få utarbeidet handlingsplan/skjøtelsesplan for å ivareta kulturlandskap og biologisk mangfold i Grimsdalen og Frydalen

s. 34

For å målrette tiltak og tiltaksmidler på en måte som gir størst effekt bør det utarbeides en **skjøtelsesplan for bevaring av biologisk mangfold, kulturlandskap og kulturmiljøer i Frydalen** og Grimsdalen.

s. 121

Tiltak	Ansvarlig
Få utarbeidet en skjøtelsesplan for Frydalen og eventuelt andre viktige områder for biologisk mangfold som for eksempel Fagervoll og FM Musvolsetra i Rondane	FM

Naturmangfoldloven

§ 36 (landskapsvernområder)

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtelsesplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

§ 47 (skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. [§ 42](#) eller [§ 45](#) første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

§§ 8 . 12, jf. § 7

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljøretslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Det følger av naturmangfoldloven § 47 at forvaltningsmyndigheten kan sette i verk skjøtselstiltak «for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet...». Naturmangfoldloven gir også at det bør utarbeides skjøtelsesplaner som grunnlag for gjennomføring av skjøtselstiltak. Det er videre gitt i Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane at det skal utarbeides en skjøtelsesplan for Frydalen landskapsvernområde.

Fylkesmannen i Oppland (nå Statsforvalteren i Innlandet) har i sin tid fått utarbeidet et forslag til skjøtelsesplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde. Dette er fulgt opp med botanisk kartlegging av Miljøfaglig Utredning AS i 2016. Selv om det nå har gått noe tid, framstår disse som gode, faglig funderte dokumenter med målrettede forslag til skjøtselstiltak. (jf. naturmangfoldloven § 8)

Det vesentlige av arealet i Frydalen er skog, men med spredte lokaliteter av kulturlandskap knyttet til setergrendene. Skogen kan drives i tråd med vernskogforskriften etter skogloven. I et forholdsvis stort verneområde som Frydalen landskapsvernområde er det derfor fornuftig å sette inn skjøtselstiltak i utvalgte lokaliteter med særlig stor verdi for naturmangfoldet og verneformålet, slik vi finner de knyttet til naturbeitemark og hagemark. (jf. naturmangfoldloven §§ 9 og 10)

De foreslåtte skjøtselstiltakene bygger på tradisjonell bruk av beiteområdene, uten bruk av kunstgjødsel. (jf naturmangfoldloven § 12)

Selv om forslaget til skjøtselsplan allerede har vært lagt til grunn for utførte skjøtselstiltak og skjøtselsavtaler, mener nasjonalparkforvalteren at det er viktig å få en formell godkjenning av skjøtselsplan. Dette for å sikre involvering av berørte parter, og at skjøtselsplanen er forankret i nasjonalparkstyret.

Sett i lys av det har gått fem år siden siste botaniske kartlegging, vil det være tjenleg å få gjort en ny kartlegging i 2022, som grunnlag for en rullering av skjøtselsplanen i 2023.

**Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter
i
Frydalen landskapsvernområde
(hvori inntatt
forslag fra Fylkesmannen i Oppland 2013
og
notat fra Miljøfaglig Utredning 2016)**



Foto: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre/Trond Stensby

Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Utkast - august 2021



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Innhold

0 Tidligere prosess – 2013 og 2016	4
1 Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn	4
1.1.1 Kartlegging 2016.....	5
1.2 Om verneområdet	5
1.3 Miljørettssprinsippene	6
2 Utredning av verneverdiene og skjøtselsbehov	7
2.1 Overordnede retningslinjer	7
2.2 Registrering og verdisetting.....	7
2.3 Datainnsamling.....	8
2.3.1 Eksisterende informasjon	8
2.3.2 Egne feltregistreringer.....	8
2.4 Metodikk – kartlegging 2016.....	8
2.5 Ordforklaringer	9
3 Områdebeskrivelse.....	10
3.1 Generelle naturforhold.....	10
3.2 Flora og vegetasjon	12
3.3 Fauna	14
3.4 Naturtyper	14
3.5 Forekomst av rødlistearter	15
4 Skjøtselsplan.....	18
4.1 Bevaringsmål	18
4.2 Retningslinjer for skjøtsel	22
4.3 Skjøtsel av delområder	24
4.3.1 Eldåsæter	25
4.3.2 Dalseggsætra	28
4.3.3 Nysteig.....	31
4.3.4 Øyasætra	33
4.3.5 Fryvollan	38
4.3.6 Kvamsnysætrin	42
4.4 Oversikter bevaringsmål og skjøtsel.....	45

4.4 Gjennomføring av skjøtselen.....	48
5. Oppfølging av verneområdet	51
5.2 Revisjon av skjøtselsplanen	52
5.3 Behov for nye undersøkelser.....	52
7 Kilder	52

0 Tidligere prosess – 2013 og 2016

Fylkesmannen i Oppland (nå Statsforvalteren i Innlandet) utarbeidet i 2013 et utkast til **«Skjøtselsplan for Frydalen landskapsvernområde (LVO). Seterinnmark og omliggende kulturlandskap.»** Dette utkastet kom aldri til endelig godkjenning, forfattere Bjørn Harald Larsen (Miljøfaglig Utredning AS) og Ulf Ullring, prosjektleder Kolbjørn Hoff (begge Fylkesmannen i Oppland)

I 2016 kom notat fra Miljøfaglig Utredning AS: **«Kartlegging av rødlistearter og vurderinger av skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde i 2016 Notat 2016-30»**, forfatter Bjørn Harald Larsen.

Forslaget her til «Skjøtselsplan for utvalgte naturtypelokaliteter i Frydalen landskapsvernområde» bygger i sin helhet på disse to dokumentene.

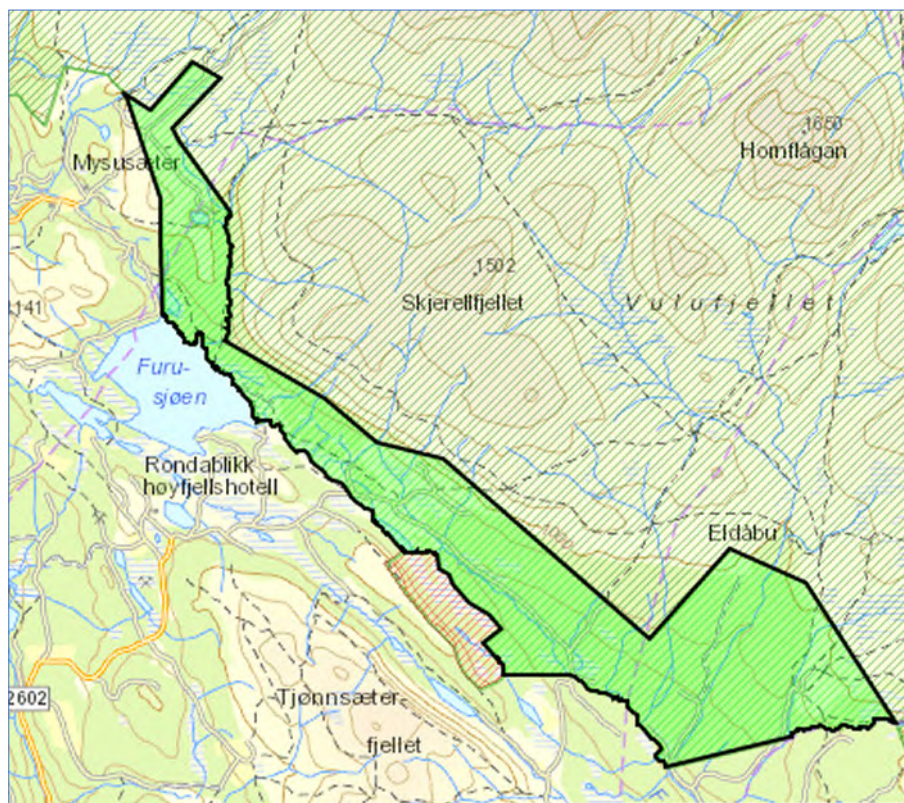
1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Formålet med denne rapporten er å presentere naturverdiene knyttet til kulturlandskapet i Frydalen landskapsvernområde og ut fra disse fremme konkrete råd om bruk av viktige kulturlandskapsområder med ulikt behov for skjøtsel.

Fylkesmannen i Oppland engasjerte Miljøfaglig Utredning AS til å utarbeide et forslag til skjøtselsplan for Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner. Basis for planen skulle være en kartlegging av naturtyper og flora som ga grunnlag for å dele inn verneområdet i soner/delområder med ulikt behov for skjøtsel. Naturtyper med kultur-/skjøtselsbetinget vegetasjon ble prioritert i feltarbeidet, i praksis naturbeitemark og slåttemark. Andre naturtyper ble også vurdert, slik som rasmark og flommarks-vegetasjon, men i disse områdene ble kulturpåvirkningen vurdert å være så liten at spesielle skjøtselstiltak ikke er aktuelle.

Kartleggingsarbeidet ble utført i slutten av august 2009, og omfattet så å si alt skjøtselsbetinget areal i verneområdet. I praksis var det seterområdene – med setervoller og tilliggende beitet utmark – i verneområdet som ble undersøkt samt godt beitede utmarksarealer langs Frya ved Fryvolla og nedenfor Kvamsnysætrin.



Figur 1.1 Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner, Innlandet fylke.

1.1.1 Kartlegging 2016

Vi har fått notatet «Kartlegging av rødlistearter og vurderinger av skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde i 2016 – Miljøfaglig Utredning AS Notat 2016-30».

Fra innledningen til notatet gjengis:

Nasjonalparkstyret for Rondane og Dovre nasjonalpark og omkringliggende verneområder ga sommeren 2016 Miljøfaglig Utredning AS i oppdrag å kartlegge rødlistearter og vurdere skjøtselstiltak i Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner i Oppland. Miljøfaglig Utredning har tidligere kartlagt viktige kulturlandskap i verneområdet (Gaarder & Jordal 1996) og utarbeidet forslag til skjøtelsesplan (Larsen 2010).

Frydalen LVO grenser til Rondane nasjonalpark og Flakkstjønna naturreservat.

Landskapsvernområdet har et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Landskapsvernområdet er viktig som leveområde for villreinstammen i Rondane, og det har et rikt dyre- og planteliv. Området har også verneverdige landskapsformer (Miljødirektoratet 2016).

1.2 Om verneområdet

Frydalen landskapsvernområde ble vernet ved Kongelig resolusjon 24.10.2003, som en del av verneplanen for Rondane. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er (fra § 2 i forskriften):

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,

- ta vare på landskapsformene.
Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneformålet er altså tredelt, der det viktigste er å ta vare på et seterlandskap med den tradisjonelle seterbebyggelsen, setervollene og andre kulturspor. Dette forslaget til skjøtelsesplan forholder seg til dette hovedformålet, med særlig vekt på bevaringen av flora og naturtyper knyttet til setergrendene og seterdrifta i området.



Figur 1.2 Sygard Dalseggsætra på Eldåsæter i Sør-Fron, en av mange setrer i Frydalen landskap.

1.3 Miljørettsprinsippene

En skal legge miljørettsprinsippa i naturmangfoldlovens §§ 8 – 12 til grunn ved utøving av offentlig myndighet, jf. naturmangfoldloven § 7. Nedenfor er vår vurdering av disse for Frydalen landskapsvernområde:

Det er nå gjennomført en kartlegging av verneverdier og skjøtelsesbehov for kulturbetinget mark, som presenteres i denne rapporten. Sammen med tidligere undersøkelse av kulturlandskapsområdene i Frydalen utført av Gaarder og Jordal i 1995 (Gaarder & Jordal 1996), kan kunnskapsgrunnlaget (§ 8. Kunnskapsgrunnlaget) for disse naturtypene i dag generelt regnes som godt. Kunnskapen om andre naturtyper og artsgrupper i Frydalen er imidlertid ikke like god. Fjellfloraen er dårlig kjent. Det er riktignok overveiende fattige markforhold i området, men innslag av rikere mark finnes også, med et potensiale for interessante artsfunn. Faunaen er også dårlig kjent. Det er imidlertid registrert 4 rødlista fuglearter fra verneområdet i Naturbasen, hvorav én (tornskate) er knyttet til kulturmark (jf. kapittel 3).

Hvor store populasjoner av rødlista og sjeldne plantearter som trengs for at de skal overleve på lang sikt er uvisst. En bør derfor nytte seg av "føre var"-prinsippet ved skjøtsel av deres leveområde (§ 9. "Føre var"-prinsippet). En bør øke kunnskapen om disse artene, deres krav til leveområde og kva slag skjøtsel som fremmer dem på lang sikt. Forvaltning og skjøtsel av kulturlandskapet i Frydalen vil være med på å bygge opp kunnskapen om disse artene generelt.

Skjøtselstiltakene som er foreslått vil samlet sett ikke være en trussel for verneverdiene i reservatene, så lenge en følger skjøtelsplanen (§ 10. Samlet belastning). Tvert imot vil gjennomføring av skjøtsel etter denne planen være nødvendig for å ta vare på verneverdiene og å ta vare på verneformålet. Feil bruk av beiting og tekniske tiltak, som f.eks. krattknusing, vil likevel kunne skade verneverdiene vesentlig. Skjøtelsbeiting krev nødvendig kunnskap om samspillet mellom beitedyr og andre arter. Det krever også at en har god kontroll med beitingen, og raskt kan endre eller stoppe beitingen om det blir nødvendig.

§ 11. Kompensasjon for forringing av miljøet er ikke relevant i denne sammenheng. Det er ikke foreslått skjøtselstiltak som innebær bruk av kjemikalier eller risikofylte inngrep i verneområdet (§ 12. Bruk av miljøvennlige metoder). Tiltakene som nyttes – beiting og rydding av kratt - er de samme som har skapt og vedlikeholdt naturverdiene i Frydalen LVO gjennom svært lang tid.

2 Utredning av verneverdiene og skjøtelsbehov

2.1 Overordnede retningslinjer

Generelle retningslinjer for utarbeiding av forslag til skjøtelsplaner er gitt av Direktoratet for naturforvaltning. Direktoratet har bl.a. utarbeidet en egen mal for skjøtelsdelen av forvaltningsplaner, og kapittel 5 i DN-håndbok 17 (revidert senest sommeren 2008) om forvaltning av verneområder gir informasjon bl.a. om hvordan og hvorfor forslag til skjøtelsplaner bør utarbeides. Skjøtsel defineres i håndboka som økologisk funderte tiltak som igangsettes av forvaltningsmyndigheten for å ta vare på området naturkvaliteter i samsvar med verneformålet.

De konkrete og lovfestede retningslinjene for Frydalen landskapsvernområde kommer fram i verneforskriften for området, se vedlegg 1.

2.2 Registrering og verdsetting

Verdsetting og inndeling av naturtyper er gjort etter Direktoratet for naturforvaltning sin håndbok for dette (Direktoratet for naturforvaltning 2007 - håndbok 13). Håndboka deler inn lokalitetene i viktige (B) og svært viktige (A) områder. I tillegg kommer områder av lokal betydning (C) som Direktoratet for naturforvaltning (1999b) tilføyde i etterkant av håndbokarbeidets første fase.

Det er satt opp 5 kriterier for verdsetting av lokalitetene:

- Størrelse og velutviklethet (verdien øker med størrelsen og utviklingsgraden)
- Grad av tekniske inngrep (tekniske inngrep reduserer verdien)
- Forekomst av rødlistearter (verdien øker med antall og trusselsgrad)
- Kontinuitetspreg (verdien øker med miljøets alder)
- Sjeldne utforminger (nasjonalt og regionalt)

Forekomst av rødlistearter er ofte et vesentlig kriterium for å verdsette en lokalitet. Ny norsk rødliste for 2010 ble offentliggjort 9. november 2010, og denne inneholder en del vesentlig endringer for mange organismegrupper i forhold til rødlista for 2006, bl.a. på grunn av høyere kunnskapsnivå (dels gjennom økt innsats for å innhente informasjon), ny tolkning av tidligere data eller endring i bruken

av retningslinjene for kategorien DD (Kålås m.fl. 2010). IUCNs kriterier for rødlisting av arter (IUCN 2004) blir benyttet i det norske rødlistearbeidet, i likhet med i de aller fleste andre europeiske land. Disse rødlistekategoriernes rangering og forkortelser er (med engelsk navn i parentes):

- RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)
- CR – Kritisk truet (Critically Endangered)
- EN – Sterkt truet (Endangered)
- VU – Sårbar (Vulnerable)
- NT – Nær truet (Near Threatened)
- DD – Datamangel (Data Deficient)

Forøvrig vises det til Kålås m.fl. (2010) for nærmere forklaring av inndeling, metoder og artsutvalg for den norske rødlista. Der er det også kortfattet gjort rede for hvilke miljøer artene lever i og viktige trusselsfaktorer.

Inndeling av vegetasjonstyper er gjort etter Fremstad (1997), men med nærmere beskrivelse/inndeling av lokale utforminger av verdimesig viktige typer.

2.3 Datainnsamling

2.3.1 Eksisterende informasjon

Kartleggingen av naturtyper i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel har i liten grad inkludert lokaliteter i Frydalen landskapsvernområde (Naturbase). Det er da heller ikke vanlig å prioritere verneområder i den kommunale naturtypekartleggingen, da hovedformålet er å få oversikt over områder med viktige naturverdier som kan bli utsatt for inngrep eller lignende som truer det biologiske mangfoldet.

En viktig kilde til kunnskap om viktige naturtyper i kulturlandskapet i verneområdet finnes imidlertid. Gaarder & Jordal (1996) gjorde en registrering av biologisk verdifulle kulturlandskap i Frydalen i 1995 på oppdrag fra Fylkesmannen i Oppland. Av lokaliteter innenfor verneområdet ble Kvamsnysætrin, Fryvolla og Øyasætra besøkt, og av disse ble Kvamsnysætrin og Øyasætra vurdert som verdifulle kulturlandskapsområder.

I Sør-Fron er Storeldåas bekkekløft kartlagt som en lokalt viktig lokalitet (Naturbase).

Seterområdene i Frydalen ble ikke vurdert i forbindelse med Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap på begynnelsen av 1990-tallet.

2.3.2 Egne feltregistreringer

Feltarbeidet ble utført 31.8.2009 av forfatteren. Alle seterområder og andre godt beitede arealer i Frydalen ble oppsøkt og kartlagt. Registrering av karplanter og beitemarksopp ble prioritert, men det ble også gjort mer tilfeldige registreringer av andre organismegrupper.

2.4 Metodikk – kartlegging 2016

Områdene ble befart 2.9.2016, med fokus på skjøtsel av utvalgte kulturlandskapslokaliteter og forekomst av rødlistearter (jf. Henriksen & Hilmo 2015) og kravfulle kulturmarksarter (særlig marin-økler) i disse. Norsk rødliste benytter IUCN sine rødlistekategorier:

- RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)
- CR – Kritisk truet (Critically Endangered)
- EN – Sterkt truet (Endangered)
- VU – Sårbar (Vulnerable)
- NT – Nær truet (Near Threatened)
- DD – Datamangel (Data Deficient)

Under feltarbeidet ble GPS benyttet til hjelp ved stedfesting av artsfunn. I tillegg ble det tatt foto av interessante arter, elementer og miljøer.

2.5 Ordforklaringer

Her følger korte forklaringer på en del ord og uttrykk som er brukt.

Beitemarksopp: Marklevende sopp som er knyttet til grasmarker som er lite gjødslet, jordbearbeidet og som har langvarig hevd. De har derfor et tyngdepunkt i utbredelsen i naturbeitemarker og naturenger.

Beitehvile: Tidsintervall mellom avbeitinger, som gir planter en mulighet til gjenvækst, konkurranse, frøsetting og andre aktiviteter som er viktig for artens overlevelse.

Biologisk mangfold: Dette er mangfoldet av alt levende. Begrepet skal både omfatte variasjonen av naturtyper, av arter og mellom arter (genetisk variasjon). Det fokuseres ofte sterkt på å bevare artsmangfoldet, men det er viktig å få med seg at vi også må ta vare på variasjonen av naturtyper, selv om disse ikke nødvendigvis er spesielt artsrike eller inneholder truede arter, og at vi ikke bare må ta vare på levedyktige bestander av en art, men også den naturlige, genetiske variasjonen til arten.

Målretta (skjøtsels-)beiting: Kontrollert beiting for å nå ett eller flere på forhånd definerte mål. Det vil i verneområder si bevaringsmåla.

Naturbeitemark: Beitemark som ikke eller i liten grad er jordbearbeidet og/eller gjødslet, og som har vært i langvarig hevd som beitemark. Dette er artsrike miljøer der mangfoldet er avhengig av fortsatt tradisjonell skjøtsel for å overleve.

Natureng/slåtteeeng: Gamle slåttemarker med liten grad av jordbearbeiding, lite gjødslet og med langvarig hevd. Dette er artsrike miljøer der mangfoldet er avhengig av fortsatt tradisjonell skjøtsel for å overleve.

Naturtype: Naturtyper er et praktisk, forvaltningsretta verktøy for å kunne dele inn naturen i enheter egnet for avgrensning og kartlegging. Direktoratet for naturforvaltning (1999a) uttrykker det slik i forbindelse med den kommunale kartleggingen: "Naturtypene er et slags felles multiplum der en prøver å fange opp alle de viktigste variasjoner på økosystemnivå". Inndelingen er biologisk basert, men er uten noen enhetlig naturfaglig basis. Det faglige grunnlaget og vinklingen på de kartlagte naturtypene varierer derfor, og det må forventes at inndeling og system kan endres etter hvert som kunnskap og erfaring med systemet bedres.

Pulsbeiting: Kortvarig beiting, noen timer til få dager. Utføres som regel med stor beitetetthet, dvs. i flokk, for å få jevn utnytting og påvirkning av beitet. Motvirker selektiv beiting og gjengroing bedre enn fri spredt beiting.

Restaurerende beiting: Kontrollert beiting for å gjenopprette en tidligere tilstand.

Røddliste: Se egen oversikt i kapittel 2.2. Røddlister representerer ingen fasit for status til artsmangfoldet og de fanger ikke opp hele variasjonsbredden til det biologiske mangfoldet. De har likevel vist seg å få meget stor gjennomslagskraft i miljøforvaltningen i de senere årene, bl.a. fordi de er oversiktlige, konkrete, de rangerer artene og de gir muligheter for å sammenligne arter og områder.

Sambeiting: Flere dyreslag beiter samtidig på samme areal.

Signalart: En art som indikerer et miljø med høye naturverdier.

Skiftebeiting: Beitedyrene skifter mellom flere beiteområder, slik at avbeitede områder kan få hente seg inn igjen. Se beitehvile.

Skjøtselsbeiting: Målretta kontrollert beiting som har det formål å vedlikeholde beitekvalitet, landskap og/eller bevare naturverdier. Det vil i verneområder si bevaringsmåla.

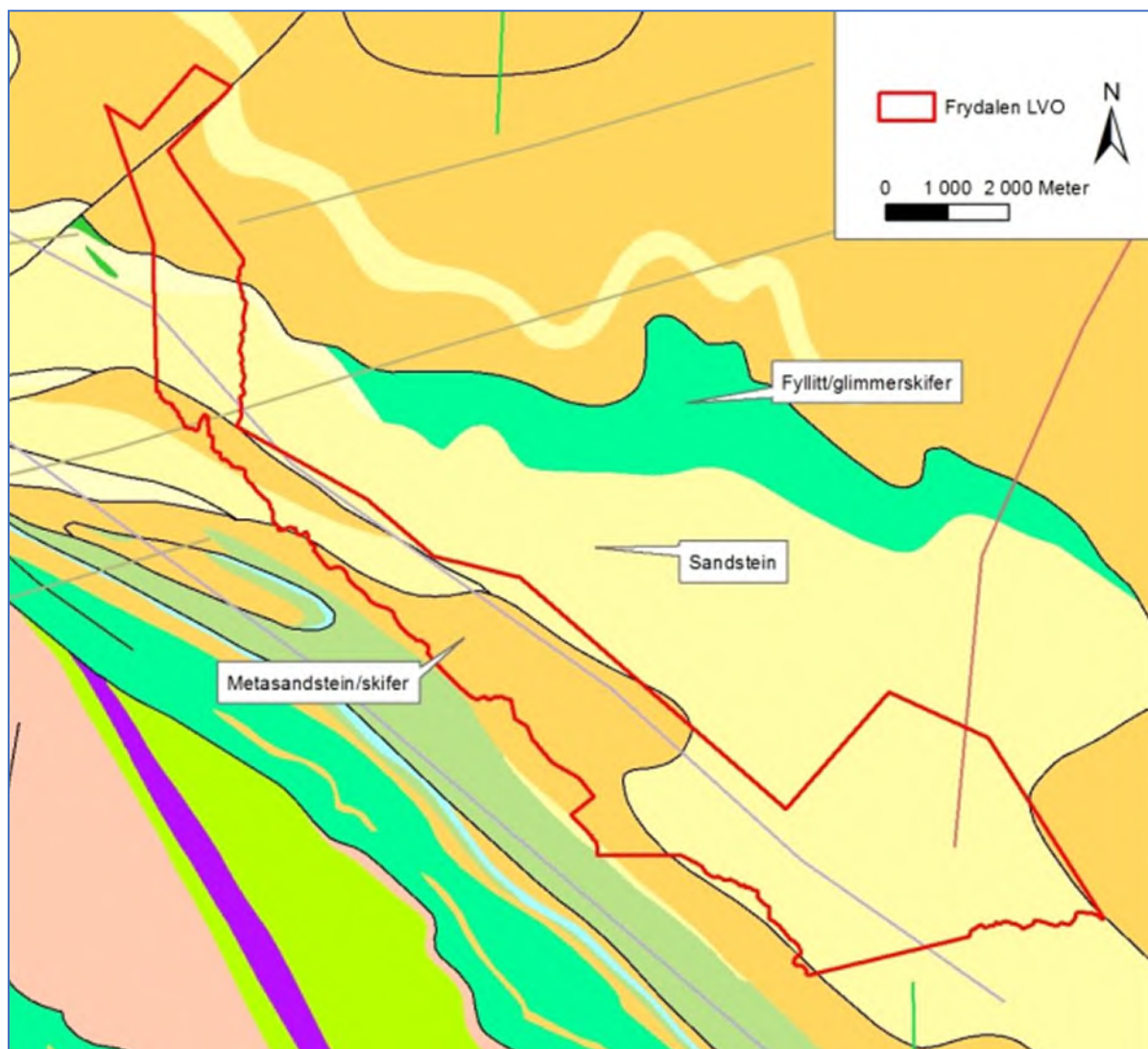
Stripebeiting: Når beitedyra får tildelt et smalt og avlangt beiteskift én til flere ganger om dagen. En intensiv beitepraksis som sørger for en svært jevn avbeiting med høyt fóropptak og en jevn fordeling av gjødsel, urin og tråkk. Er en type pulsbeiting (se ovenfor).

Vegetasjonstyper: Dette er samfunn av planter som stiller ganske like krav til klima, nærings- og fuktighetsforhold, og hvor de samme artene går igjen der disse forholdene oppstår.

3 Områdebeskrivelse

3.1 Generelle naturforhold

Frydalen landskapsvernområde ligger i forfjellsregionen øst for Gudbrandsdalen i Fron og Sel, mellom barskogskogområdene sør og sørøst for Furusjøen og de høyalpine områdene i Rondanemassivet. Verneområdet består av barskogsområder i nedre del langs Frya (både gran- og furuskog), seterområder og fjellbjørkeskog i lia nord for Frya og lavalpine områder i øvre del – langs grensa til Rondane nasjonalpark.



Figur 3.1 Berggrunnskart for området omkring Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, NordFron og Sel. Verneområdet er vist med rød heltrukken strek. Kilde: www.ngu.no/kart/bg250.

Formålet med Frydalen landskapsvernområde er i å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap med dets plante- og dyreliv, bl.a. viktige områder for villrein (<http://www.lovdatab.no/for/lf/mv/xv-20031024-1270.html#2>). Seterområdene i Frydalen ligger dels i ei sør til sørvestvendt li på nordsida av Frya, dels på elveslettene langs Frya. På elveslettene er det djupe fluviale avsetninger med blanding av sand og grus hovedsakelig. I lisida er det morenemasser av vekslende mektighet. Generelt er setrene gjerne plassert der morenemassene er djupest.

Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser. Vegetasjonen både i sørskråningene og på elvesletta var overveiende preget av nøysomme plantearter, med rikere vegetasjon kun i sig og på knauser eller i bratte partier med lite løsmasser. Dette tyder på at opphavet til løsmassene er næringsfattige bergarter, trolig fra sentrale deler av Rondane, og at disse løsmassene kamuflerer den rikere berggrunnen de aller fleste steder.

Verneområdet har et typisk fjellnært innlandsklima med kalde vintre og kjølige, men forholdsvis tørre somrer. Lokalklimaet i Frydalen er gunstig i den solvendte lisida hvor setrene ligger. Den

nærmeste målestasjonen til det norske meteorologiske institutt, DNMI, er på Vinstra. Dataene er lite sammenlignbare med forholdene i Frydalen, men gir allikevel en pekepinn på de klimatiske forholdene. Her er den gjennomsnittlige årstemperaturen for perioden 1961-1990 på 2,4 °C, med minimum i januar måned med gjennomsnittlig – 11,5 °C og maksimum i juli med gjennomsnittlig 15,0 °C (i Frydalen ligger trolig gjennomsnittstemperaturen et par grader under dette både totalt og for maks. og min.). Nedbørsnormalen for samme periode er 430 mm/år, med mest nedbør i juli (Kilde: DNMI's hjemmeside; www.met.no). I Frydalen kommer det nok noe mer nedbør, men neppe mye over 500 mm/år, så dette er av de mest kontinentale områdene i Norge.



Figur 3.2 Tette finnskjeggmatter på elvesletta nedenfor Kvamsnysætrin. Beitetrykket er for lavt til at det utvikles naturenger på disse næringsfattige, fluviale avsetningene. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Naturgeografisk befinner seterområdene i Frydalen seg i nordboreal vegetasjonssone og i overgangsseksjon mellom svakt kontinentalt og svakt oseanisk klima (Nb-OC), som karakteriseres av østlige trekk i vegetasjonen, men med svake vestlige innslag (Moen 1998). Bærlyngskog og rikt innslag av lav i heivegetasjonen er typisk. Fjellområdene i landskapsvernområdet ligger i alpin vegetasjonssone, overgangsseksjon (A-OC).

3.2 Flora og vegetasjon

Fjellfloraen i Frydalen landskapsvernområde er svært dårlig kjent. I Artskart ligger det kun inne enkelte spredte karplantefunn, bl.a. av grannsilde (NT) langs Nedre Tverrglitra. Forholdvis rik berggrunn tilsier imidlertid at det kan finnes en del rike rabber og lesider med kravfull flora. Fjellbjørkeskogen og den fjellnære barskogen i verneområdet synes også dårlig undersøkt. Bekkekløftene i området ligger så høyt at de ikke har vært gjenstand for botaniske undersøkelser knyttet til registreringer av verneverdige bekkekløfter (<http://borchbio.no/narin/>). I beskrivelsen av den lokalt viktige bekkekløfta langs Storeldåa i SørFron er det også sagt at kløfta ligger for høyt til å

ha lignende kvaliteter som kløftene nede i hoveddalføret. Ingen arter er nevnt fra denne lokaliteten, men i Artskart ligger det et funn av lungenever fra Storeldåa.



Figur 3.3 Grå vokssopp forekom i store mengder på bl.a. Gammelsteig (Dalseggsætra) i august 2009. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Kunnskapsnivået om mangfoldet i kulturlandskapsområdene i Frydalen er noe bedre, særlig med bakgrunn i Gaarder & Jordals (1996) registreringer i 1995. Denne gir en god oversikt over karplantefloraen i seterområdene i Nord-Fron delen av verneområdet. 1995 var imidlertid en dårlig soppsesong, og det ble derfor ikke gjort registreringer av denne gruppa dette året.

Kulturlandskapet i Frydalen er formet gjennom århundrers bruk til beite og setring. Beitebruken har med varierende intensitet trolig vært kontinuerlig de siste 400-500 årene.

Dette har skapt store arealer med kulturbetingede vegetasjonstyper på og omkring setrene i dalen. Vanligst er magre finnskjeff-fjellmarikåpe-enger (G5b), men også stivstarrutforming av finnskjeffeng (G5a) er vanlig – særlig på elveslettene langs Frya. På rikere mark, gjerne grunnlendte områder på knauser og i bratte partier, kan flekkmure-sauesvingeleng (G8), en noe truet (VU) vegetasjonstype (Fremstad & Moen 2001), opptre fragmentarisk (bare registrert på Kjæstadsætra i setergrenda Kvamsnysætrin). Den noe friskere gulaksenga (G4a) er heller ikke vanlig i området, men ble registrert på Nysteig og i øvre deler av setervollene på Kvamsnysætrin. I oppgjødslete områder (særlig der storfe samler seg) og på tidligere gjødslete arealer er det utviklet sølvbunkeeng (G3), som krever mer nitrogen i jordsmonnet.

På de best beitede arealene med lang kontinuitet i beiting og magert jordsmonn opptrer enkelte kravfulle kulturmarksarter. Vanligvis er det bakkesøte og marinøkkel som blant de hyppigste av de mer kravfulle indikatorartene i seterregionen i Oppland. Ingen av disse

artene ble registrert i verneområdet i 2009. Marinøkkel er imidlertid funnet på Øyasætra tidligere (Gaarder & Jordal 1996). Derimot ble fjellmarinøkkel og høstmarinøkkel funnet på Kvamsnysætrin. Sistnevnte ble også funnet av Gaarder & Jordal (1996) på Øyasætra. I tillegg ble noen kravfulle beitemarksopp funnet i slike områder, bl.a. den sjeldne grå narremusserongen (Øyasætra) og rødskivevokssopp (Nysteig). For øvrig var det et ganske bra mangfold av fagervokssopper på setervollene ved befaringstidspunktet (Figur 3.3).

Øst for Luseby ble et 20-30 daa stort areal plantet til med edelgran for ca. 40 år siden som et prøveprosjekt. Dette bestandet er et fremmedelement i området både i forhold til naturmiljø og naturopplevelse og i konflikt med verneformålet om å ta vare på landskapets egenart. Før dette bestandet vokser ytterligere og preger landskapet i sterkere grad og eventuelt også sprer seg, bør det hogges som et skjøtselstiltak for området. Det sterke og økte fokuset på fremmede arter i forvaltningen av verneområder understreker viktigheten av dette tiltaket.

Vegetasjonen i ferskvannsmiljøene ble ikke undersøkt, men trolig er artsmangfoldet forholdsvis begrenset av høyden over havet.

3.3 Fauna

Det foreligger ingen egne undersøkelser av faunaen i landskapsvernområdet, men i Naturbase ligger det inne flere viktige beiteområder og trekkveger for villrein i verneområdet – samt trekkveger for elg og et stort, viktig område for lirype i øvre del av området.

I Artskart finnes opplysninger om forekomst av fjellvåk i området, og trolig finnes hekkeplasser innenfor verneområdet. Tornskate ble registrert på Kvamsnysætrin i juni 2007 (Artskart) og hekker sannsynligvis i tilknytning til setervollene her. Flakktjørna naturreservat ligger inntil landskapsvernområdet i sør og har en variert hekkefauna av våtmarksfugl.

3.4 Naturtyper

Alle de 6 hovednaturtypene (se Direktoratet for naturforvaltning 2007) som finnes i innlandet forekommer innenfor Frydalen landskapsvernområde; myr, fjell, berg og rasmark (under skoggrensa), kulturlandskap, ferskvann og skog.

Registreringene i forbindelse med forslag til skjøtelsesplanen i 2009 konsentrerte seg om kulturlandskapet i Frydalen, dels også bjørkeskog (gjengroingsskog) rundt setrene og myrområder som ble beitet. Andre naturtyper innenfor landskapsverneområdet ble ikke prioritert fordi de ikke er skjøtelsbetingede.

Tabell 1 gir en oversikt over de 6 naturtypelokalitetene som ble registrert i 2009. Dette var 5 naturbeitemarker (en svært viktig, en viktig og 3 lokalt viktige) og ei viktig hagemark (furuhaage). Alle naturbeitemarkene var av finnskjegg-sauesvingel-utforming.

Tabell 3.1 Oversikt over registrerte naturtypelokaliteter i kulturlandskapet i Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner, Innlandet fylke.

Nr	Lokalitet	Naturtype	Hovedutforming	Verdi
1	Sygdal Dalseggsætra, Eldåsæter	Naturbeitemark	Finnskjegg-sauesvingeleng	C
2	Gammelsteig	Naturbeitemark	Finnskjegg-sauesvingeleng	C

3	Nysteig	Naturbeitemark	Finnskjegg-sauesvingeleng	B
4	Øyasætra	Naturbeitemark	Finnskjegg-sauesvingeleng	A
5	Byrsætra, Fryvolla	Hagemark	Furuhage	B
6	Kjæstadsætra, Kvamsnysætrin	Naturbeitemark	Finnskjegg-sauesvingeleng	B

3.5 Forekomst av rødlistearter

Kunnskapen om forekomsten av rødlistearter i Frydalen landskapsvernområde er generelt dårlig. De eneste sikre funnene av rødlistede karplanter før registreringene i 2009, var av høstmarinøkkel (VU) fra Øyasætra i 1995 (Gaarder & Jordal 1996). For øvrig ligger det inne et funn av grannsilde (NT) fra fyllittkløft langs Nedre Tverrglitra i Artskart. Funnet er fra 1972 og befinner seg i grenseområdet mellom Frydalen LVO og Rondane NP slik det er vist i Artskart.

Under feltarbeidet den 31. august 2009 ble også høstmarinøkkel påvist (nå på nedre del av setervollen på Kjæstadsætra i setergrenda Kvamsnysætrin) og i tillegg ble to rødlistede beitemarksopp funnet. Høstmarinøkkel ble ikke gjenfunnet på Øyasætra. Dette kan enten skyldes brudd i beitekontinuitet en gang mellom 1995 og 2009 eller variasjon i blomstring. Derimot ble den sjeldne og kravfulle beitemarksoppen grå narremusserong (EN) funnet på denne setervollen. På Nysteig ble rødskivevokssopp (NT) påvist. Rik berggrunn gir ellers lokalt et visst potensial for funn av rødlistede lav og sommerfugler knyttet til sørvendt berg og rasmark, for eksempel ved Bupalla og under Nørdre Geitberget.

Mangfoldet av rødlistede virveldyr er trolig noe høyere, men gode undersøkelser mangler. Artskart gir opplysninger om sannsynlig hekking av tornskate (NT) på Kvamsnysætrin i 2007, samt observasjoner av fiskemåke (NT) og strandsnipe (NT) i hekketida. Sistnevnte er sannsynligvis en ganske vanlig hekkefugl langs vassdrag i verneområdet.



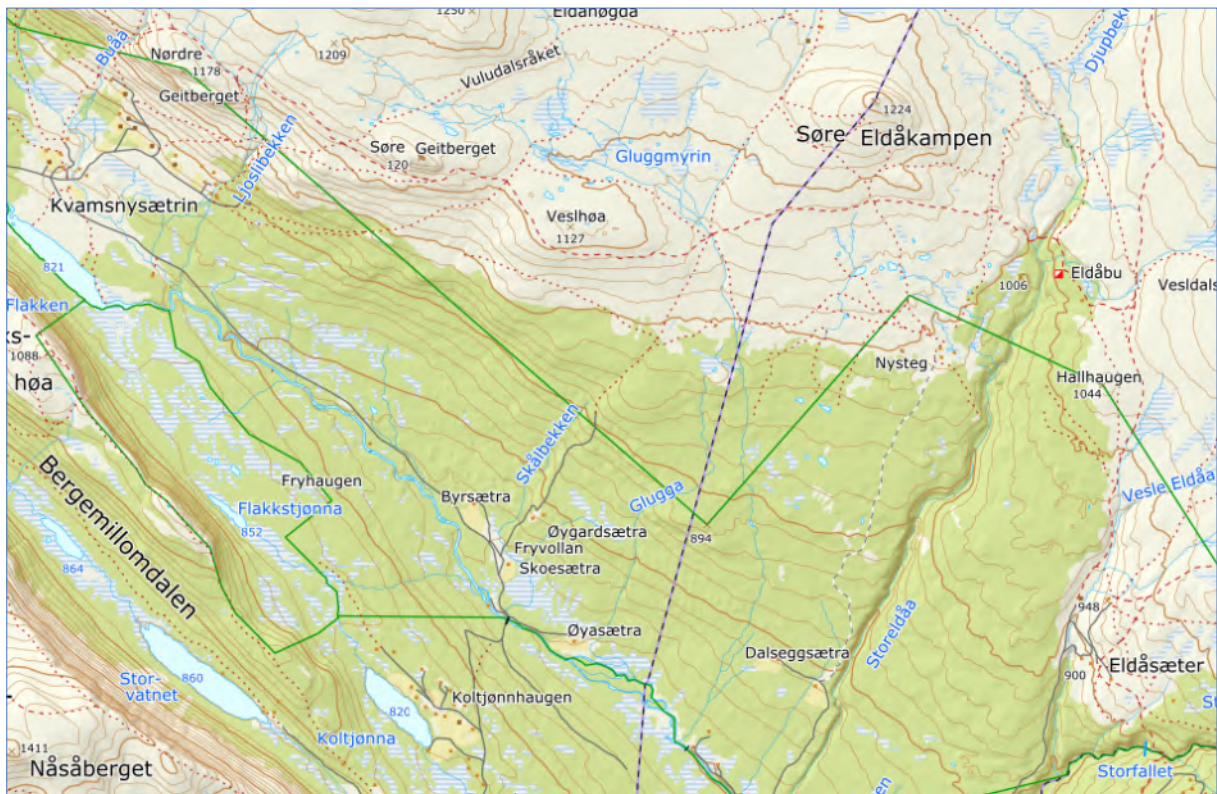
Figur 3.4 Grå narremusserong (EN), en sjelden og kravfull beitemarksopp som ble funne på Øyasætra 31.8.2009. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Tabell 3.2 Kjente forekomster av rødlistearter utenom virveldyr i Frydalen landskapsvernområde.

Norsk navn	Vitenskaplig navn	Rødliste-status	Ant. Funn	Lokaliteter (tab. 3.1)	Kilder
KARPLANTER					
Høstmarinøkkel	Botrychium multifidum	VU	2	4, 6	Gaarder & Jordal 1996, felt 2009
Grannsildre	Saxifraga tenuis	NT	1	Nedre Tverrglitra	Artskart
SOPP					
Grå narremusserong	Porpoloma metapodium	EN	1	4	Felt 2009
Rødskivevokssopp	Hygrocybe quita	NT	1	3	Felt 2009
Lutvokssopp	Hygrocybe nitrata	NT	-	3	Felt 2009
SUM	5 arter		6		



Figur 3.5 Høstmarinøkkel (VU - sårbar) ble funnet på nedre del av setervollen på Kjæstadsætra i setergrenda Kvamsnysætrin 31.8.2009 (et eksemplar). (Foto: Bjørn Harald Larsen)



Figur 3.6 Oversiktskart over Frydalen med setrene som er omtalt i planen. Kilde: Norgeskart, Kartverket.

4 Skjøtselsplan

4.1 Bevaringsmål

Formålet med vern av Frydalen landskapsvernområde er bl.a. å "ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart." Dette bør da være basis for utforming av bevaringsmål for verneområdet som gjelder kulturlandskapsområdene. Bevaringsmål er definert slik i DNs forvaltningshåndbok: Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomst av bestemte arter osv. (Direktoratet for naturforvaltning 2007). Bruk av bevaringsmål skal bl.a. bidra til økt fokus på naturkvalitetene i verneområdet og systematisk oppfølging, dokumentasjon og rapportering av tilstanden til naturkvalitetene. Samtidig skal det gi bedre grunnlag for å vurdere behovet for skjøtsel eller andre nødvendige tiltak for å opprettholde naturkvalitetene.



Figur 4.1 Bevaringsmålene skal bidra til at skjøtselen av kulturlandskapsområdene blir optimal i forhold til å bevare biologisk mangfold. Fortsatt beiting av setervollene i området er det absolutt viktigste tiltaket. Her hester på Sygard Dalseggsætra, Eldåsæter, 31.8.2009. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

I samsvar med formålet med vernet vil det være naturlig å knytte bevaringsmålene for Frydalen opp mot forekomst og utbredelse av ugjødset/lite gjødset naturbeitemark i god hevd med kravfulle kulturmarksarter (høstmarinøkkel og fjellmarinøkkel) og rødlistede beitemarksopper. Det synes hensiktsmessig å dele bevaringsmålene opp i arealmål for naturbeitemark og forekomst av kravfulle arter (antall arter og populasjonsstørrelse av enkeltarter). I tillegg er det ut fra verneformålet riktig å etablere bevaringsmål også for åpent landskap.



Figur 4.2 Fjellmarinøkkel ble funnet på nedre del av setervollen på Kjæstadsætra i setergrenda Kvamsnysætrin den 31.8.2009. Den var ikke kjent fra området fra tidligere. Ett av bevaringsmålene for delområdet er å bevare en populasjon av denne arten. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Aktiviteten på setrene og beitebruken i Frydalen har generelt vært synkende de siste ti-årene. Aktiv seterdrift finnes imidlertid fortsatt på de fleste setrene i verneområdet, inkludert Eldåsæter, Kvamsnysætrin og Fryvolla. På Dalseggsætra og Nysteig er det kun dyr på utmarksbeite, mens det på Øyasætra går hest og sau på innmarksbeite. I forhold til situasjonen ved fredningstidspunktet i 2003 er beitebruken i dag trolig uendret.

Bevaringsmålene foreslås derfor knyttet opp mot at arealer med naturbeitemark i dalen skal holdes minst på nivå med det som ble registrert i 2009 – noe som er antatt å være det samme nivå som da området ble vernet. På noen setrer bør det også være mulig å øke arealet med enkle midler. Tilstrekkelig areal med ugjødslet naturbeitemark er også avgjørende for om de kravfulle og rødlistede kulturmarksartene overlever på sikt.

Det er ikke mulig å si om kravfulle kulturmarksarter har forsvunnet fra Frydalen. Til det er tidligere registreringer for få, samtidig som det alltid vil være noe usikkerhet knyttet til sjeldne arter med svært sparsom forekomst. Høstmarinøkkel ble funnet på Øyasætra i 1995, men ikke gjenfunnet i 2009. Marinøkylene er kjent for å variere en del i blomstring fra år til år, og med få blomstrende individer (ofte bare ett på mange lokaliteter) kan arten lett ha blitt oversett i 2009. Skjøtselen er om lag den samme fortsatt på denne setra, og det er lite trolig at naturengene her har blitt gjødslet i denne perioden. Funnet av grå narremusserong i 2009 underbygger dette på en god måte. Men det kan ikke ses bort fra at et eventuelt brudd i beitekontinuiteten mellom 1995 og 2009, kan ha ført til at høstmarinøkkelen har forsvunnet herfra.

Fjellmarinøkkel er tidligere ikke registrert i området, og finnes trolig på svært få andre vokseplasser i verneområdet.

På grunn at marinøkklene varierer så mye i blomstring fra år til år, og særlig de sjeldneste artene, vil det være nødvendig med tett oppfølging for å registrere utviklingen hos disse artene. Den store variasjonen i forekomsten av beitemarksopp etter fuktighetsforholdene på ettersommeren og tidlig høst, bidrar også til at evaluering av tilstanden for disse artene bør gjøres hyppig for å registrere endringer. Alternativt kan man ha lange tidsserier med lengre opphold mellom registreringene for å fange opp endringer i forekomstene.

Følgende generelle bevaringsmål for Frydalen landskapsvernområde foreslås:

- Arealet med ugjødslet/lite gjødslet naturbeitemark skal bevares minst på 2009-nivå.
- Seterlandskapet i Frydalen skal ha minst to forekomster av høstmarinøkkel og en forekomst av fjellmarinøkkel.
- Kulturlandskapsområdene i Frydalen skal ha forekomster av minst 3 rødlistede beitemarksopp (det er potensial for funn av minst en rødlisteart med tidligere fruktifisering enn befaringstidspunktet i 2009)
- Arealet med åpent kulturlandskap i verneområdet skal holdes på minst tilsvarende nivå som på fredningstidspunktet (jf. flybilder/ortofoto)

Utover dette er det foreslått mer detaljerte bevaringsmål for spesifikke naturtyper og arter i tabell 4.1 nedenfor.

Tabell 4.1 Forslag til konkrete bevaringsmål for landskap, utvalgte naturtyper, artsgrupper og plantearter i Frydalen landskapsvernområde, Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner.

Miljø/art	Forekomst/endringer	Bevaringsmål
Ugjødslet naturbeitemark i god hevd	Utbredelse kartlagt i 1995 og 2009. Arealet synes uendret. Gjengroingen har fortsatt på area ler med gjengroing på Kvamsny sætrin i 1995.	Arealet av ugjødslet naturbeite mark i god hevd skal minst til svare det som ble registrert i 2009 (jf. kart over delområder i kap. 4.3).
Høstmarinøkkel	Funnet på Øyasætra i 1995 (to del forekomster) og på Kjæstadsætra i 2009 (ett ind.).	Øyasætra skal ha forekomster av arten, mens arten skal sikres eksistens på Kjæstadsætra.
Fjellmarinøkkel	Registrert på Kjæstadsætra i 2009 (8 ind.).	Kjæstadsætra skal ha en livskraftig forekomst av arten (5-10 ind.).
Marinøkkel	Vanlig på Øyasætra i 1995, ikke gjenfunnet i 2009	Øyasætra skal ha forekomst av arten.
Grå narremusserong	Funnet på Øyasætra i 2009 (trolig 2 mycel).	Arten skal sikres eksistens på Øyasætra.
Rødskevokssopp	Funnet på Nysteig i 2009 (ett mycel).	Arten skal sikres eksistens på Nysteig.
Lutvokssopp	Funnet på Nysteig og Øyasætra i 2009	Arten skal sikres eksistens på Nysteig og Øyasætra.

4.2 Retningslinjer for skjøtsel

I forskriftene er det gitt en del begrensninger i forhold til hvilke tiltak som kan utføres i verneområdet, og som dermed gir rammer for tiltak som kan foreslås i et forslag til skjøtelsesplan.

Punkt 1.1 i vernebestemmelsene sier følgende:

«Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt,

merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.»

Unntakene (punkt 1.2 og 1.3) gjelder bl.a.:

1.2 a) Drift av eksisterende setervoller og dyrkede areal herunder gjerding, når dette ikke er i strid med verneformålet.

1.3 f) Gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.

1.3 g) Oppdyrking/beitekulturivering av nye arealer.

De skjøtelsbetingede kulturlandskapsområdene i Frydalen er først og fremst avhengig av et godt beitepress, gjerne med bruk av forskjellige beitedyr for å få et jevnt beitetrykk over større arealer. Videre er det viktig at stølsvoller med store biologiske kvaliteter ikke gjødsles eller brukes til tilleggsforing. Dette gjelder i alle delområder med stølsvoller og blir derfor ikke gjentatt som tiltak under hver av disse.



Figur 4.3 Vernebestemmelsene åpner for gjenopptakelse av seterdrift på nedlagte setervoller, slik som på Gammelsteig. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Krattknusing er ikke prøvd ut i Frydalen. Maskinell knusing av einer- og vierkratt gir kraftig næringsoppblomstring fra døde røtter lokalt med dominans av noen få næringskrevende arter som resultat. Dette er vanlig for krattknusing på frisk og fuktig mark. Bryn & Rekdal (2001) konkluderer slik når det gjelder krattknusing i botanisk viktige områder:

«I botanisk viktige områder bør skjøtelsesmetoder og knusingsareal vurderes nøye. Krattknusing kan gi en gjødslingseffekt som kan være positiv for utviklinga av beitegraset, men samtidig være negativ for noen sjeldne arter knytta til f.eks. gammel

slåttemark. Lite konkurransesterke arter som har "gjemt" seg i lysglenner kan bli begravd i strø.»

Krattknusing vurderes av disse forfatterne som bedre egnet i større utmarksarealer, særlig med rik rishei og høgstaudeenger. I Frydalen vil det derfor trolig være riktig å benytte metoden bare i utkanten av setervollene, for å øke arealet med naturbeitemark – og ikke inne på biologisk verdifulle voller. Manuell rydding av bjørk, vier og einer anbefales utført i mange delområder, se kap. 4.3. For et positivt resultat, både med hensyn til biologisk mangfold og beitebruk, er det helt nødvendig at hogstavfall blir fjernet etter rydding. Som et alternativ til krattknusing kan det være aktuelt å benytte ei såkalt risklo, som rykker opp einer og vier med rota. Dette vil gi mindre næringsfrigjøring fra røtter og vil trolig være positivt for biologisk mangfold.

Det foreslås også å rydde bjørk på eller inntil setervollene i noen delområder for å få et større areal med naturbeitemark. Dette gjelder områder som har grodd igjen de siste ti-årene på grunn av mindre seterdrift og beiting.

Landbrukets økonomiske virkemidler for tiltak i kulturlandskapet (SMIL-midler) bør brukes aktivt i området for å oppnå bevaringsmålene.

Skjøtselsplanen foreslår i denne omgang ikke tiltak for å oppnå landskapsmålet gjennom hogst av fjellbjørkeskog utover det som foreslås omkring seterområdene i de enkelte delområdene. Dette bør imidlertid vurderes seinere og eventuelt tas inn i en revisjon av planen.

Utenom tiltak i de beskrevne delområdene nedenfor er det ett annet viktig tiltak som fremmes i skjøtselsplanen. Det tidligere omtalte innplantede edelgranbestandet ved Luseby er et fremmedelement i landskapsvernområdet og bør fjernes. Dette må sees i sammenheng med erstatningsoppjøret som pågår for verneområdet og vil eventuelt bli kompensert i tråd med erstatningsreglene i naturmangfoldloven. Videre prosess i tilknytning til dette tiltaket må skje i nært samarbeid med grunneier.

4.3 Skjøtsel av delområder

Landskapsvernområdet er inndelt i delområder ut fra geografisk beliggenhet og ulikheter i bruk og hevd. Det er delvis valgt å benytte kartlagte naturtypelokaliteter som grunnlag for inndelingen, men i noen tilfeller er flere nærliggende lokaliteter slått sammen til ett delområde. Areal utenfor disse lokalitetene anbefales ikke prioritert for skjøtsel, og her ble det ikke foretatt detaljerte registreringer av flora og vegetasjon i 2009. Beskrivelsene av delområdene er utformet slik at de tilfredsstiller Direktoratet for naturforvatnings nyeste krav til dokumentasjon av naturtypelokaliteter for import til Naturbase.

4.3.1 Eldåsæter

Område 1: Eldåsæter
Kommune: Sør-Fron
Naturtypelokalitet(er) innenfor delområdet: Sygard Dalseggsætra (lok. 1)
Naturtype: Naturbeitemark (D04)
Utforming: Finnskjegg-sauesvingeleng (D0405)
Verdi for biologisk mangfold: Lokalt viktig - C
UTM: 32 V 552300 6844150
Kunnskapskilder: Feltsjekk Bjørn Harald Larsen 31.8.2009
<p>Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:</p> <p><i>Beliggenhet og avgrensning:</i> Eldåsæter ligger i overgangen mellom fjellbjørkeskogen og snaufjellet sørvest for Svartkampen i Sør-Fron kommunes del av Frydalen landskapsvernområde. På Sygard Dalseggsætra beiter det hest på gjødslede kulturenger med noe natureng helt i kantene, mens det på Nordigard Dalseggsætra er kulturenger med svak hevd. Naturtypelokaliteten omfatter utmarksarealene ved Sygard Dalseggsætra samt vollene inne på det østre setertunet (ikke navnsatt på ØK). Avgrensningen følger gjerdet rundt denne setra, mens det er gradvis overgang mot fjellheivegetasjon rundt lokalitetenp for øvrig – med unntak av mot vest/sørvest der gjerdet mot innmarka på Sygard Dalseggsætra danner grensa.</p> <p><i>Naturgrunnlag:</i> Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger i ei sørvestvendt li, og på naturtypelokaliteten er det sparsomt med løsmasser og berget stikker fram i dagen her og der.</p> <p><i>Naturtyper/utforminger:</i> Lokaliteten har ugjødslet naturbeitemark i god hevd (beites av sau og storfe på utmarksbeite) med finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b) som klart dominerende utforming. Også ellers i setergrenda er denne utforming viktig, men på kulturengene er det mest sølvbunkeeng (G3). Gulakseng (G4a) opptrer fragmentarisk. Rikere sig med bl.a. gulstarr finnes i bekkekant nord for vegen inn til den nordøstre sætra. Partier med rikere eng finnes også, men uten at det er snakk om baserike engtyper.</p> <p><i>Artsmangfold:</i> Store arealer dominert av finnskjegg med varierende innslag av subdominanter som fjellmarikåpe, fjelløyentrøst, harerug, gulaks, stivstarr og sauesvingel. Andre vanlige naturengarter var fjelltimotei, småengkall, blåklokke, hvitmaure, gulmaure, kattefot og engfiol. I de rike sigene ble i tillegg til gulstarr også notert jåblom og grønnskurle.</p> <p>En del beitemarksopp ble også registrert, med kritt vokssopp, kjeglevokssopp og grønn vokssopp som de vanligste – samt sparsomt de litt mer uvanlige rødskivesoppene belterødskivesopp og <i>Entoloma caesiocinctum</i>.</p>



Figur 4.4 Forholdsvis artsrike og ugjødsle naturenger ovenfor tunet på Sygard Dalseggsætra. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Bruk og inngrep: Moderat beitetrykk med storfe og sau på utmarksarealene, inkludert den nordøstre sætra der dyrene kan gå fritt ut og inn. Denne delen ser ut til å ha svak beitekontinuitet. Ved tunet her blir det slått en del natureng. Hest beiter hardt på innmarka (gjødslet) på Sygard Dalseggsætra, mens det er dårlig hevd og gjødslede enger på Nordigard Dalseggsætra.

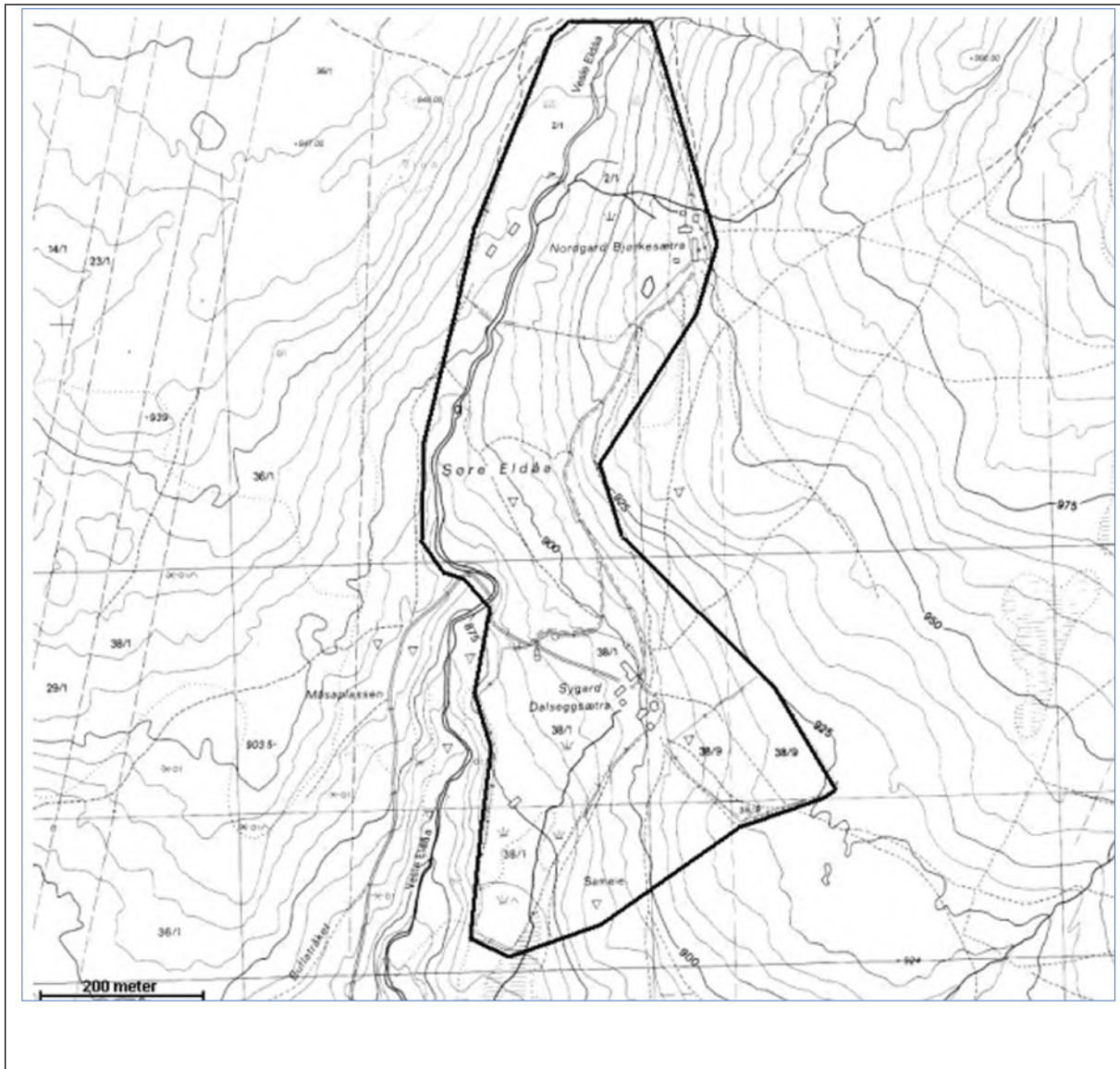
Trusler: Gjødsling er trolig lite aktuelt på naturtypelokaliteten, da det mest er snakk om utmarksarealer. Gjengroing kan være en trussel dersom beitetrykket blir mindre enn i dag. Verdivurdering: En lokalitet med begrenset størrelse og artsmangfold, men med god hevd og magre jordbunnsforhold. Den vurderes å ha lokal verdi (C)

Bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark i god hevd opprettholdes minst på 2009-nivå, jfr. avgrensningen av lok. 1 i Figur 4.5. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.

Forslag til tiltak:

1. Sørge for en jevn avbeiting av arealet med ugjødslet naturbeitemark, gjerne med sau og storfe i kombinasjon som i dag.
2. På den nordøstre setra bør avbeitingen bli bedre enn i dag, for eksempel ved at sau gjerdes inne der i perioder.
3. Manuell rydding av einer og vierkratt anbefales i utmarksområdene.





Figur 4.5 Delområde 1 – Eldåsætra. Hele delområdet øverst og naturtypelokaliteten Sygard Dalseggsætra (lok. 1) nederst.

4.3.2 Dalseggsætra

Område 2: Dalseggsætra
Kommune: Sør-Fron
Naturtypelokalitet(er) innenfor delområdet: Gammelsteig (lok. 2)
Naturtype: Naturbeitemark (D04) 80 %, hagemark (20 %)
Utforming: Finnskjegg-sauesvingeleng (D0405), bjørkehage (D0501)
Verdi for biologisk mangfold: Lokalt viktig - C
UTM: 32 V 550000 68438000
Kunnskapskilder: Feltsjekk Bjørn Harald Larsen 31.8.2009
Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:
<i>Beliggenhet og avgrensning:</i> Dalseggsætra ligger i den forholdsvis bratte sørskråninga nord for Frya der Storeldåa kommer ned fra Rondane. Den vestre sætra har kulturerer (artsfattige finnskjeggryer og sølvbunkeenger) som ikke lenger beites, mens det på naturtypelokaliteten på Gammelsteig (den østre sætra) er magre beitevoller som er inngjerdet og beites av sau. Avgrensningen av lokaliteten følger gjerdet rundt vollene.
<i>Naturgrunnlag:</i> Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger i ei sørvendt li som flater noe ut her, og på naturtypelokaliteten er det forholdsvis djupe sanddominerte morenemasser.
<i>Naturtyper/utforminger:</i> Lokaliteten har ugjødslet naturbeitemark i god hevd med tørr og artsfattig finnskjegg-sauesvingel-eng (G5c), stedvis også følblomdominert noe oppgjødslet gulakseng (G4a). Homogene enger med sterk dominans av finnskjegg. Sentralt er det et fuktig område med hagemarkspreg (bjørkehage). Tette einerkjerr i partier.



Figur 4.6 Fra bjørkehagen sentralt. Her er det fukteng, mens i forgrunnen vises de typiske tette, tørre finnskjeppmattene på lokaliteten. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Artsmangfold: Store arealer dominert av finnskjepp med svakt innslag av andre naturengarter som sauesvingel, gulaks, blåklokke, fjellmarikåpe og harerug.

Svært god forekomst av beitemarksopp, men bare vanlige eller relativt vanlige arter ble funnet. I alt ble 7 vokssopper, en rødskivesopp og 2 fingersopper samt elfenbenshette registrert. Nevneverdig er god forekomst av grå vokssopp, samt noe rødgul småfingersopp.

Bruk og inngrep: Moderat beitetrykk med sau på Gammelsteig gjør at vollene her er åpne og i god hevd. Det har blitt revet en del einer på lokaliteten, og dette har virket positivt. Trusler: Vanligvis er det gjengroing og gjødsling som er truslene mot kulturlandskapslokaliteter. Gjødsling er trolig lite aktuelt her, mens gjengroing kan bli et problem med dårlige beitetrykk.

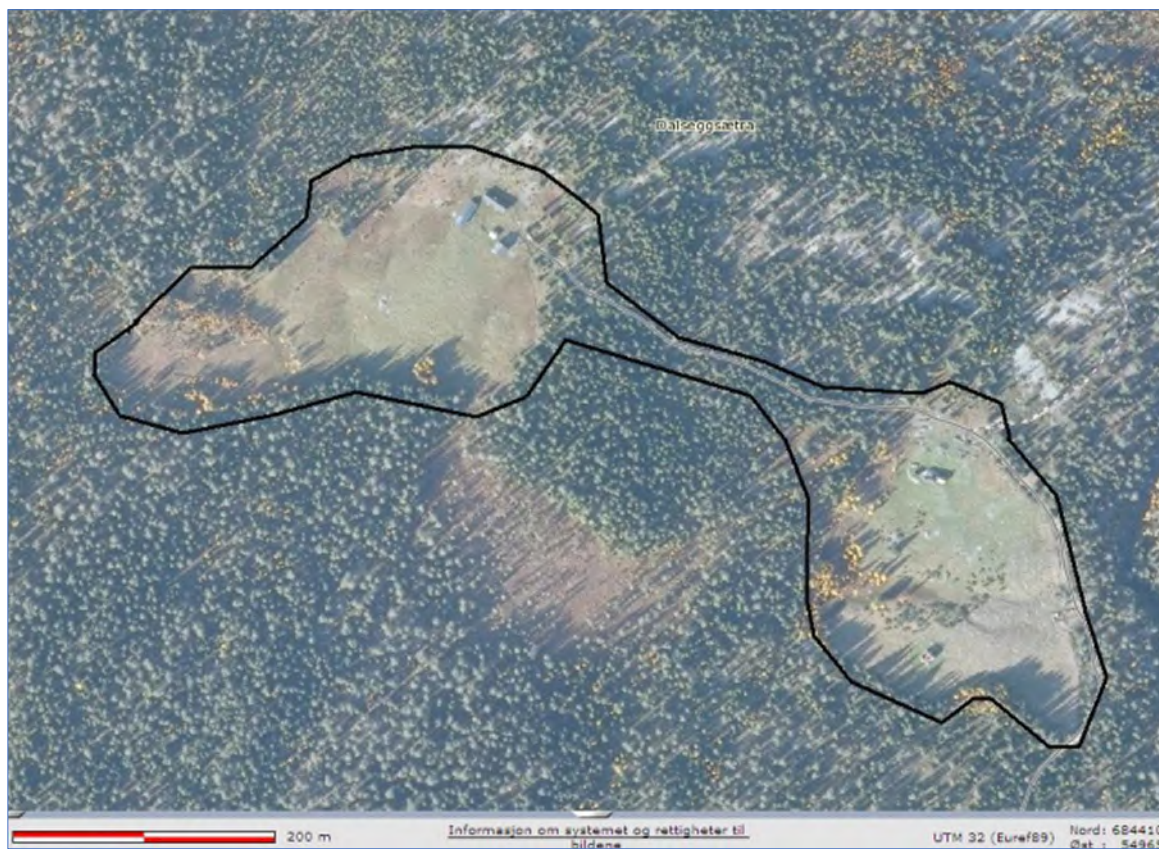
Verdivurdering: Homogene og karplantefattige voller som imidlertid har god forekomst av beitemarksopp. Hevden er god og engene er magre og ugjødslede. En liten ugjødslet bjørkehage er med og hever verdien. Dette gjør at lokaliteten minst er lokalt viktig (C)

Bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark og hagemark med god hevd skal opprettholdes minst på 2009-nivå, jf. avgrensningen av lok. 2 i Figur 4.7. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.
2. Naturtypelokaliteten skal ha rik forekomst av beitemarksopp med minimum 10 arter representert.
3. Redusere finnskjeppdominansen for å skape mer artsrike enger.

Forslag til tiltak:

1. Stimulere til bruk av storfe og hest i stedet for sau med tanke på å oppnå bevaringsmålet om redusert finnskjeggdominans.
2. Rydding av einer bør fortsette på samme måte som det har blitt utført, dvs. riving av einer med vinsj.





Figur 4.7 Delområde 2 – Dalseggsætra. Hele delområdet øverst og naturtypelokaliteten Gammelsteig (lok. 2) nederst.

4.3.3 Nysteig

Område 3: Nysteig
Kommune: Sør-Fron
Naturtypelokalitet(er) innenfor delområdet: Nysteig (lok. 3)
Naturtype: Naturbeitemark (D04)
Utforming: Finnskjegg-sauesvingeleng (D0405)
Verdi for biologisk mangfold: Regionalt viktig - B
UTM: 32 V 550795 6846700
Kunnskapskilder: Feltsjekk Bjørn Harald Larsen 31.8.2009
Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:
<i>Beliggenhet og avgrensning:</i> Delområdet ligger i overgangen mellom fjellbjørkeskogen og snaufjellet sør for Søndre Eldåkampen. Det omfatter en inngjerdet setervoll og omkransende utmarksarealer som er godt beitet. Overgangen til mindre beitet fjellhei går gradvis rundt hele lokaliteten, slik at avgrensningen av delområdet og naturtypelokaliteten (som er sammenfallende) ikke er skarp.
<i>Naturgrunnlag:</i> Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger øverst i ei sørvendt li, og terrenget flater ut her. Inne på setervollen er det noe tykkere morenelag enn utenfor, der berget stikker fram i dagen flere steder.



Figur 4.8 Den inngjerda setervollen på Nysteig hadde tidligere gjødslet kultureng dominert av sølvbunke og engkvein sentralt, mens det i kantene var mager finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b) og gulakseng (G4a). (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Naturtyper/utforminger: Inne på setervollen er det sølvbunkeeng (G3) sentralt, mens det i kantene er veksling mellom gulakseng (G4a) og finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b). På utmarksarealene dominerer finnskjegg-fjellmarikåpe-eng, mens det er noe finnskjegg-stivstarr-eng (G5a) på litt friskere mark. En liten dam inne på vollen.

Artsmangfold: Ganske artsfattige naturenger med dominans av finnskjegg, fjellmarikåpe, gulaks, fjelltimotei, fjelløyentrøst, stivstarr, engkvein, ryllik og blåklokke. God forekomst av beitemarksopp, med bl.a. 6 vokssopper påvist – deriblant rødkivevokssopp (NT) og lutvokssopp (NT).

Bruk og inngrep: Godt beitetrykk på utmarksarealene, hovedsakelig sau. Svak hevd inne på den inngjerdete vollen, trolig sau som beiter i kortere perioder. Sentrale deler av vollen har blitt gjødslet tidligere. Også noe oppgjødslet i partier utenfor gjerdet, trolig i tilknytning til gamle saltsteinsplasser.

Trusler: Gjengroing er en trussel for innmarka, og her bør beitetrykket derfor økes

Verdivurdering: En liten lokalitet med varierende kvaliteter, fra ganske verdifulle utmarksarealer til tidligere gjødslede og lite viktige arealer sentralt på setervollen. Forekomst av to nær true arter gjør at lokaliteten bør ha regional verdi (B).

Bevaringsmål:

1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark i god hevd innenfor delområdet, jf. avgrensningen av lok. 3 i Figur 4.9, skal opprettholdes minst på 2009-nivået. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.
2. Delområdet skal ha forekomst av minst en rødlistet beitemarkssopp.

Forslag til tiltak:

1. Opprettholde et godt beitetrykk på utmarksarealene og få en jevnere og bedre avbeiting inne på setervollen. Det er en fordel at bl.a. hest benyttes for å få bukt med sølvbunkedominansen i de tidligere gjødslede områdene.



Figur 4.9 Delområde 3 – Nysteig. Grensene for delområdet og naturtypelokaliteten Nysteig (lok. 3) er sammenfallende.

4.3.4 Øyasætra

Område 4: Øyasætra
Kommune: Nord-Fron
Naturtypelokalitet(er) innenfor delområdet: Øyasætra (lok. 4)
Naturtype: Naturbeitemark (D04)
Utforming: Finnskjegg-sauesvingeleng (D0405)
Verdi for biologisk mangfold: Svært viktig - A
UTM: 32 V 547845 6843965
Kunnskapskilder: Gaarder & Jordal 1995, feltsjekk Bjørn Harald Larsen 31.8.2009
Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:
<i>Beliggenhet og avgrensning:</i> Øyasætra ligger langs Frya sørøst for Fryvolla. Delområdet omfatter i dag den inngjerdede setervollen samt noen små utmarksarealer med natureng

nord for setertunet. Her er overgangen til mindre beitet fjellhei diffus, mens naturtypelokaliteten er inngjerdet og derfor skarpt avgrenset mot nærliggende miljøer.

Naturgrunnlag: Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer. Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger dels på Fryas elveslette, hvor det er tykke fluviale avsetninger med sand og grus, dels i en sørvendt terrasseskråning der elva har gravd seg ned i de fluviale avsetningene og bunnmorenen. Partier er ganske steinrike.

Naturtyper/utforminger: Inne på setervollen er vegetasjonen dominert av finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b), mens sølvbunkeeng (G3) finnes nede på elvesletta (der det har vært gjødslet tidligere). Rikere partier finnes også i terrasseskråningene, men ikke som baserik eng. I nordvestre del står det en del furu, mens det er mye eier i nordøstre del. Utenfor gjerdet er det tette finnskjeggryer som har for svakt beitetrykk til å være av verdi som kulturlandskap.

Artsmangfold: Forholdsvis artsrike naturenger der finnskjegg, legeveronika, fjellmarikåpe, stivstarr, fjelløyentrøst, tepperot, hårsveve, harerug og blåklokke er vanlige arter. For øvrig ble engfiol, kattedot, røsslyng, engfrytle/seterfrytle, sumpmaure og fløyelsmarikåpe notert. Gaarder & Jordal (1996) fant høstmarinøkkel (VU) på to steder her i 1995, samt at de noterte vanlig marinøkkel i ei prøveflate her. Ingen av disse artene ble funnet i 2009 på tross av iherdig leting. Marinøkklene kan variere mye i forekomst fra år til år, men det forklarer neppe at marinøkkel ikke ble funnet, når den var vanlig i 1995. Kanskje har det vært brudd i beitekontinuiteten en periode, noe som har ført til at artene har forsvunnet fra lokaliteten. Dette bør sjekkes igjen senere.

Gaarder & Jordal (1996) fant i tillegg naturengartene aurikkelsveve, dvergjamne, fjelltimotei og flekkmure.



Figur 4.10 I vestre del av terrasseskråningene stod det en del furu og spredte graner. Her fantes de magreste engene på lokaliteten. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Lokaliteten hadde meget god forekomst av beitemarkssopp, med totalt 21 arter registrert – deriblant 11 vokssopper og 7 rødskivesopper. Det mest spesielle funnet var den sjeldne og kravfulle grå narremusserong (EN), noe som viser at det er magre jordbunnsforhold og langvarig hevd. For øvrig kan nevnes lutvokssopp (*Entoloma caesiocinctum*) (NT) og gul småfingersopp.

Bruk og inngrep: Hevden på setervollen er god, med moderat til hardt beitetrykk med hest og sau. Til dels for «god», siden deler av arealet virker overbeitet og har tråkkskader. De flate arealene nede på elvesletta bærer preg av tidligere gjødsling, mens terrasseskråningene synes ugjødslede med unntak nedenfor seterhusene. Utmarksarealene er ugjødslede, men beites for lite til at det er utviklet naturenger og har rikelig med einer.

Trusler: Det er viktig at innmarksarealene ikke gjødsles.

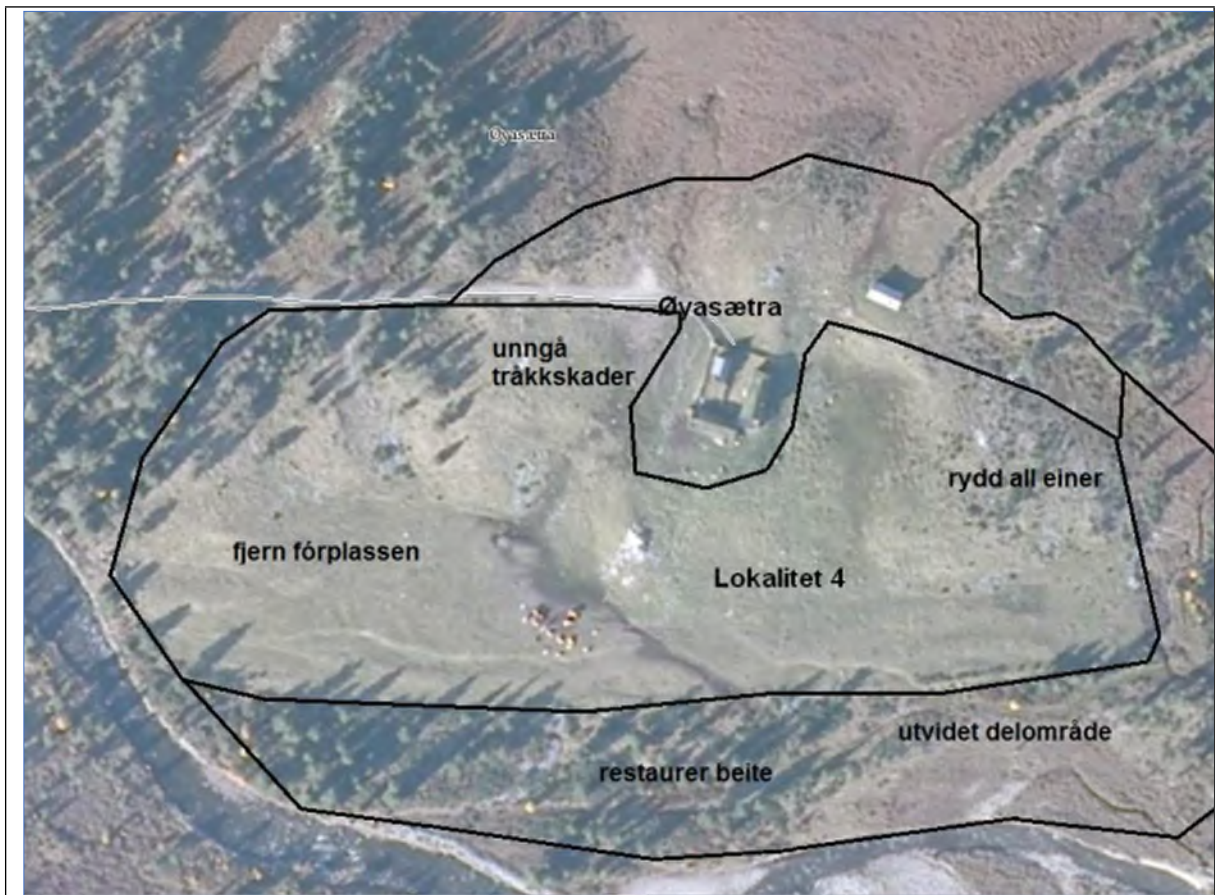
Verdivurdering: Godt avbeitet og ganske store arealer med ugjødslet naturbeitemark med forekomst av to sårbare arter og en nær truet art gir grunnlag for minst verdien viktig (B). Grå narremusserong ble oppgradert til sterkt truet (EN) i ny rødliste for 2010, og det er derfor riktig å heve verdien til svært viktig (A)

Bevaringsmål:

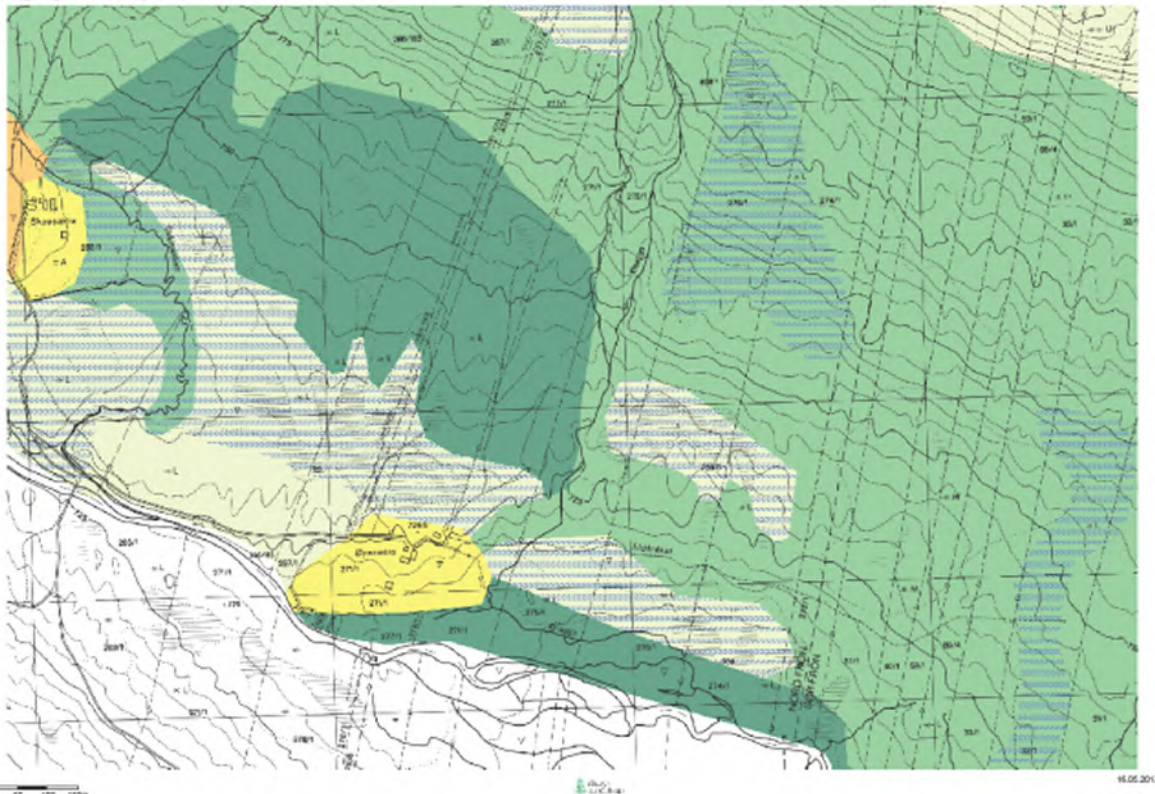
1. Arealet av ugjødslet naturbeitemark i god hevd skal økes noe i forhold til 2009-nivået, jf. Figur 4.11. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen, men ikke overbeitet og opptråkket.
2. Delområdet skal ha forekomst av høstmarinøkkel og marinøkkel.
3. Delområdet skal ha forekomst av den sterkt truede arten grå narremusserong, den nær truede arten lutvokssopp og ellers rikelig forekomst av beitemarkssopp.

Forslag til tiltak:

1. Detaljkartlegge plassering og omfang av leveområdet til marinøkler, grå narremusserong og lutvokssopp.
2. Sikre fortsatt god avbeiting på innmarksarealet. Stripebeiting for å fremme slåttemarkspreget kan være fordelaktig på slåttemarkdelen av området. I tillegg til hest, bør storfe benyttes for å motvirke selektiv beiting.
3. Unngå opptråkking (tråkkskader) og oppgjødsling av marka. Tilleggsfóring må derfor legges utenom avgrensningen av delområdet, og generelt unngås helt om mulig.
4. I østre del skal eineren ryddes bort, gjerne med røtter, slik at det ikke frigjøres næring fra røttene etter rydding. Vinsj, risklo, steinsvans o.l. brukes ofte med hell.
5. Delområdet utvides mot sør og øst til å omfatte det beitepregete området her som avlastende beite for setervollen. Området skal restaureres for å øke det totale nyttbare beitearealet (Fig. 4.11).



Skog og landskap



Figur 4.11 Delområde 4 – Øyasætra. Delområdet omfatter i tillegg til naturtype-lokaliteten Øyasætra (lok. 4) også selve setertunet og noe beitemark utenfor gjerdet nord, øst og sør for

setertunet. Beitekvalitetskartet fra Skog og Landskap (nederst) viser at disse områdene kan ha middels (grønn) og høy (mørk grønn) beitekvalitet når de holdes i hevd.

4.3.4.1 Registreeringer 2016 - Øyasætra

Setervollen er i meget god tilstand, helt åpen med unntak av enkelte furuer i nordvestre del. Den har godt hevdet semi-naturlig eng, som særlig i bakkene opp mot seterhusene og vegen har et ugjødslet preg. På flatene er vegetasjonen påvirket av gjødsling, trolig tidligere gjødsling med husdyrgjødsel, samt næringstilførsel fra elva under flom. Kveet beites av storfe tidlig på sommeren, og siden av hest i kortere perioder. Sau går bare unntaksvis inne på kveet.



Figur A. Bakkene opp mot seterhusene blir jevnt og godt avbeitet og har ugjødslet preg. Foto: Bjørn Harald Larsen, 2.9.2016.

Det var gode forhold for fruktifisering av beitemarksopp under befaring, og det ble funnet 10 arter – hovedsakelig i beitebakkene i vestre del av lokaliteten. Følgende arter ble påvist (rødlisterstatus i parentes, forklaring i kap. 2.): halmgul køllesopp *Clavaria flavipes* (VU), tjærerødpore *Entoloma poliopus*, gul vokssopp *Hygrocybe chlorophana*, gulfotvokssopp *Hygrocybe flavipes* (NT), lutvokssopp *Hygrocybe nitrata* (NT), svartduggvokssopp *Hygrocybe phaeococcinea*, engvokssopp *Hygrocybe pratensis*, papegøyevokssopp *Hygrocybe psittacina*, rødskevokssopp *Hygrocybe quieta* (NT) og mørkskjellet vokssopp *Hygrocybe turunda* (VU).

Det ble ikke registrert marinøkler på lokaliteten i 2016.

Vurdering

Dagens skjøtsel, med godt beitepress med hest og storfe, fungerer svært godt for naturengene på lokaliteten. Det var tidligere større areal med sølvbunke-eng, noe som er uheldig både med tanke på beitekvalitet og biologisk mangfold. Hest beiter også på sølvbunke, og hestebeite over flere år begynner nå å gi positive resultater. Beite med hest er også effektivt for å magre ned arealer med noe høy næringsstatus, da den beiter helt ned til bakken. Framover er det ønskelig at denne skjøtselen fortsetter.

Den sterkt truede arten grå narremusserong ble ikke gjenfunnet i 2016, jf. bevaringsmål, men det er ingenting som tilsier at arten har gått ut (god hevd og ingen gjødsling tilsier det motsatte). Flere andre rødlistede beitemarksopp derimot ble registrert i 2016, hvorav to sårbare arter. Det ble ikke funnet marinøkler på lokaliteten, i likhet med i 2009 (Larsen 2010). Marinøkler varierer en del i forekomst fra år til år, og trolig hadde de et dårlig år i Frydalen i 2016 (se også Kvamsnysætrin).

Lokaliteten forsvarer fortsatt verdien svært viktig (A).

4.3.5 Fryvollan

Område 5: Fryvollan
Kommune: Nord-Fron
Naturtypelokalitet(er) innenfor delområdet: Byrsætra (lok. 5)
Naturtype: Hagemark (D05)
Utforming: Furuhage
Verdi for biologisk mangfold: Viktig - B
UTM: 32 V 546880 6845065
Kunnskapskilder: Gaarder & Jordal 1995, feltsjekk Bjørn Harald Larsen 31.8.2009
<p>Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:</p> <p><i>Beliggenhet og avgrensning:</i> Fryvollan ligger langs nordsida av Frya øst for Flakktjørna naturreservat. Delområdet består av innmarksarealene på Skoesætra, Øygardsætra og Byrsætra, samt utmarksarealer med magre og fattige finnskjeggryer mellom Skoesætra og Byrsætra. Naturtypelokaliteten på Byrsætra er skarpt avgrenset mot omkringliggende skog med gjerde i sør, vest og nord, mens det i øst er ganske skarpt skille mot kulturing.</p> <p><i>Naturgrunnlag:</i> Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer. Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskiferer og meta-arkoser (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger dels på Fryas elveslette, hvor det er tykke fluviale avsetninger med sand og grus, dels i ei slak sørvestvendt li ned mot elvesletta. Øst for både Skoesætra og Byrsætra er det små myrarealer.</p> <p><i>Naturtyper/utforminger:</i> Mellom setervollene er det magre og artsfattige finnskjeggryer med for svakt beitetrykk til at artsrike naturenger har blitt utviklet. I østre del av det inngjerdede området på Byrsætra er det et lite hagemarksområde med furu som dominerende treslag. Bjørk forekommer også. Området beites godt av storfe. Vegetasjonen består av finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b)</p> <p><i>Artsmangfold:</i> I hagemarka er det i åpne partier (på knauser) et ganske stort innslag av naturengarter og seterplanter som for eksempel fjellmarikåpe, fjelltimotei, legeveronika, glattmarikåpe, aurikkelsveve og kattedot. Her vokste også 7 av de vanligste beitemarksoppene (4 vokssopper og 3 rødskivesopper).</p> <p>Gaarder & Jordal (1996) besøkte området i 1995, og betegnet naturtypelokaliteten som tidligere mer skogkledt med dårlig kontinuitet og lite innslag av naturengarter. Trolig har god hevd i perioden 1995-2009 økt naturkvalitetene i området en del.</p> <p><i>Bruk og inngrep:</i> Svakt beitetrykk med husdyr på utmarksbeite utenfor inngjerdede områder. Hagemarka har god hevd med moderat beitetrykk av storfe, som nok er ideelt for lokaliteten. Spor etter små terrenginngrep i nedre del.</p> <p><i>Trusler:</i> Gjødsling er en trussel mot arts mangfoldet, og det er viktig at beitetrykket opprettholdes for å motvirke gjengroing</p>

Verdivurdering: Hagemark med god hevd og liten eller ingen gjødselpåvirkning gir grunnlag for verdien viktig (B) i henhold til DN-håndbok 13.



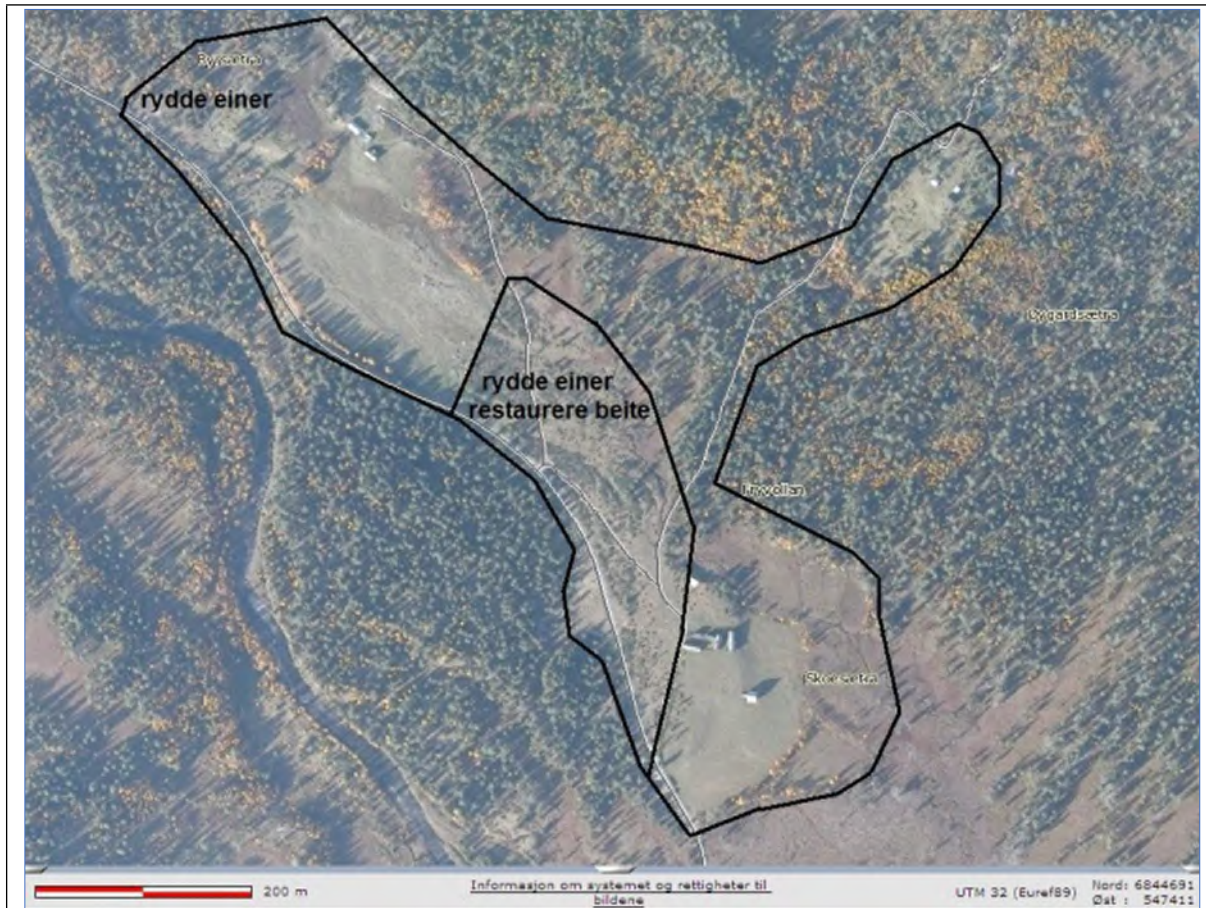
Figur 4.12 Fra furuhagen på Byrsætra. Området ble godt beitet av storfe (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Bevaringsmål:

4. 1. Arealet av hagemark på Byrsætra i god hevd, jf. avgrensningen av lok. 5 i Figur 4.13, skal opprettholdes minst på 2009-nivå. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen.
5. 2. Øke arealet naturbeitemark mellom setervollene.

Forslag til tiltak:

1. Opprettholde en god avbeiting i hagemarka på Byrsætra.
2. Rydde noe einer, bjørk og furu i hagemarka på Byrsætra for å sikre beitedyra god tilgjengelighet til hele beitet og motvirke gjengroing på sikt.
3. Supplerende gjerding på Byrsætra.
4. Restaurere gjengrodd naturbeitemark mellom setervollene, jf. Fig. 4.13. Rydde einer stegvis og sørge for god restaurerende beiting av ryddete areal.



Figur 4.13 Delområde 5 – Fryvollan. Hele delområdet øverst og naturtypelokaliteten Byrsætra (lok. 5) nederst.

4.3.5.1 Registreeringer 2016 - Fryvollan

Hagemarka på Byrsætra er i god tilstand og blir fortsatt beitet med storfe. Beitetrykket er moderat til godt, noe varierende – med best nedbeiting på knauser og i bakker. På flater er det en del sølvbunke.

Det ble registrert noen vanlige beitemarksopper under befaring, samt det ble gjort funn av den sterkt truede arten grå narremusserong *Porpoloma metapodium* (figur 2).

Øygardsætra ligger innenfor delområdet, og vollen her ble også kort befart. Den var dominert av tette finnskjeggryer, men i ndre del var det veksling mellom tørre finnskjeggparter og frisk-fuktige høgstaudepreget eng med bla. mye hvitbladtistel.



Figur B. Grå narremusserong *Popoloma metapodium* ble funnet i finnskjegg-fjellmarikåpe-eng på Byrsætra. Foto: Bjørn Harald Larsen, 2.9.2016.

Vurdering

Skjøtsel og hevd er god og anbefales videreført (moderat til godt beitetrykk med storfe). I tillegg vil det være en fordel om det slippes hest på lokaliteten i perioder, da dette kan redusere dominansen av sølvbunke i aktuelle partier. Funnet av grå narremusserong viser at lokaliteten har potensial for kravfulle arter knyttet til ugjødset beitemark. I 2009 ble bare vanlige arter notert. Disse kravfulle artene er sårbare for bla. jordpakking, og det anbefales derfor ikke å kjøre innenfor lokaliteten med tunge maskiner. Det kan med fordel tynnes i klynga med bjørk i nordøstre del. Funnet av en sterkt truet art tilsier at verdien for lokaliteten skal settes opp til svært viktig (A).

Øygardsætra har potensial for å utvikle artsrike enger dersom hevdten blir bedre. Det ideelle ville være å slippe storfe sammen med hest på kveet og sørge for at nedbeitingen blir god på hele arealet. Det anbefales manuell rydding av einer inne på kveet.

På elvesletta øst for Byrsætra har det blitt fjernet mye einer med maskinell rydding. Det er for tidlig å si noe om hvilke effekt dette får for biologisk mangfold, men ryddingen ser ut til å ha foregått relativt skånsomt.

4.3.6 Kvamsnysætrin

Område 6: Kvamsnysætrin
Kommune: Nord-Fron
Naturtypelokalitet(er) innenfor delområdet: Kjæstadsætra (lok. 6)
Naturtype: Naturbeitemark (D04)
Utforming: Finnskjegg-sauesvingeleng (D0405)
Verdi for biologisk mangfold: Viktig - B
UTM: 32 V 543680 6847710
Kunnskapskilder: Gaarder & Jordal 1995, feltsjekk Bjørn Harald Larsen 31.8.2009
<p>Områdebeskrivelse/naturkvaliteter:</p> <p><i>Beliggenhet og avgrensning:</i> Kvamsnysætrin ligger på nordsida av Frya ved Flakken like nedenfor Furusjøen. Delområdet omfatter flere enkeltsetrer og en del nydyrkingsarealer i tillegg til gjengroende eller svakt hevdede utmarksarealer mellom setrene. Den kartlagte naturtypelokaliteten ligger sentralt i den øvre delen av setergrenda, og er avgrenset mot tilliggende setervoller med gjerde mot sør og vest. I nord er det tatt med et utmarksareal ovenfor setertunet med naturbeitemark.</p> <p><i>Naturgrunnlag:</i> Berggrunnen i området er variert, men består i hovedsak av sedimentære og mineralrike kambrosilurske bergarter – vesentlig fyllitt og kvartsglimmerskifer. Ned mot Frya kommer det også inn fattigere kvartsskifer og meta-arkoser (Gaarder & Jordal 1996). Området ligger i en slak sørvestvendt fjellskråning, og de øvre delene av setergrenda ligger opp mot snaufjellet under Nordre Geitberget. Det er tykke lag med morenemateriale i området.</p> <p><i>Naturtyper/utforminger:</i> Naturtypelokaliteten er variert og består av ei smal stripe med beitemark som går fra vegen opp til setergrenda (835 moh) til utmarksarealene ovenfor setertunet på Kjæstadsætra (920 moh). Nederst er det en setervoll med slak helling som virker noe jordbearbeidet, men som har bevart naturengpreg og har finnskjegg-fjellmarikåpe-eng (G5b) med innslag av mange småflekker med rikere vegetasjon. Videre oppover vollen går det over svakt gjødslet sølvbunkeeng (G3), før terrenget blir brattere igjen og det igjen går over i finnskjegg-fjellmarikåpeeng. Ovenfor setertunet finner vi de magreste partiene, med tørrengpreg (bl.a. noe gulmaure) og gulakseng (G4a).</p> <p>Andre deler av setergrenda bestod hovedsakelig av kulturenger og sølvbunkeenger, samt en del utmarksarealer med tette finnskjeggryer. Sentralt (rett øst for naturtypelokaliteten) er det en gjødslet bjørkehage med svak hevd.</p> <p><i>Artsmangfold:</i> Naturengene på Kjæstadsætra var de mest artsrike som ble funnet i Frydalen. Dominerende eller vanlige arter var finnskjegg, stivstarr, fjellmarikåpe, fjelltimotei, prestekrage, gulaks, legeveronika, sauesvingel, blåklokke, fjelløyentrøst, harerug og engfrytle/seterfrytle. I de rikere partiene gikk også dvergjamne, aksfrytle, fjellrapp, gulmaure og småengkall inn. I nedre del ble fjellmarinøkkel funnet med 8 ind. på UTM 32V 543672 6847719. Helt nederst, ved en innhengning, ble det funnet ett eksemplar av høstmarinøkkel (VU) på UTM 32V 543595 6847667.</p> <p>Også ganske god forekomst av beitemarksopp, med 6 vokssopper og 2 rødskivesopper påvist. Ingen sjeldne arter ble funnet, men bl.a. grå vokssopp var vanlig.</p>



Figur 4.14 Godt beitede naturenger med spredte einerbusker i nedre del av området. Her var det småflekker med rikere vegetasjon hvor bl.a. dvergjamne og småengkall gikk inn. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

Gaarder & Jordal (1996) undersøkte setergrenda i 1995 og beskrev den som lite interessant som helhet men med utmarksarealene av en viss verdi. De hadde ei prøveflate i øvre del av naturtypelokaliteten, og her ble 7 naturengarter og 4 seterplanter registrert, og alle disse ble også funnet i 2009. Ingen marinøkler ble funnet den gangen. Dette kan skyldes at de nedre delene av lokaliteten ble dårligere undersøkt.

Bruk og inngrep: De nedre delene av naturtypelokaliteten virker lett jordbearbeidet, mens de sentrale delene har vært tidligere gjødslet. Det er et godt beitetrykk her, og arealet er i god hevd. Andre deler av setergrenda har gjødslede kulturenger eller gjengroende naturbeitemark.

Trusler: Det er viktig at beitetrykket opprettholdes for å unngå gjengroing. Gjødsling vil være en stor trussel mot artsmangfoldet, og særlig for forekomsten av de sjeldne marinøklerne vil dette være ødeleggende.

Verdivurdering: Partier med artsrik, ugjødslet naturbeitemark i god hevd og forekomst av minst én sårbar rødlisteart gir grunnlag for verdi viktig (B).

Bevaringsmål:

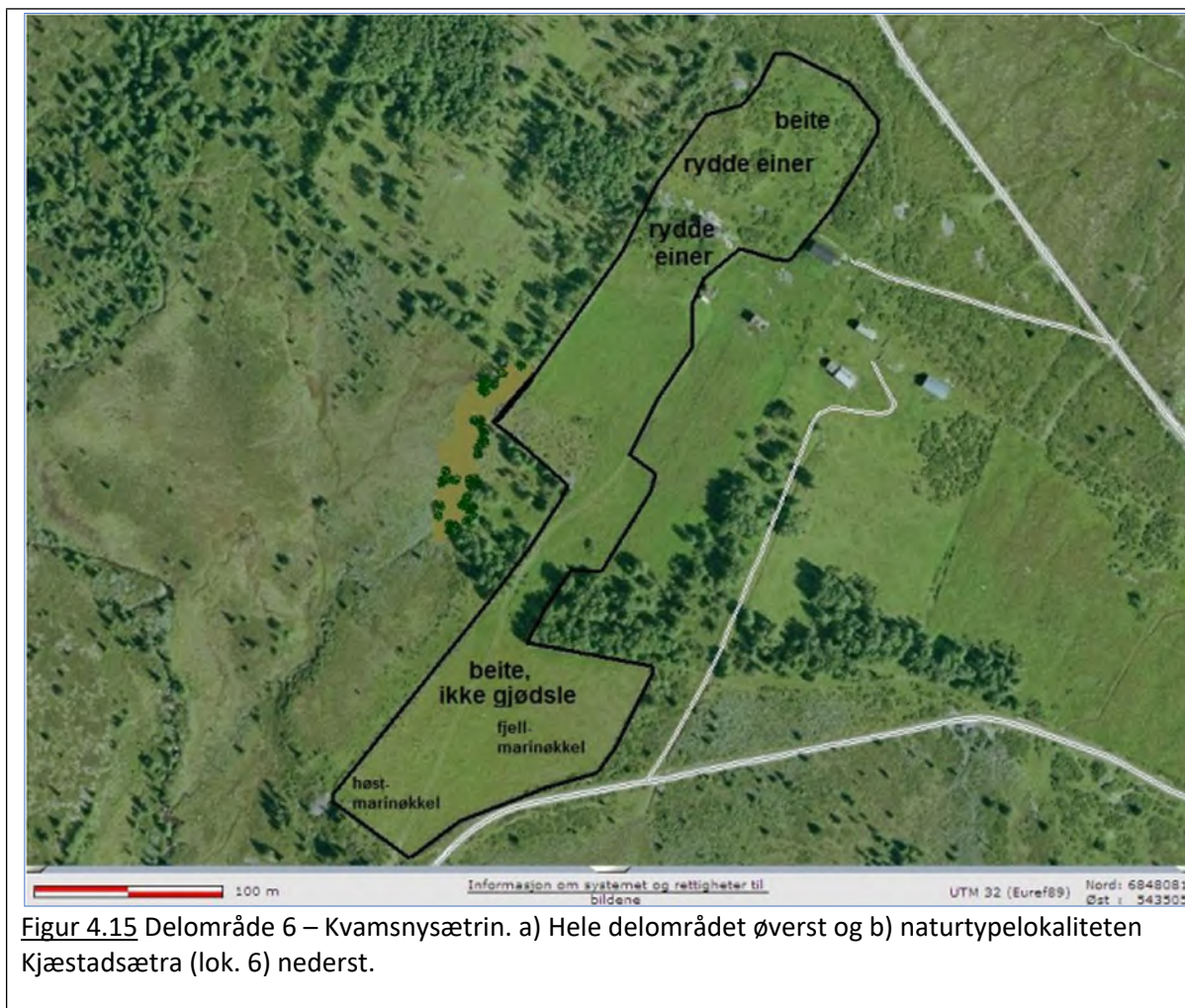
1. Arealet av ugjødslet natureng i god hevd, jf. lok. 6 i Figur 4.15 b), bør opprettholdes minst på 2009-nivå. Områder med rødlista marinøkler og evt. andre rødlista arter skal ikke gjødsles eller fulldyrkes.
2. Med god hevd menes at naturengarealene skal være godt og jevnt avbeitet i løpet av beitesesongen, men ikke snaubeitet.
3. Det nedre arealet skal bevare sitt slåttemarkspreg, uten einer og andre vedaktige planter.
4. Delområdet skal ha en livskraftig populasjon av fjellmarinøkkel (5-10 ind.).

5. Forekomsten av høstmarinøkkel (VU) skal opprettholdes ved å bevare naturtypen den vokser i.

Forslag til tiltak:

1. Sikre fortsatt god og jevn avbeiting på Kjæstadsætra, eventuelt i kombinasjon med hest for å redusere sølvbunkedominansen i det sentrale partiet. I mangel på slått, er beiting som etterligner slåttepåvirkningen å foretrekke, dvs. kortvarig intens beiting som for eksempel stripebeiting.
2. Rydde mer einer, og sørge for en bedre og jevnere avbeiting av beitemarka i øvre del av vollen på Kjæstadsætra.





Figur 4.15 Delområde 6 – Kvamsnysætrin. a) Hele delområdet øverst og b) naturtypelokaliteten Kjæstadsætra (lok. 6) nederst.

4.3.6.1 Registreringer 2016 - Kvamsnysætrin

Vollen var beitet med sau, og engene var jevnt og godt nedbeitet.

Det ble ikke registrert marinøkler på lokaliteten i 2016, og av beitemarksopp ble kun 3 av de vanligste artene registrert.

Vurdering

Beitetrykket er godt, og det har blitt ryddet en del einer manuelt på setervollen. Fraværet av marinøkler i 2016 kan skyldes at de hadde et dårlig år i Frydalen. Beite med sau gjennom hele vekstsesongen gir som regel enger som i for stor grad domineres av gras. Dette er i ferd med å skje på Kjæstadsætra, og det vil være en fordel om storfe og/eller benyttes i stedet – eventuelt at sau bare går her i kortere perioder vår og høst. Marinøkler er saftige bregner som er gode på smak, og særlig sau beiter raskt ned marinøkler. Over tid vil det være uheldig og kan gjøre at høstmarinøkkel og fjellmarinøkkel går ut. Verdien vurderes fortsatt under litt tvil til viktig (B).

4.4 Oversikter bevaringsmål og skjøtsel

Tabell 4.2 a) Oversikt over bevaringsmål og tiltak for de utvalgte delområdene.

Tilstandsvariabler	Omr. 1 Eldåsæter	Omr. 2 Dalseggsætra	Omr. 3 Nysteig

Overordnet mål	Bevare ugjødset/lite gjødset naturbeitemark med karakteristisk arts sammensetning.	Bevare ugjødset/lite gjødset naturbeitemark og hagemark med karakteristisk artssammensetning.	Bevare ugjødset/lite gjødset naturbeitemark med karakteristisk artssammensetning.
Areal	Arealet skal opprettholdes på 2009-nivå, se avgrensning på flyfoto. Sørge for god og jevn avbeiting. Manuell rydding av einer og vierkratt i utmarksområdene.	Arealet skal opprettholdes på 2009-nivå, se avgrensning på flyfoto. Sørge for god og jevn avbeiting. Manuell rydding av einer.	Arealet skal opprettholdes på 2009-nivå, se avgrensning på flyfoto. Sørge for god og jevn avbeiting.
Eutrofiering EU	Svak til ubetydelig og skal ikke øke over tid. Ingen gjødsling. Vær oppmerksom på forekomsten av nitrofile/næringskrevende arter.	Svak til ubetydelig og skal ikke øke over tid. Ingen gjødsling. Vær oppmerksom på forekomsten av nitrofile/næringskrevende arter	Svak til ubetydelig og skal ikke øke over tid. Ingen gjødsling. Vær oppmerksom på forekomsten av nitrofile/næringskrevende arter.
Lokalt utvalgte arter		Minimum 10 arter av beitemarksopp bør være representert.	Rødskivevokssopp og lutvokssopp skal sikres eksistens.
FA Fremmede arter (svartlista)	Er ikke registrert - skal ikke forekomme.	Er ikke registrert - skal ikke forekomme.	Er ikke registrert - skal ikke forekomme.
BF Aktuell bruksform og BI Aktuell bruksintensitet	God og jevn avbeiting gjerne med samarbeite sau og storfe som i dag. Den nordøstre setra bør av beites bedre	God hevd opprettholdes og god og jevn avbeiting skal tilstrebes.	God hevd opprettholdes og god og jevn avbeiting skal tilstrebes. Hest anbefales i de sølv bunkedominerte områdene.
HF Hevdform og GG Gjengroings-tilstand	Lokaliteten skal opprettholdes som beitemark, og skal ha et artsmangfold typisk for beitemark. Andelen einer og vier bør reduseres i utmarksdelen.	Lokaliteten skal opprettholdes som beitemark, og skal ha et artsmangfold typisk for beitemark. Andelen einer bør reduseres.	Lokaliteten skal opprettholdes som beitemark, og skal ha et artsmangfold typisk for beitemark.

Tabell 4.2 b) Oversikt over bevaringsmål og tiltak for de utvalgte delområdene.

Tilstandsvariabler	Omr. 4 Øyasætra	Omr. 5 Fryvollan	Omr. 6 Kvamsnysætrin
Overordnet mål	Bevare ugjødset/lite gjødset naturbeitemark med karakteristisk artssammensetning. Ønskelig å bevare slåttemarkpreg på deler av innmarka.	Bevare ugjødset hagemark og naturbeitemark med karakteristisk artssammensetning.	Bevare ugjødset/lite gjødset naturbeitemark med karakteristisk artssammensetning. Ønskelig å bevare slåttemarkpreg på innmarka.
Areal	Arealet skal økes noe i forhold til 2009-nivå, se avgrensning på flyfoto. Sørge for god og jevn avbeiting. Rydding av einer og annet kratt.	Arealet hagemark skal opprettholdes på 2009-nivå, se avgrensning på flyfoto. Arealet naturbeitemark i hevd skal økes. Sørge for god og jevn avbeiting. Rydding av einer, bjørk og småfuru.	Arealet skal økes noe i forhold til 2009-nivå, se avgrensning på flyfoto. Sørge for god og jevn avbeiting. Rydding av einer på utmarksareal øverst.
Eutrofiering EU	Svak til ubetydelig og skal ikke øke over tid. Ingen gjødsling, eller fóringsslass. Unngå forekomst av nitrofile/næringskrevende arter.	Svak til ubetydelig og skal ikke øke over tid. Ingen gjødsling eller fóringsslass i artsrike områder.	Svak til ubetydelig og skal ikke øke over tid. Ingen gjødsling eller fóringsslass i områder med rødlista arter.
Lokalt utvalgte arter	Marinøkkel, høstmarinøkkel og soppene grå narremusserong og lutvokssopp skal sikres eksistens.	Naturengarter og beitemarksopp skal være godt representert.	Fjellmarinøkkel skal ha en livskraftig populasjon (5-10 individ). Høstmarinøkkel skal forekomme.
FA Fremmede arter (svartlista)	Er ikke registrert - skal ikke forekomme.	Er ikke registrert – skal ikke forekomme.	Er ikke registrert - skal ikke forekomme.
BF Aktuell bruksform og BI Aktuell bruksintensitet	God og jevn avbeiting, men dyra må flyttes før snaubeiting og opptråkking oppstår. Gjerne samarbeite sau og hest som i dag, gjerne også storfe. Tilstrekkelig	Oppretthold god og jevn avbeiting, men ikke snaubeiting. Tilstrekkelig beitehvile.	Oppretthold god hevd ved god og jevn avbeiting uten snaubeiting. Tilstrekkelig beitehvile. Slåttemarka på

	beitehvale. Deler av innmarka kan med fordel stripe-/puls beites, for å etterligne slått.		Kjæstadsætra bør slå, men kan stripe-/pulsbeites for å etterligne slått, gjerne med hest i tillegg for å redusere sølvbunke.
HF Hevdform og GG Gjengroings-tilstand	Lokaliteten skal i hovedsak opprettholdes som beitemark med typisk artsmangfold. Ønskelig å bevare slåtte-markpreget på deler av innmarka. Einer bør fjernes på innmarka og reduseres utenfor.	Lokaliteten skal opprettholdes som beitemark, og skal ha et artsmangfold typisk for beitemark. Bjørkeoppslag bør hindres.	Kjæstadsætra bør opprettholde et slåttemarkpreg. Resten opprettholdes som beite. Andelen einer bør reduseres i utmarksdelen, og være fraværende på innmarka.

4.4 Gjennomføring av skjøtselen

I samråd med eierne i Frydalen bør det utarbeides en konkret arbeidsplan for gjennomføring av skjøtseltiltakene som foreslås i denne planen. Denne må inneholde en framdriftsplan og en ansvarsfordeling mellom setereierne og forvaltningsmyndigheten. Samtidig bør det etableres gode rutiner for løsningen av arbeidsoppgavene, for eksempel tidsintervall og omfang av beiting, rydding av skog og fjerning av krattvegetasjon, hvordan behandle hogstavfall, osv. Hogst og rydding må alltid påfølges av målretta beiting av tilstrekkelig intensitet for å motvirke gjødslingseffekten av disse tiltakene. Tilfeldig beiting av frittgående beitedyr vil ikke være tilstrekkelig.

Tabell 4.3 Gjennomføring av skjøtseltiltak i Frydalen kulturlandskap.

Tiltak	Delområde	Tid	Ansvar	Prioritet
Rydding av einer og annet kratt	Område 5 og 6 Område 1, 2, 4		Forvaltningsstyres makta/bruker Bruker	1 1
Gjerding, permanent	Byrsætra, område 5.		Bruker/grunneier	1
Restaurerende beiting på naturbeitemark som ikke er inngjerda	Fryvolla, område 5 Øyasætra, område 4		Forvaltningsstyres makta/bruker Bruker	2 2
Beiting. God og jamn, uten snaubeiting og tråkkskader. Sambeiting er ønskelig.	Alle områder		Brukerne	1

Slått, stripebeiting eller pulsbeiting av slåttepreget innmark	Område 4 og 6		Brukerne	3
Detaljkartlegging av leveområder for marinøkler og andre rødlista arter	Område 4 og 6		Forvaltningsstyresmakta	1

Beitedyr er det viktigste verktøyet for restaurering og vedlikehold av kulturlandskapet i Frydalen. Det er ingenting som kan erstatte dyras påvirkning på planter og jordsmonn. Derfor er det viktig at beitingen foregår på en måte som stimulerer det biologiske mangfoldet og en god beitekvalitet, og heldigvis er det et sammenfall mellom disse to tingene. Dessverre ser en ofte, også i Frydalen, at gode beiter blir overutnyttet og opptråkket, mens dårlige områder gror igjen på grunn av lite bruk. Overutnytting fører ofte til et skifte i vegetasjonen fra et mangfold av gode beiteplanter til et fåtall usmakelige gras og urter. De rødlista artene er nesten alltid blant dem som forsvinner. Typisk i seterlandskapet er dominans av sølvbunke på næringsrik og fuktig mark, og av finnskjegg i tørrlendte beiter. Dette er ikke et resultat av for mange beitedyr, men et resultat av selektiv og langvarig utnytting av de beste beitenene.

For å kunne snu en slik utvikling som er beskrevet ovenfor, så er det viktig å overføre kompetanse på samspillet beitedyr-beiteplanter og på den tekniske gjennomføringen av målretta skjøtselsbeiting til de beitebrukerne som har ansvar for å skjøtte de utvalgte delområdene. Det er også nødvendig å ha en detaljert beiteplan som viser hvor mange dyr som skal være hvor og hvor lenge.

Svært lite har vært gjort i Norge når det gjelder samspillet beiting og biologisk mangfold, men i Sverige har prosjektet «Hagmarks-MISTRA» det forrige tiåret frambrakt nyttig overførbar kunnskap om hva som gavner det biologiske mangfoldet (Olsson et al 2008). Gode modeller for praktisk gjennomføring av skjøtselsbeiting finnes også, se eksempler i fig. 4.16, 4.17 og 4.18.

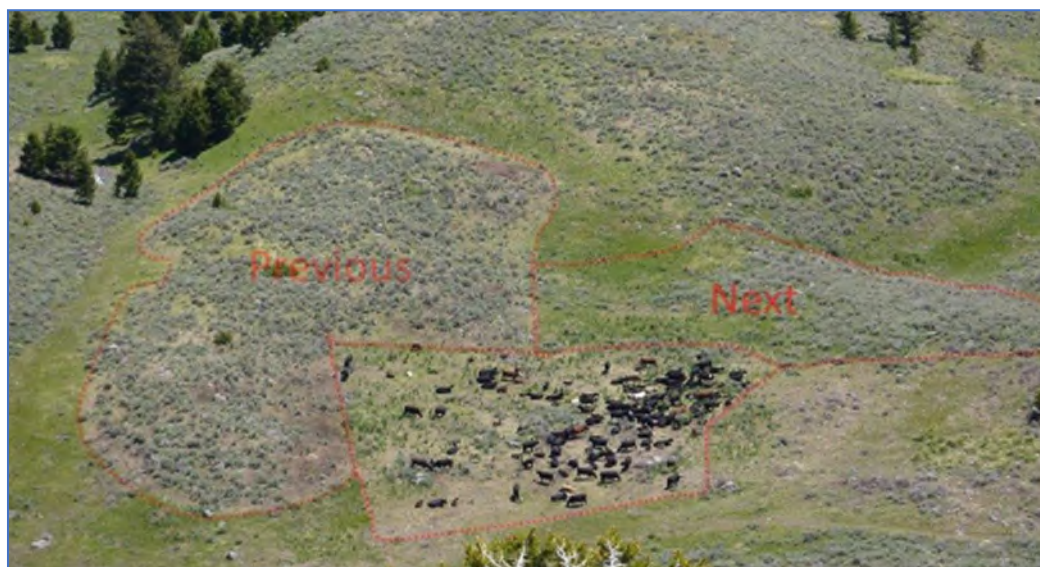


Fig. 4.16 Eksempel på styrt avbeiting av skjøtselsområder (restaurerende beiting) i utmark ved hjelp av lett flyttbart gjerdeutsyr. Foto: The Rodear Initiativ, MT, USA.

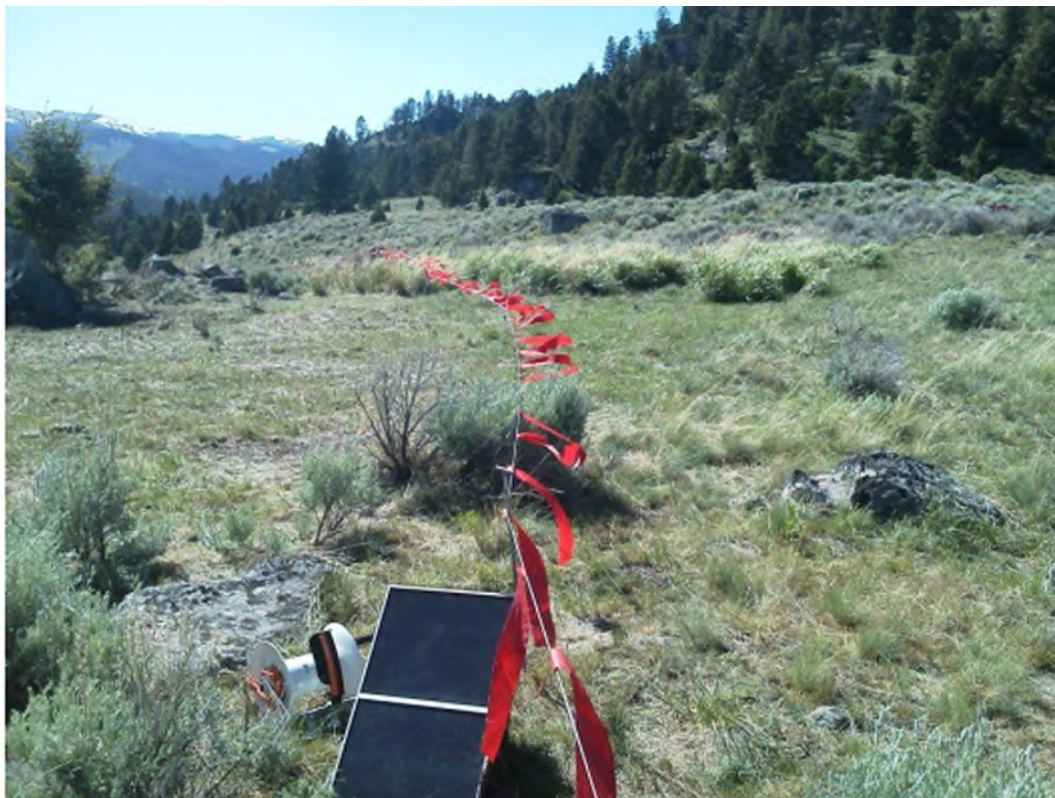


Fig. 4.17 Eksempel på flyttbart elektrisk gjerdeutstyr for bruk i utmark. Dette opplegget med én tråd er tilstrekkelig for storfe og andre store dyr. Foto: The Rodear Initiativ, MT, USA.



Fig. 4.18 For småfe er det vanligvis nødvendig å bruke flere tråder eller elektrisk nettinggjerde. Foto: Ulf Ullring.

5. Oppfølging av verneområdet

5.1 Oppfølging av bevaringsmål

Landskapsmål kan vurderes ved hjelp av flybilder, og det samme gjelder til en viss grad utvikling i arealet med naturbeitemark og hagemark. I tillegg bør det gjøres feltregistreringer med minimum 10 års mellomrom for å registrere eventuelle endringer i næringsstatus for beitemarkene.



Figur 5.1 Det bør legges ut prøveflater i ulike typer områder i Frydalen for å evaluere skjøtselstiltak, som her i de godt beitede naturengene på Øyasætra. (Foto: Bjørn Harald Larsen)

For konkret å kunne følge opp de andre bevaringsmålene, bør det etableres prøveflater i ulike områder (godt beitede setervoller, områder hvor ryddes einerkratt, områder med rydding av lauvoppslag, arealer som gror igjen mv), slik at tiltakene kan evalueres og eventuelt endres for økt måloppnåelse. Det foreslås å legge ut ett transekt i hvert delområde, med et sett av 1x1 m store analyseruter langs transektet. Eksempler på lignende overvåkning for å evaluere skjøtselstiltak i forhold til bevaringsmål finnes bl.a. fra Grimsdalen landskapsvernområde i Dovre, Oppland (se for eksempel Larsen 2006).

Fuglefaunaen i verneområdet er dårlig kjent. Bevaring av fuglelivet er ikke en viktig del av verneformålet for området, men det bør generelt være et mål å ha oversikt over alle naturkvaliteter i verneområdet. Ved siste revisjon av rødlista ble flere arter knyttet til kulturlandskap rødlistet. Dette gjelder bl.a. storspove (NT), vipe (NT) og tornskate (VU), som alle kan være aktuelle hekkefugler i Frydalen. I første omgang bør hekkefuglefaunaen i området kartlegges, og deretter bør det settes bevaringsmål også når det gjelder denne gruppa, og foreslås en oppfølging for å evaluere målene. Som kontroll må resultatene ses i sammenheng med generelle utviklingstrender i regionen for de aktuelle artene.

5.2 Revisjon av skjøtselsplanen

Skjøtselsplanen bør revideres etter at de fleste skjøtselstiltakene i denne planen er satt i verk, og det er utført evaluering av tiltakene gjennom overvåking av transektruter og nye registreringer – samt registreringer av hekkende rødlistearter i kulturlandskapet i verneområdet. Undersøkelser av beitemarkssopp noe tidligere på året i en god sesong, kan gjøre at bevaringsmålene for denne gruppa må revurderes.

Overvåkingen skal forsøke å avdekke om tiltakene som settes inn virker etter hensikt, dvs. at de er med å oppfylle bevaringsmålene. Dersom det viser seg at en eller flere tiltak ikke fungerer etter hensikten, må andre tiltak vurderes.

Uavhengig av framdrifta på disse tiltakene og registreringene bør skjøtselsplanen ikke revideres sjeldnere enn hvert 10. år, jf. retningslinjer fra Miljødirektoratet.

5.3 Behov for nye undersøkelser

Befaringen høsten 2012 avdekket et behov for å kartlegge gjengrodde naturbeitemarker utenom skjøtselssonene som egner seg for restaurering. Dette er nødvendig for å motvirke gjengroingen av seterlandskapet, for å beholde kulturlandskapskvalitetene i dalbotnen og for å avlaste dagens beiteareal. Det bør lages en egen rapport og plan for dette seinere, som seinere kan samordnes med en revisjon av skjøtselsplanen, når tiden er inne for det.

7 Kilder

Artskart, Artsdatabanken 2010. <http://artskart.artsdatabanken.no/>

Bergrunnskart, NGU. www.ngu.no/kart/bg250

Bryn, A. & Rekdal, Y. 2001. *Krattknsusing i utmark. Veileder for Dovre kommune*. NIJOS dokument 22/01. 19 s.

Fremstad, E. & Moen, A. (red.) 2001. *Truete vegetasjonstyper i Norge*. NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. Bot. Ser. 2001-4.

Direktoratet for naturforvaltning 2006. *Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold*. DN-håndbok 13, 2. utgave 2006: 1-258 + vedlegg.

Direktoratet for naturforvaltning 2007. *Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold*. DN-håndbok 13, 2. utgave 2007: 1-258 + vedlegg.

Direktoratet for naturforvaltning 2010. *Naturbase dokumentasjon. Biologisk mangfold*. Arealis-prosjektet. <http://dnweb5.dirnat.no/nbinnsyn/>

Fremstad, E. 1997. *Vegetasjonstyper i Norge*. NINA Temahefte 12. 279 s.

Gaarder, G. & Jordal, J. B. 1996. *Botaniske undersøkelser av kulturlandskap i Grimsdalen, Dovre, Dalsida i Lesja, Fryadalen i Nord-Fron, og av barskog i Formolia og Uladalen i Sel, Oppland fylke*. Miljøfaglig Utredning Rapport 1996-13: 1-78.

Henriksen S. & Hilmo O. (red.) 2015. *Norsk rødliste for arter 2015*. Artsdatabanken, Norge. ISBN: 978-82-92838-40-2.

Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. *Norsk rødliste for arter 2010*. Artsdatabanken, Norway.

Larsen, B. H. 2006. *Evaluering av skjøtselstiltak i Grimsdalen. Resultater fra analyse av prøveflater i 2006*. Miljøfaglig Utredning Rapport 2006-72: 1-27.

Larsen, B. H. 2010. Forslag til skjøtelsesplan for Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner. Miljøfaglig Utredning rapport 2010-4: 1-42 + vedlegg. ISBN: 978-82-8138-323-4.

Meteorologiske data, Vinstra målestasjon, DNMI www.met.no

Moen, A. 1998. *Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon*. Statens kartverk.

Miljødirektoratet 2016. Naturbase dokumentasjon. Biologisk mangfold. Arealis-prosjektet. Internett: <http://geocortex.dirnat.no/silverlightviewer/?Viewer=Naturbase>

Roger Olsson (Red.) 2008. *Mångfaldsmarker. Naturbetesmarker - en värdefull resurs*. Centrum för biologisk mångfald, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)



Arkivsaksnummer: 2021/7540-2

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 10.08.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	45/2021	20.08.2021

Rondane np - Søknad om motorferdsel og deponering av stedege masser - Statskog SF

Innstilling fra forvalter

Statskog SF får dispensasjon til motorferdsel i Rondane nasjonalpark og Frydalen landskapsvernområde i forbindelse med riving av en bru i Rondane nasjonalpark.

Statskog SF får dispensasjon til å deponere inntil 50 kubikk fyllmasser fra brukaret på nordvestsiden av elva Store-Ula i områder som vist i figur 2 og 3.

Tilsvarende masser fra brukaret på sørøstsiden av elva må uttransporteres.

Dispensasjonen er gitt i medhold av naturmangfoldloven § 48, 1 alternativ og det er vurdert at tiltaket og aktiviteten ikke vil stride mot verneformålet eller påvirke verneverdiene nevneverdig. Begrunnelsen er at aktiviteten er nødvendig for å få gjennomført planlagt fjerning av bru og at påfylling av masser som vist anses å gi minst belastning for verneområdet. Fjerning av brua vil bidra til å oppfylle verneformålet om urørthet, og vil også bidra til at slitasjen fra ferdsele langs sti som ikke er godkjent i forvaltningsplanen, reduseres.

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Dispensasjonen for motorferdsel gjelder for det nødvendig antall transporter for å kjøre inn en gravemaskin på inntil 40 tonn, annet nødvendig utstyr samt og kjøre ut bygningsavfall. Dispensasjonen omfatter ikke persontransport. Vedlagt kjørebok skal oversendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre når aktiviteten er avsluttet. Sendes på epost sfinpost@statsforvalteren.no merk med saksnummer 2021/7540.
- Den motoriserte ferdsele skal avgrenses til det som er strengt nødvendig for å utføre det planlagte arbeidet.
- Transporten skal skje langs eksisterende kjørespor, se figur 1. Gravemaskin kan krysse elva 20-30 m ovenfor brua.
- Transporten skal skje i en periode med tørre værforhold, og være gjennomført innen 1.11.2021, men kan utsettes i dialog med nasjonalparksektretariatet dersom det er

vanskelige værforhold eller dersom tiltakene utsettes i påvente av andre godkjenninger. Transporten skal ikke gjennomføres i høstferien, uke 40 av hensyn til utøvelse av friluftslivet.

- Oppstår det kjøreskader skal disse repareres.
- Påfyllingen av jordmassene ikke skal medføre nedslamming av vannresipienten som kan skade dyre-og planteliv, og det må foreligge en vurdering fra kompetent fagmiljø som gir en vurdering av massenes beskaffenhet og risiko for avrenning og tilslamming av vannresipienten. En slik rapport skal oversendes nasjonalparkstyret v/sekretariatet, og det skal gis tilbakemelding til Statskog på rapporten før påfylling av masse kan gjennomføres.
- Stein og masser fra fyllmassene i brukarene som ikke nyttes til å plastre/stelle elvekanten der brukarene har stått kan påfylles på de avmerkede stedene i figur 2 og 3.
- Ved påfylling i de viste områdene skal massene formes naturlig inn i eksisterende terreng og påfylling skal ikke medføre at massene blir liggende høyere enn terrenget rundt.
- Torvlag/topplag som følger av riving av brua skal tas vare på å legges på de deponerte jordmassene for raskere revegetering
- Det skal dokumenteres ved bilder hvordan området ser ut før og etter deponering av masser, motorferdsel og tilbakeføring av elvekant etter fjerning av brukar. Bildene oversendes nasjonalparkstyret når arbeidet er avsluttet.



Figur 1: Kjøretrase vist med blå stiplet linje



Figur 2: Steder med oransje markering viser områder massene kan legges.



Figur 3: Steder med oransje markering viser områder massene kan legges.

Dispensasjonen er gitt etter verneforskriften og naturmangfoldloven. Tiltakshaver har selv ansvar for innhenting av samtykke fra berørte grunneiere der dette er nødvendig og for at det foreligger de nødvendige tillatelser fra andre myndigheter.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Spesialinspeksjon 2020 - Bru over Ula, Spranget
- 2 Referat fra anbudsbeifaring - 15.06.2021
- 3 Vedtak i Sel fjellstyre om brua over Stor-Ula ved Spranget

NINA rapport 32 -Sårbarhetsvurdering av 2 innfallsporier i Rondane :

https://www.nasjonalparkstyre.no/uploads/files_rondane_dovre/Forvaltningsplaner/Besoksstrategi-for-Rondane-nasjonalpark/Sarbarhetsvurdering-av-2-innfallsporier-i-Rondane-nasjonalpark.pdf

Saksopplysninger

Søknaden:

Søknad om motorferdsel i utmark og massedeponi ifb. riving av bru over Stor-Ula, i Sel og Nordre Kolloen statsallmenning

Viser til tidligere korrespondanse i saken og senest befarung den 15.06.2021.

Statskog er ansvarlig for vedlikehold og sikkerhet av bru som går over elva Stor-Ula, ved Spranget i Sel og Nordre Kolloen statsallmenning. De siste årene har behovet for vedlikehold av brua blitt større. Statskog har innhentet spesialinspeksjon av brua. Spesialinspeksjonen ble utført av Akontroll AS høsten 2020, og rapporten ligger vedlagt. Rapporten skisserer alternative løsninger på kort- og lang sikt, men konkluderer med at eksisterende bru bør rives. Som grunneier og eier av brua kan ikke Statskog ta risikoen med å stå til ansvar dersom noe skal skje tredjepart ved bruk av brua. Vi ser for oss å følge rapportens anbefaling om å rive eksisterende bru.

Søknad om motorferdsel i utmark

I den forbindelse søker Statskog om tillatelse til motorferdsel i utmark fra parkeringsplassen på Spranget og inn til brua som går over Ula. Det søkes om å bruke eksisterende råk fra parkeringen og inn til brua som vist på kartet nedenfor, en distanse på ca. 550 m.



Figur 1.: Viser omsøkt kjøretrase markert med blå stiplet linje mellom parkeringsplassen og brua

Det søkes om å kjøre inn en stor gravemaskin, opptil 40 tonn. Denne transporteres inn for å gjennomføre selve arbeidet med å rive, for deretter å transporteres ut igjen. I tillegg må det beregnes et nødvendig antall turer med lastebil som skal transportere ut selve brukonstruksjonen (betong fra brudekke og landkar, hovedbjelker av stål og trevirke fra rekkverk). Denne transporten vil skje under anleggsperioden som anslagsvis tar 1-2 uker. Anleggsperioden vil skje på barmark og er planlagt gjennomført høsten 2021, senest innen 1. november.

På befarung den 15.06.2021 ble det drøftet hvilke tilretteleggingstiltak som må til for å krysse Ula

med gravemaskin. Sett at arbeidet gjennomføres i en periode med lite vannføring i elva kan gravemaskinen krysse elva uten videre tilrettelegging. Kryssing vil skje ca. 20-30 meter ovenfor brua.

Søknad om massedeponi

Som beskrevet i vedlagt Spesialinspeksjon er brukarene fylt med fyllmasser. På befaring den 15.06.2021 ble det vurdert at det er snakk om anslagsvis 100 kubikk med fyllmasser. Fyllmassene fremstår som stedege. På begge sider av brua er det tydelige skjæringer i terrenget der massene er tatt ut. Det søkes om å deponere fyllmassene på hver sin side av brua. Fyllmassene blir deponert på en slik måte at de formes naturlig inn i terrengets øvrige formasjon. Topplaget/torv blir tatt vare på og lagt på toppen av massedeponeringen for raskere revegetering. Det skal ikke tilføres ny masse, det er bare stedege masse fra brukarene som deponeres.

Nedenfor er det skissert hvor massene deponeres på hver side av brua. Det vil bli bruk gravemaskin til å forflytte massene fra brukarene til deponeringsplassen. Massene skal ikke mellomlagres



Figur 2.: Bilde viser område for massedeponi på vestsiden av brua. Topplaget/torv vil bli skrelt av, tatt vare på og lagt på toppen av massedeponiet for raskere revegetering



Figur 3.: Bilde viser område for massedeponi på østsiden av brua. Topplaget/torv vil bli skrelt av, tatt vare på og lagt på toppen av massedeponiet for raskere revegetering.

Til orientering er det søkt Sel kommune om å rive ovennevnte bru. Det blir også oversendt søknad om motorferdsel til Sel kommune og Sel fjellstyre.

Ved mangler i eller spørsmål ved søknaden ta kontakt med undertegnede.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

«1. Landskapet

1.1 Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, tilbygg, gjerder, anlegg og faste og midlertidige innretninger, vegbygging, berverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, dreninger og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, mekring av stier og løyper, plassering av campingvonger og bobiler o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade. Oppstillingen er ikke utømmende.»

«6. Motorferdsel

6.1 Motorferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt.»

Deler av motorferdselen vil også foregå i Frydalen landskapsvernområde.

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er i henhold til § 2 å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,*
- *ta vare på landskapsformene.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriftens § 3 punkt 5.1 gir forbud mot motorisert ferdsel: «*Motorisert ferdsel med motorkjøretøy til lands og til vanns er forbudt, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken er forbudt.*»

Verneforskriftene for Frydalen landskapsvernområde og Rondane nasjonalpark har unntak fra enkelte former for motorferdsel men omsøkt transporformål omfattes ikke av disse.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen har ingen retningslinjer for det konkrete tiltaket (påfylling av stedeagne masser) eller motorferdselen knyttet til dette formål.

s. 91:

Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at § 4 (Generelle unntaksbestemmelser) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Denne hjemmelen må kun benyttes i helt spesielle tilfeller. Økonomiske forhold skal heller ikke benyttes som grunnlag for å benytte denne bestemmelsen.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan ev. naturmangfoldlovens § 48, må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven, herunder de miljørettslige prinsippene nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Vurdering

Intensjonen i vernebestemmelsene er at motorisert transport på barmark skal holdes på et minimum. Ett enkelt motorisert kjøretøy behøver isolert sett ikke å medføre vesentlig skade eller ulempe. Men summen av mange kjøretøyer over tid vil uten tvil være en belastning for naturen og friluftslivet. Det er derfor viktig at man vurderer kjøringen i et helhetsperspektiv, for på den måten best mulig å følge opp intensjonene med bestemmelsene om motorferdsel i utmark.

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Dispensasjon må heller ikke gis om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instruksjer fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket. I foreliggende sak vil verken sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser være relevant og søknaden vurderes etter nml § 48 1. alternativ.

Når det av nml § 48 fremgår at forvaltningsmyndigheten *kan* gjøre unntak fra vernevedtaket, ligger det i dette at tiltakshaver ikke har krav på å få dispensasjon selv om tiltaket ikke er i strid med verneformålet og heller ikke påvirker verneverdiene. Dersom disse vilkårene er oppfylt skal det foretas en skjønnsmessig vurdering av om tiltaket *bør* tillates, der fordelene for tiltakshaver veies opp mot eventuelle ulemper for naturmangfoldet. Utgangspunktet for denne vurderingen er at bestemmelsen er en sikkerhetsventil som i første rekke skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I dette ligger at lista for å gi dispensasjoner fra forbudene i verneforskriften bør ligge høyt.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt (jfr. nml §8). Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sønkleppen. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel (§8). Det foreligger også sårbarhetsvurdering av området der tiltakene skal gjennomføres, jf. NINA kortrapport 32 « Sårbarhetsvurdering av 2 innfallspor i Rondane»

Forskningsrapporter viser at det er et stort ferdselstrykk i Rondane, noe som ser ut til å ha medført at villreintrekket øst og vest for Rondanemassivet er gått ut av bruk (NINA Rapport 1013). Rondane er også blant de områdene i Norge der det advares mot en ytterligere fragmentering av villreinen leveområder (NINA Temahefte 70).

I følge søknaden ønsker Statskog å rive brua som går over Store-Ula av hensyn til den risiko som brua utgjør for brukerne av brua. Spesialinspeksjonen av brua som Statskog har fått utført konkluderer blant annet med at brua er i svært dårlig stand sett som helhet. Som grunneier og eier av brua opplyser Statskog at de ikke kan ta risikoen med å stå til ansvar dersom noe skal skje tredjepart ved bruk av brua.

Gjennomføring av rivinga krever motoriset ferdsel, bruk av gravemaskin på inntil 40 tonn, inntransport av utstyr og uttransport av avfall fra selve brukonstruksjonen (betong, hovedbjelker av stål, trevirke fra rekkverk). Statskog ønsker også å deponere fyllmasser som brukarene er fylt med - anslagsvis 100 kubikk - ved å legge disse i eksisterende «søkk» og skjæringer i terrenget i umiddelbar nærhet av brua på begge sider av elva (jf. bilder i søknad). Massene skal formes naturlig inn i terrengets øvrige formasjon. Det opplyses at massene fremstår som stedege. Topplaget/torv blir tatt vare på og lagt på toppen av massedponeringen for raskere revegetering. Det skal ikke tilføres nye masser.

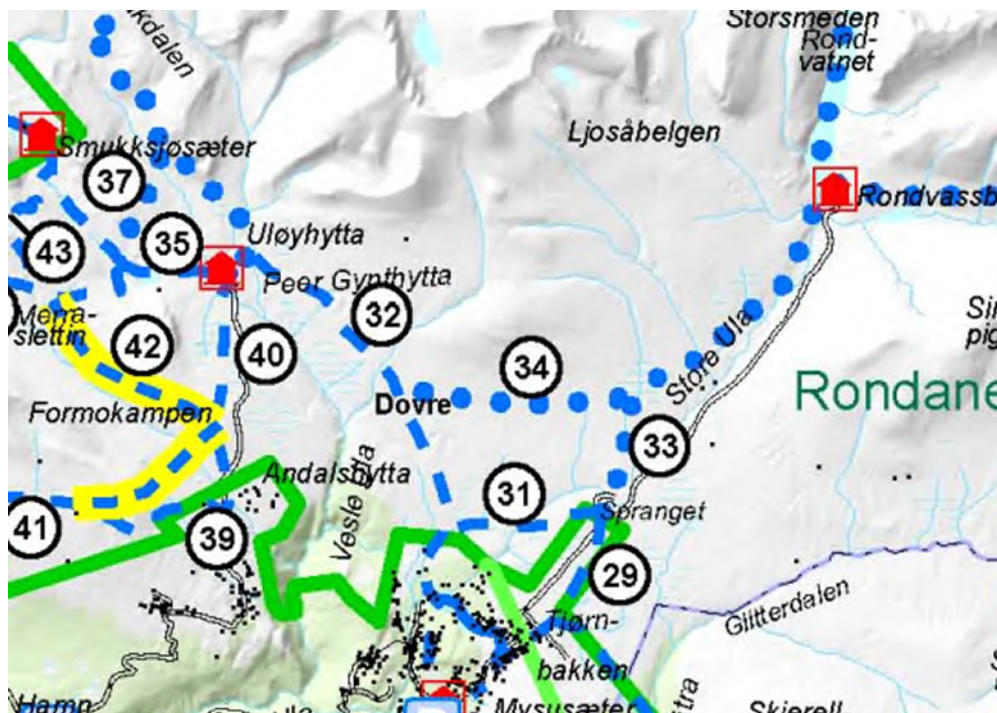
Arbeidet er anslått å ta 1-2 uker og er planlagt gjennomført innen 1. november 2021.

Riving av brua

Brua over Store-Ula som Statskog skal rive ligger i Rondane nasjonalpark. I § 3 punkt 1.1 i verneforskriften for Rondane nasjonalpark (inngrepsbestemmelsen) fremkommer det at området er vernet mot inngrep av en hver art. Sekretariatet har avklart med overordnet myndighet at riving av bru som ikke er en del av verneformålet (verdifullt kulturminne, en del av landskapets egenart) ikke faller inn under inngrepsbestemmelsen i verneforskriften. Selve rivingen av brua vil derfor ikke være et tiltak som nasjonalparkstyret har hjemmel til å behandle.

Brua over Stor-Ula ble oppført i forbindelse med skiferbruddet på nordsida av Ula som startet opp rundt ca 1954 (ref: Magne Thøring i boka «Tjønnebakkvegen – fra råk til veg», 2019). Brua benyttes pr i dag vinterstid ved skutertransport til turisthytta Rondvassbu, fungerer som kryssningspunkt for skiløype. Transporttraséen til Rondvassbu er vist i forvaltningsplanen vedlegg nr 22. Det går også en umerka sti fra brua og nordover mot Rondvassbu (ikke en godkjent sti i forvaltningsplanen). Ferdselstellere som tidligere har vært utplassert på denne stien viser antall passeringer har ligget på mellom 300-t 5000 i barmarkssesongen (juni-oktober).

Forvaltningsplanen vedlegg 18 og vedlegg 23 viser at det går en preparert løype fra Mysusetter-Tjønnebakk-Spranget (løype nr 29) som går over til preparert løype (nr 31) og stikka løype (nr 33). Når brua fjernes vil kryssing av elva skje ved snøbrua noe lenger ned enn brua, og trasé for stikka løype justeres for å tilpasse seg dette.



Kartutsnitt fra forvaltningsplanens vedlegg 18 som viser preparte (blå korte streker) og stikka løyper (blå prikker) i området.

Sekretariatet legger til grunn at motorferdsel vinterstid til turisthytta i forbindelse med driften vil måtte løses ved at det gis dispensasjon til bruk av en annen, alternativ trasé. Det vises til at nasjonalparkstyret har bidratt med midler til etablering av Kolbotnbrua nærmere Mysusæter, som skal oppføres og som skal kunne brukes av skiprepareringsmaskin. Det går en preparert skiløype mellom Spranget og Lurven som kan prepareres fra når forholdene tillater det frem til 20.april /2.påskedag (løype nr 31).Nasjonlaparkstyret bør være åpne for også å vurdere bruk av andre alternative traséer i dialog med driveren på Rondvassbu.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har tidligere gitt dispensasjon til bruk av alternativ transporttraseér til turisthytter enn det som fremkommer i vedlegg nr 22 i forvaltningsplanen, herunder ved transport til DNT sin selvbetjeningshytte Eldåbu.

Forvaltningsplanen er under rullering og en ny trasé for vintertransport til Rondvassbu og justering av stikkaløype kan fastlegges i forbindelse med dette.

Motorferdsel og deponering av masser

Gjennomføring av et såpass omfattende rivingsprosjekt krever transport av utstyr og avfall samt at jordmasser må disponeres på en hensiktsmessig måte. Transport av gravemaskin og uttransport av bygningsmaterialer kan skje langs et tidligere kjørespor hvoarv ca 400 meter ligger i nasjonalparken og ca 150 meter i Frydalen landskapsverneområde . Forvalter vurderer at denne motorferdselen ikke stider mot verneformålet. Motorferdsel til et slikt formål som omsøkt vurderes å være en spesiell situasjon for grunneier og et spesielt tilfelle som ikke kunne ha vært forutsatt på vernetidspunktet. Motorferdsel i dette tilfellet vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig da den gjennomføres på et eldre kjørespor som har hatt liten vegetasjonsgjenvekst, , men det bør tas hensyn til allmenheten og utøvelsen av friluftsliv, slik at motorferdsel på kjøresporet bør unngås i høstferien uke 40. Det forsettes at motorferdselen holdes på et nivå som er strengt nødvendig, også bruken av gravemaskin ved brua. Da søker ikke kan anslå behov for antall transportturer fra Spranghaugen p-plass og langs kjøresporet inn til brua vil det bli stilt krav om rapportering av antall turer (tur/retur) etter at tiltaket er gjennomført.

Når det gjelder deponering av masser viser søker til at disse fremstår som stedeagne og ønsker å legge fyllmasser fra brukarene i «søkk» som er i terrenget rett i nærheten på begge sider av brua. En slik deponering av stedeagne masser vil være et alternativ til uttransport av massene og vil bidra til å reparere skader i terrenget som er oppstått før dette området ble vernet.

Sammensetningen av disse massene er ikke opplyst i søknaden og antakeligvis vil dette være en blanding av jord og stein i ulike størrelser, men denne usikkerheten medfører at det er vanskelig å vite hvordan massene vil oppføre seg ved deponering. Bilder viser at brukarene pr i dag delvis er åpne slik at noe av fyllmassene synes (se bilde under)



Bilde hentet fra Akontroll AS sin rapport levert til Statskog SF som viser brukar og delvis fyllmasser i brukaret (blå pil)

Selv om det dreier seg om stedeagne, rene masser kan påfylling/utfylling med jord- og steinmasser på land føre til spredning av partikler og organisk stoff fra massene gjennom blant annet overvann. Dette kan gi nedslamming og tap av oksygen i nærliggende vannresipienter. Pr i dag er det sannsynlig at det pga brukarenes dårlige forfatning allerede skjer noe utvasking av fyllmassene når det er høy vannstand i elva (jf. bilde over). Hvorvidt dette har medført nedslamming av vannresipienten er ikke kjent.

Motorferdsel over elva med tunge maskiner med tung last opp og ned en relativt bratt elvekant bør minimeres for å unngå terrengskader. Å unngå uttransport av fyllmasser fra brukaret på nord-vest siden av brua og istedenfor bruke disse til å reparere gamle terrengskader vurderes å bidra til å redusere muligheten for terrengskader ved at en unngår kjøring av tunge maskiner i elvekanten. Alternativ transportmetode for å uttransportere massene, for eksempel ved bruk av helikopter anses lite hensiktsmessig og bruk av lufttransport utgjøre en større forstyrrelse i verneområdet - det er mange som benytter området og Spranghaugen er nasjonalparkens største innfallspurt.

Når det gjelder fyllmassene fra brukaret som ligger helt inntil det eldre kjørspreet som går mot p-plassen på Spranghaugen vurderes det at disse massene kan uttransporteres uten å lage terrengskader, og at dette vil være den beste løsningen for disse massene. Nasjonalparkforvalter mener derfor at mangde masse som fylles på i terrenget ikke bør være mer enn inntil 50 kubikk.

Det bør settes vilkår om at påfyllingen av jordmassene ikke skal medføre nedslamming av vannresipienten som kan skade dyre- og plantelivet her, og at det må foreligge en vurdering fra kompetent fagmiljø som gir en vurdering av massenes beskaffenhet og hvilken risiko det er for avrenning og tilslamming av vannresipienten. En slik rapport skal oversendes nasjonalparkstyre og det skal gis tilbakemelding til Statskog på rapporten før påfylling av masse kan skje. Ved påfylling i de viste områdene skal massene formes naturlig inn i eksisterende terreng og påfylling skal ikke medføre at massene blir liggende høyere enn terrenget rundt. Torvlag/topplag som følger av riving av brua skal tas vare på å legges på de deponerte jordmassene for raskere revegetering. Denne løsningen vurderes å gi minst mulig belastning for verneområdet og også være praktisk gjennomførbar for tiltakshaver.

Påfylling av masser vil i denne saken benyttes for å reparere gamle terrengskader og gjennom vilkår som settes for gjennomføringen av påfyllingen vurderes det at verneverdiene ikke skades nevneverdig og at påfyllingen ikke strider mot verneformålet. Det forutsettes at stein og evmasser fra fyllmassene i brukarene også benyttes for å reparere elvebredden der brukarene har stått.

Påfylling av masser og motorferdsel knyttet til arbeidet med å fjerne brua vil i et større bilde også gavne verneverdiene. At brua fjernes vil bidra til å oppfylle verneformålet om urørthet, og vil også bidra til at slitasjen fra ferdsele langs en sti som ikke er godkjent i forvaltningsplanen, reduseres. Det vises her til NINAs sårbarhetsvurdering av 2 innfallsporter i Rondane (kortrapport 32) der det på side 56-57 står følgende om stien som omtales som «lokalitet nummer 14»:

«Den befarte strekningen er en umerket, men godt etablert sti fra Spranget p-plass på vestsiden av elven til Krokåtbekkbue, om lag halvveis mellom Spranget og Rondvassbu. Stien går i hovedsak gjennom flate partier av fjellhei dominert av dvergbjørk og lav, men krysser en del fuktige områder og har stedvis en del brattere partier. Det er flere typer sensitive enheter langs strekningen, både eksponerte rabber, brink/bratte skråninger, lavhei på fint substrat, og en del fuktig og blauthøl. Det finnes mange punkter og strekninger med de ulike typene enheter, men de fleste er relativt korte eller små i utstrekning. Hoveddelen av strekningen går gjennom fjellhei som vekselvis er dominert av dvergbjørk og av lav. Det forskjellige bruksomfanget på den vestlige og østlige stien viser at også denne vegetasjonstypen, som ikke er en sensitiv enhet, blir påvirket av slitasje når bruken øker (...) Tiltak: Langs denne lokaliteten kan det være aktuelt å gjøre tiltak for å forsterke stien ved noen mindre blauthøl. Dette vil redusere sårbarheten noe. De andre sensitive enhetene er det vanskeligere å foreslå tiltak for og vi har ikke beregnet effekten av tiltak i brink, rabber eller fjellhei.»

Videre på s 73-74 i samme rapport:

Stien har stor trafikk av folk som går inn mot Rondvassbu eller i retur. Stien er svært sentralt plassert i forhold til viktige funksjonsområder for villrein. Fangstrekka langs Store Ula viser at området har vært en viktig trekk-korridor for utveksling av dyr mellom nordlige og sørlige deler av Rondane (tabell 37). I dag er dette trekket opphørt eller i beste fall er helt marginalt. Det er ikke registrert GPS-merka villrein som har brukt trekk-korridoren i perioden 2009-i dag. I tillegg utgjør området gode helårsbeiter, og det er heller ikke langt til kalvingsland i sør.

Tiltak: For å redusere bruken av denne stien kan man fjerne bru over Store Ula ved Spranget. Dette antas å ha stor effekt på trafikken langs denne stien, og det meste av trafikken vil da gå inn langs grusvegen til Rondvassbu. Med den trafikken som likevel blir i området, vil et slikt tiltak kunne øke sannsynligheten for trekk.

Rent villreinfaglig er det lite kunnskap om det er en fordel å ha ferdselen langs en linje med mye trafikk, eller å spre trafikken på to parallelle linjer innenfor kort avstand. Derfor er det vanskelig å gjengi effekten av å fjerne bru, og konsentrere ferdselen langs vegen. Det vi kan si er at ferdsel på stien langs nordsiden av Store Ula er mindre synlig enn ferdsel på vegen, og dermed vil ferdsel på stien være mer robust i forhold til villrein. Men det er usannsynlig å flytte all ferdsel til stien, så lenge man har grusveien inn til Rondvassbu. Et slikt tiltak må derfor eventuelt etableres som et adaptivt tiltak, der man gjennomfører tiltaket (fjerner bru) og sjekker effekten av tiltaket over tid, både på ferdsel og på villrein. Det er også slik at det meste av vintertrafikken bruker brua, så også vinterløypene må legges om ved dette tiltaket. Dette kan derfor være et tiltak som er mer aktuelt på sikt, etter at p-plassen på Spranget er eventuelt flyttet. Med en slik flytting vil brua få en annen funksjon, og det blir også sannsynlig behov for andre skiløypetraseer i området»



Bilde (gul pil) som viser sti fra Spranget mot Krokåtbekkbue som omtales i NINAs kortrapport 32 og som ikke er en godkjent sti i forvaltningsplanen.

Kunnskapsgrunnlaget om området er godt og kunnskapen om tiltakets påvirkning på naturmiljøet vurderes som tilstrekkelig. Føre-var prinsippet (nml § 9) legges ikke til grunn i saken. Påfylling av masser og motorferdsel er knyttet til et tiltak som vurderes å være spesielt. Selv om det eksisterer bruer i andre deler av nasjonalparken er dette gangbruer av betydelig mindre bygningsmessig omfang hvor påfylling av masser anses lite relevant. I denne saken ligger innstallasjonen som skal rives nær et eldre eksisterende kjørespor, og bruk av slike har blitt akseptert også tidligere knyttet til større byggetiltak. Den samla belastningen vurderes å være akseptabel også når det blir tatt høyde for sannsynligheten for andre tilsvarende tiltak som vurderes å være svært liten, jf. nml §10. Nml §§ 11 og 12 (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) sikres gjennom vilkår som settes i saken.

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter vurderer at vilkårene for å kunne gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, 1. alternativ er tilstede og at dispensasjon med vilkår bør gis. Sett i et større bilde vil det å gi dispensasjon til motorferdsel og påfylling av masse muliggjøre fjerning av en bru som etter fjerning anses å ha en positiv effekt på verneverdiene og bygge opp under verneformålet.



SPESIALINSPEKSJON

Rapport 20-022

Svend H. Lunden

**Bru over Ula, Spranget
Statskog Sel**

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	2
2. Konklusjon	2
3. Tilstand / utbedringsbeskrivelse	3
3.1. C1 Landkar akse 1, B 4 T 4 V 4	3
3.1.1. Anbefaling av tiltak.....	5
3.1.1.1. Midlertidig tiltak	5
3.1.1.2. Langsiktig tiltak.....	6
3.1.2. Prisestimat.....	6
3.2. C1 Landkar akse 2, B 2 T 2 V 3	7
3.2.1. Anbefaling av tiltak.....	7
3.2.2. Prisestimat.....	7
3.3. D21 Hovedbjelker	8
3.3.1. Anbefaling av tiltak.....	8
3.4. E1 Brudekke.....	8
3.4.1. Anbefaling av tiltak.....	8
3.5. H15 Rekkverk V 3 T 3.....	8
3.5.1. Anbefaling av tiltak.....	9
3.5.2. Prisestimat.....	9

1. Innledning

Etter anmodning fra Hilde Hammer i Statskog Sel har vi utført spesialinspeksjon av bru over Ula ved Spranget i Otta den 06.10.2020. Det skal sees på hva som kan gjøres av «førstehjelp» for at brua skal holde gjennom vinter/vår og en mer langsiktig løsning, om det lar seg gjøre. Under inspeksjonen ble det avdekket skader av en slik karakter at brua må gjennom en større rehabilitering, hovedsakelig av bruvinger i akse 1.

Brua er en stålbelegbru med brudekke av betong, landkar er av betong, rekkverk er av trestokker. Landkar/bruvinger akse 1 har mange brudd, avskalling som fører til erosjon av fyllmasser og er ute av stilling. Landkar akse 2 har avskalling som har ført til erosjon av fyllmasse, men denne ser stabil ut.

Betongen i bruvingene akse 1 er i såpass dårlig stand at det må gjøres en større jobb for å forlenge bruas levetid.

Brua er orientert fra nedstrøms.

2. Konklusjon

Brua er i en svært dårlig stand sett som helhet og bør skiftes ut på sikt. Men ser man bruplate og landkar, uten bruvinger, for seg selv så er disse i ok stand. Men bruplatten er uoversiktlig da det ser ut som den består av innstøpte stålbelegger, bundet sammen med ståltråd. For å forlenge bruas levetid må det en større rehabilitering til, hovedsakelig av bruvinger akse 1. I tillegg til dette er også dagens rekkverk dårlig da det er observert en del råte og det er lavt, med tanke på snø, og ikke klatresikkert.

Vi har sett på forskjellige tiltak som kan bedre bruas tilstand, både på kort- og langsikt.

Den kortsiktige løsningen går utpå å få tettet hullet i bruingen, oppstrøms akse 1, så godt det lar seg gjøre. Eller man kan anta at brua vil holde seg stabil så lenge det ikke er mye regnvær og/eller flom. Hvis man ser på bilder fra oppsynsrapport fra SNO 02.07.2019 og sammenligner disse med våre bilder fra 06.10.2020, så ser det ut til at erosjonen har forholdt seg stabil det siste året. Uansett hvilken løsning man går for av de kortsiktige løsningene så er det viktig at brua blir fysisk stengt når det er ekstremregn og/eller flom, for så å bli kontrollert før den åpnes igjen.

Den mer langsiktige løsningen vil være å rive gamle bruvinger i akse 1, både oppstrøms og nedstrøms, fjerne gammel fyllmasse. For så å støpe opp nye bruvinger og fylle opp med godkjent fyllmasse. I samme operasjon bør det også støpes på en ny såle foran hull i landkar akse 2. Med denne løsningen vil vi tro at man kan bevare brua i ganske mange år, men pga. uoversiktlig bruplate og man ikke vet hvordan landkarene vil klare seg gjennom rehabiliteringen, gir ikke dette heller noen helt sikker løsning.

Den beste løsningen slik vi ser det i dag, med alle de omfattende skadene brua har, uviss kvalitet av stål og betong og at konstruksjonen er uoversiktlig, anbefales det å rive eksisterende bru for så å prosjektere og bygge ny bru. Ny bru kan være en smalere og nettere konstruksjon, om det kun er scooter- og persontrafikk som skal over brua, med godkjente rekkverk.

Uansett hvordan løsning som blir valgt så må brua jevnlig følges med på, uansett vær, da man ikke vet helt hvordan fyllmassene og bruas konstruksjon vil forholde seg gjennom vinter og vår.

3. Tilstand / utbedringsbeskrivelse

3.1. C1 Landkar akse 1, B 4 T 4 V 4

Landkar og bruinger har mye sprekker, brudd og avskalling. Avskalling oppstrøms fører til erosjon av fyllmasser, dette gjør konstruksjonen meget ustabil. Bruvinge nedstrøms er ustabil, har mye brudd og avskalling som fører til at hele vingen er på vei ut i elva.



Figur 1 Landkar/bruinge akse 1, nedstrøms



Figur 2 Brudd bruvinge akse 1, nedstrøms



Figur 3 Landkar/bruvinge akse 2, oppstrøms



Figur 4 Avskalling og erosjon oppstrøms

3.1.1. Anbefaling av tiltak

Vi har sett på muligheten for ulike tiltak, med forskjellig holdbarhet og omfattende tiltak. De vil bli delt opp under «midlertidig tiltak» og «langsiktig tiltak».

3.1.1.1. Midlertidig tiltak

For en midlertidig løsning anser vi dette som et tiltak som fører til at brua kan stå gjennom vinter med påfølgende vårflo. Det vil være en enkel og tidsbesparende utbedring, men som heller ikke kan garantere bruas levetid videre.

Tiltak 1 vil være å la brua stå som den er, da vi anser det som sannsynlig at erosjonen er stabil så lenge det ikke er mye regn og/eller flom i elva. Det vil i dette tilfelle være viktig å stenge brua når det er ekstremregn og ved vårflo, for så å kontrollere utvikling av erosjon etter disse tilfellene før brua kan åpnes igjen om det er stabilt.

Tiltak 2 vil være å prøve og stanse erosjonen ut fra hull i oppstrøms bruvinge. Dette kan gjøres på forskjellige måter, det som er viktig er å få det så tett som mulig. Man kan grave opp en god del innvendig i hullet for å prøve og slå ned en stålplate som tetter. Man kan prøve å tette utenfra med en plate enten om det er stål eller tre. Om man bruker en finerplate, kan man fylle hele hullet med byggskum for så å feste en finerplate i dette. Eller man kan støpe igjen med betong og/eller stein. Det viktigste med denne løsningen er å få tettet hullet for å skjerme fyllmassene fra elva. I tillegg bør det fylles på med nye masser i hull på oversiden å påse at regnvann ledes bort.

3.1.1.2. Langsiktig tiltak

For en langsiktig løsning anser vi dette som et tiltak som fører til at brua kan forlenge sin levetid med flere år. Eksisterende bruvinger bør rives, gammel fyllmasse fjernes og det bør forskales å støpes opp nye bruvinger, som blir forankret i fjell og landkar, og fylle på med godkjent fyllmasse. Det bør også etableres en drenering av landkaret.

3.1.2. Prisestimat

Pris for midlertidig tiltak:

Da det er mange forskjellige løsninger som kan bruke for midlertidig tiltak er det vanskelig å gi et prisestimat for dette, men vi vil anslå maksimalt 50 000,-.

Pris for langsiktig tiltak:

Fjerning av eksisterende bruvinger – 20 000,-

Fjerning av eksisterende fyllmasser – 40 000,-

Forankring til fjell – 50 000,-

Forankring til landkar – 14 400,-

Nye bruvinger med forskaling, jern og betong – 300 000,- (ca. 50m²)

Utlegging av nye masser – 90 000,- (ca. 40m³ sprengstein + 15m³ grus)

Rigg – 128 000,-

Samlet pris: 642 400,-

Alle priser er ekskl. mva.

3.2. C1 Landkar akse 2, B 2 T 2 V 3

Landkar har en avskalling i bunnen som fører til erosjon. Denne ser stabil ut pga. store stein som ligger i hull. Det er heller ikke store tegn til setninger ovenfra. Utenom dette ser landkaret og bruvingene, etter forholdene, bra ut.



3.2.1. Anbefaling av tiltak

Midlertidig tiltak av landkar akse 2 vil være å følge med på om massene forholder seg stabile, da vi ikke anser denne erosjonen som like kritisk som akse 1.

Ved langsiktig utbedring av akse 1, så bør man da i samme operasjon utbedre landkaret i akse 2. Det bør da støpes en ny såle foran landkaret, helt ned til bunnen av sprekk i fjellet som har ført til dagens erosjon. Det bør også etableres en drenering av landkaret.

3.2.2. Prisestimat

Ny såle med forskaling i området med eksisterende hull – 50 000,-

Pris er ekskl. mva.

3.3. D21 Hovedbjelker

Hovedbjelker er 2 stk. stålbjelker.

3.3.1. Anbefaling av tiltak

Bjelker anses som gode nok til det bruket brua har i dag.

3.4. E1 Brudekke

Brudekket og slitelag er av betong.

3.4.1. Anbefaling av tiltak

Brudekket anses som godt nok til det bruket brua har i dag.

3.5. H15 Rekkverk V 3 T 3

Rekkverket er av tre. Det er også etablert rekkverk av tre rundt hull i fylling akse 1, oppstrøms. Det er en del råte i rekkverket på brua, i tillegg anses ikke dette som et sikkert nok rekkverk for denne type bru med dens trafikk, da det burde vært høyere.



Figur 5 Råte i rekkverk

3.5.1. **Anbefaling av tiltak**

Det anbefales å skifte ut det råtne treverket i førsteomgang. På sikt bør rekkverket erstattes med et mer klatresikkert rekkverk, som også sikrer skiløpere vinterstid mtp. ekstra høyde av snø. Men for denne inspeksjonen nå anses rekkverket som bra nok, om de råtene delene blir erstattet.

3.5.2. **Prisestimat**

Det er ikke gitt prisestimat for utskifting av råde i treverk, da dette er en prosess som tas fortløpende.

Vår ref.
21/3646- 18

Deres ref.

Vår dato
15.06.2021

Vår saksbehandler
Hilde Hammer
951 08 854, hha@statskog.no

Referat fra anbudsbefering av bru ved Spranget 15.06.2021

I forbindelse med anbudskonkurranse vedr. riving av bru over Stor-Ula ved Spranget ble det tirsdag 15. juni 2021 gjennomført befering av brua.

Deltagere på beferingen:

Anne Mette Gården – Kristian Gården og sønner

Anders Rønningen – Rønningen Anlegg

Torbjørn Bråten – Ottadalen Anlegg

Eirin Berge – Nasjonalparkforvalter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Trond Stensby – Nasjonalparkforvalter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Borghild Simengård – Statskog

Hilde Hammer – Statskog

Statskog ga en kort orientering om bakgrunnen for riving av brua. Statskog er grunneier og ansvarlig for vedlikehold og sikkerhet av brua. Det ble innhentet spesialinspeksjon av brua høsten 2020. Rapporten konkluderer med at eksisterende bru er i svært dårlig forfatning og bør rives.

Nasjonalparkforvalter orienterte om hensyn til arbeid knyttet til verneformålet.

I forbindelse med riving av brua vil det være nødvendig med motorferdsel for å transportere inn maskiner og utstyr for riving, samt å transportere ut rivingsmaterialer. Denne motorferdselen er søknadspliktig. Statskog søker Nasjonalparkstyret om motorferdsel i utmark.

Fyllmasse i landkar

Det ble vurdert to alternativer for hva som skal gjøres med fyllmassene i landkara:

1. transportere fyllmassene ut
2. bruke fyllmassen til å plastre sår/skjæringer i terrenget øst og vest for brua

Alternativ 1: vil generere til økt inn- og uttransport med tyngre kjøretøy. Det blir behov for å krysse elva for å laste fyllmassene. Det må legges rør i leva for å kunne krysse med maskiner.

Alternativ 2: med lav vannstand vil en gravemaskin kunne krysse elva uten større tilrettelegging.

Fyllmassene blir brukt på stedet for å plastre sår/skjæringer i terrenget på øst- og vestsiden av brua.

Etter en vurdering på stedet framstår alternativ 2. som mest rasjonelt i forhold til gjennomføring, terrenginngrep, motorferdsel og verneformål.

Nasjonalparkforvalter orienterte om at alternativ 2. er søknadspliktig.

Statskog søker Nasjonalparkstyre om å bruke fyllmassene til å plastre sår/skjæringer i terrenget øst og vest for brua.

Forutsatt tillatelse fra Nasjonalparkstyret – Entreprenøren bruker fyllmasse fra landkar til å plastre sår/skjæringer i terrenget på øst- og vestsiden av brua.

Brukonstruksjon (betong, stålkonstruksjoner og tre)

Brukonstruksjon – Entreprenøren frakter ut brukonstruksjonen. Entreprenør står fritt til å behandle materiell fra brukonstruksjonen etter de lover og forskrifter som til hver tid gjelder.

Videre framgang i saken

Nasjonalparkforvaltere tar med saken som orienteringssak i førstkommende styremøte i Nasjonalparkstyret den 25.06.21., hvor det også avklares om nasjonalparkstyret kan ta et styremøte på teams før sommerferien, der søknad om å bruke fyllmasser på stedet og søknad om motorferdsel behandles.

Det ble besluttet at frist for pristilbud 17. juni 21 blir utsatt. Statskog holder kontakt med entreprenørene på e-post og kommer tilbake med ny frist så snart vi får en avklaring fra Nasjonalparkstyret.

Med hilsen

Hilde Hammer
eiendomskonsulent

Dette dokumentet er elektronisk signert

Vedlegg: 0

Styre, råd, utv. m.v.:	Møtested:	Møtedato:
SEL FJELLSTYRE	Kommunehuset	27.5.2021



Sak 19/21

Fjerning av bru over Ula ved Spranget.

Statskog som grunneier ber om fjellstyrets uttalelse i forbindelse med fjerning av bru over Ula.

Statskog skriver i sin henvendelse:

Statskog er ansvarlig for vedlikehold og sikkerhet av brua som går over elva Ula, ved Spranget i Sel og Nordre Kolloen statsallmenning. De siste årene har behovet for vedlikehold av brua blitt større. Statskog har selv ingen interesse eller behov for brua, men ettersom vi står ansvarlige har vi stått for vedlikeholdsarbeidet både i 2017 og 2019.

Som grunneier og eier av brua kan ikke Statskog ta risikoen med å stå til ansvar dersom noe skal skje tredjepart ved bruk av brua. Statskog har innhentet spesialinspeksjon av brua. Arbeidet ble utført av Akontroll AS høsten 2020, og rapporten ligger vedlagt. Rapporten skisserer alternative løsninger på kort og lang sikt, men konkluderer med at eksisterende bru bør rives. Statskog ser for seg å følge rapportens anbefaling om å rive eksisterende bru, og i løpet av 2021 søke tillatelse til å rive brua. Statskog har ikke behov for ny bru over Ula, vi er derfor av den oppfatning at de som måtte ha behov for bru på stedet søker om å føre opp ny bru.

VURDRING:

Brua er i dårlig forfatning. I dag er det en enkeltbruker som har behov for passasje over Ula i beiteperioden. Dette kan løses gjennom eksisterende bruer eller ved en mindre «inn-ut» bru i beitesesongen. Det går ingen merkede stier på nordsiden av brua. Vintertransport til Rondvassbu kan løses ved å benytte alternativ trase fra preparert løype Ulvangen – Peer Gynthytta, til stikka løype fra denne til Rondvassbu. Alternativt kan det kjøres på nordsiden av Ula, og komme inn på dagens trase. Sel Kommune har i tillegg mottatt offentlige midler for å bygge ny bru over Ula, lenger ned mot Mysusetet.

Å fjerne denne brua vil være svært viktig for å kunne oppnå verneformålet.

Barmarkstrafikken på nordsiden av Ula elv må begrenses om man skal få til reinens nord – sørtrekk.

FORSLAG TIL UTTALELSE:

Sel Fjellstyre er enige med Statskog om at fjerning av brua over Ula ved Spranget er en god løsning. For de beiteberettigede mener fjellstyret at det ved enkle midler kan legges til rette for at dagens bruk kan fortsette som før uten bru slik den er plassert i dag. Fjellstyret ønsker dialog med involverte instanser for å finne gode løsninger om det er behov for ytterligere passeringmuligheter for beitebruken.

Oddny Teighagen(SP) fremmet følgende forslag: *Statskog bør tilby andre aktører og overta brua, med ansvar for vedlikehold.*

Styre, råd,utv. m.v.:	Møtested:	Møtedato:
SEL FJELLSTYRE	Kommunehuset	27.5.2021



Forslaget falt 1 mot 4.

FJELLSTYRETS UTTALELSE:

Sel Fjellstyre er enige med Statskog om at fjerning av brua over Ula ved Spranget er en god løsning. For de beiteberettigede mener fjellstyret at det ved enkle midler kan legges til rette for at dagens bruk kan fortsette som før uten bru slik den er plassert i dag. Fjellstyret ønsker dialog med involverte instanser for å finne gode løsninger om det er behov for ytterligere passeringmuligheter for beitebruken.

Uttalelsen vedtatt 4 mot 1 stemme.

--O--

Kopi: Statskog SF
Sel Kommune

ST 46/2021 Delegerte vedtak

DS 32/2021 Delegert sak - Rondane NP - Dovre NP - Grimsdalen LVO - søknad om dispensasjon fra båndtvangbestemmelsene i forbindelse med skadefellingsaksjon 2021/6966 25. jun 2021 00:00:00

DS 33/2021 Frydalen LVO - skjøtsel - dispensasjon - motorferdsel - Øyasætre 2020/6810 21. jun 2021 00:00:00

DS 34/2021 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - søknad om å kjøre inn til Rondvassbu - Sel frivilligsentral 2021/7160 29. jun 2021 00:00:00

DS 35/2021 Delegert sak-Dørålen LVO - motorferdsel barmark - Dovre fjellstyre 2021/5795 29. jun 2021 00:00:00

DS 36/2021 Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - 2021 - 2025 - snødekt mark - preparering og stikking av skiløyper - Rondane-Kvamsfjellet Turløypelag 2021/6026 28. jun 2021 00:00:00

DS 37/2021 Delegert sak. Hemmeldalen NR - rypetaksering i Hemmeldalen naturreservat - gnr. 8 bnr. 6 - Stor-Elvdal 2021/8163 29. jul 2021 00:00:00

DS 38/2021 Delegert sak - dispensasjon - 2021 - Grimsdalen LVO - barmark - frakt av ved - Grønbakktjønne 2021/6979 6. jul 2021 00:00:00

DS 39/2021 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - barmark - bruk av ATV i forbindelse med skadefelling av jerv - Skadefellingslaget i Fron/Stor/Elvdal 2021/8212 31. jul 2021 00:00:00

DS 40/2021 Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - 2022 -

barmark - gnr. 344 bnr. 16 - Frylia 56 - Ole Kristian Haug 2021/4504 22. jul 2021 00:00:00

DS 41/2021 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - 2025 - snødekt mark - transport av ved og gass til buer i Vulufjell - Rundhøbu - Vuludalsbua - Frøningsbua - Østkjølen grunneigarlag 2021/6783 6. jul 2021 00:00:00

DS 42/2021 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - bruk av laus hund ved skadefellingsforsøk på jerv i delar av Nord-Fron, Sør-Fron og Stor-Elvdal kommunar 2021/8021 23. jul 2021 00:00:00

DS 43/2021 Delegert sak - Frydalen LVO - omlegging av sti - Tjønnbakkvegen 257 2021/7159 29. jun 2021 00:00:00

DS 44/2021 Delegert sak - korrigert - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - 2024 - barmark - uttransport av felt elg og hjort - Sel fjellstyre 2021/7192 7. jul 2021 00:00:00

DS 45/2021 Delegert sak - Rondane NP - avslag - 2021 - flyving med drone i forbindelse med filminnspilling - Ulafossene - Brudesløret - Valkyrien Productions 2021/7190 5. jul 2021 00:00:00

DS 46/2021 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - 2025 - barmark - uttransport av felt elg og hjort - Sel fjellstyre 2021/7192 6. jul 2021 00:00:00

DS 47/2021 Grimsdalen LVO - søknad om metallsøk - avslag 2021/7711 12. jul 2021 00:00:00

DS 48/2021 Delegert sak - Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon - 2021 - forskningsaktivitet i forbindelse med masterprosjekt 2021/7536 15. jul 2021 00:00:00

DS 49/2021 Delegert sak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - barmark - frakt av materialer til måsåhus - gnr. 54 bnr. 1 - Dovre 2021/8232 3. aug 2021 00:00:00

ST 47/2021 Referatsaker

Svar på spørsmål - reguleringsplan - Spranghaugen 2019/10492

**Tilbakemelding - retningslinjer for private gaver og bidrag til
forvaltningen av verneområder 2021/7530**

**Opprettholder frist for riving - Frydalen LVO - tilbygg til seterhus på
Byrsetra gbnr 290/1 - Hanne Hvattum 2019/3866**

ST 48/2021 Eventuelt